

**Protestatio concionatorum aliquot Augustan[a]e Confessionis
: aduersus conuentum Tridentinum, perniciem ueræ Religioni
& Ecclesiæ molientem, & aduersus eius Conuentus autorem
Antichristum Romanum. In qua monstratur, quantopere ea
turba atque colluies, a? uera Christianaq[ue] Synodo differat,
& qua?m nefarijs artibus ac maleficijs synceræ Christi
Religioni & Ecclesiæ insidietur. Horum nomina ad finem
Protestationis subscripta reperies. Accessit, Norma simul et
Praxis constituendæ religionis ac Ecclesiæ,
dirimendarumq[ue] controuersiarum, iam Pontifici & Synodo
recepta ac usitata.**

<https://hdl.handle.net/1874/424234>

2

PROTESTATIO

CONCIONATORVM ALIQVOT AVGV-
stanz Confessionis, aduersus conuentum Tridentinum,
perniciem ueræ Religionis & Ecclesiæ molien-
tem: & aduersus eius Conuentus au-
torem Antichristum Ro-
manum:

IN qua monstratur, quantopere ea turba atque collu-
sio, à uera Christiana Synodo differat: & quam nefarijs
artibus ac maleficijs synceræ CHRISTI Reli-
gionis & Ecclesiæ insidietur.

*Horum nomina ad finem Protestationis sub-
scripta reperies.*

ACCESSIT,
NORMA SIMVL ET PRAXIS CONSTI-
tuendæ religionis ac Ecclesiæ, dirimendarumq; controuer-
siarum, iam Pontifici & Synodo rece-
pta ac usitata.

*Vnde liquidò animaduerti potest, quid boni
inde sperari expectari ue-
debeat.*

Anno 1563. Mense Martio.

CITAT. PROT. 11

TYPOGRAPHVS. LECTORI.

Expectabamus à Protestationis huius autoribus, Proœmium quoddam, quo editionis huius causas atq; usum plenius exponerent: cuius etiam spes aliqua nobis facta fuerat. Verùm quia propter instantes nundinas absoluere editionem oportet, priores hæc aliquot pagellas INDICE Rerum quæ in Protestatione hac potissimum tractatur, occupare uisum est: adiecta simul Erratorum, quibus singulari (puto) Sathanæ studio, operarum incuriam gubernante, scriptum hoc (quod & emendatissimè & elegantissimè: si quod aliud, excudi conueniebat) non paucis locis deprauatum est, correctione. Boni itaq; hoc studium nostrum ut consulas Lector, etiam atque etiam oro.

ÆRVÆ

RERVM IN PROTESTATIONE SEQVENTI
potifs. memorabilium INDEX.

A	Bbas Bellosanus Gallia regis le-	Canon Biblicus	47.50
	gatus 25	Canones tantum Synodi nunc edi, non etiã	
Acta Synodi cur iam nulla edantur, sed tan-		Acta: & cur	75
tum Canones 73		cantilenã eius cantare, cuius panem edas.	
Actiones synodorum 72		prouerb. 23	
Actorum Apost. locus 41		Cardinalis de Turre cremata locus. 43. 66	
Aeneæ Syluij de Synodorum conuocatio-		Catharini cū D. Soto concertatio 83. 84	
ne sententia 11		Cheregatus Papæ legatus 12. 28	
allegorias potissimum consecrati Patres 55		Chalcedonensis synodi clausula 18	
Antichristi cum Ecclesia certamē 4. 5 spi-		Christiana synodus quæ 45. 46. 47	
ritus sanguinarius. 32. 33. 34.		Christianus coetus uerè quis 49	
Antichristo patefaciendo præcipuè & di-		Christiani qui 48	
uinitus excitatus Lutherus 4		Christiani omnes discipuli uocati 48	
Argentineses legati & theologi quomodo		Christianorum militia 2. 5	
Tridenti accepti 81		Christum etiamnum donatã Patre acceptã,	
Augustini de Sacræ Scripturæ autoritate		hominibus et Ecclesiæ suæ distribuere. &	
dictum 59. 63		de Christo testimonia Turcarum & Iu-	
Augustini locus alius 54		dæorum 62	
Augustini locus, Euangelio non crederem,		citandi potestas penes què sit de iure 10	
&c. explicatus 61. 62		Clemangis locus 84	
B		cleri uitia & morum corruptio 27	
Babylonia meretrix sanguine piorum e-		Concilium. uide Synodus.	
bria 34		Conciliũ primum Christi, non Petri iussu	
Babylonis regni confusio 39		congregatum 18	
Basiliensis synodi de Scripturæ autorita-		Concilium Trident. unã cum moto bello	
te sententia 65		indictum 30. 31. 33. 34	
bellum contra Religionẽ, simul cum indi-		Cõciliũ Tridentinũ iam uicennale ferè, &	
cto Concilio motum 30. 31. 33		quale sit. 7 pro Christiana synodo ha-	
Biblicus Canon 47. 50		beri nõ posse. ibid. illegitimum ratione	
Bononiã translaturũ Trident. conciliũ 19. 77.		cõuocatoris. 7. s. item præsentis 13. in-	
bubo in concilio pro spiritu S. uisus. 84. 85.		de. item loci. 15	
C		concilij conuocandi iure iam Papam ex-	
Cabala. 56		cidisse, & cur 12	
Cæsarum in Synodis olim præsentia qua-		Concilij locum liberum & tutum esse om-	
lis 20		nibus debere 28	
anis pro spiritu S. Cardinali in Concilio		Cõciliij potestas immediatè à Christo 13.	
oblatas 86		14	

I N D E X.

Concilij præsentia ad quem potissimum pertinet	13.14	episcopi Asiatici & Africani quales Tri- dent. concilio adsint	37	quali à Ponti- fice iuramento obstringantur, ac ab eo- dem rursus absoluantur	38
Cõcilium in Germania esse celebrandum, in Imp. comitijs decretum	17.18	episcopi duo Tridenti ob adulteria interse- cti	79		
ad Concilium quales uocandi	43	episcopi etiam olim in Synodis iudicare so- liti, & quales	44		
Cõciliorũ fraudes, præsertim Tridentini	49	episcopi Germaniæ cur Tridentinam Syno- dum accedere cunctati	32.35.37		
Conciliorum ueterum mos	49.50	episcopi quales Tridenti nunc congregati	42.44		
concilij Papisticis qualis spiritus præside- re soleat	84	episcopi Scenici	39.44		
Cõfessio Augustana quo anno primum Ce- sari exhibita	6	episcopi Tridentinæ synodi mutæ personæ, eorumq; uox sola PLACET, & Amē.	72.73.74		
Constantiensis synodi decretum	12	episcopi ueteres quales	44	ex Laicis con- quiri soliti.	ibid.
controuersie in ea prouincia iudicandæ per Concilium, & finiendæ, ubi primum exor- te sunt	15.19	episcoporum Italicorum & Hispanorum comitatus nullus	16		
conuentus appellatio, pro Concilio	25	Esaiæ locus	12		
credi alicui, dupliciter dici	62	Euangelio non crederem, &c. Augustini dictum explicatum	61.62		
Crescentij legati ægrotatio & mors	87	Euangeliorum liber in medium Concilij lo- cum poni solitus cur	50.68		
Crescentio legato Pont. canis spectrum in Concilio pro spiritu S. oblatum	86	experientia, certissimus testis	78		
Curtisanorum Rom. pudicitia toti orbi no- ta	80				
Cusani locus de Conciliorum conuocando- rum iure 9.13.14. item de ueteri concilio rum forma	66.68				
Cypriani locus	54				
D		F			
Danielis de Antichristo prædictio	5	Fides uniuersalis & omnium cõmunis	40		
discipulũ uocati omnes Christiani	41 (di 70)	fidei certitudo à Catharino damnata	82		
disputationes Tridentinæ synodi cuiusmo- di		Frid. Nauasæ de Tridentini concilij incom- moditate sententia	88		
E		G			
Ecclesia quid Augustino	62	Galliæ regis Protestatio	24.26.33		
Ecclesia an supra Scripturam	61.62.63	Germaniæ situs & amplitudo, & ad Conci- lij celebrationem commoditates	16		
Ecclesiæ cum Antichristo certamen 4. De S. Scripturæ libris censura	62	Germaniæ Theologis saluus conductus à patribus Trident. concilij negatus	80		
ecclesiasticæ res uel maximè Democraticæ & communes	10	in Germania potissimum Synodus celerar- da	88		
episcopi officium maximè necessarium & primarium quod	29				

I N D E X.

H		libertatem qualem Papa in Concilijs esse uelit	23
Hadriani Papæ cōfessio de corruptione pōtificum, Ecclesia & aule Romanæ	23	librorum hæreticorum lectio prohibita à Papa	35
hæreson origo an ex Scriptura S.	63	libros nostros etiam legere prohibitum à Papa	71
hæreses solo spiritali Verbi Dei gladio iugulari	64	linguarum trium ad Scripturæ explicatiōnem cognitio necessaria	55
hæreticis nō seruanda fides, Constantiensis synodi decretum	20	Lutherus ad patefaciendum Antichristum præcipuè & diuinitus excitatus.	4
Henrici Gallie regis Protestatio Romæ & Tridenti exhibita	24.26	Lutherus, tertius Elias	5
Hieronymi locus 54. explicatio Scripturæ qualis	54	Lutheri protestatio & appellatio	6
Hierosolymitana prima cōcilia tria	40. 41	M	
Hosij impia Verbu Dei reijcientis uox	49	Mantuanæ synodi indictio	18.19
I		Masoret	56
Iacobus Hurtadus Mendoza	23	ministri Christi quales esse debeant	3
Iacobus Nachiantes episcopus Chiocensis.	77	ministorum Christi munus	1.2.3
Imperij totius decretū, legis udm habere	15	miracula postremorum temporum, imposturæ satanæ & Antichristi	57
Irenæi locus	53	N	
Iudeorum Cabala, & Patrū traditiones	58	Nicenum Concilium S. Scripturæ posthabendum	59
iudex in sua causa uerus, simulq; & reus et actor esse nemo debet	27	Nicolai Pont. Ro. decretum	40
iudicium de re incognita quale	35	Norma & praxis synodi Tridentinæ	48
iudicij norma qualis esse debeat	52	O	
iudicij processus ab executione inchoatus, iniquissimus	34	Octauius Aloysius Papæ nepos, Sodomita.	76
iuramenti formula, quo se episcopi papistici omnes obstringunt Romano pontifici 21. inde		Origenis Scripturæ explicandi ratio qualis	55
L		P	
Laiici in concilio Trident. exclusi	39.42	Papa Arctolyus	93
laicis etiam licere synodis interesse.	40.42.44	Babylonica bestia	28
laicis etiam mandata diuinitus ueritatis cōfessio, & errorum damnatio	39	papa ipse grauis, scelerum reus	45
laicis si etiam dicenda sententiæ et suffragij ius in Cōcilio permittitur, quomodo cauenda, confusio & turba	42. inde	papa, pars altera litis, ob quam Synodus conuocanda sit, nempe rea	12
		papa quas partes suas proprias agnoscat.	24
		papæ de bello contra religionis assertores moto testimonium	31.32
		a 3	papæ

I N D E X.

pape, sui insidentis, typus à Luthero pro-	positus	57	presidentiam ueram soli Christo conuenire	in Concilio	113
pape tyrannis		35	protestatio Caf. M. 30. Gallie regis		23. 33
papam esse uel maximè eum, de quo iudica-	ri in Cõcilio, tâquã reo, oporteat.	20. 27	R		
papam nunquã semet esse reformaturũ.		29	in Religionis controuersijs S. Scripturæ, nõ	Patrum autoritate nitendum	58. 59. 64
pape pleriq; indocti, &c.		53	Romane curiæ et ecclesiæ corruptio		28. 29.
papista quatenus seruare fidem soleant		20	S		
papistis quotidie deos nasci & interire		59	Sacræ literæ sole uerbum Dei	49. & inde	
patres allegorias potissimũ consecrati.		55	multis argumentis.		
55 pleriq; linguarum cognitione desti-	tuti.	ibid.	schisma unde nasci solet		24
patres Scripturæ S. posthabendi		51	Scriptura S. an Ecclesiæ subiecta		61. 62. 63
patrum aliquot de S. Scripturæ autoritate	testimonia	53. 54	Scriptura S. an hærescõ et errorũ origo		63
patrum Cabala		56	Scriptura ab Hosio reiecta		49
patrum explicatio cripturæ qualis		54.	Scriptura S. ut unica ueræ pietatis norma	omnibus proposita	62
55. inde			Scriptura qualiter à Patribus explicata		54.
patrum scripta S. uisusmodi	52. 53. 57 &		55. inde. quid à Patrum scriptis differat.		52. inde
quid à S. Scriptura differant. ib. et		52. 61	Scriptura scrutanda		64 (57. 58)
Paulus Thermus Gallie regis orator		25	Scriptura S. an patrum maior obscuritas.		
pedetentim uox quomodo à Luthero ex-	posita	29	Scripturæ sacræ cõmendatio 50. confirma-	tio 5. 2	conseruatio miraculosa 57. laus
periuriũ Pontificiæ sedi usurpari solitũ		39	& usus, ipsius Dei testimonio.		59. 60. 63.
Petrum quoq; ipsum libenter se aliorum iu-	dicio subiecisse	13	Scripturæ generales normæ		53 (64)
Placet, episcoporũ in Synodis uox		70. 72.	Scripturæ S. ignorãtia, errorũ origo		63. 64
73. 74			Scripturæ interpretatio ex ipsa Scriptu-	ra, non patribus petenda	51
Pontifex Ro. Babylonia Semiramis		78	Scripturæ interpretatio per manus tradita	cuiusmodi	56
ad Pontificem cur non pertineat Synodum	conuocandi ius	10	Scripturæ sacræ præ Patrum scriptis præ-	stantia	57. 61
Pontificum ueterum paupertas, & autori-	tas tenuis	10	scripturã esse perspicuã, nõ obscurã		50. 51
Pontificia tyrannis		13	scripturis diuinis niti		53 (35)
postã Roma spiritũ S. allaturã, prouerb.		69	scriptorũ nostrorũ lectio prohibita à Papa		
presidentia longe diuersa ratio in hodie-	ris Concilijs, quàm ueteribus	71	Senatulus patrũ Tridentinorũ		69. 70. 71
presidentiam inferiorem Concilij ad Impe-	ratores pertinere, non Pontificem	14	sessio 25. in Tridentina synodo quid, &	qualis	70
			sessiones 72. ociosa & somnolentæ. ibid		

I N D E X.

Sleidani locus	25	simul institutū, & bellum cōtra religio-	
spiritus conciliabilis Papæ præsidens, qua-		nis professores motum	30.31.33.34
lis	84	Tridentinū conciliū nec esse, nec uerè dici	
suffragij ius in Concilijs esse etiā penes cle-		posse liberū	20.21.26. inde. & 30 nec
rum & laicos, non episcopos tantū. 40.		Christianū, aut generale uel œcumenicū	
42.44		36.39.42.45.65.73.74	
Synodus. uide Concilium.		Tridentini concilij fratrum & patrū spur-	
Synodus Christiana quæ	45.46.47	cities & libido	79
Synodi Canones nunc tantum edi, nō etiam		Tridentini concilij schisma.	ibidem
Acta: & cur	73	Tridentinæ synodi forma qualis	74
Synodi decreta primū Romæ cudi solita. 69		illegitimus processus 89	indictio 18
Synodi & iudicij norma	46	Trident. synodi omnia ex pont. Rom. arbi-	
Synodi forma uetus, sana et Christiana pror-		trio agi	78
sus sublata hodie	73	Tridentinæ synodi patres Pontifici addictri	
Synodi processus uerus in quo cōsistat	67	25 & ipsi etiam magnorum crimi-	
Synodi regulæ	68	num rei	27
ad Synodum uniuersalem quales conuocan-		ad Tridentinam synodum cur tam pauci ex	
di	44.45	Germania profecti hactenus	18
Synodi uniuersales singulo decennio cele-		Tridentinorū patrum conuentus potius Pa-	
brandæ	12	ganus quàm Christianus censendus	46
Synodorum antiquarum exempla	40	Tridentinorum patrum simulatio	69
forma longè alia quàm recentiorū	65.	Tridentum Cardinali, Papæ addictrō, sub-	
69.70. inde		ditum 20 extra Germaniā sitū	37
Synodorum conuocatio cur ad politicū ma-		Tridenti situs, & ad Cōcilij celebrationem	
gistratum pertineat	8.9.10	incommoditates 17 an sit in Germa-	
Synodos nō solum absq; Papa, sed eo etiam		nia.	ibid. & 18.19.20
inuito congregari posse	11		
T		V	
Tridentinum concilium. uide Conciliū.	7	Verbum Dei à Tridentini synodi guberna-	
Tridentinū concilium execrandū, & cur.		tore Hostio faceffere iussum	48.49
75 Romani pont. steruus, diabolicum		Verbum Dei, solæ sacræ literæ	49
fermentum.	ibid.	ueritas è Scripturarum scrutatione eruën-	
Tridentinū concilium illegitimè conuoca-		dā	43
tum 19.20 priuate magis quàm pu-		Vincentinæ synodi indictio	18.19
blicæ militatis gratia institutum	33	Vuirtebergici Theologi et legati quomodo	
		Tridenti tractati	81

ERRATA, OPERARVM INCURIA PRO-
tissimùm commissa, sic emendabis.

Pag. 4. uers. 14. conseruemusq;: & sath. & 24. soliu 6. 31. ac insertas 8. 18.
 preceperat 16. 10. non uidetur 17. 1. sunt in Germ. 26. 15. olim Casares &
 23. stipatoribus & penult. utile 21. 13. Moguntinū 22. 1 et 12. cōsilio 23. 20. Tri-
 denti in cōcilio 24. 17. euenere 28. 27. ita etiā 29. 11. affligerent, uel affixerant
 30. 1. obeant 31. 12. Christiane & 14. simul eodemq; tempore 32. 22. inter tot
 & 27. libri INTERIM cōtra ius 33. 8. permissum & 22. causaq; 34. 12. Chri-
 stianissimi & 22. tamq; & 29. iudices 37. 3. FINES Germaniæ 39. 17. qui-
 busdam & penult. Pontificum 41. 5. hic, uel hinc claret 43. 29. synodo cōgre-
 ganda 47. 1. sumusq; & 25. *λεγειν* 48. 3. scholasticorum Theol. & 7.
 Theologia, chimæra & 26. conferemus. 49. 1. quarum & 27. sonū & ult.
 de quo 50. 25. confugiamus 51. 27. recentioribus scriptoribus necessariò 52. 8.
 Sic autem 53. 28. diuinis niti 55. 6. tumidas 57. 3. indicium est 58. 3. cogemur
 & 17. excusa, adhuc quotidie noua 61. 8. Spiritu sancto & 10. plena sa-
 pientie ac salutaris doctrina & 17. sequitur, is & 24. cogitabit, Dubito quid et
 cui credam, cum Scriptura sit 62. 6. etiam mox prohibere, si cui uideatur, possit;
 & 21. ut unicam 63. 22. blasphemiam 26. inculcatur 64. 27. Cardinalis 65.
 29. commotodus processus 69. 13. Chalcedonensis concilij & 30. cum omnia Ro-
 mæ 73. 8. sic edita & 31. pio Eccles. & 24. responderetur 74. 8. *εως* 77. 11.
 firmè per & 17. crudelissimo 78. 14. patuisset & 15. Episcopos 79. antepen-
 ult. suspensum 80. ult. solenniter esset 82. 15. patentissime 84. 1.
 ex disput. 21. carnales & 29. quam illo
 94. 13. Flacius.

PROTESTATIO

QUORUNDAM CONCIONATORVM AVGVSTANÆ CONFSSIONIS

aduersus conuentum Tridentinum, molientem perniciem ueræ Religionis & Ecclesiæ, & aduersus eius conuentus authorem Antichristum Romanum. In qua monstratur, quantopere ea turba à uera Christianaq; synodo differat, & quam nefarijs artibus ac maleficijs synceræ Christi Religionis & Ecclesiæ insidietur.

P R A E F A T I O.

DOMINVS IESVS CHRISTVS non tantum peracta sua legatione iam iam ex hac mortali uita in cœlum ad patrem ascensurus, ablegauit in uniuersum mundum suos Apostolos, discipulos & alios ministros, ad prædicandum Euangelium, & oppugnandas destruendasq; idololatrias, & omnis generis corruptelas: sed & postea semper atq; adeò nunc quoq; sedens ad dexteram Patris, accipit dona, eaq; largitur hominibus, dans & efficiens alios pastores, alios doctores, aliosq; diuersi generis ministros, ad collectionem & exædificationem suæ longe dilectissimæ Ecclesiæ, & ad oppugnationem ac destructionem contrariæ impiæq; turbæ malignantium & regni satanæ.

Eos ergo suos ministros, quantum uis paruis donis ac dotibus tenuiq; sorte instructos, uult, seuerissimeq; iubet summa fide industriaq; attendere sibi & uniuerso gregi: uult negociari, & plurimum fœnoris sibi lucrari: uult usq; ad mortem contra omnis generis quantum uis præualidos lupos, fures ac latrones, pro lege ac pro grege suo decertare. Quòd nisi summa optimaq; fide faciant, grauissimas rationum exactiones, tristissimasq; pœnas eos in extrema die

datturos, seueriffimè certiffimèq; denūciat, minatur ac protestatur.

Nectātum ipfos pastores ac spirituales ministros uult ille attentè in sua domo ac ouili pro grege suo uigilare, suamq; uoluntatem ac mandatum in eo, donec uenerit, obseruare ac exequi: sed etiam uniuersos Christianos, uel infimi status, functionis ac donorum uult esse suos fideles strenuosq; huius spiritualis belli milites optimè scuto fidei & gladio uerbi armatos, eos tantum suam uocem audire & sequi, confiteri liberrimè coram regibus ac principibus huius mundi, nihil metuentes aut curantes uel suam despectam tenuitatem, uel illorum terrificam maiestatem, uel sapientulorum huius Mundi carnalia de se iudicia, ipsa etiā extrema pericula. Vult deniq; illos odisse, detestari & anathematizare omnes eos qui aliud Euangelion docuerint, cuiuscunq; numeri, potentia, dignitatis aut status sint, & quocunq; demū titulo censeatur, tumeat uel etiā si sint summi Apostoli atq; adeo supremi Angeli de cœlo ipso.

Omnes homines ille uult & seueriffimè præcipit custodire cœleste depositum, idq; tanta fide, attētionē ac zelo, ut (sicut in Deuteronomio mādat) etiam si aut uicinus, aut cognatus, aut amicus, aut parentes, aut liberi, adeoq; dilectiffima coniunx incipiat uel solum clam à ueritate aberrare, nosq; aut alios conetur unā secum in errorem inducere, id ferre nequaquā tacitè patienterq; debeamus, sed potius extrema omnia contra eos maturè agere prouidereq; non cunctemur. Qui enim id non faciat, eum negat Dominus ac seruator se dignum esse, nec se eum coram patre cœlesti in extrema die pro suo agniturum, quicunq; demum is sit, siue summus siue infimus homo, nemine omnino excepto.

Nec tantum mandatis, minis ac promissionibus filius Dei omnes suos, etiam infimos ad hanc tam arduam militiam euocat, aut etiam trahit: sed simul quoq; promptam efficacemq; opem illis in summo discrimine pollicetur: affirmans, se eis in illa quasi prælij & conflictus hora artem, robur, animumq; strenuè pugnandi suppeditaturū, prōpteq; daturum quid agant & loquantur: largiturum deniq; ita præpotentem spiritum, cui nemo resistere possit. Atq; adeo tandem pronūciat non ipsos esse aut fore qui loquantur, sed ipsum patris spiritum per os eorum loqui, & contra aduersarios depu-

depugnare.

Non solum autem potens ualidumq; auxilium in tanto rerum discrimine pollicetur Christus suis infimis pusillis, sed etiam lætum opratumq; tantorum periculorum exitum, quod ex ore infantium & lactentiũ sit uirtutem ac uictoriã consecuturus: quodq; infima eligat, & ea quæ non sunt, quò per ea, summa ac potentissima quæq; expugnet, confundat, euertatq;. Quare dicit: Confidite, ego uici mundum: & do uobis tantam potestatem contra omnem uim hostilem, ut etiam aspides & dracones pedibus illæsi conculetis. Quin & ipsum satanã se sub pedibus nostris cõtriturum, nec portas inferorum contra nos præualituras esse, benignissimè pollicetur, certoq; spondet.

Licet autem iste tãtus Imperator omnes suos etiam infimæ fortis pusillos, uelit tam strenuè pro ueritate, Religione ac Ecclesia, contra principem huius mundi, omnesq; aduersarios depugnare, eisq; & auxilium & desideratam de hostibus uictoriã largissimè promittat: Tamen longè magis ac in primis, ut & supra dictum est, exigit fortissimam pugnam cõflictumq; pro lege & pro grege suo, à suis Ecclesiæ uerbicq; ministris, quos ad hoc ipsum (uti prius audiuimus) cœlitus largitus est, necessarijsq; donis, ueluti firmissimis fulgētissimisq; quibusdam armis instruxit. Illos enim uult esse pastores bonos, uel usque ad mortem pro suo grege dimicantes: illos iubet esse canes, cõtra rapaces lupos minimè mutos: illos præcipit sanare oues læsas, quærere amissas, reportare debiles: illos uult esse oculatissimos & uigilantissimos speculatores, qui irruentem hostem maturè & ueluti à longè cernant, & clarè euidenterq; exaltata instar tubæ uoce omnibus commonstrent, ut omnes sibi maturè prospicere ac cauere queant, nec æterno exitio ab eo perdantur.

Quin etiam flagitat seuerissimè Deus ab omnibus ueris Doctoribus, ut in grauissimo discrimine, ueluti cum iam iam oppugnans ciuitatem hostis, aliquas turres subuertit, & mœnia perrupit, eò ante alios ueluti antesignani quidam alacriter profiliant, seq; ibi tanquam nouum murum pro domo Domini irruenti hosti promptissimè & fortissimè opponant, ueluti suo proprio corpore cœ-

tum Dei protegentes, uitamq; ac sanguinem proprium pro grege Domini sponte & promptè profundentes.

Quare cū hac longè durissīma ac periculossīma militiā, ad eò seueriter cū ab omnibus pijs, tum præsertim ab ipsis Christi ministris exigitur, ut scilicet tum ueritatem cœlestem profiteātur, propagent & tueantur: tum etiā seductoribus ac erroribus, omni uia ac conatu resistant, eosq; oppugnent, & benedicente Domino expugnent: agnoscimus sanè grauissīmo Dei mandato nos quoq; cogi, ut quantum uis tenuibus donis instructi simus, summa tamen alacritate, non parentes nostræ aut nostrorum uitæ, in medium progrediamur: & cum omnibus hostibus Dei ueræq; Religionis ac Ecclesiæ certantes, uel usq; ad mortem, pro iusticiā ac ueritate nos opponamus: cœleste depositum, Christo benedicēte, tueamur, conseruemusq; & satanam cum suis organis ac infernalibus fermētis & zizanijs (ipso Domino omnia in omnibus potenter operante, & incrementum dante) longissimè ab omnibus finibus & agris domus Domini propellamus, proturbemusq;.

Est uerò nunc, eritq; proculdubio (teste Propheta) etiā in posterum, præcipuum ac lōgè difficilimum certamen Ecclesiæ cum Antichristo, nunc ingenti Dei benignitate patefacto, & potenter uerbo ipsius confutato. Prædicat enim Scriptura, fore ut ille hostis Dei, postquā semel prostratus fuerit, denuò conetur, ope etiam falsorum fratrum ac non infimæ in Ecclesia sortis hominum adiutus sese in pedes erigere, suumq; in templo Dei solum instaurare.

Quod quā seriò multipliciterq; ille, uel tantum à felici obitu Lutheri piæ memoriæ (qui ad patefaciendum eum præcipuè diuinitus, missus excitatusq; fuit) conatus sit, plurimis, præsertim rerum gnaris, & de Religione sollicitis, est notissimum. Nec multum sanè absuit aliquoties, quin suo impio uoto ac spe potitus fuisset: nisi ipsemet filius Dei, Michael noster, eius, collusorumq; ipsius nefarijs conatibus potēter restitisset: cui soli sit omnis gloria, quemq; ut & in posterum suum istum immanissimum hostem gloriosè retundat, omnes pij ex animo assidueq; orabunt: Quia uerè non est alius, qui pro nobis pugnet, aut pugnare ualeat.

Porro enumerare omnes nefarios dolos, & fraudulenta simul
& uio.

& uiolenta molimina, quibus Antichristus se, sua mancipia, suos collusores, nostros uel uel manifestos apostatas, uel falsos fratres latentem cum eis scortantes, suum labefactatum regnū iterum sarcire conatus est, nimis planè longum esset: sed tamen inter præcipua eius molimina, potentissimasq; machinas, quas contra Deum Ecclesiam ac Religionem erigit, est fuitq; eius impium ac blasphemū conciliabulū: quod ille, uiuo Luthero, amplius per annos 30, sedulò uarijs Bullis in pluribus locis se conuocare simulauit: nec tamen unquam ausus est reipsa serioq; instituere. Eo uerò mortuo, cum etiam armis externaq; uolentia nos cum suis debilitasset, quosdam autem potentes (ut dudum Daniel prædixit) diuisione terrarum sibi deuinxisset, & per illos porrò nonnullos primarios doctores subuertisset, tādē ueluti de uictoria, fractis iam nobis, certus serio cœpit suum quendam conuentum colligere: in quo nostras Ecclesias, & ipsum Christi Euangelion, sub specie iuris ac ueritatis, condemnaret, & prorsus opprimeret ac perderet.

Cui eiusdem nefario Cainicoq; conatui nos, omnesq; Christo uerè addictos ac militantes, obuiā ire strenueq; resistere prorsus necesse est, tum propter seuerissima omnipotentis Dei mandata supra indicata: tum etiam, quòd & agnoscimus & profitemur nos discipulos ac successores uiri Dei, nostri uerè tertij Eliæ, MARTINI LUTHERI, qui & confutauit euidentissimè istum filij Dei hostem, & contra eius satellitumq; ipsius Cainicam uiolentiam & sanguinolentiam aliquoties solēniter protestatus est: appellauitq; ad liberam, legitimam & Christianam synodum, cuius nos ut causæ contra Antichristum, ita & sancto optimeq; instituto processui ex animo adharemus.

PROPOSITIO.

PRimum igitur solenniter profitemur, legitimeq; protestamur coram Deo, eius Ecclesia, Romano imperio, & toto terrarum orbe, nos infra scriptos, Ecclesiasq; in quibus agimus ac docemus, constanter adhaerere sincerae doctrinæ Euangelij IESU CHRISTI, quam Deus hisce postremis temporibus per Reuerendum uirum D. MARTINUM LUTHERUM, piæ memoriæ, instituit: cuiusq;

postea brevis quædã summa, præsertim quod ad controuersos articulos attinet, in Confessione Augustæ Cæsareæ Maiestati totiq; Imperio, anno 1530. in publicis Imperij Comitijis solenniter exhibita, & adiuncta Apologia defensa est. Cui postea Smalcaldici articuli uberioris explicationis gratia accesserunt, qui quidem in hoc ipsum à primarijs nostrarum Ecclesiarum Theologis conscripti, & à magistratibus etiam comprobati fuerunt, ut Mantuam aut aliò ad Concilium mitterentur.

Secundò, testamur & protestamur, nos semper omnes sectas & corruptelas huic doctrinæ ac confessioni contrarias damnasse, & nunc etiam seriò ac ex animo damnare: nec participes ullius cum eis collusionis esse, aut fuisse. Quòd si etiam quis nos uerbo Dei erudire possit, nos uel inscios ullam prauam sententiam huic doctrinæ confessioniq; contrariam sequi, affirmamus bona fide, nos eam damnaturos esse. Offerimus etiam nos nunc & semper, ad omnem uberiores & necessariam nostræ sententiæ declarationem, omniumq; sectarum & corruptelarum liberam, publicam ac ingenuam damnationem.

Tertiò, profiteamur ac protestamur, nos adhærere, & semper constanter adhæsisse Protestationi & Appellationi Reuerendi patris D. LVTHEÆI, ab iniustissimo uiolentissimoq; iudicio Pontificis ac omnium eius factionis iudicum, (siue Consilij, siue aliquo alio præclaro nomine impiè uenditentur aut ornentur) ad liberum, Christianum, legitimum, ac in spiritu S. congregatum concilium. Qui processus, Protestatio & Appellatio fuit postea unanimiter ac multoties à nostris Ecclesijs renouatus, & in aliquot etiam Imperij conuentibus ab omnibus Statibus cõprobatum, & à nostrarum Ecclesiarum politijs ac gubernatoribus repetitum, & in se quoq; translatus. Quarum solennium publicarumq; actionum & scriptorum, aliquot narrationes & summae in Sleidani Historia recensentur, quas hic omnes ut repetitas ac incertas haberi cognoscicq; uolumus ac petimus.

Quartò, illud quoq; seriò solenniterq; indicamus, nihil ad nos pertinere, nec nos unquam approbasse, aut comprobare, si quis (quicumq; demum is esse possit) quoquo modo, uel in alia concilia

lia consensit, uel ab hoc solenni ordinarioq; Lutheri nostrarumq; Ecclesiarum & politiarum processu recessit. Nemo enim alienum ius aduersario cedere potest.

Quintò affirmamus, legitimeq; ac solenniter coram Deo, tota eius Ecclesia, coramq; Imperio Romano & toto Terrarum orbe protestamur, Tridentinum conuenticulum hisce annis 17, à morte uiri Dei Lutheri sæpius dolo malo, modò conuocatum, modò dissipatum, aliquoties etiam ab ipsis Regibus ac Monarchis (ut postea luculentius patebit) damnatum: & nunc tandem fermè post uicennale temporis spacium, quasi altero iam seculo denuò, ut illi uolunt, recollectum (in quo etiam quædam contra nostram Religionem constituta sunt) nequaquam esse Christianam, legitimam, liberam, uniuersalem, in spiritu S. & in Germania congregatam synodum: quam ultimam ueri Concilij conditionem, ut æquissimam, extremeq; necessariam, aliquoties totius Imperij decreta adiecerunt, solenniterq; decreuerunt: sed potius per omnia prorsus contrarias hisce conditiones habere. Quod postea euidenter, Christi ductu opeq; demonstrabimus.

Quare simul testamur ac protestamur, neminem pium posse bona conscientia tale conuenticulum pro uera ac Christiana synodo agnoscere, eius causas Religionis ulla ex parte concedere. Quin potius contra omnes debere id cum omnibus suis machinationibus, decretis, anathematismis & reformationibus, ut impiam blasphemamq; Antichristi factionem & conspirationem, fugere, odisse, abominari, & detestari. Quod ex sequentibus luculentius, omnibus ueri cupidis patebit.

Illegitima synodus ratione conuocatoris.

ANte omnia igitur ostendemus, non esse legitimam synodum: idq; pluribus rationibus, quæ ordine consequuntur, ut sunt in summa: Quia nec à legitima, aut iure ac more ueteri ad hoc ordinata persona indicta sit: nec habeat ex omni Christianitate idoneas personas conuocatas: nec legitimam præsentem: nec denique secundum lectas probatasq; aut inquirendæ ueritati idoneas leges aut normas ordinata formataq; sit,

Quòd

Quòd autem non sit à legitima persona indicta & conuocata, inde probatur: Quia perpetua Ecclesiæ consuetudine usq; ad millesimum Domini annum, (donec adhuc aliqua eruditio, pietas ac libertas in populo Dei superfuit, & donec Imp. Romanum suum ius, uigoremq; obtinuit, & non omnia pedibus suis Antichristus subiecerat) Imperatores ac Reges, non Papæ ac Episcopi synodos, præsertim uniuersales conuocarunt. Quod liquidò ex omnium synodorum Historijs probari potest.

Nam (ut à Veteri testamento incipiamus) omnes generales conuocationes populi, sacerdotum, & Leuitarum fecit suo tempore Moses, non Aaron: Iosua, non Eleazar: iudices, non sacerdotes. Sic & postea Dauid duas magnas synodos conuocauit, 2 Sam. 6. & Salomon, 1 Reg. 8, cum arcam templo inferret, & templum dedicaret Domino, totumq; cultum ac Religionem constitueret.

Idem legimus postea quoque factum ab Asa, Iosaphat, Ioas, Iosia, Zerobabel, Nehemia & alijs, cum quidem tunc essent in populo summi Pontifices diuinitus ordinati, quibusq; Deus omnes obedire seuerissimè perceperat: non humana audacia ac temeritate aut Romulea ambitione euecti, ut præsentis Papæ tyrannidem in Ecclesia inuaserunt.

Quare cum hæc perpetua consuetudo ac ius uiguerit in Veteri testamento, idq; regnantibus pientissimis & sanctissimis Deoq; probatissimis regibus ac politicis gubernatoribus: facile animaduerti potest, atq; adeò etiam planè necessariò consequitur, hoc esse non tantum humani, sed & diuini iuris decretum, ut politici gubernatores, non Pontifices, conuocent synodos ac conuentus etiam Religionis gratia. Non enim sibi id iuris illi sanctissimi, Deoq; familiares gubernatores ac reges unquam usurpassent, nisi eis liquidò constitisset, id ita diuina uoluntate ac mandato decretum ordinatumq; esse.

Sicut uerò in Veteri testamento piji Reges, alijsq; gubernatores hac potestate, ut propria, piè usi sunt: ita & in primitiua Ecclesia, post Apostolos, omnia illa celebria generaliaq; Concilia, Cæsares ac Reges (non Papæ) conuocarunt: Constantinus Nicænum, Theodosius Constantinopolitanum & Ephesinum, Martianus Chalce

Chalcedonense, Iustinianus aliud Constantinopolitanum: ut postea plenius ac clarius exponetur, & ex ipsis Pontificijs scriptoribus probabitur.

Sic & in Occidente plurima, Toletana & alia conuocarunt Reges Hispanici, & in Gallia Gallici: præsertim autem Carolus M. eiusq; posterii, ac deinde etiam Otthones ac Henrici. Deniq; etiam proximum Constantiense Sigismundus Cæsar, non Papæ conuocarunt, qui tunc tres erant, & concilium sedulo fugitabant.

Adeo uerò indubitati iuris fuit olim conuocatio Conciliorum, ut non raro ipsimet Papæ, etiam celeberrimi (ut Gregorius, Leo & alij) humiliter atque adeo suppliciter orauerint Cæsares, ut conscriberent Episcopos. In Leonis quidem cognomento Magni epistolis, ad synodum Ephesinam, Theodosium, Martianum & alios amplius 20, citra omnem dubitationem ius conuocandi synodos Imperatoribus tribuitur: quarum dicta opere præcium esset hinc ad uerbum adscribi, nisi nimia prolixitas obstaret. Vide autem tu ipse eas, Christiane Lector.

Ne autem in re certa, ut dubia, diutius commoremur, producemus duos huius rei testes, quorum autoritas apud istos omni exceptione maior esse debet. Nam Cardinalis Cusanus testatur libro 3. de concordia Catholica, cap. 13. Omnes synodos usque ad annum Domini 900, à Cæsaribus ac Regibus cōgregatas esse. Quin etiam citat Anastasium Bibliothecarium, idem affirmantem. Verum maioris certitudinis gratia, ipsa uerba Cusani adscribemus:

Ex superioribus habetur, Imperatores sanctos congregationes synodales uniuersalium Conciliorum totius Ecclesiæ semper fecisse. Ita ego perlustrans gesta omnium uniuersalium Conciliorum usq; ad octauam inclusiue, Basilij tempore celebratam, uerum esse reperi: ita quoque in eadem octaua synodo, in quinta actione, Heliam colendissimum presbyterum & Sincellum throni Hierosolymorum in auditione omnium effatū legimus: Scitote, quia in præteritis temporibus Imperatores erant, qui congregabant synodos ex toto terrarum orbe: & uicarios ad huiusmodi dispositionem causarum colligebant. Quorum ergo uestigia sequutus

& Dei cultor Imperator noster, uniuersalem hanc synodum fecit.
Hæc ibi.

Et legi in glossula Anastasij Bibliothecarij Apostolicæ sedis, qui eandem synodum de Græco transtulit, super eodem dicto: Quod uniuersales synodos de omni terra Imperatores colligere soliti fuerant: locales uerò, &c. Hactenus Cusanus.

Horum uterq; fuit non tantum peritissimus rerum, ac præsertim historiarum Ecclesiasticarum: sed etiam Pontificibus Romanis intimus, acceptissimus, & addictissimus: ut non possit uideri odio illorum quicquam huiusmodi confinxisse.

Nec ratione caruit illud ius Imperatorium. Qua enim fronte, quæ uel autoritate illos conuocaret Pontifex, qui nullam potestatem politicam aut Ecclesiasticam super alios Episcopos habuit, priusquam sibi eam recentioribus temporibus tandem uiolenter usurpauit? Iura enim dicunt, quod ille habeat citandi seu uocandi potestatem, qui citandos aut uocandos habet suæ iurisdictioni subiectos.

Præterea quomodo Pontifices tot episcopos conuocassent, qui bus tum (ut pauperibus necesse fuit) nec sumptus, nec tuta itinera aut uehicula suppeditare poterant?

Inter rationes, cur conuocatio synodorum magistratui politico concedenda sit, etiam illa meritò numerari posset, quod Pontifex, ut doctor, facile auralicuius hæresæos existere potest: aut alioqui in exorta Ecclesiæ controuersia, suum aliquod magnum interesse habere: qui certè uel prorsus non conuocaret synodum, uel non uti publica utilitas ac ueritas flagitat. Quæ incommoditas non perinde facile in Regem aut Imperatorem, ut ab istis rebus ac controuersijs remotiorem, incidere posset.

Vt uerò olim Cæsares ac Reges synodos conuocarunt: ita & nunc Imperatores, Reges, ac etiã Principes & Ciuitates, cõiunctis sententijs & operis, synodum communem congregare deberent. Cum enim in Imperio Principes & Ciuitates etiam ius regiminis in maximis quoq; rebus habeant, hinc profectò nequaquam excludendi sunt: præsertim cum res Ecclesiasticæ uel maximè democraticæ communesq; omnibus hominibus sint, & ad singulo-
rum

rum æternam salutem pertineant: eoq; illa regula hic uel in primis ualere debeat, quod ad omnes pertinet, communi consensu fieri debet.

Differit & Syluius, aut Pius II. in primo libro synodi Basiliensis, posse synodos non tantum sine Papa, sed etiam eo prorsus inuito cōgregari. Verba eius hæc sunt: Ex quibus autoritatibus mirum in modum se putant armatos, qui fieri posse sine consensu Papæ concilia negant. Quorum sententia si (ut ipsi uolunt) inuiolata persistat, ruīnam secum Ecclesiæ trahit. Quid enim remediū erit, si criminōsus Papa perturbet Ecclesiam, si animas perdat, si peruerat exēplo malo populos, si deniq; contraria fidei prædicet, hæreticisq; dogmatibus imbuat subditos? Nullū'ne hic parabimus obstaculum? Sinemus'ne cum ipso cuncta ruere? Quis est qui existimet Romanum Pontificem ad sui emendationē Concilium congregare? Nempe ut peccant homines, sic etiam impunè peccare uolunt. At ego dum ueteres lego historias, dum actus perspicio Apostolorum, hunc equidem usum non inuenio, ut soli Papæ concilia congregauerint. Primumq; omnium conciliorum, ubi Matthias substitutus est Iudæ, non iussu Petri, sed iussu Christi congregatum inuenio, qui Apostolis præcepit, ne ab Hierosolymis discederent, sed promissionem patris expectarent. Secundum, de electione Diaconorum, non solus Petrus, sed & duodecim Apostoli congregarunt, quia scriptum est: Conuocantes duodecim multitudinem. Tertium, de sublatione circuncisionis, & aliorum legalium, communis inspiratio congregauit. scribitur enim: Conuenerunt Apostoli & seniores. Quartum uerò, ubi quædam legalia permissa sunt, uidetur per Iacobum fratrem Domini coadunatum. Et sic discurrendo per omnia, nihil in primitiua Ecclesia reperitur, per quod autoritas hac congregandi concilia solis Romanis Pontificibus pateat. Nec post tempore Magni Constantini & aliorum Augustorum, ad congreganda concilia quæsitus est magnopere Romani assensus Papæ. ideoq; Chalcedonensis synodus sic de se ait: Sancta & magna uniuersalis synodus, quæ secundum gratiam Dei & sanctiones pijsimorum Christianissimorumq; Imperatorum Valentiniani & Martiani Augustorū congregata est apud Chalce
b 2 doniam

doniam metropolim Bythinia prouinciæ, nec de Romano Pontifice facit synodus mentionem, quamuis eius illic consensus fuerit. Hæc ille: quem postea etiam Papam fuisse notum est, ut apud istos sacrosanctam eius auctoritatem esse, iure oporteat.

Vt uerò maximè omni iure competeret (ut non competit) Romanis Pontificibus conuocatio concilij: tamen eam uel propterea dudum amisissent, quòd iam amplius annos 100. nullam ferè uniuersalem synodū habuerunt: cū Constātiensis synodus decreuerit, singulis decennijs uniuersales synodos esse celebrandas. Docent uerò etiam ipsa Pont. iura, quæ ipsi sibi met pro libitu condiderunt, quòd cessante aut differente Pontifice & Cardinalibus synodi generalis congregationem, ea potestas ad Imperatorem deoluatur.

Nec est quòd hic cōtrā obijciant, de cōuocationibus iam annis 40 iteratis, cum plerūq; aut prorsus simulatæ fuerint: aut certè tali fraude institutæ, ut sine certa pernitiæ, ueritatis confessores eas adire non potuerint: ut liquidò experientia patuit, & mox magis patebit, testimonijsq; etiam Cæsaris & Episcoporum comprobabitur.

Deniq; ut & semper habuisset Papæ ius conuocandi synodos, & nunc nulla negligentia, malo dolo aut culpa amisisset: tamen uel propterea ei hoc tempore, & in ista controuersia, conuocatio synodi nullo modo conueniret, aut concedenda esset, quòd is uel maximè sit pars altera litis, idq; insuper rea, quam uel præcipuè ibi iudicari oportet, quamq; nostræ Ecclesiæ de summis maximisq; criminibus accusarunt, & adhuc accusant: & in posterū, præsertim in libera synodo, si unquā ulla erit, seriò accusabunt. Nullo autem iure aut ratione potest idē esse pars uel agens, uel rea & iudex, aut qui quoquo modo pro suo arbitrio iudices cōstituat & conuocet.

Soliti sunt iam olim Scriptores obijcere Pontifici in hanc sententiam, & contra hanc eius tyrannidem, quòd Deus ipse, in sua lite cum sua uinea, Isa. 5, se submittat alieno iudicio, & non uelit ipse suo arbitrio pronunciare, simulq; accusator & iudex esse.

Sic & filius eius dilectus, cum Iudæis litigans concedit, ut suum testimonium reiiciant: modò Patri cœlesti, Scripturæ, & miraculis de se testantibus fidem habeant.

Soliti

Soliti sunt etiam ueteres citare contra Pontificiam istam tyrannidem, suo arbitrio iudicia & Ecclesias pedibus conculcantem, quod ipsemet Petrus, de cuius successione adeo isti gloriatur, nihil prorsus recusauerit, Hierosolymæ fratrum iudicium, cum accusaretur quod ad Gentiles introisset, subire: nec postulauerit, ut ipse sui iudex esset: quodque postea patienter Antiochiæ tulerit, se à Paulo coram tota Ecclesia grauissimè ac in faciem obiurgari.

Quod si omnipotens ille rerum omnium Conditor, eiusque dilectissimus Filius, & denique etiam Apostoli Christi sese alieno iudicio submittant, nec in propria causa simul pars & iudex esse uelint: infinities profectò magis nunc Romanum pontificem in sui accusatione idem necessariò facere oporteat, omisso omni iure conuocationis & præsidentie, si modò ulla legitima cognitio fieri debet. Hinc ergo apparet, istud Concilium nequaquam esse legitimum: quia conuocatio iudicum est facta ab eo, cui tum leges, tum & omnis æquitas, modis omnibus id ius potestatemque, nunc præsertim derogant.

Illegitima Synodus ratione præsidentis.

Eadem omnia possemus dicere etiam de præsidentia, quam sibi in isto conciliabulo Pontifex Romanus contra omne ius rapit. Vera enim præsidentia propriè Christo conuenit, teste Cusano Cardinali, cuius hæc sunt uerba: In quæstione de præsidentia, primò considerandum occurrit, si quæritur quis Concilio, aut quis in Concilio præsidere debeat. Primæ quæstioni breuiter respondet ipsa ueritas quæ dicit: Vbi duo uel tres cõgregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum. Et textus Chalcedonensis Concilij, qui dicit: Non dubium, Spiritum sanctum patribus in Nicea congregatis præsedisse: sicut manifestè præsedit, & Christus dicit: Vobiscum sum omni tempore. dicit uobiscum: non hoc de omnibus particulariter dixit, cum quibus non semper fuit, quoniam ab eo peccatum recesserunt: nec dixit de ipsis tantum Apostolis, qui non fuerunt in omni tempore hic mansuri: sed de ipsa Ecclesia sacerdotali, quæ semper durabit. Et per textum Constantiensis decreti probatur, qui dicit, Concilij potestatem immediatè à Christo esse. Sicut & Patres in octaua uniuersali Synodo, in fine dixerunt: Per datam

b 3 nobis

nobis potestatem in Spiritu sancto, à primo & magno Põtifice nostro & Deo, liberatore & saluatore.

Ex huiusmodi & similibus multis patet, quòd nullus homo præsidet sanctissimo Patrum cõuentui, qui rite adunati Cõcilium faciunt: quoniam Synodica autoritas immediatè est, & à Christo, qui in medio sedentium est, & à Spiritu sancto qui præsedet Patribus, & potestate ligandi & soluendi sacerdotio tradita. Haftenus Cusanus.

Sed inferior præsentia, quæ tantum ordinem colloquendi dirigit, ueteri cõsuetudine Imperatori, non Põtifici cõuenit. Quod idem Cusanus Cardinalis in breui libello de Præsentia testatur. hæc enim sunt eius uerba: Deinde sciendum est, quòd in uniuersa libus octo Concilijs, ubi Imperatores interfuerunt, & non Papa, semper inuenio Imperatores & iudices suos cū senatu primatum habuisse, & officium præsentia per interlocutiones & ex cõsensu synodi sine mandato conclusiones & iudicia fecisse: & nõ reperitur instantia in octo Cõcilijs, de quibus 16 dist. sancta octo. Præterquam in tertia actione Chalcedonensis Cõciliij, ubi Paschasius, Licentius & Bonifacius Leonis Papæ uicem gerentes (quia nullus pro parte Imperatoria interfuit) tunc in synodo primatum leguntur tenuisse, & præsedisse, & concilium direxisse per interlocutiones: & demum ex iussu synodi, ex eo quia primatum tenebant, & eminentiorem locum, sententiam primò dixisse, per interlocutiones in Dioscorum, ex æquo consensu alijs omnibus cõiudicantibus: & direxerunt omnes illi uicarij senioris Romæ Leonis Papæ archiepiscopi per unum, scilicet Bonifacium, qui se in subscriptione præsentem solus uocat, & alij non. Haftenus Cusanus.

Hic ergo totius ueteris Ecclesiæ consuetudinem, proculdubio iure ac graui oratione non carentem, à fide digno audimus, quòd semper Imperatorũ ac Regum fuerit præsentia: & quod in tot illis celeberrimis synodis, & innumeris penè actionibus, tantum semel per absentiam Imperatorum, idq; non suo aliquo iure, sed rogatu ac concessione Patrum, præfederint, & actiones direxerint.

Huc accedit, quòd cum Episcoporum sit uel maximè, conferre de Religione, quod ius Romanus Episcopus omnino sibi seruare uolet

uolent: necesse est alium esse præsidētem, qui etiam ipsius actiones & orationes, sicut & aliorum Episcoporum, moderetur.

Porro si maximè præsidētia Romano isti Pontifici perpetuo iure aut consuetudine deberetur: tamen ob easdem causas ea nunc meritò careret, quas indicauimus supra in conuocatione, nempe quòd & malè neglexisset Concilia, ac ista potestate abusus fuisset: & cum nūc sit pars rea, nullo iure præsidere isti iudicio queat, ubi uel maximè de eo iudicari, in rebus longè grauissimis oporteat.

Ergo in hac quoque parte aut conditione Tridentinum Conuenticulum non est legitima Synodus, cum eam Papa præter ac cōtra omne ius, per suos Curtisanos ac mancipia pro arbitrio regere & administrare conetur: eaque ratione ueritatem & eius confessores opprimere, sua uerò scelera & errores tueri & cōseruare omnium facillimè queat.

Illegitimus locus synodi.

AD synodi (ut ita dicamus) legalitatem aut legitimam celebrationē etiam illud referatur, quòd toties in publicis comitijs, à toto Imperio, unanimiter decretum est, ut synodus celebranda pro præsentium Religionis controuersiarum diremptione, omnino in Germania, in aliqua ampla ciuitate habeatur. Quod enim totum Imperium rectè decernit, meritò uim legis obtinet.

Decreuerunt autem id status Imperij, anno 1524 Noribergæ, Augustæ & Spiræ, anno 26 & 29. Ratisponæ, anno 32 & 41. Iterū Spiræ, anno 1542. Denuò Noribergæ, 43. Ac postremò Spiræ, 1544.

Huc etiam referatur uetustissimus Ecclesiæ Canon, cuius etiam Cyprianus in quadam Epistola ad Cornelium Papam meminit: quem quoque postea sexta Carthaginensis, & multæ aliæ synodi cōfirmarunt, quicque & infra quoque à C. M. in sua Protestatione contra Papam citatur: Quod uidelicet controuersiæ in ea prouincia iudicari ac finiri debeant, ubi primū exortæ sunt. Vide Epistolam Cypriani 3 lib. 1. cuius Canonis etiam rationes non paucas illæ ueteres synodi cōmemorare sunt solitæ: præsertim autem, quæ uera ac plena cognitio causæ optimè ibi, ubi exorta est, fieri haberi que possint.

Nec tantum ob uetustissimum Ecclesiæ Dei Canonē, plurimis concilijs

cōcilijs comprobatum, & decretum totius Imperij, talem synodi locum lex ac ius flagitat: sed etiam ob alias multas ac grauissimas circumstantias. Nam & amplissima omnium Christianarum prouinciarū Germania est, & reuera in medio totius Christianitatis (ut quidē nunc Christianismus protenditur) ut huc cōmodissimē Vngari, Poloni, Sueci, Dani, Angli, Scoti, Galli, Hispani & Itali uenire queant. Et plurimi potentissimiq; Episcopi ac Principes sunt in ea, qui ad talem synodum nunc necessariō conuenire deberēt. In ea porrō Cæsar plerunq; agit, quē etiā interesse utilissimū esset.

Nam ut Papæ in hac parte ratio habeatur, nū uidetur esse opus: qui nec ad eam quidem, quæ ipsi longē propius Tridenti simulatur aut agitur, uenire dignatur.

Huc adde, quōd nulla regio magis tum domi natis necessarijs rebus abundat, tum etiam tam commodē ad importādum omnia, item ad profectioes ueniētibus & abeūtibus patet. Nulla quoq; perinde multis amplisq; ciuitatibus est ornata, nulla passim tam salubri aere fruitur, nulla perinde libera est, nulla deniq; ob hominum simplicitatem ac synceritatem minus fraudibus, insidijs & uenenis obnoxia.

Inter alias conditiones & illud cōputetur, quōd proceres Germaniæ ac uicini multum magnumq; etiam nobilium ac doctorum famulitium, cū ob dignitatem, tum etiam necessitatem sui tam ampli regiminis, multasq; alias causas secum trahunt.

Deniq; & illud longē grauissimum est, quod etiam de suis regionibus ac statibus meritō solliciti sunt, tum ob metum hostium, tum ob domesticas lites ac controuersias: ob quas necessariō impediuntur, ne longius proficiscantur. Contrā autem Episcopi Italici & Hispanici, uix tres aut quatuor Comites familiares uel habent: nec suis ditionibus, quas plerunq; nullas habent, timere, aut ob earum regimen illis propius hære coguntur.

Hæ & similes grauissimæ causæ, quas nostri Doctores & Gubernatores in suis publicis scriptis sæpè prolixius recensuerunt, omnino optimo iure postulant, ut synodus, secundum tot unanimitiam Imperij decreta, in Germania celebretur. Quare etiam proximē duæ synodi, aliquāto iustius dictæ Vniuersales, Cōstantiēsis ac Basi-

ac Basiliensis, sicut in Germania celebratæ omnium commodo, & citra ullius querelam.

Contrà, uerò, oppidum Tridentum nec in Germania, nec in uicinia Germaniæ est: utpote quæ à finibus Germaniæ integræ hebdomadæ itinere distet, & lingua prorsus peregrina utatur, Quare decreto Imperij, necessariò ex locis pro synodo deligendis exclusa est.

Habet præterea ea ciuitas plurima ac molestissima incommoda, ob quæ nullo modo synodo conuenit. Nam minor est, quàm quæ magnam copiam hominum, præsertim nobilium, potentum ac literatorum, qui aliquanto amplioribus & commodioribus mansionibus indigent, hospitio excipere possit.

Constantiæ in synodo scribuntur plerumque fuisse ad triginta milia hominum. At ubi Tridenti, in tam angusto loco, uel quarta eorum pars agere posset?

Præterea est locus æstate, ob radiorum solis summam congregationem & refractionem, feruentissimus: Contrà autem hyeme, ob Alpiũ, in quibus ea ciuitas sita est, perpetuas niues, uentos, exhalationes præterfluentis fluminis, ac frigora, frigidissimus. Loca circũquaque sunt sterilia, importatio ob uiarũ incommoditatem & longinquitatem est difficillima. Quare breui, si quæ magna hominum copia ibi esset, tum peste, tum fame laboraretur. Certè, ut nihil aliud incommodi accideret, ingens annonæ caritas oriretur.

Eadem ratio uiarum asperrimarũ inter Alpes, etiam maximam difficultatem accedendi & abeundi, omnibus ad synodum conuocatis, aut alioqui conuenientibus, necessariò pareret.

Quod uerò tum decretum sit sæpius in Imperialibus Comitijis, ut intra Germaniæ fines concilium celebretur, idque decretum omnino seruari oportuerit: tum Tridētum non sit in Germaniā: testantur Episcopi Germanici in sua edita Epistola, quæ anno 1547 Augustæ in Comitijis ad Papam est scripta, cuius locum prolixũ huc amplioris fidei causa transcribemus. Hæc enim sunt eorum uerba:

Qua quidem in re, beatissime pater, cum nos pro officio ac fide nostra erga Rempublicam Ecclesiasticam, proque obseruantia ea quam debemus, ac libenter deferimus sedi Apostolicæ, multis con-

c uentibus

uentibus actis illud semper iudicauerimus, non posse tantorum malorum causam terminari, nec restingui incendium, nisi uniuersalis concilij iudicio ac autoritate: summo consensu ac studio non semel egimus apud Cæsareā Maiest. quam pro se propensam tamen, nostraq; studia anteuertentem semper offēdimus: ut pro Imperiali autoritate & nomine, instaret apud S. V. de indicendo celebrandoq; in aliquo opportuno loco Germaniæ, cōcilio, non equidem ad rationem uicinītatis, priuatamq; conditionem nostram: sed ut obiri is conuentus, ac frequentari possit ab ijs, quorum maximè interesset, qui cum præter Episcopatus suos, tenerent etiam secularium ditionum gubernacula, in hac temporum perturbatione, incertoq; rerum statu, longè abesse à domo, atq; emanere, sine publicæ pacis periculo non possunt.

Et hac sedula, omnibusq; Cōuentibus repetita flagitatione, eò usq; profectum est, ut post irritam Mantuanæ & Vincentinæ synodi indictmentem, longè satis, sed heu nimis longo interuallo, ac penè fessis Germaniæ rebus, indictū sit Tridentinum concilium: nec indictum modo, sed etiam inchoatum, magno quidem uoto & expectatione omnium: sed NON (ut flagitatum erat) INTRA FINES Germaniæ (RESQVE ipsa POSCEBAT:) sed in Tridentino oppido, LONGE interiectis Alpium montibus, ut ueritus in Italiæ finibus, quàm intra Germaniæ oram cōstitutum esse uideatur. Quæ sanè etiam causa fuit, beatissime pater, quòd pauci admodum ex nostris, ac NVLLI penè eam obire synodum, ac ne nuncios quidem suos mittere potuerint, præsertim ardente bello maximo. Hæc Episcopi.

Eodem modo & ipsemet Papa testatur in suo impresso Responso ad prædictam Epistolam, Tridentum esse admodum incommo- dam synodo, & hominibus ad synodum conuenturis. Hæc enim eius uerba sunt: Cum etiam diuturnior in ea urbe cōmoratio, Episcopis sine dubio VALDE INCOMMODA futura sit: æquum esset quod in Germanicis uestris conuentibus fieri solet, tempus quoddam ei peragendo præstituere, &c.

Idem Pontifex etiam in alio edito scripto, quo protestationi Cæsareæ Maiest. respondet, affirmat Tridentum nō perinde commo- dum

dum esse synodo, ut plurimas alias ciuitates. Verba eius sunt hæc: Præsertim cum hoc constet, etiam ut satis opportuna sit Tridentina ciuitas, tamen commoditate loci & abundantia omnium rerum quæ celebratione concilij sunt necessaria, has urbes Tridentinam LONGE superare.

En hic habes Christiane Lector, ipsiusmet tricornati istorum semidei, eiusq; Episcoporum euidentissima testimonia, quibus serio affirmât, testantur & protestantur, Tridentum non esse in Germania, nec alioqui synodo celebrandæ ullo modo satis idoneam: & deniq; non esse in celebratione istius Cõuenticuli obseruatum decretum, toties unanimiter à toto Imperio in comitijs, præsentibus etiam Papæ legatis, conclusum, quo statuitur & inuolabiliter sancitur, ut omnino synodus de præsentibus controuersijs iudicatura, in aliqua ciuitate Germaniæ celebretur.

Testatur sanè etiam ipsa Cæs. Maiest. in sua Protestatione, Papam aliquoties in incommodis locis synodos indixisse: idq; contra sacros Canones esse, qui iubeant synodos & iudicia Ecclesiæ fieri intra terminos eius regionis, ubi lites exortæ sunt. Hæc enim sunt eius uerba: Quas quidem ob causas à S. V. primùm Mantuam, postremò Vincentiam conuocatum est generale Concilium: sed harum ciuitatum neutra satis apta fuit, in qua diuersarum & multarum prouinciarum homines libenter simul & commodè cõuenirent: Germani præsertim, quibus iustis & grauibus de causis, eò proficisci non licebat. Et mox de Tridento, & translatione Bononiensi inquit: Quam translationem si fieri oportebat (scilicet è Tridento) fuerant Sacrorum conciliorum decreta seruanda, ne discederetur à terminis eius regionis: eligendus erat IN GERMANIA locus PROPINQVIOR & OPPORTVNIOR: atq; ob id maximè fieri oportebat, ut, de quorum causa præcipuè agebatur, Germani tuto possent ad concilium uenire: quod proculdubio fecissent, omnibus non ueniendi subterfugijs, impedimentis & difficultatibus sublati, &c.

Liquidò ergo necessarioq; hinc sequitur ac probatur, Conuentum Tridentinum non posse ulla ratione legitimam synodum dici, ob uiolata publica ac sacrosancta ea de re decreta, & summam

loci oppidi'ue illius incommoditatem.

Hæc nunc dixisse sufficiat, ad demonstrandum, quòd istud conciliabulum nō sit legitimum: tamen si & alia plurima eòdem referri possent. Nunc de eo dicemus, quā multis de causis istud Concilium non sit, nec ullo modo uerè dici possit, liberum.

Quòd non sit libera synodus.

Ostendimus supra, Conuenticulum istud & conuocatum esse à Romano Pontifice, & regi, eum'ue illi præsidere, & ibi omnia pro arbitrio regere ac gubernare. At is est uel maximè, de quo iudicari, tanquam maximorum criminum reo, oportet. Quæ ergo libertas esse ibi poterit, ubi pars rea & aduocat, ac deligit iudices pro arbitrio, & agit omnia pro libitū, admittens quem, quando, & quomodo, ac coram quibus uult, ad agendam dicendam'ue causam? Nec ille enim contentus est obtinere aliquam tenuē præfidentiam aut gubernationem, cuiusmodi enim Cæsares in synodis habuerunt: qui tantum communem externamq; pacem & ordinem custodiri fecerunt, actionesq; direxerunt.

Hiscæ porrò adijce innumera penè alia, omnem libertatem tali synodo adimentia: ut quòd intra tam remotas ac periculosas angustias, ueluti in carcere quodam, id oppidum conclusum est. Multæ sunt in illis uis tam periculosa angustia, ut tres aut quatuor audaces latroneuli, ex insidijs, possint quemuis magnatem, uel centum stipulatoribus munus iugulare: & per notas rupes, montes, syluas, aut alia præcipitia ac uioragines euadere, frustra eius equitibus imminentes montes ac rupes abrutaq; præcipitia spectantibus.

Est præterea ea ciuitas iam Cardinali (qui summis ac inauditis iuramentis Papæ addictus deuotusq; est) subiectissima: quo improbante, quis uel mutire quicquam ibi ausit: aut si audeat, quomodo eius manus euadere queat? Quare nostri eò uenientes, planè in ipsius pontificis carcere conclusi dici poterunt.

Nec est quòd quisquam nobis magnam spem de eorum saluis cōductibus aut publica fide facere possit: cum illorum hominum sit proprium, non longius seruare fidem, quàm suis rebus utili esse iudicent. Adde quòd Constantiæ iam etiam publico solenniq; decreto sanxerunt, fidem hæreticis seruandam non esse. Nos uerò esse

esse hæreticos, iam dudum illi statuerunt, & publicis scriptis pronunciarunt. Quare non tantum perfidia eorum, sed etiam decretum & confirmatum ius ipsorum timendum est. Nulla ergo libertas ratione loci & gubernatorum, in tali synodo nobis esset.

Debet uerò locus, ut iura statuunt, non tantum personis, sed & causis, liber tutusq; modis omnibus esse, Quin etiam pronunciant iura, neminem teneri suo hosti, eius'ue saluo conductus credere.

Porro autem, ratione personarum etiam minus libera est ista synodus. Nam pleriq; omnes sibi congregati, præsertim autem Episcopi, sunt tam arctis iuramentis, uel potius diris execrationibus Pontifici addicti, ut (sicut Æneas Syluius, postea Pius II. nominatus, in quadam Epistola ad capitulum Monguntinum, teste appendice Vrspergensis, scripsit) etiam uera dicere contra Papam, sit contra eorum obligationem ac iuramentum, quod & ipsa iuramenti formula clarè contestatur. Id quod, ut tanto clarius & certius quicuis intelligat, ipsa uerba iuramenti adscribam: In qua formula illud quoq; imprimis obseruatu dignum est, quod adeò sit recens hoc Pontificiæ tyrannidis uinculum aut iugum, ut nec in paulò uetustioribus Agendis, aut Episcoporum consecrationibus reperiat: in quibus Episcopi consecrandi prorsus nihil sese Papæ obligant, sed tantum suis prouincialibus Episcopis: nec etiam in ipso Decreto, ubi tamen prolixissimè amplius per 25. distinctiones, de electione, ordinatione & omni iure ac negotijs Episcoporum plenissimè agitur. Verùm quid obfuerit integrè totâ formulam adscribere, quo res tanto planius cognoscatur? Ea autem sic habet.

Formula iuramenti, quo omnes Episcopi Papiſtici sese obſtringunt Romano Pontifici. Attendite ſingula uerba diligenter, nam hi & hoc modo captiuati ad dicendam ſententiam, ad Concilium uocantur.

EGO electus Episcopus, ab hac hora in antea fidelis ero & obediens beato Petro, sanctæq; Romanæ Apostolicæ Ecclesiæ, & Domino nostro domino Iulio Papæ III, suisq; successoribus ca-

nonicè intrantibus. Non ero in concilio aut confessu uel facto, ut uitam perdant aut membrum, seu capiantur aut in eos uiolenter manus quomodo libet ingerantur, uel iniuriæ aliqua inferantur, quouis quæsito colore. Consilium uerò quod mihi credituri sunt per se, aut nuncios, aut literas ad eorū damnum, me sciente, nemini pandam. Papatū Rom. & Regalia sancti Petri adiutor eis ero ad retinendum & defendēdum, contra omnem hominem. Legatum Apostolicæ sedis in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adiuuabo: iura, honores, priuilegia & auctoritatem Romanæ Ecclesiæ, Domini nostri Papæ & successorum prædictorum conseruare, defendere, augere & promouere curabo. Nec ero in concilio, in facto seu in tractatu, in quibus contra Dominum nostrum, uel Romanam Ecclesiam aliqua sinistra siue præiudicialia personarum iuris, honoris, status & potestatis eorum machinentur. Et si talia à quibusdam tractari cognouero, aut procurari, impediam hoc pro posse: & quanto cyus potero, commode significabo eidem Domino nostro, uel alteri, per quem ad ipsius notitiam possit peruenire. Regulas sanctorum patrum, decreta, ordinationes, sententias, dispositiones, reseruaciones, prohibitiones, & mandata Apostolica totis uiribus obseruabo, & faciā ab alijs obseruari. Hæreticos, Schismaticos & rebelles, Domino nostro uel successoribus nostris prædictis pro posse persequar & impugnabo. Vocatus ad synodum, ueniam.

Hæc quidem formula nimium seruilis, aut potius extremè impia est; sed tamen intelligimus, hoc tempore etiam multo arctiores & grauiores obligatoriij iuramenti formulas Episcopis obtundi, ut nempe disertè nostram Religionem damnare, eiusq; persecutionem promittere cogantur.

Hoc iuramentum adeò non uult Pontifex Romanus istis synodi patribus aut iudicibus ullo modo remittere aut relaxare, ut, cum in Comitijis Norinbergensibus Anno 1524. id ab eo Imperium peteret, ac ostenderet id necessariò ad libertatem synodi requiri: responderit ille per suum legatum Cheregatum, non admissurum se, ut sibi ita manus colligētur. Historia est cum reliquis eius Dietæ actis, in Fasciculo rerum sciendarum Coloniae impresso.

Hoc

Hoc idem & postea est à Protestantibus Augustæ & Tridentiæ
pius, sed planè frustra, flagitatum.

Hinc igitur liquidò cernimus, qualem nam libertatem Papa in
synodo esse ac uigere uelit: nempe, ubi sibi soli ita sint liberæ ma-
nus, ut quicquid modò uelit, agere possit: contra autem alij om-
nes, præsertim iudicaturi Episcopi, adeò sint ipsi obligati, obstri-
cti & penitus deuoti, ut nec uerum quidem illis contra Pontifi-
cem mutire liceat. Qualis tandem ista libertas est?

Ut uerò maximè non essent Episcopi, alijq; spirituales in syno-
do congregandi, aut congregati, Papæ ullis iuramentis obstrictis:
tamen omnes ipsi sciunt, cunctas spes opesq; suas, atq; adeò etiam
famam & uitam suam de Pontificis arbitrio nutuq; pendere: ut
quamprimum modò illi collibeat, eos, ubicunq; demum gentium
agant, suis dignitatibus ac redditibus spoliare, excommunicare, at-
que adeò etiam publicis proscriptionibus prorsus perdere possit:
quippe à cuius fraudibus ac furoribus, nec ipsi quidem principes
Reges, gentes aut monarchæ satis tuti sint.

Plurimi etiam sunt ex illis bicornibus cõciliij patribus perpetuò
in aula Pontificis agentes, plurimi ibi certa munia ac redditus ha-
bent, Multi etiam Tridentini concilio Pontificis sumptibus uicti-
tant. Quis autem dubitet, tales (ut uulgò dici solet) eius cantile-
nam cantaturos, cuius panem edant?

Qualis ergo libertas dicendæ sententiæ, istis beatissimis Patri-
bus aut filijs, in isto conuenticulo relinquitur? Talem sanè libertas-
tem & equus freno & calcaribus potenter à sessore agitur, & mi-
serum mancipium coram Turcico tyranno in catenis stans, agen-
di habet.

Quod pleriq; Episcopi Tridenti in synodo congregati, prorsus
uel seruiliter, uel etiam factiosè Pontifici addicti fuerint, testata est
id ipsamet etiam Cæs. M. in sua edita Protestatione anno 1547,
tum illis conciliaribus patribus Bononiæ, quò in gratiam sui pa-
tris Papæ profugerant: tum etiam ipsimet sanctissimo, eiusq; toti
collegio Romæ proposita, ac opposita, cuius hæc sunt uerba:

Ego Iacobus Hurtadus Mendoza, nomine pientissimi & inui-
ctissimi Domini mei Caroli Cæsaris, Romani Imperatoris, ex il-
lius

lius speciali mādato, ac nomine totius sacri Romani Imperij, aliorumq; regnorum ac dominiorum suorum protestor, Nullam posse esse auctoritatem assertorum legatorum S. V. & eorum Episcoporum, qui Bononiæ sunt, sanctitati uestre maiori ex parte obnoxiorum, atq; ab ILLIUS NVTV OMNINO PENDENTIVM, ut in Religionis & morum reformationis causa tanti momenti negotio uniuersæ Reip. Christianæ, eiq; prouinciæ, præsertim cuius mores & instituta parum eis nota legem præscribant. Præterea eiusdem inuictissimi Romani Imperatoris semper Augusti nomine & speciali mandato, prout supra, protestor atq; DENVNCTIO, sanctitatis uestre Responsonem illegitimam, præsentis negotio & necessitati ineptam & inconuenientem, furo & figmentis plenam, ac prorsus delusoriam fuisse & esse, nulloq; iure nullaq; ratione subsistere. Protestor præterea, omnia damna, tumultus, dissidia, clades, ruinas, excidia populorum, adhæc diuisiones & scandala in Ecclesia Dei, & Religionis pericula atque Reipublicæ Christianæ detrimenta, quæ inde euenire atque eueniunt & possunt contingere, uestre beatitudini, non sibi imputanda, &c.

Quam grauissimam accusationem hisce uerbis postea Papa in sua impressa Respõsione repetit: Dicis, prælatos quosdam obnoxios & addictos nomini sanctitatis suæ hoc fecisse. Quid uerò tu Domine Orator? an & hoc accusas, quòd sunt addicti? Sic illos laudes, qui Tridenti manserunt, quòd nomini Pontificio non sunt addicti? At uides quale periculum inde timeri poterit. Nec enim schisma ex alia renasci solet, quàm ex eis prælatis, qui nomini Pontificis Romani minus sunt addicti. Si uerò addictos intelligis factiosos quosdam, qui partes Sanctitatis suæ iure uel iniuria defendere uelint: tales quidem sua Sanctitas nullos cognoscit, quia partes suas nullas proprias agnoscat, præter eas quæ sunt patris erga filios, & pastoris erga gregem.

Eodem planè modo & Rex Galliæ Henricus, contra posterius (ut ita iam dicamus) fragmentum, aut secundam instaurationem huius conciliabuli, Anno 1551, protestatus est Romæ, Tridenti, & publicè in Gallijs lecto & edito scripto, quòd illud conuentio-
culum

culum non sit Christianum, legitimum aut liberum concilium.

Quia primùm bellum atrox eodem tempore sit à Papa excitatum, ut uim quibus uelit adhibere, omniaq; pro uoto efficere possit. Deinde, quia Patres illius conciliabuli sint Pontifici addicti. Et denique, quia conuentus ille non publici boni utilitatis ue, sed priuati tantum quorundam commodi gratia sit institutus.

Ad amplioris autem fidei certitudinem, adscribemus summas ac narrationes earum actionum & descriptionum ex Sleidano: quandoquidem ipsa scripta, quantumuis sint publicè edita, iam ad manum non habemus. Verba eius sunt hæc:

Facto igitur in æde primaria conuentu (sessionem ipsi uocant) prima die Septembris, & peracta Missa, reliquisq; ceremonijs, quæ solent initio fieri, confectis, aderat ex improuiso Gallia Regis orator, Abbas Bellosanus, cum literis, quæ ad conuentum Tridentinum erant inscriptæ. Eas ubi reddidit legato Pontificis, inscriptione lecta, coeptum est disceptari, cur Conuentum potius quàm Concilium appellet: Non esse recipiendas eas literas, neq; legendas, nisi mandatum habere se demonstrat. Cumq; tumultuosus admodum esset excitatus clamor, ab Hispanis præsertim Episcopis, ac ille diceret, literis comprehendere mandatum: legatus Pontificius consurgit, & in sacrarium templi seuocat Patres. Re disputata, quòd in bonam partem accipi posset inscriptio, placuit, illum esse audiendum. Lectis itaq; literis priuatim, quibus & dolorem suum Rex, & iniuriam sibi factam breuiter significabat, & fidem haberi legato postulabat: denuò confederunt omnes, & tum palàm recitatis literis respondent: Quòd conuentus nomine concilium denotet Rex, in bonam ab ipsis accipi partem: neq; uelle sinistri quicquam de tanto Rege, qui Christianissimi cognomen obtineat, suspicari. Sin autem alia sit ipsius mens atq; uoluntas, tum literas illas habere se pro non scriptis. Deinde iussus est exponere mandata. Tum ille prolixam orationem de scripto recitat: & principio, quid per oratorem suum Paulum Thermum egerit cum Pontifice & Cardinalium Senatu Rex, cōmemoratis rebus omnibus, cū tamen ad pacem aditus omnes aperuisset, nihil quicquam profecisse: & Iulium Pontificem, qui maiorum exem-

plo controuersias Principum minuere debebat, longè maximum excitasse dicit incendium, quo minime omnium oportuit tempore, quando uidelicet Reipub. Christianæ status uehementer sit afflictus. Quod cum ita sit, & quoniam ille tam asperè tamq̃ implacatè secum agat, qui sit natu maximus Ecclesiæ filius: protestatur, sicut Romæ quoq̃ factum esse dicit, Primùm, ob grauissimos bellorum motus non sibi licere, nec integrum esse, suæ ditio- nis episcopos mittere Tridentum. Deinde, non habere se concili- um hoc pro publico seu generali, sed magis pro conuentu quo- dam priuato, qui sit non Reipub. sed paucorum aliquot compen- dij & utilitatis causa institutus. Deniq̃, decretis illius neque se, neque sui regni quenquam posse teneri: quinetiam adhibitum ea se remedia demonstrat, si res ita ferat, quibus in consimili causa sui maiores uti consueuerint. Et paulo post: Iulium uerò longè aliam rationem sequi: & indicto nuper concilio, ualdè quidem Reipublice necessario, bellum in se concitasse, nimirum consultò, ut Gallicanam Ecclesiam, quæ sit ex præcipuis una, totam exclu- dat, ne uidelicet conciliùm haberi possit legitimum, in quo tum procerum, tum administratorum Ecclesiæ corrigantur errores, ac emendentur uitia. Fuit hoc Regis edictum publicè recitatum Lutetiæ, septima die Septembris. Hæc Sleidanus.

Ecce hoc modo summi Monarche tunc solenniter suo suorumq̃ regnorum nomine istius Tridentini conciliabuli, lacera fragmenta aut partes damnarunt. Quo ergo iure nunc eorum successores poterunt istam detestatam Chimeram mutilorum conuenticulorum comprobare, aut etiam uolenter (ut quidam minantur) exequi? Verùm de hac re postea clarius & plenius, Deo uolente, suo loco agetur.

De Rege Angliæ nunc nihil dicemus, cuius duo publica scripta extant, contra ista factiosa & impia Papæ conciliabula: quæ legat Christianus Lector, ut in ueritate istius negotij tanto magis confirmetur.

Porrò etiam si nec iuramentis, nec ullo metu aut periculo essent isti conuocati patres Romano Antichristo obstricti: tamen etiam eo nomine istud conciliabulum liberum esse censeriq̃ minime posset,

posset, quòd ipsimet isti iudices sint uel maximè, unà cum suo beatissimo Patre, summorum criminum rei: de quorum grauissimis sceleribus, hæresi, simonia, turpitudine uitæ, extrema officij Episcopalis neglectione, de diminuendis opibus, ocio, uoluptatibus, & tota reliqua uitæ licentia & sceditate, omnino in libera synodo grauissimè agi, & seuerissimè iudicari statuiq; deberet.

Nemo uerò, quantumuis alioqui incorruptus ac integer, præsumitur in sua causâ esse uerus & incorruptus iudex. Nemo etiam, saluo iure, simul aut reus aut actor & iudex esse potest.

Suo ergo proprio, carnali tamen damno ac periculo, suoq; interesse permoti, nos ac ueritatis causam cõtra omne ius ac fas, contra omnem libertatem tantis controuersijs necessariam, damnerent, ut & iam non obscurè fecerunt.

Nec id nos tantum de iure, & quadam eorũ uoluntatis animiq; diuinatione differimus: sed ipsam uiuam experientiam considerare, & quasi manibus palpari cupimus, quò tanto rectius iuri, religioni ac ueritati prospici queat.

Iam amplius annos 500. tanta fuit corruptio morum aut profanitas, tamq; uarij abusus, simoniæ & aliorum infinitorum scandalorum sentina, non tantum in aula Romana (ubi tamen præcipuè istæ pestes regnant) sed etiam in toto clero, ut non solum D. Bernhardus & alij boni uiri ea grauissimè deplorauerint, & accusauerint, sed etiam ipsimet Pontifices, Episcopi, & reliqui clerici, saltem in speciem, & causa imponendi miseris Laicis, Regibus ac Cæsaribus, totiq; orbi Christiano suas turpitudines confessi sint, finxerint, se de illis seriò dolere: & denique astutè simulauerint, se illa uelle primo quoque tempore præclare corrigere ac emendare.

Quinetiam uarias, & penè innumeras reformationum formulas, ad eum usum hisce proximis aliquot sæculis conscripserunt. Quarum multæ sunt quoque impressæ, multò uerò plures passim in manuscriptis libris reperiuntur. Nonnullæ fuerunt etiam in publicis conuentibus, ac in generalibus synodis (ut ipsi eas uocitarunt) propositæ, imò etiam solenniter confirmatæ, publicè toti clero Ecclesiæq; propositæ, seueriterq; demandatæ.

Verùm adeò parum ab illis ipsis mitratis patribus sunt obseruata, ut quotidie ultra omnem modum totius cleri deformitas, licentia, turpitudine, ac tyrannis, religionisq; ac Ecclesiæ uastatio in deterius progressa sit, ac planè in infinitum excreuerit. Quid ergo isti propudiosæ Babyloniorum Bestiæ, perpetuò ac propagatam in suis lustris & lupanaribus iacenti, & se aliosq;, atque adeò totum orbem terrarum suo aureo abominationum poculo horribiliter contaminanti, tribuere queas?

Vt autem taceamus uetera, expendatur uel illud unum. In Comitibus Imperij, Noriberge Anno 1523, celebratis, factus est Rom. Pontifex Hadrianus per suum Legatum Cheregatum, omnium præsentium malorum & scandalorum fontem & caput esse ipsosmet Pontifices, sedem & aulam Romanam, quæ profus à recta uia deuiauerit. Verba eius sunt hæc: Scimus in hac sancta sede aliquotiam annis multa abominanda fuisse, *abusus in spiritibus, excessus in mandatis, & omnia denique in peruersum mutata.* Nec mirum, si ægritudo à capite in membra, à summis Pontificibus in alios prælatos descenderit. Omnes nos (scilicet prælati Ecclesiastici) *declinauimus, unusquisque in uias suas, nec fuit iamdiu, qui faceret bonum, non fuit usque ad unum.* Quamobrem necesse est, ut Omnes demus gloriam Deo, & humiliemus animas nostras ei: Videatq; unusquisque nostrum, unde exciderit: & se potius quilibet iudicet, quam à Deo in uirga furoris sui iudicari uelit.

Qua in re, quod ad nos pertinet, polliceberis, nos omnem operam adhibuituros, ut *primum curia hæc, unde fortè omne hoc malum processit, reformetur: ut sicut inde corruptio in omnes inferiores emanauit, ita esset ab eadem sanitas & reformatio omnium emânet.* Ad quod procurandum nos tanto arctius obligatos reputamus, quanto *uniuersum mundum huiusmodi reformationem auidius desiderare uidemus.*

En habes confessionem summi, sanctissimi & (si dijs placet) optimi maximi Pontificis, quòd in illa sua sede & præcessoribus Papis sint, fuerintq; antea multa abominanda, quòd omnia ibi sint in peruersum mutata, quòd omnes ipsi declinauerint in uias suas, nec iam diu fuerit qui faceret bonum: quòd à summo Pontifice & curia

& curia omnia præsentia mala emanauerint. Cur autem tandem non emendant, aut hisce iam 40 annis non emendârunt illas suas tot & tantas abominationes, abusus & scandala suæ sedis, & omnium pseudospiritualium?

Quo tandem loco, ô Christiane Lector, aut honore digni sunt tales Patres, aut quo iure eis iudicium ac reformatio Ecclesiæ Dei conceditur, cum in tam horrendo cœno satanæ iacere, sordescere & foetere scientes, uolentes ac confitentes pergant?

Proposita sunt ei tunc etiam ab Imperij statibus unanimi consensu amplius 100 grauamina seu importabilia onera, quibus imperium ac Ecclesias Germanicas, ipse & sui affligerant, petitumq; ut ea emendaret. Verùm illi adeò nihil correxerunt in sua tyrannide, prauis moribus & reliquis abufibus, hisce ab eo tempore 40 elapsis annis, ut quotidie omnia longè deteriora reddiderint.

Iam cum se adeò iactent publici boni, omnisq; honestatis ac pietatis studiosos esse, ut cõquiescere non possint donec Ecclesiam re purgent & reforment: si nos tanquam peruicaces & suæ sanctitati inobedientes reformare & sanare omnino nõ possunt: cur suas sanctissimas sanctitates non emendant ac sanant?

Promiserat tunc Pontifex, se omnino emendaturum illas suæ Sedis & aulæ enormitates, quas eum confessum fuisse eius uerbis ostendimus: sed quoniam (uerba ipsius sunt) inueteratum malum sit, sensim & pedetentim progrediendum in re tanta esse, quia omnes subitæ mutationes sint periculose. Lutherus igitur P.M. qui probè eorum nequitias callebat, cum totam eam actionem ederet scholijs illustratam, adiecerat, uocem PEDE TENTIM ita intelligendam esse, ut cētum millia annorum inter singulos pedes aut passus intercederent: uolens indicare, nunquam Papam semet reformaturum esse.

Sed accipiamus propius exemplum, aut experimētum istorum ingenij ac studij sanandi corrigēdi uel suas abominationes. Initio istius ipsius conciliabuli, ante annos 17, Patres isti confitentes primum & maximè necessarium officium Episcopi esse, prædicare uerbum Dei populo, quod iam longissimo tempore ab eis neglectum esset: decernunt, serioq; mandare se dicūt, ut in posterum

omnes eam suæ functionis partem diligentissimè obeat. At quis illorum ipsorum Episcoporum domum reuersus, plebi suæ est cōcionatus? Quis istis 17 annis tali decreto obtemperauit?

Ad simulationem ergo tātūm, ac imposturā, aut potius delusio nē plebis Christi talia decernūt, & publicè proponunt ac ostentāt.

Prouerbio dici solet, Medice cura te ipsum. Et, Turpe est doctorem cum culpa redarguit ipsum. Eijciant igitur isti prius de suo oculo, agnitā hisce annis 500 plus millies, ut dictum est, & proprio ore confessam & professam trabem: postea etiam ex oculo proximi facilius & felicius festucam eijciant. Qualis enim tandem recta reformatio institui poterit, si ipsimet spirituales, qui debebant esse in Ecclesia fons omnis ueræ cognitionis, pietatis & honestatis, tales esse perseverabunt, quales iam fermè totos 600 annos extiterunt?

Tales cum sint futuri, imò iam existant conuocatores, præsidentes aut gubernatores, & deniq; tota turba iudicum istius conciliabuli, quid tandem ibi libertatis uel grauissimæ Religionis controuersiæ, de quibus ibi agendum est, uel nos earum confessores, uel ipse demū Christus ac eius Sacrosanctū uerbum habere poterūt?

Etsi autē adhuc magis ratione, quàm ipsa experientia, aut cōperito usu factis ue (de quibus postea clarius agetur) de isto conciliabulo differimus: tamen cum nunc de libertate eius agatur, consideretur iterum atq; iterum, quid minus liberum dici possit, quā istud iudiciū, ubi simul contra alteram partem mox initio institutæ iudicialis actionis, atrox bellum mouetur. Atqui id factum esse contra nos, nostrasq; Ecclesias anno 1545. hisce ipsorū editis testimonijs liquidò probatur. Sic enim Cæs. Maiesta. in sua Protestatione dicit.

Post aliquot dies iterū à S. V. missi sedis Apostolicæ legati, Cardinalis reuerendus de Monte, reuerēdus sanctæ Crucis, & iterum reuerendus Polus: rursus Oratores, Ego Iacobus Mendoza, & illis uir Franciscus Toledo absens, accesserunt nonnulli aliorum Principum iridem Oratores, nonnulli erant in itinere, multarum nationum Episcopi etiam ab ultimis terris conuenere magna impensa: magno labore inchoatū est & peritum ab omnibus Christianis concilium, & causa Religionis & reformationis morum in

eo tractari coepta. EODEM quoq; TEMPORE bellum (nota bene) Eodem quoq; tempore bellum aduersus hostes & Sacri Imperij uiolatores Imperator gerebat, in quo suscipiendo potissimum TVENDÆ & amplificandæ religionis, idq; INTERVENIENTE S. V. ratio habita est, ita ut quos ratione flectere non poteramus, ARMIS COGEREMVS. Cum res essent in hoc statu, coepto, ut dixi, Religionis negotio, causa morum, &c.

Idem planè testatur ipse quoq; Papa in suo Responso, se eodem tempore, & concilium incepisse, & armis nostras Ecclesias ac politias inualisse. Hæc enim eius uerba sunt: Nulli Principi me sociũ belli adiunxi, præterquam ipsi Cæsari, in eo bello quod uidebatur maximè uiam munire celebrando concilio (obserua Christianæ Lector, quomodo Antichristus Romanus sua concilia instituat, & uiam ad ea Christi confessoribus communiat, ut scilicet simul eademq; tempore, alios quidè suæ factionis homines cõciliabulum inchoare, alios uerò cruentis armis eos, cum quibus in concilio litigandum est, immaniter inuadere iubeat) Et, ut tu domine Orator rectè dixisti, ut quod ratione suaderi sibi non permitterent, ut Sacrosancilio obedirent, uicogerentur.

Eandem Christianissimã concilij inchoationem, aut uia ad celebrandum liberum concilium pientissimam (ut ille uocat) cõmunitionem à se factam, confitetur idem Pontifex in edito responso, ad sapius nominatam Germanicorum Episcoporum Epistolam. Hæc enim eius uerba sunt: Protestantes tamen nequaquam Tridentum uenturos, eis ue decretis staturos, credendũ est. Quippe qui usq; adeò illius concilij autoritatem contempserint, ut cum ad biennium Episcopi illic ferè manserint, non modò ad illud accedere recusauerint, sed & publicis concionibus & libris contumeliosissimis editis, palàm prædicare ausi sint, nequaquam illud liberum & Christianum esse concilium, eiusq; decreta se repudiaturos esse renunciauerint: idq; incredibili sanè & inaudita uerborum petulantia, propterea quòd ex autoritate nostra illud indictum esset, & ex Ecclesiarum Episcopis congregatum. Quæ quidem eorum pertinacia causam & necessitatem eidem Carolo Imperatori semper Augusto & nobis attulit, in eũdi inter nos sanctiss. fœderis: ut illos

30
illos, quando iuris ratio & lenia remedia nihil proficiebant, armis ad sanitatem redire cogere mus: cuius belli pro Religione suscepti exitus, Dei beneficio cum secundissimus extiterit, spes est, à Cæsare, quemadmodum summa ipsius prudētia & uirtue dignum est, piū illud & gloriosum opus perfectum & absolutū iri. Hæc Papa.

Verūm Episcopi Germanici adhuc clarius in sua edita ad Pontificem Epistola testantur, quantus armorum furor initio illius conciliabuli, anno 1546 fuerit, grassatusq̄ sit. sic enim scribunt: Quæ sanè etiam causa fuit, beatissime Pater, quòd pauci admodum ex nostris, ac nulli penè, eam obire synodū, ac ne nūcios quidem suos mittere potuerint: præsertim ARDENTE BELLO MAXIMO periculosissimoq̄ in Germania, quod iam multò antè, ex iisdē malorū causis, de quibus hīc querimur, impēderat. Cuius tātus TERRORE & TREPIDATIO extitit, ut metu periculorū, armorumq̄ discursu completa fuerint OMNIA: nullum iter satis tutū, nullus aditus ad Tridentum patuerit.

En audis Christiane Lector, ita tunc fuisse liberum illud concilium, & ita fuisse ad Tridentum tuta itinera, ut nec ipsi quidem Papistici Episcopi ausi sint eò proficisci, aut quenquā omnino committere. Quid putas, quomodo nobis adeò exosis Christi concionatoribus, quos isti contumeliæ causa Lutheranos uocant, tutum liberumq̄ illud concilium, aut securæ uia in tot Papistas & armorum furores fuissent, patuissent ue.

Sicut uerò tunc Papa inchoādo concilium, cōtra ius ac fas omnia arma & cædibus cōpleuit, ita & mox omnes Antichristi abominations mera uolentia, & planè horrēdis minis ac poenis sunt nostris Ecclesijs sub titulo libri. INTERIM cōtrarius & fas obtrusa. An non est hoc, iudiciū ac processum ab executione inciperet? Quid attinebat amplius de synodo agi aut dici, in eo ue præsentēs Religionis controuersias dijudicari, si per Antichristi gladios & abominations statim initio nos nostrasq̄ Ecclesias ac Religionem euertere æquum piūq̄ erat?

Vt uerò agnoscas sanguinariū Antichristi spiritum, eodem prorsus modo etiam anno 1551, idem conciliabulum instaurādo, illum secisse, Rex Gallia in quadā Protestatione, publicè in Con-

istorio Romę corā omnibus Cardinalibus exhibita, hisce uerbis testatur: Se (Regem Gallię) facere non potuisse, quin apud illius sanctitatem, apud sacrum Cardinalium Collegium, dolorē suum exponeret, ac uerē & ex animo conquereretur: illudq; cū conquerendo, tum precando postularet, ne alienum existimaret à suo aut maiorum suorum more, quod deprecaretur quādam: hoc est, ut nunc loquimur, Protestaretur ipse: quomodo quidem omnino protestatus est, sicut ab ipso iure sibi promissum esse non ignorabat: id est, ne sibi grauissimis bellicorum motuū difficultatibus implicato, necesse esset Tridentum ad cōcilium mittere suę ditiosnis Episcopos: quippe quibus nec liber nec tutus eō pateret accessus: ne ue ad ipsum conciliū, à quo excluderetur inuitus, tale quale totius Ecclesię Catholicę aut haberetur aut appellaretur: quia potius priuatum existimaretur conciliū, quod uideretur illud quidem quęsitum & expeditum non reformandę restituendęq; disciplinę, nec sectas opprimendi studio, sed quibusdam obsequendi: quodq; priuatę utilitatis magis quā publica ratio habita esse uideretur. Deniq; nec cōcilij huiusmodi eorū ue decretis, aut ipse, aut populus Gallicus, aut ulli Gallicę Ecclesię ministri, in posterū tenerentur: imò uerō se testari palām, ac denunciare, ad eadem se remedia ac pręsidia descensurum (si necesse uideatur) quibus maiores sui Francorū reges in re consimili, causasq; uti cōsueuissent.

Idem rex in eadem sua contra istud conciliabulū Protestatione, etiā hęc de eius partialitate, seruitute ac factiositate contestatur:

Italię tamen funestissimum bellum concitare, quo totam mox Europam conflagrare necesse esset, noua excitare animorum dissidia, aditus ad conciliū omnes pręcludere maluisse uideretur. Eāq; omnibus suspiciōnem inducere, istam ipsam concilij Tridentini indictionem non communis uniuersę Ecclesię utilitatis gratia repetitam esse: sed factam potius costionem cum ijs, quorum priuatīs rationibus ac commodis illic inseruiretur, nullo reclamāte, nullo repugnante. Hactenus uerba regis.

Sicut autē audiuimus in prima & secunda parte, aut (ut ita iā loquamur) fragmento synodi, Papam simul cum congregatione aut instauratione sui conciliabuli, etiā gladium strinxisse, ut quod

e fraude

fraudens non posset, hoc armorum uolentia & crudelitate ageret: ita iam quoque in hac ultima instauratione sui conciliabuli eum fecisse notum est. Constat enim, notoriumque est, & habetur publice editæ narrationes, quod hoc elapso anno 1562 Rex Galliarum & omnes proceres, accersitis etiam ex Germania aliquot Principum Theologorum uoluerint unanimiter & pacifice de Religione agere: fuisseque insuper in Gallia aliqua mediocria, tum ad religionis instaurationem, tum & ad pacem faciendam decreta conclusa: cum subito aliquot prælati, & alia mancipia Papæ, ibidem cruentam ac subitanam laesionem nostræ doctrinæ hominum exorsæ sunt, quæ una cum conciliabulo Tridentino usque in hodiernam diem in nostros sæuit ac grassatur. Ita tum prima inchoatio istius Christianismi (si diis placeat) conciliabuli, tum & instaurationis, tum denique hæc iam (ut quidem uidetur futura) ultima pars aut conclusio, uolentia armorum, immanitate persecutorum, & sanguine piorum plena contaminataque est, ut non immerito ista Babylonia meretrix sanguine piorum ebria esse, in Apocalypsi depingatur.

Tacemus hic perpetuas ubique terrarum nostræ religionis hominum cruces, persecutiones, mortes & martyria, quæ crudelissime & cruentissime, ubicunque omnino potuit, Antichristus Romanus, tempore istius conciliabuli aut latrocinantis iudicii exercuit.

Talis tanquam cruentus processus non atramento, sed sanguine confessorum Christi scriptus & confectus, an patiat istud conciliabulum legitimum & Christianum dici, per facile est ratiocinari.

In extrema processuum & uolentissimarum litium iniusticia, nominari solet processus ab executione inchoatus, cum uidelicet executio, quæ ultimo demum loco, post tranquillam, plenam ac legitimum cognitionem adhiberi deberet, statim initio adhibetur: sicut uulgo aliqui magis cruenti aut iniusti iudicii quasi per iocum exagitari solent delictantium, quod statim initio suspendant reum, & post triduum primum instituunt accusationem & cognitionem eius furti, latrociniæ aut alterius facinoris: ac si quidem eum insonstem reperiunt, tum demum de patibulo rotaue depositum, honorifice sepeliant: si uero sonstem fuisse deprehenderit, ibidem eum in loco supplicij relinquunt. At iste immanissimus Christi eiusque
Ecclesiæ

Ecclesiæ hostis, tum amplius 300 annis cruentissimè in nostræ doctrinæ homines & Ecclesias sæuijt, antequàm conciliabulū istud inchoaret: tum & postea inchoans & instaurans istud conciliabulum, integro bello in nos grassatus est, grassariq; immaniter pergit.

Illud quoq; minimè leue est, quòd contra omnem libertatem cognitionis, iudicij ac synodi, Papa prohibuit, conciliū instaurans, seuerissimè omnibus prælatis, Episcopis & Archiepiscopis lectio nem omnium nostrorum scriptorum. Quomodo enim possibile est, tales Patres in synodo de præsentibus Religionis controuersijs, nostrarumq; Ecclesiarum religione iudicare posse? Ne autem quid fingere uideamur, hæc sunt illius Pontificiæ prohibitionis uerba:

Fragmentum desumptum ex Bulla Iulij Papæ III. edita anno eius Pontificatus primo: qua prohibet, ne sui Episcopi nostros libros audeant legere.

QUum igitur diuersi effectus, quàm sperabantur, ex concessionibus per prædecessores nostros, & per nos uarijs personis, Episcopis & alijs, de legēdis libris Hæreticorum factis, secuti sint: omnes illas concessiones reuocantes atq; annullantes, ne in posterum aliquis, cuiuscunq; gradus, status, cōditionis & qualitatis sint, aut quauis dignitate Episcopali, uel Archiepiscopali (nisi sint Hæreticæ prauitatis Inquisitores, durante tantum tempore inquisitionis eorum) dictos libros quouis modo legere, nec apud se publicè uel occultè, domi aut alibi tenere possint, sub anathematis pœna inhibemus, &c.

Quid hoc aliud est, quàm iubere cæcos de colore iudicare & cæcos præire cæcis? Quis unquam sanæ mentis iussit aut probauit, iudicem de incognitis iudicare? O fili Dei miserere nostri, & uide plusquàm Diabolicam tyrannidem, qua aduersarius tuus in tuo Sancto templo, contraq; dilectam sponsam tuam grassatur.

Quòd non sit generalis synodus.

Hæc sufficiat dixisse, ad ostendendum, nullo modo nunc Tridēti esse liberam ac Christianam synodum: nec posse ibi nos, aut causas Christi-

fas Christi, ullam piam libertatē habere aut sperare. Nunc consequenter ope Christi, cuius causam agimus, demonstrabimus istā synodum nequaquam Vniuersalē aut Oecumenicam dici posse.

Primum enim, non ex toto orbe Christiano conuocantur ad synodum: sed ex quibusdam tantum locis, pro libitu Papæ. Ple-riq; sanē, qui iam Tridenti sunt Patres aut Fratres, sunt Italici: perpauci uerò Hispani: Germanici Episcopi penē nulli sunt ibi, uel quia non sunt speciātim uocati: uel quia nemo se libenter in illud ergastulum aut carcerem intrudit: præsertim ubi nulla ipsius sententiæ aut conscientię ratio habetur. Sic nec Poloni, Sueci, Dani aut Angli adsunt: Galli uerò paucissimi.

Cæterum quia ex diuersis ueluti frustis aut fragmentis diuersorum temporum istud conciliabulum in unum ueluti centonem confarcinatur, consideretur quā nec antea uniuersale fuerit. In-itiō eius, nempe anno 1545, 46 & 47, cum præcipua decreta facta sunt, nulli prorsus Germanici Episcopi ei interfuerūt: quod & ipsi met Episcopi in sua illa impressa Epistola, & Papa in suo Respon-
so (de quibus supra dictum est) testatur. Episcoporum uerba par-
tim supra adscripsimus, partim & hīc adscribemus. Quid enim, ea
repetiuisse obfuerit, iuxta Prouerb. *Δις τὰ λαλά:* quia illi simul & ne-
cessarias causas suæ absentię adscribunt. Inquiunt ergo:

Summo consensu ac studio non semel egimus apud Cæsaream
Maieſt. quā pro se propensam tamen, nostraq; studia anteuertentē
semper offendimus, ut pro Imperiali autoritate & nomine instaret
apud S. V. de indicendo celebrandoq; in aliquo opportuno loco
Germaniæ, Concilio: nō equidem ad rationem uicinitatis, priuā-
tamq; conditionem nostram: sed ut obiri is conuentus ac frequen-
tari possit ab ijs, quorum maximē interesset: qui cum præter
Episcopatus suos tenerēt etiā sæcularium ditiorum gubernacu-
la, in hac temporum perturbatione, incertoq; rerum statu, longē
abesse à domo, atque emanere sine publicæ pacis periculo non
possent. Et hac sedula, omnibusq; conuentibus repetita flagita-
tione, eō usq; profectū est, ut post irritam Mantuanæ & Vincenti-
næ synodi indictionem, longē satis, sed heu nimis longo interual-
lo, ac penē seſsis Germaniæ rebus, indictum sit Tridentinum con-
cilium

cilium, nec indictum modò, sed etiam inchoatū, magno quidem uoto & expectatione omnium, sed NON, ut flagitatum erat (INTRA FINES, Germaniæ) resq̄ ipsa poscebat, sed in Tridentino oppido, longè interiectis alpium montibus, ut uerius in Italiæ finibus quàm intra Germaniæ oram constitutum esse uideatur. Quæ sanè etiam causa fuit, beatissime Pater, quòd pauci admodum ex nostris, ac nulli penè, eam obire synodum, ac ne nuncios quidem suos mittere potuerint: præsertim ARDENTE BELLO MAXIMO periculosissimoq̄ in Germania, quod iam multò antè, ex iisdem malorum causis, de quibus hîc querimur, impenderat. Cuius tantus terror ac trepidatio extitit, ut metu periculorum, armorumq̄ discursu completa fuerint omnia: nullum iter satis tutum, nullus aditus ad Tridentum patuerit.

En audis, cur episcopi Germani synodo isti nec interfuerint, nec interesse potuerint: nempe quia Tridentum nimis procul sit extra Germaniam, & quia tunc periculosissimum bellum in Germania arserit, de quo tum prius dictum est, tum & postea fortè dicetur. Iam autem cogita ipse Christiane Lector, qualis sit ista Vniuersalis, Generalis aut Oecumenica synodus, ubi absunt Episcopi præcipuæ & amplissimæ totius Christianitatis prouinciæ: imò ubi ita res omnes studio comparantur, ne illi adesse queant.

Cogita etiam, quale sit istud concilium & iudicium de Germanicis Ecclesijs & controuersijs, ubi episcopi Germanici prorsus absunt: & ne interesse queant, studio dataq̄ opera, ut auditum est, efficitur.

Porro postea Anno 50. 51 & 52. nulli episcopi Heluetij aut Galli isti conuenticulo interfuerunt. Quo tẽpore etiã rex Galliæ solè niter, editaq̄ publica Protestatione, ut prius dictū est, totã eã congregationem, ut synodi nomine indignissimam, prorsus reiecit.

Atqui dicet aliquis, Audio ibi quosdam ex Græcia esse, alios ex Asia & Africa. Sunt nomine, sed reipsa nec uiderunt Asiam aut Africam, nec cogitant eam adire unquam: sed sunt aulici Romani, quibus postquam agendo & patiando sese omni genere scelerum contaminarunt, & iam ad eiusmodi præclara officia secretaq̄ mysteria minus uidentur idonei, beatissimus Pater eiusq̄

Cardinales ueluti benemeritis dant clara nomina episcopatum: puta alij largiuntur nomen episcopi Hierosolymitani, alij Damasceni aut Antiocheni, aut alius loci, ut Merspurgenſis fuit episcopus Sidonis. Eos igitur ornatos nomine & uestitu, ueluti quosdam tragicos reges Pontifex ablegat ad sua conciliabula: ne quis neget Alianos & Africanos, uel uocatos fuisse ad synodum, uel ibi comparere uoluisse, aut etiam agnoscere superioritatem Romani Pontificis.

Sic igitur Deum, eiusq; Ecclesiam, & totum orbem terrarum Romanus Antichristus petulanter ac plane diabolicis fannis deridet.

In hoc autem genere personatorum aut iaruatorum histrionum etiam illud, ut memorabile, ita profus extreme detestandum excrandumq; est: quod Pontifex ab eis, cum ordinandi sunt, exigat sacrosanctum iuramentum, quo se grauissime obstringant, quod uelint ad illum suum episcopatum festinanter proficisci, ibiq; homines ad Christianam fidem conuertere, cum tamen eis nunquam quicquam minus in animum uel per somnium uenerit.

Vbi igitur ordinati sunt, festinant eò uersus sedulo: Verum ubi ad primum aut secundum lapidem progressi sunt, occurrunt eis tabellarij, qui afferunt à fide dignissimis eius loci hominibus literas, indicantes rem plane esse impossibilem, & extremi periculi plenissimam, quam tentent. Quid ibi illi cothurnati & mitrati Patres, in tam inopinato tristicij casu facerent?

Redeunt igitur toti cõurbati denuò ad sanctissimum Patrem, qui omnibus difficultatibus promptum remedium de sua potestate plenitudine, sacroq; omnium iurium scrinio pectoris, afferre potest. Exponunt tristes, incurua ceruice, suam præclarissimam uoluntatem, suum pulcherrimum conatum, ac iter iam susceptum. Exponunt quoque quid compererint de periculis, & impossibilitate rei. Allegant leges, quod

Vltra posse uiri, non uelit Lex ulla requiri.

Sicq; tandem beatissimū patrem persuadent, ut se benignè à præstito iuramento absoluat. Non iocus est, quod narramus: sed res ipsæ plane ita administrantur & aguntur.

Iam

Iam tu Christiane homo cogita, quàm horrendum scelus sit periurium: nec tantum qualecunque periurium, sed præscitum, præmeditatum: ac deniq; etiam sanctissimæ illius cathedræ legibus, autoritate & longo usu comprobatum. Talia periuria & uiuentis Dei derisiones, istis hominibus multis iam sæculis usitata & comprobata fuere: & nunc quoque pertinacissimè retinentur ac defenduntur, non tantum sermone, sed etiam ferro ac igni. O horrenda confusio regni Babylonis.

Talibus igitur scenicis episcopis, aut potius uiuentis Dei derisoribus, facile est Papæ replere suum conciliabulum. Quid autem isti non audebunt in religione facere, qui ad eò propalam peccare, & uiuenti Deo illudere non sunt ueriti?

Præterea etiam ideo non potest dici Vniuersalis synodus, quia nemo ad eam, præsertim ad ius suffragij, admittitur, qui non sit Episcopus. Excluduntur enim, contra omnia diuina & humana iura, omnes Laici: quin & sacerdotes cuiuscunque generis, exceptis paucis quibusdam Abbatibus. At olim longè alia ratio fuit, nam Apostoli non soli quæ uoluerunt decreuerunt, sed adhibuerunt etiam seniores ac intelligentiores, & denique totam multitudinem, ut liquidò apparet Act. 15, & postea clarius exponetur. Item quoties Paulus uel Corinthium excommunicat, uel aliquid aliud publicè constituit, semper sibi illius Ecclesiæ sententiam consensumq; adiungit.

Ostendimus etiam initio, custodiam ueræ doctrinæ, confessionem ueritatis, & damnationem anathematizationemq; errorum ac seductorum, omnisq; generis luporum, furū & latronum, etiam plebeijs, aut (ut eos isti contemptim uocant) Laicis, esse à Christo & eius cœlesti patre seuerissimè mandatam ac iniunctam. Qui enim cœlitus ad totum genus humanum clamauit, HIC EST filius meus dilectus, hunc audite: Ille idem etiam per Moysen, selectum organum, ad omnes ordines proclamauit, NON habebis deos alienos. & per Paulum: Si quis aliud Euangelium docuerit, anathema sit.

Quin & ipsorum Pontificum Romanorum propria iura pronunciant, negocia religionis in synodis non minus à laicis quàm
Episco

Episcopis tractanda & dirimenda esse. Sic enim Nicolaus Pontifex, unus ex recentioribus, distin. 96, de ista re loquitur: Vbi nam legistis Imperatores, antecessores uestros synodalibus conuentionibus interfuisse, nisi fortè in quibusdam, ubi de FIDE tractatum est: quæ VNIVERSALIS est, quæ OMNIUM communis est: quæ non solum ad CLERICOS, uerùm etiam ad LAICOS & ad OMNES OMNINO pertinet Christianos.

Sic & Panormitanus, de elect. cap. significasti, & Gerson disputat: in concilio plus esse credendum simplici Laico scripturâ proferenti, quàm toti simul concilio ea destituto. Constat igitur, etiam ex ipso Pontificio iure, quòd liceat Laicis interesse synodis: & quòd si uerbum Dei proferant, totus reliquus cœtus eos audire debeat.

In quarta actione octauæ uniuersalis synodi, teste Cusano, uolebant quidam legatis Principum negare omne ius suffragij: sed contendebant eos debere subscribere tantum, ut testes. Verùm illi contrâ negarunt penitus se subscripturos, nisi sibi ius suffragij concederetur. Quam eorum petitionem tandem sancta synodus comprobauit.

Extat in manuscriptis Actis concilij Basiliensis, libellus Cusani (ut opinamur) qui prolixè probat, ius suffragij in synodis non tantum penes episcopos, sed etiam penes Clerum, atque adeò penes Laicos & sacris non inauguratos esse. Amplioris testimonij gratia adscribemus quædam inde.

Nunc uerò uidendum est ad secundum, scilicet ad exempla antiquarum synodorum. Et in primis occurrunt mihi ea quæ celebrata sunt à primitiuis patribus, fidei plantatoribus, & Ecclesiæ fundatoribus, beatis Apostolis: quorum primum est illud Hierosolymitanum, quod post ascensionem Domini, ante Spiritus paracliti missionem celebratum est à turba 120, hominum, quando Matthias ad Apostolatam est electus, ut habetur Actor. 1.

Occurrit mihi secundò id Hierosolymitanū concilium, & Apostolicum, de quo Act. 6, dicitur: Conuocantes duodecim OMNEM MULTITVDINEM discipulorum, dixerunt: Non est æquum nos relinquere uerbum Dei, & ministrare mensis. Considerate

derate ergo, fratres, uiros ex uobis, boni testimonij, septem, plenos spiritu S. & sapientia, quos constituamus super hoc opus. Et sequitur: Placuit sermo **OMNI MULTITUDINI**, & elegerunt Stephanum, &c. Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, & orantes imposuerunt illis manus. Nonne hic daret, quod **MULTITUDO** discipulorum (uocati autem sunt tunc omnes Christiani discipuli. Act. 11) diffinitiuas uoces habuit, & potestatem eligendi septem diaconos?

Offert se tertio Hierosolymitanum concilium, Act. 15. quando surrexit questio de obseruatione Circūcisionis & Legalium, secundum morem Moſis: factaque disceptatione non minima, quando statuerunt ut ascenderent Paulus & Barnabas & quidam alij ad Apostolos & presbyteros in Hierusalem, super hac quaestione. Cum autem uenissent Hierosolymam, suscepti sunt ab Ecclesia & ab Apostolis & senioribus, annunciantes quanta Deus fecisset cum illis. Et subditur in textu: Conueneruntque Apostoli & Seniores, ut uiderent de uerbo hoc. Et post uerba Petri, quae breuitatis causa omittam, sequitur: Tacuit autem omnis **MULTITUDO**, & audierunt Barnabam & Paulum. Iacobus uero tulit sententiam, qua lata subditur: Tunc placuit Apostolis & senioribus, cum **OMNI ECCLESIA**, eligere uiros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudam & Barsabam & Silam, primos in fratribus, scribentes per manus eorum. Et sequitur Epistola decretalis: Apostoli & Seniores & **FRA TRES**, ijs qui sunt Antiochia & Syria & Cilicia fratribus ex gentibus salutem. Placuit nobis collectis in unum eligere uiros, &c. Visum est spiritui S. & nobis, nihil ultra imponere uobis oneris, &c.

Ex hoc quidem concilio habemus primo, quod Barnabas & Paulus non solum ascenderunt ad Apostolos, sed etiam ad presbyteros. Habemus secundo, quod suscepti sunt non solum ab Apostolis, sed etiam a senioribus & tota Ecclesia, quae primo loco ponitur, ut dignum & iustum est. Habemus tertio, quod sententia lata per Iacobum placuit omni Ecclesiae. Habemus quarto, quod non solum Apostoli scripserunt ad gentes, sed & cum eis seniores. Habemus quinto, quod Iudas & Silas erant de primis

in fratribus. Quare & diffinitiuas uoces habuerunt, & tanquam solennes oratores missi sunt. Si igitur non haberentur alia testimonia quàm hæc, utiq; sufficerent, quod Apostolica sunt, & sanctissima. Haftenus ex prædicto libello, bona fide.

Aeneas quoq; Syluius aut Pius secundus in lib. 1. synodi Basiliensis, asserit ius suffragij ac iudicij non penes solos Episcopos esse debere. Idq; etiam ex sacris literis probat.

Hoc diuinum & humanum ius cum nunc uiolent Pontifices, & contra propria iura omnes Laicos, ac etiam clericos, exceptis Episcopis, ex iure iudicij aut suffragij synodalis excludant: quomodo possunt uniuersalia concilia efficere, & non potius priuata paucorum factiosorum conciliabula ac conspirationes, cuiusmodi & præfens Tridentinum est?

Denique ideo quoque Vniuersalis synodus, dici ista Tridentina cohors non potest, quod (ut postea exponemus prolixius) multitudo Episcoporum ibi nihil cognoscit, iudicat aut statuit: sed omnia primùm Romæ à Papa & quibusdam eius Monachis & Cardinalibus præformantur, & postea à Legatis & paucis adiunctis Tridenti perpoliuntur. Reliqui uerò Patres (ut uocantur) tantum mutas personas agunt, nihil aliud in peragenda fabula concilij facientes, nisi ut tantum semel in suo ornatu prodeuntes, & certo loco conuenientes, capite bicorni innuant, & unum **PLACET** dicant. Verùm de hac re postea suo loco plenius.

Liquidò ergo hinc apparet, conuenticulum Tridentinum, secundum ipsa Paparum iura nequaquam uniuersalem synodum esse, aut uerè dici haberi uel posse.

Sed fortè hic aliquis Põtificius sophista aut parasitus, neglecto omni diuino ac humano iure, nobis ogganiet, dicitur: fore immensum numerũ fœdãq; confusionẽ & turbas in synodo, si oēs promiscuè, etiam Laici, ad dicendã sententiam & ius suffragij admittãtur.

Respondemus, facillimè & huic malo remediũ posse reperiri, si modò seriò res à potentibus ageretur. Constitui enim in initio de communi consensu Imperatoris, Regum ac Principum possent certi examinatores, quorum pietas ac intelligentia rerum diuinarum esset perspecta, quiq; certis legibus ac grauissimis iuramen-

tis essent circumscripti. Hi cognoscerent, an ij qui in synodum ad dicendam sententiam admitti aut ipsi uellent, aut ab alijs proponerentur, essent sacrarum literarum periti. Cum enim diuina ueritas ex scrutatione Scripturarum erui debeat (ut supra demonstrauius) frustra ad synodum prorsus imperiti admitterentur. Cognosceretur etiam ab eisdē illis examinadoribus de uitæ honestate talium, ne planè propalàm scelerati admitterentur. Quòd si quis sibi iniuriã à prædictis examinadoribus factam putaret, liceret ei nihilominus postea coram tota synodo conueneri.

Conuocat nunc Pontifex pro arbitrio, quos ei libet, nulla prorsus pietatis ac eruditionis habita ratione. At Apostoli in deligendis tantum diaconis, qui mensis pauperum ministrarent, uoluerunt considerari spectatam probitatem, plenitudinem spiritus S. & sapientiæ. Sic & Cardinalis de Turrecremata ostendit in sua summa, non quosuis temerè ad synodum conuocandos esse: sed tantum honestæ uitæ, doctos, expertos, & zelo Dei ac publici boni præditos. Quarum conditionum nulla prorsus fit mentio in bullis Pontificiæ indictionis, in quibus tantum mitra, locus, & consuetudo in suffragatoribus spectatur.

Sed adscribemus prædicti Cardinalis uerba, sic enim lib. 3. cap. 19. suæ Ecclesiasticæ summæ scribit: Ostenso iam, non omnes prælatos maiores Ecclesiæ necessariò conuocandos ad uniuersalia concilia, nec penè possibile fore omnes conuocari: sed oportere sæpenumero aliquos cõuocare, alijs prætermisis: conueniens duximus, ut de qualitate conuocandorum capitul. hoc subiungeremus. Requiritur autem potissimū in conuocandis prælatis ad uniuersalia concilia quatuor, scilicet sapientiã, uitæ sanctitas, experientiã & zelus ad bonum Reip. Vnde Constantinus Imperator pro sexta synodo, congreganda scribens Agapitoni Papæ, ita dicit: Adhortamur uestram paternam beatitudinem per præsentem nostram piã, sacram, dirigere uiros utiles & modestos, notitiã habentes totius Deo inspiratæ doctrinæ & peritiã irreprehensibilem habentes dogmatum, inducetes personam uestre Apostolicæ sedis, &c. Merito igitur dicimus, quòd in conuocandis requiritur primò sapientiã, &c. Hactenus Cardinalis.

Hæc pia feueritas si in deligēdis patribus synodi adhiberetur, uix fortè quinque aut sex ex ista tanta turba bicornium, quæ nunc in Tridentino saltu esse dicitur, consisterent, nam plerique eorum aut sunt prorsus indocti, aut certè sacrarum literarum ignari. Tum porro isti titulares aut scenici episcopi, tanquam periuri & manifesti derisores Dei, citra omne examen repellendi essent. Deniq; & manifesti scortatores ac adulteri, iuxta innumeros canones, protinus essent à tam sacro conuentu actioneq; eijciendi.

Hac ratione facilè turba ista uel imperitorum, uel etiam perditissimorum Curtisanorum & Romanistarum imminui posset, & alijs doctis honestis ac pijs locum utiliter ac piè concederet.

Fortè & illud aliquis, neglectis prædictis diuinis & humanis iuribus, obijciat: Etiam olim plerūq; episcopos in synodis iudicasse. Respondemus: Non tamen solos. Nam Paphnutius, & initio Athanasius, item alius quispiam qui conuertit Philosophum, & alij multi qui magnas res in synodis gesserunt, non fuerunt episcopi.

Præterea olim episcopi fuerunt eruditi in Theologia, ut qui concionari suis Ecclesijs cogerentur. Deniq; sunt olim ad episcopatum omni studio ac diligentia ex laicis uiri doctissimi & optimi conquisiti, & ad hoc tantum munus translati: ut D. Paulus 1. Timot. 3 & Tit. 1. præcipit, & historia testatur. Quare episcopi olim erant selectissimus flos totius humani generis, siue pietatem, siue ingenium, siue deniq; Theologicam eruditionem spectasses. Non ergo erat ualde necesse, plures ex politicis conquirere: ac nec poterant quidem multi præstantes, ob illum perpetuum delectum, & translationem excellentium uirorum, inter Laicos reperiri.

Et tamen, sicut dictum probatumq; supra abundè est, iam inde à Christi ascensione, non tantum episcopi, sed & presbyteri ac clerici, imò & Laici synodis interfuerunt, ac ius iudicij & suffragij habuerunt: quibus nunc, præter omne diuinum & humanum, atq; adeò etiam Pontificium ius priuantur.

Ad efficiendam autem uniuersalem synodum illud quoq; esset cum primis utile & necessarium, ut conuocatores synodi Cæsar & alij Reges, Principes ac gubernatores, non tantum ius haberent, sed etiam sacrosancto iuramento tenerentur, conquirere uiros in
sacris

facris literis eruditos, honestæ uitæ & pietati deditos: quales notas Apostoli Act. 6 in creandis Diaconis obseruari iubēt, & prius dictum est: & Paulus ad Timotheum & Titum in deligendis Episcopis. Atq; hunc delectum non tantum de suo regno ac dominio, sed etiam de alieno, salua tamen publica pace ac quiete, facere possent ac tenerentur. Sic enim demum uerè posset effici synodus uniuersalis, collecta ex idoneis Deoq; acceptis patribus & confessoribus.

Haecenus satis clarè ac solidè ostensum est, tum Tridentinā synodum non fuisse aut esse Vniuersalē aut Oecumenicam, sicut isti prauī homines de se iactant: tum etiam modus est commōstratus, quo uerè Vniuersalis ex planè idoneis personis congregari posset, si modò res tantæ seriò ac in timore Dei à magnatibus & gubernatoribus administrarentur: ut certè fieri, æquum simul ac necessarium prorsus esset.

Quòd non sit Christiana synodus.

Nunc ad illud primarium epitheton, aut ueritatem ueræ synodi progrediemur, ut uidelicet sit uerè, non nomine tantum **CHRISTIANA**: quod uel omnium maximè requiritur.

Quod porrò Tridentina præsens, aut proximorum annorum, talis non sit, uel ex istis ipsis quæ hæcenus de alijs eius proprietatibus diximus, liquidò patet: utpote quæ non tantum nec conuocata est, nec regitur ab eo qui huius rei propriè ius habet, sed etiã cōtrà ab eo, qui grauissimorum errorum, scandalorum ac scelerū reus est, ac propalā accusatur, & in legitima synodo omnino accusari necessariò debet. Nihil enim Christianum est, haberi ue debet, quod iniustum est.

Non potest etiam dici Christiana, quæ data opera, idq; in fraudem perniciemq; ueritatis, in talem carcerem angustiasq; loci inclusa est, ut supra de Tridentina prolixius exposui.

Quid etiam minus quàm Christiana synodus esse potest, quæ tot modis serua ac captiua est, & deniq; quæ ex perditissimis & omni honestati ac pietati inimicissimis hominibus maxima ex parte cōstat? Nam quòd omnes illi ipsi patres aut iudices sint etiam reif summorum criminum, & necessariò in synodo accusandi, eoq; nul

lo modo simul iudices esse queant, id supra ex ore Hadriani Pape in comitijs Noricis clarè audiūmus.

Quare cum nihilominus iudices esse in tantis rebus ac controversijs, deq; proprijs criminibus iudicare, concilioq; sese intrudere conentur, extremè contra omne ius ac fas, & præsertim cõtra ipsius Christi uoluntatem, regulam ac uerbum peccant: eorumq; cõuentus potius Paganus, quàm Christianus, optimo iure cõsensus atq; nominandus est. Christus enim, qui solus est uia, ueritas & uita, de semetipso inquit: Si ego de me ipso testificor, testimonium meum falsum est: & Si ego gloriam meam quæro, gloria mea nihil est.

At isti non tantum miseri & peccatores homunciones, sed etiam comperti ac conuicti tum errorum impietissimorū, tum morum turpissimorum, tum deniq; extremè neglecti iam per multa secula sui principalis muneris, nempe concionandi populo uerbum Dei: in propria causa authentici non tantum testes, sed etiam (si dijs placet) iudices, idq; in summo totius Christianitatis tribunali, esse haberiq; uolunt.

Omissis ergo istis antè abundè tractatis, quæ etiam sub nomine Christianæ synodi continentur: pergamus porro de alijs quibusdam præcipuis differere, quæ ad constituendam Christianam synodum omnino ac uel in primis requiruntur. Vnde tum proprietas concilij magis illustrabitur ac innotescet: tum etiam liquidò patebit, istam Tridentinam turbam nequaquam esse aut uerè dici posse, Christianam synodum.

Norma synodi & iudicij.

VNum autem illud primarium est, quòd uerè Christianam synodū efficit, & ex quo depēdet principalis utilitas fructus uel omnium synodorum: nempe, inquisitio ueri & falsi, & solida diiudicatio inter hæc duo, ueriq; constabilitio, & falsi condemnatio. Hæc igitur summa tanti conatus utilitas pendet potissimū ex duobus (cum Dei quidem fauore) nempe primū, si recta uera ac proba sit norma inquirendæ ac iudicandæ ueritatis: Deinde, si ea rectè utamur, eam uel pie ad usum adhibeamus. De priori prius dicemus.

Ideo uerè ac propriè nos, qui Christo nomen dedimus, Christiani

stiani dicimur summiq̄, quòd iuxta cœlestis patris seuerissimum mandatum, uocem Christi audimus. Testatur hoc idem & ipsemet Dominus, qui affirmat, eas demum esse uerè ac germanè suas oues, imò & suos fratres ac sorores, qui uocē suam audiant: ad eos demum se cum patre & Spiritu sancto uēturum, ibiq̄ mansionem facturum, qui sermonem eius audierint, & custodierint: non qui alijs aliquibus uinculis aut coniunctionibus Christo consociari, uniri uel uideri uolunt.

Eodem modo, eademq̄ de causa etiam synodus, & omnis alia congregatio, Christiana dicitur, si uocem Christi unici & optimi pastoris, eius cœlestis patris sedulo audierit: Et non ideo quia uel de nomine sese multum iactauerit, uel nominibus, uestitu ac alijs externis laruis instar personatorum regum Christi ministros simulauerit.

Est autem cœlestis ille pater multifariam multisq̄ modis inde à condito mundo nobiscum locutus, per patriarchas, Prophetas, & deniq̄ per dilectum filium, eiusq̄ Apostolos: quæ etiam scriptis à Spiritu sancto consignata, & Ecclesiæ Dei, tanquã infallibilis norma ueritatis, tradita commendataq̄ sunt: & ob hoc ipsum quoq̄ Biblicus Canon nominantur, quia eo solo omnia iudicari in Religione Ecclesiæq̄ omnino oporteat.

Hanc igitur unicum ueritatis normã aut Canonem solum, tum in synodo, tũ & in omni alia cognitiõe aut iudicio Religionis nos audiendum & sequendum credimus & contendimus, tanquã infallibile *καπιθαιον*, lucernã aut Lydium lapidem, in examinanda omni Theologica doctrina, omnibusq̄ scriptis, libris aut sermonibus de Religione.

Credimus quoq̄ ac docemus, reliqua omnia monumenta ac libros de Religione cuiuscunq̄ demum uel mortalis uel immortalis, uel hominis uel Spiritus, nõ aliter nec longius probanda esse, quã quatenus huic libro aut normæ correspondeant.

Contra autem aduersarij horribiliter calumniantes, imò potius blasphemantes, Sacras literas esse tum obscuras ac ambiguas, tum etiam non plenè institutionem Christianismi continentes, contendunt, in synodo & omni alio Religionis iudicio potissimũ audientes esse

dos esse Patres, concilia, ipsorum Romanos Pontifices qui errare (si credere fas est) prorsus nequeant: item, recentiorum scholasticorum, Theologia, magis ex Philosophia quam Sacris literis profluentē: & deniq; somnia & abominations Monachorum, & imposturas Cacodæmonum, ac nugas uetularum.

Ex quibus confuta cōsarcinataq; est eorum ultima ista Theologia Chimera aut Hyæna: nisi quòd quædã iam etiam in tanta uerbi Dei luce partim dissimulent, partim aliquanto speciosius fuscant, pallient & orment. Hoc enim totum Chaos cōfusione & errorum illi nobis, pro unica Christi uoce & uerbo Dei, consensu catholice Ecclesie, & deniq; pro unica ac infallibili norma ueritatis in præfenti conciliabulo & alio qui obtrudere conantur.

Omnino operæ precium esset hîc plenè ac prolixè aduersariorum sententiam, uel blasphemias potius, cōtra sacrosanctum Dei uerbum, eius Sacra Euangelia, & totum nouũ filij Dei Testamentum recensere: ut omnes uiderent, quàm prorsus non Christianam synodum ac iudiciũ de præsentibus cōtrouersijs & instauratione Religionis parent, ac moliantur. Sed quia ea opera nimiam omnino prolixitatem flagitaret, & non ita dudum à quibusdã nostrum editum est proprium scriptum de hac ipsa materia, titulo (Norma & praxis synodi Tridentinæ) ubi ista plenius legi possunt, in qua scriptio, tãquã si hic inserta esset, nũc acquiescimus: ideo omiſsa omni prolixitate, unius Cardinalis, legati & gubernatoris aut præfidentis in ista ipsa præfenti synodo, sententiam de Sacra scriptura aut uerbo Dei, regulaq; cōcilij, ac omnis iudicij Religionis recensebimus: & porrò nos cēseremus ad confirmationem ueræ sententiæ de Verbo ac sermone Dei, qui nobis ut Lucerna pedibus nostris in obscuro loco ambulãtibus propositus est: cui si attendamus, eumq; uti iusi sumus, scrutati fuerimus, benè faciemus. Sed iam audiamus. istius gloriosi gubernatoris præfentis conciliabuli uerba, quomodo & secũdum quam regulam ille cum suis sodalibus uelit de Ecclesie Religionisq; cōtrouersijs iudicare & statuere. Sic enim in blasphemie uerba erumpit inquis:

Nos uerò Dei de cœlo sententiã potius expectabimus, ac tum istos pro sua, non pro scripturarum sententiã dūnicantes tum ipsas etiam

etiam SCRIPTURAS, quantum tot iam non diuersas modò, uerum & contrarias interpretationes adferri uidemus, FACESSE RE iubebimus: & quod nobis cœlestis ille magister dignatus fuerit reuelare, tanquam expressum Dei Verbum, ea qua par est reuerentia recipiemus. Faceffe potius Tu mancipium Antichristi, cū tuis Stensfeldicis somnijs in infernum, quàm ut faceffat à nobis Scriptura. ac ipsum loquentem potius audiemus, sicut etiam Propheta dicit, Audiam quid loquatur in me Dominus: quàm ut ad ista egena elementa nos conuertamus, & in illis quæ nunc in hunc, nunc in illum sensum inflecti uidemus. O blasphemiam horribilem contra Deum & eius sacrosanctum uerbum.

Non oportet. (Nota porrò eiusdem blasphemias.) legis aut Scripturæ esse peritum, sed à Deo doctum. Vanus est labor qui Scripturæ impenditur. Scriptura enim creatura est, & egenum quoddam elemētum. Non cōuenit Christiano, nimum creaturæ addictum esse. Deum audiri oportet, cuius uoces de cœlo expectandæ sunt ut nos erudiat *Conculcato tu Euangelion filij Dei, quod scrutari & audire iussus es: & uolam cœlum, quæsiturus aliam doctrinam.* Beatus uir, inquit Dauid, quem tu erudieris. Æquè nos docet hodie, atq; olim Patriarchas & Prophetas. Prohibuit Christus, ne plures Magistri fiant, quòd unus est magister noster. Hæc iste nefarius Antichristi Cardinalis, legatus, & deniq; impij conciliabuli gubernator, contra uentem Deum blasphemat: cuius similes sacrilegas uoces passim in istorum scriptis reperias.

Reliquū igitur est, ut quantum fieri potest, quā breuissimè probemus, solas Sacras literas esse uerè Verbum aut doctrinam Dei, ac uocem Christi, siue simul auribus sonam accipiendo, siue oculis legendo, siue deniq; sola animi cogitatione percipiantur: eoq; illum demum cœtum germanè Christianum esse, ac dici posse & debere, qui eas corde perceptas, uera fide discit ac sequitur: non qui commenta hominum sectatur, ac pro uerbo Dei ueracq; Dei doctrina iactat & uenditat.

I.

Primum autem hîc ualde operæ precium est: nosse uetustissimum morem conciliorum, de buo Cusanus scribit: quòd ueteres concilium

g luum

lium celebrantes soliti sint in medio, in propria quadam ac honestiore sede collocare Euangeliorum librum. quo illi nimirum euidenter testati sunt, Christum, secundum suam promissionē, in medio ipsorum sedere, eumq; solum in suo Euangelio aut Sacris literis loquentem in omnibus actionibus ac iudicijs synodi, tanquam unicum præceptorem & unicam uiam ac ueritatem, audiendū esse. Non illi posuerunt in medio Scotos, Thomas, aut Romanos Pontifices, eorum uē iura, qui (si credere fas est) errare non possunt. Non etiam ipsos Canones, aut concilia, uel Patres, alios uē mendaces homunciones: sed solū uerbum Dei, aut Sacras literas. Hanc consuetudinem & ueritatis cognoscēdā uiam, omnes hoc quoq; tempore sequi deberent.

Huc adde & illud, quod tota antiquitas sacras literas Biblicum canonem, & canonica scripta nominare solita est, indicans illum esse unicum inquirendæ ueritatis canonem aut normam: & ut Scriptura loquitur, lucernam pedibus nostris, per obscurum iter gradientibus positam.

II.

Secundò habemus penè innumera expressaq; uiuētis Dei mandata, ut dilectum filium audiamus, ut Scripturam scrutemur, ut in omnibus dubijs ad Mosen & Prophetas, & (ut inquit Isaias) ad legem & testimonium recurramus. Nullum uerò habemus mandatum Dei, ut ad hominum commenta, siue sint Patres, siue filij, consuetudines aut traditiones, cognoscendæ ueritatis ac pietatis causa, confugimus.

III.

Præter mandata uiuentis & omnipotentis Dei, habemus etiam illustrissima & omnibus imitanda exempla ipsiusmet Christi & Apostolorum: qui, cum ueritatem illustrare ac immoto robore confirmare uellent, non ad Patres & traditiones hominum, quas tum innumeras habebant & citare poterant, sed ad solam Scripturam confugerūt, ex illis fontibus Israel perpetuò aquas salutis haurientes & sitienti plebi Domini ministrantes.

IIII.

Quod autē Scriptura sit perspicua, affirmat Spiritus sanctus loquens

quens de ea in fine Hoseæ hisce uerbis: Plangunt uia Domini, & rectæ, ac iusti ambulabunt per eas, impij autem corruent in eis. Sic & Psalmus dicit, uerbum Domini esse purum & lucidum, sicut argentum septies excoctum & purificatum. Quæ autem, ô bone Deus, maior impietas, detestabiliorq; blasphemia excogitari potest, quàm dicere sacras literas (ut isti impuro ore clamitant) esse ambiguas, obscuras, flexilquas: & contra iactare, se suaq; conciliabula esse supra scripturâ, & quæ similia ministri Antichristi blaterant? Quasi uerò Spiritus sanctus, eius autor, uel studio nos decipere, nobisq; imponere uoluerit; uel etiam non potuerit ea perspicuò dicere, quæ uoluit.

V.

Semper hypocritæ ad suos Patres & traditiones confugiunt, ut uideamus in exemplo impiorum Phariseorum & Iudæorum. At Christus cum Apostolis adeò non curat Patres, ut etiam eos redarguat, & seueriter pronunciet de illorum institutis ac traditionibus inquit, Frustra me colunt mandatis hominum: & eorum sectatores affirmet esse cæcos, & cæcorum duces. Sic & nostri Papistæ hoc tempore clamant: Quare uos uiolatis traditiones ac instituta maiorum, nihil considerantes quod & ipsi sicut olim Pharisei, propter traditiones & mandata hominum, Dei ipsius mandata irrita faciant. Christus sanè mox initio suæ prædicationis Matth. 23 patrum interpretationem Scripturæ, aut potius corruptionem damnat ostendens, non eorum impias glossas, sed ipsam Scripturam sequendam esse.

VI.

Si ex patribus, atq; adeò etiam recentioribus superioribus necessariò esset petenda interpretatio Scripturæ, & cõtrouersiarum diiudicatio, & non propriè ac tantum ex hac Scriptura: quid tãdem fecisset, aut quomodo sui temporis cõtrouersias diremisset primitiua Ecclesia annis iam amplius 300 initiò cum nulli scriptores essent, qui uel paulò plenius de plerisq; capitibus Religionis Christianæ disseruissent? Nimirum expectandũ illis fuisset, donec Thomas ac Scotus nasceretur, suis tenebris Ecclesiam illuminarent: aut etiam donec tales illis Romani Pontifices exorirentur, qui &

caput essent totius Ecclesie, & errare planè non possent. Quòd si olim optimè ac maximè Ecclesia floruit, uerumq; è falso diiudicare, solius Scripturæ lumine potuit: sperandum est, hoc quoq; tempore idem in concilijs & alioqui fieri posse.

VII.

Oportet normam iudicij ac ueritatis in Ecclesia certis ac finitis, uel potius paucis quibusdam scriptis esse comprehensam, & certis sigillis confirmatam. Sic aut sola Scriptura est finita & sacramentis & diuinis miraculis Prophetarum, Christi & Apostolorum confirmata: non autem patres aut eorum commenta.

VIII.

Vrgent quidem isti miracula & martyria patrum. Sed illud contra uerissimè respondetur. Omnes sanctos Patres & Martyres miracula faciendo & patiando non se sua uel dicta ac scripta ostentasse, sibi uel laudem aut testimonia quòd errare nequeant præbuisse: sed solius Christi eiusq; uerbi, id est, sacrarum literarū. Nullus unquam Patrum miracula faciendo aut patiando dixit, Hoc miraculo aut hac mea passione testor, me nihil unquam falsi scripsisse aut dixisse: sed, Testor q; hic Iesus sit unicus seruator mundi, & q; solus hic liber sacrarum literarū uerā & immotā Dei religionē, sine omni errore ac mēdacio, contineat. Sic igitur sacræ literæ, non hominum commenta, sunt sacramentis, miraculis & martyrum sanguine obsignata ac confirmata. Non loquimur autem de miraculis postremorum temporum, quæ (teste Paulo) sunt efficax illusio & impostura Satanæ & Antichristi. 2. Thes. 2.

IX.

Norma iudicij quiddam publicum & à summa autoritate confirmatum esse debet: sed talis est sola scriptura, nam Patrum scripta sunt singulorum hominum priuatæ cogitationes, & nō à summo Rege regum & Domino dominantium comprobata.

X.

Deus hoc cōsilio proposuit sacras literas Ecclesie, ut essent norma iudicij, sicut supra in eius mandato exposuimus. At Patres nequaquam hoc sine scripserunt (quod ex ipsorum dictis probabimus): sed tantum, ut potissimum sui temporis hominibus & con-
trouersijs

trouersis seruirent. Videndum uerò sedulò est, in quem usum unumquodq; paratum ac ordinatum sit.

XI.

Omnes Patres professi sunt, se sua ex sacris literis hausisse: & inde, ut ex fonte & unica regula ueritatis, omnia sua probare sunt conati. Quæ ergo est ista impudentia, inuertere rerum naturam, & ex re mensurata mensuram iudicare, & fonti riuum tanquam meliorem aquam continentem præferre?

XII.

Papæ pleriq; fuerunt aut indoctissimi asini, & certè sacrarum literarum rudes: aut uerò quæ sua sunt, non quæ Christi & Ecclesiæ, quærentes, Quid ergo illi boni Ecclesiam Dei docuissent? Cur igitur illorum nugamenta & pleonectica decreta pro immota ueritate nunchaberentur?

XIII.

Patres, Papa, & etiam multa concilia tantum de sui temporis causis ac trouersis egerunt, eoq; nobis ac nostris cõtrouersis minus conueniunt. At Scriptura habet generales normas, & ita est mirabiliter diuinitusq; temperata, ut omnibus temporibus ac trouersis sit perinde accommodata.

XIIII.

Ipsimet patres, ac præsertim saniores & uetustiores, nos à suis & aliorum scriptis ad solas sacras literas, præcipuè ubi de iudicio ac certitudine grauissimorum negotiorum agitur, ablegant. In cuius rei testimonium quædam eorum dicta breuissimè adijciemus.

Irenæus aduersus Valentini & similium scripta lib. 2. cap. 56. Scripturis diuinis nisi certa & indubitata ueritas est, in firma & ualida petra est domum suam ædificare: hac uerò derelicta, alijs nisi quibusdam doctrinis, incertū effusa arena (unde facilis euersio) est ruinam statuere. Idem inquit: Beatus qui seminat super omnem aquam, ubi bos & asinus calcet: hoc est, qui seminat super populos duntaxat sequentes Testamenti utriusque doctrinam, non superuacaneas humanarum traditionum fabulas.

Hieronymus super Mattheum cap. 3 2. Quod de Scripturis non habet authoritatem, eadem facilitate contemnitur, qua probatur.

Idem 24. quæst. 1. Can. Non adferamus. Non adferamus stateras dolosas, ubi appendamus quod uolumus, pro arbitrio nostro, dicentes: Hoc graue est, hoc leue est. Sed adferamus diuinam stateram, de Scripturis sacris, tanquam de thesauris Dominicis.

Cyprianus sermone de Baptismo Christi: Hoc natura, hoc ratio, hoc (Domine) uerbi tui clamat authoritas, hoc ex ore tuo audiuius: hic inuenit consummationem omnis religio. Primum est hoc mandatum, & ultimum: hoc in libro uitæ scriptum, in deficientem & hominibus & angelis exhibet lectionem. legat hic uiuum uerbum, & in mandato meditetur Christiana religio, & inueniet ex hac Scriptura omnium doctrinarum regulas promanasse, & hinc nasci & huc reuerti quicquid Ecclesiastica continet disciplina, &c.

Augustinus ad Vincentium: Negare non possum, nec debeo, sicut in ipsis maioribus, ita multa esse in tam multis Opusculis meis, quæ possunt iusto iudicio & nulla temeritate culpari. Idem ad Vincentium Donatistam: Noli, frater, contra diuina, tam multa, tam clara, tam indubitata testimonia colligere uelle calumnias, ex episcoporum scriptis, siue nostrorum, siue Hilarij. Primò quia hoc genus literarum ab autoritate Canonis distinguendum est. Non enim sic leguntur, tanquam ita ex eis testimonium proferatur, ut contra sentire non liceat, sicubi fortè aliter senserint quam ueritas postulat, &c.

XV.

Quis uerò ex omnibus Patribus, usque penè ad nostra tempora, diligenter totam Scripturam interpretatus est? Loquor de ipso textu, de sermone & toto scripti corpore: non de qualibuscunque sermonibus, Homilijs aut Declamationibus: quas occasione alicuius uocis, aut etiam sententiolæ, in textu existentis, ad populum habuerunt aut conscripserunt. Quomodo ergo ex ipsis peti potest uera ac solida explicatio obscurorum locorum, & totius corporis Scripturæ, secundum quam dubia ac controuersia diiudicentur? Hieronymi certè explicatio nimis breuis ac perfunctoria est.

Patres

XVI.

Patres pleriq; omnes fuerunt destituti linguarum cognitione. Non fuerunt certè coniunctim omnium trium, quæ maximè necessariæ sunt, periti. Quomodo igitur potuerunt ipsum textum aut corpus sacrarum literarum sine linguis perspicuè exponere? Huc adde, quòd partim alluefacti in scholis ad suas rhetoricas, humidas & improprias declamationes, expertesq; proprijsissimi ac simplicissimi stili aut sermonis: partim etiã, quia conciones & copiosus uehemensq; sermo sunt magis plebi necessariæ, quàm illæ pressæ, tenues, scrupulosæ, & (ut uidentur) ieiunæ, aridæq; considerationes Textus, & illæ Dialecticæ Grãmaticæq; argutiæ, quæ in exponèdo genuino totius alicuius scripti ac eius sermonis sensu necessariò adhibentur, in eo sunt immorati. Alterum uerò illud proprium & aptum, ac (ut iam ita dicamus) textuale genus explicandi Scripturas, planè neglexerunt.

XVII.

Imò illud negari non potest, plerosq; tantum allegorias consecratos esse: ac in eis excogitandis, fingendis, pingendis ac decantandis præcipuam operam sumplisse. Atq; hoc uel in primis fecit Origenes, cui tamen linguarum cognitio à ueteribus tribuitur, ut parum rectè in hac parte instrumento linguarum sit usus. Quid ergo inde explanationis solidæ sacrarum literarum peti potest, ubi passim literalis textus tanquam mortua & infrugifera litera proculcatur & contemnitur, & tantum mirabiles quædam cogitationes aut ideæ Platonicæ quæruntur, & nomine spiritualis sensus auditoribus uenditantur?

XVIII.

Ingentem planè dissonantiam sensuum & dictorum Scripturæ reperias, non tantū in diuersis patribus, sed etiã in uno eodemq;. Nunc enim hoc, nunc alio modo ac sensu eadem dicta explicant. Et prout sese illis materiæ ac controuersie uel confirmande uel refutandæ offerunt, illicq; suo quodam zelo incalescunt: ita omnia eò rapiunt, prorsus non aliter quàm in subitis seditionibus, aut aliquando etiã in uinosis rixosisq; conuiujs usuuenit, ubi omnia instrumenta, patinæ, quadra, canthari, panis etiã ipse & cya-

thi

thi uicem telli præstare coguntur, quantumuis sint ad eum usum opus'ue parum idonea. quod legenti patrū scripta nusquam non apparet. Quem ergo tu certum Scripturæ sensum ex tanta interpretationum uarietate, licentia & uiolenta contorsione haurire possis?

XIX.

Audacter plausibiliterq; perorant aduersarij, de interpretatione Scripturæ per manus tradita, ac tandem per Theologos conscripta. At contrarium liquet ex ista tanta diuersitate, imò & contrarietate interpretationum, ut & prius monui. Manifestè enim apparet, istos tam diuersos sensus ex pluribus capitibus profluxisse, dum unicuiq; suum maximè pulchrum uidetur: & quot sunt capita, tot sensus: imò & quot affectus aut lites, tot sensus. Certè Christus tantam diuersitatem, atq; adeò contrarietatem sensuum suis non tradidit, nec spargere eos in Ecclesiam iussit.

Verùm ubi tandem producant aliquos uetustissimos & prorsus autenticos authores, liquidò docentes, istam rabinorum aut patrum Cabalam à Christo ipso acceptam, & per manus fideliter traditam, usquedum tandem à Scoto & alijs sophistis & Sorbonistis conscripta consignataq; est? A ueteribus quidem perpauca quedam traditiones ab Apostolis relictæ nominantur. Certè si quid tale esset in Ecclesia à Christo relictum ac institutum, non tantum multa historiæ de eo testarentur, sed etiam ipsi Apostoli ad tales Cabalas & Masoret nos ablegarent. Extarent etiam proculdubio integra uolumina, sub talibus fortè titulis: *Expositio Scripturæ sacræ à Paulo, Petro aut Ioanne diuinitus accepta & Ecclesiæ tradita, aut per manus Ecclesiæ commendata.* Nam profectò tantum thesaurū sanctissimi illi uiri in primitiua Ecclesia non neglexissent, qui etiam sua aliorumq; non semper maximi momenti scripta aut epistolia conseruarunt. Verùm contrà, non tantum non proferuntur certa ac solida testimonia de ista Cabala, aut per manus tradita doctrina: sed etiam in eo habetur euidenter contraria sententia aut historia, quòd Patres in certaminibus ipsam Scripturam, tacentes omnino Cabalam, urserint.

Certis

X X.

Certissimum omnino, tum diuinæ prouidentię ac uoluntatis, tum etiam iudicij ueteris Ecclesię iudicium est, quòd tam sollicitè ueteres contra omnes insidiatores & prauos spiritus cõseruauerunt sacras literas incorruptas, & tam uarias censuras euulgarunt, quibus uerè genuina monumenta Spiritus sancti à corruptis ac supposititijs separauerunt. Talem nullam diligentiam reperimus adhibitam esse in conseruatione monumentorum patrum. Eoq; etiam proculdubio plurimæ eis corruptelæ acciderunt. Sed, ut dixi, ista miraculosa conseruatio puræ & incontaminatæ scripturæ, contra tot seductores & tyrannos, est euidentis testimonium Diuinæ uoluntatis, qui uult nos isti soli normæ tanquam certæ ac immotæ adhærere. Idem (ut dictum est) tota primitiua Ecclesia, sua ista tam fida diligentia & acri seueritate in censendis & conseruandis Bibliicis monumentis indicare ac protestari uoluit, in eo uidelicet salutem Christianorum consistere, indeq; omnē ueritatis normam ac diiudicationem petendam esse: non de Patrum libellis aut rhapsodijs, quæ ab eis non ita ualdè curatæ sunt.

X X I.

Plurima obscura dicta in patribus reperias, plurima supra modum, ultraq; omnem rei ueritatem uel amplificata, uel etiam extenuata. Sedulo enim illam ueterem Rhetorum regulam obseruauerunt: Petas quod iniquum est, ut quod æquum est auferas. Multa etiam sunt apud eos contradictoria, multa deniq; falsa: quod ipse met Augustinus de suis & aliorum patrum scriptis testatur. Quale nihil in sacris literis reperies. Sape patres sibi admodum malè constant, & quæ in una pagina, altera manu largè dederunt, ea paulò post in sequenti prorsus auferunt. At contrà in Scriptura, quæ optimè sibi constat, nihil tale reperias, ubi uerè, Næ næ, & Non non est.

X X I I.

Si licebit in Scriptura fingere obscuritates, quæ ex ipsa nulla ratione certò definiri ac explicari queant, ita ut earum illustratio sit omnino secundum istorum sententiam à Patribus quærenda: Cur non idem fieri & accidere possit etiam in omnibus Patribus?

h Quò

Quò ergo porrò confugiemus, ut eorum nodos aut anigmata explicemus? Sic nimirum aut delinere à ueritatis inquisitione cognitioneq; cogamur: aut certè (sicut Paulus de superstitionis uetulis dicit) semper discemus, & nunquam ad ueritatis cognitionem perueniemus.

XXIII.

Non uelle esse contentum Scripturæ iudicio, sed ab ea tanquam obscura, ueluti appellationem quandam accipere & dare ad Patres, est in infinitum Mare progredi, & reuera omne definitiuum iudicium ex Ecclesia tollere. Si enim uel ex uno Augustino utraque pars inceperit colligere quæ pro se facere uidebuntur, cum contrarijs testimonijs conferre, illa refutare, sua confirmare, & ad omnes nouas aduersariæ partis obiectiones respondere, quando tandem erit finis litis? Quanto magis erit exhaustus labor, & infinitum tempus ad eum perficiendum requireretur, si omnia Theologorum uolumina (quæ præter tot dudum excusa adhuc quotidie, noua reperiuntur & eduntur) erunt peruestiganda, eorumq; sententiæ (ut ita dicamus) distilandæ, eliquandæ, & tandem ad aliquam indubitatam summam in omnibus controuersis dogmatibus reducendæ? Quare si ueritatem reperire & retinere uolumus, consistamus in ista finita norma sacrarum literarum aut uerbi Dei: & non ea deserta, nos, Religionisque controuersias in abyssum Patrum præcipitemus.

XXIIII.

Iudæorum profectò hac ratione conditio multo melior fuerit, eorumq; religio certior erit quam Christianorum, si ista aduersariorum norma ualebit. Nam ipsi, præter Verus testamentum habent suam Patrum traditionum normam (quam per manus fingunt sibi inde à Patriarchis ac Prophetis traditam) iamdudum scripto in suis Thalmudicis libris comprehensam: Cui nihil porrò addere aut adimere licet. At nostra Cabala adhuc quotidie à Rabinis nostris scriptitatur, quotidie adhuc Spiritus aliquid sanctissimæ sedis patefacit, quotidie Concilijs aliquid reuelat.

Exempli

Exempli causa: intra pauca secula spiritus Pontifici patefecit, & Ecclesie donauit tot monachos mendicantes, quorum supereruditionis operibus, meritisq;, atque adeò etiam sola cucullæ induitione seruemur: tam uarias indulgentias, communionem sub una specie, tam uarias statuas & loca miracula patrantia, ad quæ homines in omnibus difficultatibus planè ut ad Deum confugere, & eorum opem implorare debeant. Verè sanè nos quoque (prout nunc res fluunt) dicere possimus, Papisstis quotidie Deos nasci & interire: sicut Plutarchus & alij Ethnici de suis orientibus & intereuntibus Oraculis dissertarunt.

XXV.

Etiam postea, cum habuit Ecclesia Patres & Conciliorum canones, tamen semper in nouis synodis ac certaminibus ipsam potissimum Scripturam habere & urgere pro summo iudice uoluit: ut inter alia etiam Augustinus indicat, qui ipsam quoque sacrosanctam Nicænam synodum reijcere aduersarios patitur, & solius Scripturæ aut uerbi Dei gladio secum concurrere flagitat. Sic enim inquit:

Sed nunc nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminense, tanquam pium præiudicaturus, proferre conciliû. Nec ego huius authoritate, nec tu illius detineris: Scripturarum authoritatibus, non quorumcunque proprijs, sed utrisque communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione conferatur.

Imitemur igitur & nos ueterum patrum exempla, ut in grauissimis controuersijs, neglectis hominum opinionibus, os Domini consulamus, & ad eius oraculum confugiamus.

XXVI.

Diximus initiò harum rationum de grauissimis mandatis omnipotentis Dei, præcipientis nobis, ut ex ipsa Scriptura ueritatem quæramus, quæ uel sola totam hanc quæstionem omni iure finire possent ac deberent. Nunc audiamus etiam testimonia eiusdem de laude ac uilitate Scripturæ. Spiritus sanctus inquit per Paulum, suum electum organon, non solum ad Timotheum, sed etiam

ad omnem Christianum hominem atq; adeò totam Ecclesiam: At tu persiste in ijs quæ didicisti, & quæ tibi concredita sunt, sciens à quo didiceris, & quòd à puero SACRAS literas noueris, QUÆ te possunt ERVDITVM reddere ad salutem quæ est in CHRISTO IESV. Omnis enim Scriptura diuinitus inspirata, est utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad institutionem, quæ est in iusticia, ut integer sit Dei homo ad omne bonũ opus apparatus.

En habes Christiane lector, disertissimum & grauisimum Spiritus sancti testimonium, quòd sacræ literæ sint plenum & perfectum opus, aut doctrinæ Copiæ cornu, quòd possint hominem Christianũ plenè erudire & in omnes ac ad omnes Ecclesiæ necessitates & remedia largissimè sufficere ac succurrere. Vbi ullũ tale uetis Dei testimonium de ullis, aut etiam omnibus simul patribus, Papis ac Concilijs reperies? Sic & Roma. 15 idem ueritatis spiritus affirmat, Scripturam propter nos scriptam esse, nosq; per eius consolationem aut instructionem certam spem uitæ habere posse. Quid hoc aliud est, quàm affirmare, esse talem librum, cuius doctrina certò ad uitam peruenire queamus: frustra omnibus diabolis, erroribus ac hæreticis repugnantibus?

Sic Ioannes euangelista docet, Christum quidem penè infinita concionatum esse: sed illa quæ ipse conscripserit, sufficere ad informationem ueræ fidei, & ad salutem hominum æternam.

Diuus etiam Petrus, summus ac primus (ut isti uolunt) Ecclesiæ Pontifex, affirmat, sacras literas propter nos propriè scriptas esse: amplissimumq; eis encomiũ præbet, quòd nos ex omnibus tenebris ac erroribus huius mundi ac inferiorũ, ueluti lucerna quædam pedibus nostris præluens, educere possint. Quare eas confidenter nos sequi debere. Non ait ille: Ego & successores mei Papæ Romani errare nequaquam possumus: Nos uobis promptè in omnibus dubijs ac erroribus succurremus: Meos successores confidenter sequimini: Illi nec errare nec seducere quẽquam possunt.

Eodem facit ac referatur, quòd Deus mandat in Deuteronomio, certum librum sacrarum literarum confici, eiq; nihil adimere aut addere: contineri enim in eo perfectam sapientiam. Quòd mandatum de non adimendo aut addendo, non declinãdo ad dexteram

teram aut sinistra, à tradita diuinitus norma pietatis, sapius in ueteri & nouo Testamento iteratur. Vnde necessario sequitur, ibi plenam perfectamq; doctrinam aut institutionem contineri.

XXVII.

Summa, sicut solus Deus est sapiens, uerax & bonus: contra autem, teste Scriptura, omnes homines sunt mendaces, insipientes & mali, & maledictus qui in eis confidit: ita etiam sola ea doctrina aut liber, quem certò constat ab ipsomet Spiritus sancto per os Prophetarum & Apostolorum dictum, & per manus eorum conscriptum, est uera & plena sapientia ac salutaris doctrina. Contra autem, in omnium aliorum doctorum scriptis constat esse multum straminis ac fœni cumulatam, non paruum etiam zizania interspersum. Sunt quoq; omnium temporum scriptoribus inde fermè à Christo à maioribus aliqui nauis, aut etiam errata tributa, cum non dubitaretur etiam multo plura in eis remansisse.

Nunc igitur qui Scripturæ lucernam pedibus omnium Christianorum propositam sequitur. Is securo animo & plena fide dicere potest: Scio cui credidi, & certus sum. At qui deserta Scriptura, ut obscura & ambigua, ad Patres confugit, quomodo is certus esse potest, se tantum ueras illorum sententias sequi? Quo lumine aut iudicio discernet illam (ut isti uolunt) per manus traditam Cabalam Dei, ab erroribus ipsorum mendacio obnoxiorum hominum? Itaq; ille nequaquam dicere potest, Scio cui credidi & certus sum: sed necessario cogitabit. Dubito quid & cui credam cum Scriptura sic obscura, & Patres multa malè senserint ac dixerint: sicq; in dubitatione ac mœrore, adueniente satanæ tentatione, tandem illaqueabitur, submergetur & interibit.

XXVIII.

Sed obiiciunt impij ministri Antichristi, Ecclesiam esse supra Scripturam: quia Augustinus dicat contra Epistolam Fundamenti: Euangelio non crederem, nisi me ecclesiæ moueret autoritas. Si quærimus, quid hic uocent Ecclesiam, dicunt synodum. Si porro urgemus quid hic nominent Synodum, dicunt Pontificem eiusq; legatos, & reliquos ab ipso in certum locum conuocatos. Sic sub nomine ac prætextu Ecclesiæ, dogmata, Verbum ac decreta impij

illius Pontificis, uiuentis Dei decretis & uerbo præferuntur. An non est hoc sese efferre supra uiuentem & omnipotentem Deum?

Quod autem ad dictum cicatum Augustini attinet, dupliciter alicui creditur ac obeditur: uel ut uero ac summo Domino, qui propriè ius mandandi ac prohibendi habeat, quiq; pro suo nomine aliquid mandat, idemq; etiam, mox prohibere possit, si ei uideatur potens: Vel ut testi ac ministro, qui non suo nomine sua uel autoritate uenit aut aliquid præcipit, sed summi illius Domini mandatū subditis ipsius indicat. Ibi enim uerè dici posset, Regi hoc aut illud nobis suis subditis præcipienti non credidissem, nec obedissem, nisi eius ministro credidissem. Si enim non fuisset fide dignus minister testatus, hoc aut illud uerè esse regis mandatū aut uoluntatē, qui potuissem regi in eo obedire? Potest ergo & debet fides præco aut alijs ministro testari, quidnam uerè Rex mādarit, & ipsi testi in eo credendum est. Sed non potest aut debet idem minister ad subditos dicere: Etiā si Rex hoc prohibuit, illud uerò mandauit, tamē ego uolo ac iubeo ut hoc quidem prohibitum faciatis, illud uerò mandatum omittatis. Hoc enim esset, se supra Regem eiusq; edictum efferre.

Sic si ecclesia non esset testata hosce sacrarum literarum libros uerè esse à Deo humano generi traditos, & tunicam ueræ pietatis normam propositos ac impositos omnibus, posset aliquis suspicari, esse cōscriptos ab aliquo impostore, aut alio qui incertæ fidei homine. In hoc porrò genere non tantum Ecclesiæ credimus, sed & Iudæis, saltem de Veteri testamento. Quin etiam suo quodam modo & Mahometo ac Turcis ac Iudæis de Nouo testamento. Testantur enim & ipsi de Christo, quod certò fuerit talis aliquis magnus propheta, &c. Verum postquam Ecclesia agnouit & testata est, qui nam libri uerè à Deo traditi sint, & qui nam sint suppositicij: nullo modo habet ius prohibendi ne credamus ueris Dei libris, aut mandandi ut credamus falsis à satana & impijs compositis. Hoc enim esset, se supra Deum efferre.

Nullo igitur modo uel ecclesia, uel quisquam alijs propterea est supra scripturam, aut supra aliquod mandatū, quia dicitur de eo testari, aut quia ei de eo testanti creditur. Sed si ius haberet tol-
lendi

lendi aut prohibendi quæ in Scriptura Deus mandat, aut præcipiendi quæ ille uetat: tum uerò uerè esset non tantum supra Scripturam, sed & supra ipsum uiuentem Deum. Quam Antichristiana Luciferi ambitionem & superioritatem, seductores ac monachi Papæ & Romanæ synagogæ & cõciliabulo furèter uendicant.

Olim præcones, & nunc Heroldus Cæsareus assert alicui Principi aut ciuitati Cæsaris mandatum, & potest ac debet testari Cæsarem hoc mandare, illud uerare. Postquam autem hoc fecit, si diceret, Ego tamen sum supra Cæsaris edictũ aut mandatum, ideo mandata Cæsaris prohibeo & uerita mado: hoc uerò esset se supra Cæs. Maiest. efferre, talisq; præco & Heroldus extremo acerbissimoq; supplicio afficeretur. Talis prorsus honos & isti impiæ synagogæ, conciliabuloq; eius Antichristo continget,

XXIX.

Pergunt aduersarij ueritatis obijcere contra autoritatem uerbi Dei: Omnes hæretici citant Scripturas, & inde (ut ipsi blasphemant) omnes hæreses oriuntur. Quare non adeò magnificè est de sacris literis sentiendum, aut inde tantũ iudicium ac norma ueritatis petenda. Respondemus contra: Petrus dicit esse lucernam pedibus propositam, & è tenebris educentem, sicut & Daniel testatur & Paulus dicit eam ualere ad docendam ueritatem, & refutandas hæreses. Dominus quoq; Iesus contra istam blasphemiam Papistarum calumniam dicit, Scripturam esse fontẽ ueritatis. Contra uerò affirmat, inscitiam Scripturæ esse originem erroris, cum ad Phariseos inquit: Erratis nescientes Scripturas. Et in Veteri testamento toties inculcatur: Populus meus perit sine scientia.

XXX.

Præclare D. Augustinus contra istam Papistarũ blasphemiam scribit, super Epistol. Ioh. Tract. 2, cum inquit: Contra insidiosos errores Deus uoluit ponere firmamentũ in scripturis, contra quas nullus audet loqui, qui quoquo modo se uult uideri Christianũ.

Quæ beatissimi patris sententia obseruanda est, tum ut usum scripturæ agnoscas, quòd nempe sit firmamentum contra errores, non origo errorum aut hæresium, ut isti blasphemant: tum etiam ut uideas, quàm prorsus non sint Christiani, qui tam fœda de sacris literis

teris

teris blaterare audent.

Cæterum quod ad istorum blasphemiam attinet, illud multò uerius, imò & uerissimum est, omnes hæreses tãtum spiritali gladio uerbi Dei iugulatas esse. Vt enim maxime aliquando quid speciosum aliunde è Scriptura arripiant, quo imperitis imponere conentur: tamen mox ubi seria collatione & scrutatione scripturarum urgentur, clarè & euidenter refutantur.

Scrutemur igitur & nos Scripturam iuxta Christi mandatum, & Thessalonicensium Iudæorum exemplum: & uerum Messiam æternamq; lucem in eis reperiemus. Illarum sensu intelligentiq; Dominus suos Apostolos, uniuersi Mundi errores ac furores expugnaturus, armauit: Luc. ult. Contra autem satan ignorantia Scripturarum sua mancipia in errore detinet, dicente Domino: Erratis, nescientes Scripturas.

Ex hisce igitur argumētis ac testimonijs liquidò apparet, solam sacram Scripturam, aut uocem unici boni pastoris Christi Iesu audiendam, sequendamq; esse, cum in omni alio iudicio ac cōtrouersia Ecclesiæ Religionisq; tum uerò præsertim in synodis, siquidem Christianæ uerè esse ac dici debent.

XXXI.

Sed detestanda planè est audacia, quòd ista noua portèta in Ecclesiam inducere audent, ut asserant, Non debere unicam ueritatis ac iudicij normam in synodis ac causis Religionis esse solas sacras literas, sed suos etiam Thomistas, Scotistas & Sorbonistas: cum non tantum ueteres, sed etiam recentiores scriptores in synodo solam sacrarum literarum normam dominari uoluerint. Nam Nicolaus Cusanus Cardinalis clarè testatur, synodos solitas esse cōtrouersias secundum sacras literas iudicare ac determinare.

Panormitanus quoq; super de electio. cap. Solite, pronunciat ad eò solam Scripturam in synodo regnare debere, ut uel minimo laico scripturam pro sua sententia proferenti, sit plus credendum, quàm toti reliqui Patrum cœtui. Sic & Gerson pronunciat. Hoc idem, ut sola Scriptura sit summus & unicus iudex, cui alia omnia cedant, etiam decretum Pontificium dist. 8 & 9, prolixè decernit, & autoritatibus testimonijsq; patrum confirmat. Vide ipse

ipse Christiane lector locum, & expende.

Hanc eandem unicam ueritatis normam, aut stateram iudicij, etiam Basiliensis synodus sibi præscripsit, hisce uerbis: Lex diuina, praxis Christi, Apostolica & Ecclesiæ, unâ cum concilijs & doctoribus, *FUNDANTIBVS SE VERACITER IN EADEM*, prouersissimo & indifferente iudice in hoc Basiliensi cōcilio admittentur.

En audis, quòd uelit tantum Scripturam esse iudicem: & alia scripta patrum aut cōciliorum solum eatenus, quatenus se in sacra Scriptura uerè fundant?

Quoniam igitur synodus Tridentina, ut postea etiam magis patebit, non uult solum Christum in sacris literis audire, sed potius supra Scripturam esse, aut etiam contra Scripturam pro libitu decernere, ut postea ex eius canonibus magis patebit: eoq; sese supra ipsum Christum unicum nostrum seruatorem ac magistrum effert: ideo Antichristiana, & nequaquam Christiana synodus nominari aut appellari potest ac debet.

Recta praxis norma, seu uerus processus synodi.

Restat nunc alterum illud primarium caput, in quo Christianæ synodi cōditio persistit, nempe commodum processus aut recta ratio inquirendæ ueritatis: quæ si non fuerit adhibita, frustra omnia alia aderunt.

Nunc enim intelligimus prorsus factiosas aut præiudiciarias, pleonecticasq; quasdam actiones & *προβλαψιματᾶ* in istis concilijs adhiberi, quibus multipliciter ueritas eiusq; confessores, & omnino imbecillior pars decipi ac prægrauari queat, & soleat. Quam formam breuiter cum ueteri synodi forma conferemus, ut quantum sit noua uetere iniustior ac fraudulentior, Christianus lector intelligat: tantoq; magis eam abhorreat, detesteturq;.

Primum igitur, flagitante aliqua causa, aut Ecclesiæ necessitate (quod plerunq; hæresium ac schismatum tempore accidit) conuocator synodi solitus est id mature Archiepiscopis, Episcopis, & toti clero, nominato loco & tempore conuentus, indicare, ac monere, ut ipsi quamprimum congregatis prouincialibus cōcilijs, de tota re diligenter cum suis Ecclesijs deliberent: & delectis idoneis uiris, ad uniuersalem synodum mittendis, per eos suam sententiam

i explicent,

explicent, deq; ea porrò cum aliarum Ecclesiarum legatis & Patri-
bus conferre queant. Quod Cardinalis de Turrecremata hisce uer-
bis in sua summa affirmat:

Sanè non est prætereundum hîc silentio, quòd olim sancti pa-
tres obseruandum duxerunt, ne in uniuersalibus concilijs super
huiusmodi dubijs uentilandis, controuersia aliqua oriretur: & ut
ueritas plenius & citius illustrata, acceptabilis fieret toti Ecclesiæ.
Planè ut tam ex antiquorum conciliorum historijs, quàm ex beati
Augustini sententia colligere possumus, hoc apud ueteres patres
obseruatum est. Summus enim Pontifex (contrà ostensum est su-
prà, Imperatorem fuisse conuocatorē) quando patriarchis & alijs
Ecclesiæ prælatis denunciaret uoluntatem suam de congregando
concilio uniuersali, semper explicabat necessitatem conueniendi,
& materiam super qua foret prouidendū: mandans, ut ipsi primò
in suis prouincialibus concilijs deliberarent, & quod totius pro-
uinciæ Patribus in unum congregatis uisum esset, per nuncios mit-
tendos ad uniuersale concilium, ipsi uniuersali cōcilio explicarent.
Vnde beatus Augustinus contra Donatistas, hoc apertè testari ui-
detur sic dicens: Quomodo enim potuit res ista tot alterantium
nebulis inuoluta, ad plenarij concilij luculentam illustrationē con-
firmationemq; deduci, nisi prius diutius per orbis terrarum regio-
nes multis hinc atque hinc disputationibus & collationibus
Episcoporum pertractata constaret?

Porrò ueterem formam ipsius iam congregatæ generalis synodi
Cardinalis Cusanus in opere de Concordia catholica lib. 2. cap. 6
fatis commodè recenset, quam ad uerbum adscribam: In sum-
ma est hoc aduertendum, secundum quod in Conciliorum gestis le-
gitur: Primū, quòd uniuersalia concilia de consensu Romani Pon-
tificis, ac aliorum patriarcharum, per Imperatores sub articulis fi-
dei congregabantur.

Secundo, quod in loco congregationis in MEDIO ponebatur
SACRA EVANGELIA, & lignum sanctæ crucis, & omnes Ca-
tholici Episcopi & Abbates intromittebantur, unà cum alijs Laï-
cis: quos ipsi uicarij sedium adducebant, aut quos ipse Imperator
loco sui aut secum adesse uolebat,

Tertiò

Tertiò, quòd per actiones distinctas secundum dies, res tractabantur, & per sessiones expediebantur, & in scriptis legebatur cuiusq; propositio in alto pulpito.

Quartò, quòd materia fidei prius tractabatur, & audiebat synodus utriusq; partis allegationes, uidebat originalia & principia librorum, & totius allegati capituli tenorem, ne syncopatè allegatus sensus, corruptè adductus fortè foret: & cuncta ista maturè, palàm & publicè, cum recognitione & librorum & allegationum perficiebantur.

Quintò, quòd secundum testimonia SCRIPTURARVM decreuit synodus.

Sexto, quòd post hæc de pace ac reductione lapsorum, compositione litigantium, de partium consensu, & ultimo iudicialiter præmissis partium in synodis compromisso, de causis se intromittebat, ut reclamatio minus locum sibi uendicaret.

Septimò, quòd in qualibet actione in fine surrexit Notarius, qui dixit laudes Imperatori, per multa adiectiua, cõparãdo ipsum aut Constantino aut Martiano: extollendo mores & studium Religiositatis eius. Laudes etiam quinq; Patriarchis dixit, & senatui & synodo æternam memoriam.

Octauò, quòd statuta simul & semel, in fine & ante conclusionem publicabantur, in duabus partibus synodi, inferiori & superiori, alta uoce, per Episcopos aut metropolitanos. Subsequebatur conclusio de omnibus gestis concorditer, in qua causa conuocationis & cõcepta summaria cõclusio inferebatur, unã cum professione fidei: & laici & principes nihil definitiuè dixerunt (contrarium est suprã ostensum) sed sollicitando, & exhortando, & dirigendo interfuere.

Vltimò, subscriptio adijciebatur, quæ uaria, quo ad ordinem inuenitur: sicut & sessionis ordo, in alijs & alijs concilijs. Post uicarios patriarchalium sedium, subscripserunt se in octaua synodo Imperatores, Balilius & Constantinus: deinde Episcopi alij, ac insuper Senatus profitebatur, se acceptare synodum. & hoc fuit per Notarios annotatum. Hactenus Cusanus.

In hac forma synodi hæc præcipuè obseruentur. Primùm,
i 2 quòd

quòd dicit sacra Euangelia esse in medio synodi proposita: quòd significauit Christum esse in medio, secundū suam promissionem: eumq; in sua sacra Scriptura audiendum esse, ut suprà ostendimus.

Secundò, q; publicè in tota synodo sit facta accurata disputatio, allegante utraq; parte sua iura, omnesq; necessarias ad cognitionem rationes. Tertiò, quòd affirmat patres diligenter omnes causas & utriusq; partis allegationes cognouisse, omniaq; suis oculis inspexisse. Quartò, quòd synodus secundum sacras Scripturas, & non secundum hominū figmenta pronūciauerit de controuersijs.

Tales aliquot synodiregulas idem Cardinalis etiam tertio Capite eiusdem libri, de ueterum sententiā recenset. quem locū etiam adscribemus:

Et non est numerus (scilicet patrum) adeò necessarius, sicut **LIBERTAS** & unanimitas. 34. q. 1. alienus. unde Agatho, scribēs Constantino loco prætacto, de Patribus in sexto concilio congregandis, inquit:

I.

Verbum impunitatis & liberam loquēdi facultatē unicuiq; loqui uolenti pro fide, quam credit & tenet, concedite. Quatenus ab omnibus manifestissimè cognoscatur, quòd nullo terrore, nulla potestate, nulla comminatione uel auersione quisquam pro ueritate loqui uolens prohibitus ac repulsus existat. Et iterum:

II.

Oportet quòd priuatæ causæ Religionis obtentu nō exerceantur. Vnde Leo Papa ad Theodosium Imperatorem, de errore synodi Ephesinæ dicit: Dum priuatæ causæ Religionis exercentur obtentu, commissum est impietate paucorum, quod uniuersam Ecclesiam uulneraret.

III.

Comperimus non incerto nuncio, conuenisse ad synodum plures sacerdotes, quorum utiq; frequentia consultationi & iudicio profuisset: si is qui sibi locus principalem uēdicabat, sacerdotalem moderationem uoluisset custodire, ut (sicut moris est) omnium sententijs ex libertate prolatis, id tranquillo & æquo cōstitueretur ex animo, quod & fidei congrueret, & errantibus subueniret. In ipso

ipſo autem iudicio non omnes qui conuenerāt interfuiſſe cogno-
uimus. Nam alios reiectos, alios didicimus intromiſſos, qui ſupra
dicti ſacerdotis arbitrio captiuas manus impijs ſubſcriptionibus
dederunt: quòd nociturum ſtatui ſuo ſcīrent, niſi imperata feciſ-
ſent. Talemq; ab eo prolatam ſententiam eſſe, ut dum unus homo
impetitur, in omnem Eccleſiam ſauire uideretur.

Ecce nunc Eſſentialia ad uniuerſale concilium, ubi Vniuerſalia
tractari debent, quod non ſecretè, ſed publicè, omnibus liberrī-
ma detur audientia. Et ſi tunc concordanti ſententiā aliquid fuerit
diffinitum, per ſpiritum S. cenſetur inſpiratum, & per Chriſtum,
in medio congregatorum in eius nomine præſidentem, inſalibi-
liter iudicatum. Tale fuit Nicenum concilium, de quo legitur in
geſtis Calcedonenſi conciliij, quòd ſpiritus S. manifeſtè ibi patri-
bus præſederit. Hæc Cuſanus.

Hactenus dictum eſt de ueteri forma ſynodi, aut ratione in qui-
rendi ueritatem. Nunc contrā pauca quædam de iſta noua aut Pa-
piſtica, qua Tridenti uſi ſunt, & utuntur, dicamus.

Extant publicè narrationes uarijs linguis, quibus multiplices
fraudes præſentium conciliabulorum, præſertim Tridentini, re-
cenſentur, quarum hæc eſt ſumma:

Primùm, dogmata & canones maxima ex parte omnes cudun-
tur, & omnia præſcribuntur Romæ à Pontifice, & ſuis quibusdam
idoneis artificibus & architectis, monachis & alijs ſophiſtis. Ea
perpetuò ultro citroq; curſitantes ueredarij Roma Tridentum, ad
legatos Pontificios, transferunt: adeò ut ſit iã in illis locis uulgare
prouerbium, Poſtam mox Roma allaturam in mantica aut cru-
mena ſpiritum S. Quo uulgò deridetur impia ſimulatio Triden-
tinorum impoſtorum, qui ſimulant, ſe ibi orando, diſputando,
conferendo, & ueritatem inquirendo, Canones, Spiritu (qui totam
ſynodum regit) ſuggerente condere: uim omnia Roma, à Papæ
ſpiritu cudantur, & ad ipſos iam definita, ut ea modò promulgent,
afferantur.

Secundò, ubi legati Pontificij, qui ſynodo præſident, mentem ſi-
mul ac canones, reliquaq; agenda, à ſuo Sanctiſſimo accipiunt,
mox conuocant ſuum quendam Senatulum intimorum, aſturis-

simorum, & Pontifici addictissimorum artificum (quos ille eis tanquam collegas aut intimos consiliarios adiunxit) cumq; illis de adornanda fabula, & omnibus fraudibus ad rem necessarijs, ac denique de modo ad publicationem & confirmationem consultat, & omnino totius futuræ actionis & sessionis ideam architectatur.

Tercio, iubent legati in speciem ostentationemq; ueluti si canones pararentur ad futurâ sessionem, quosdam Monachos & Theologos coram se, aliquibus Cardinalibus, & aliquibus Episcopis disputare, de materia aut loco, de quo breui determinandum sit. Vbi maximo clamore aliqui, uel soli tantum secum contendunt, primùm nostra aliqua leuiora argumenta pessima fide recitando, mox eadem soluendo aut exagitando: uel etiam cum alio, dum alter simulat se nostras partes tueri, alter pontificias. Et tandem ex composito, alij quidem ueluti uictores obtinent uictoriam, & confirmant Pontificias sententias: alij uerò, qui contrariam sententiam defenderant, tanquam uicti cedunt. Sicq; errores Papæ contra uerbum Christi, nostrasq; Ecclesias, uictoriam obtinent.

Denique quarto loco summa sollemnitate conuenitur in summum templum, ubi in speciem sanctitatis plurimis ceremonijs & operosissima Musica decantatur Missa de spiritu S. ut scilicet Deus eis ueram sententiam in promulgandis dogmatibus inspiret: cum sint à Papa omnia iam dudum decreta. Post quam Missam omnes episcopi suis sacris uestimentis & preciosissimis mitris redimiti, & instar scortorum compti, in loco preciosissimis pannis ac tapetijs ornato, in suis sedibus consistunt. Leguntur ex suggestu Canones. & tandem sancti Patres seu episcopi ordine magna grauitate capite annuunt, & hanc unam, sed ualdè mysticam uoculam adijciunt: **PLACET.** Atq; hæc actio & locus uocatur Sessio.

Obseruanda igitur sunt diligenter plurima discrimina inter ueterem & istam nouam synodi formam, quorum tamen nos nunc, breuitatis studio, pauca recensebimus.

Primùm, olim actiones & decreta conciliorum prorsus non pendebant ab aliquo, alibi procul agente domino, aut episcopo, Romano aut alio: sed ibi à Patribus post examinatum & inuen-

tam

tam rei ueritatem unanimitèr conscribebantur.

Secundò, olim Patres sanctissimis iuramentis obstringebantur ac promittebant, se summa diligentia ueritatem & publicum bonum inquisituros, ac promoturos. Hic contrà, sunt tantùm Pontifici summis iuramentis, atque adeò horrendis diris, idèq; sine omni exceptione aut conditione iuris, conscientie aut publici boni, adeò deuoti, ut (sicut & suprâ indicauimus) si etiam ipsam ueritatem contra eum dicant, teste Pio II, contra iuramentum suum faciunt. Ad inquisitionem autem, & liberam ardentemq; ueritatis & publici boni in synodo promotionem, nullo iuramento obstringuntur. Quod profectò extrema reprehensione dignissimum, nulloq; modo ferendum aut tolerandum est, cum etiam in minoribus iudicijs ac deliberationibus iudices senatoresq; ad summam curam studiumq; iuris uel publicæ utilitatis, arctissimis iuramentis apud omnes gentes obstringantur.

Tertiò, olim præsidentes prorsus nihil habebant iuris, authoritatis & actionum, nisi ut in publico confessu essent custodes pacis, & directores actionum ac dicendarum sententiarum, ne aliqua confusio aut turbæ exorirentur. At nunc Præsidentes cum illo suo paruo senatulo, omnia pro arbitrio disponunt, regunt & peragunt, soliq; reuera omnem potestatem synodi obtinent, iubentes, abigentes & retinentes, quem, quomodo, & quando uolunt.

Quartò, olim Episcopi tenebantur per sese omnes controuersias in synodo agitandas & dijudicandas cognoscere, ac liquidò peruestigare: nunc uerò etiam legere tantum nostros aliorumq; quos illi Hæreticos uocant, libros, plerisq; illorum seueriter prohibitum est, ut suprâ audiuimus.

Quintò, olim omnia publicè agebantur, proponebantur, disputabantur, & tandem definiebantur, in illo maximè primario loco, quem iam Sessionem uocari diximus: idèq; coram tota synodo, nemine prorsus excluso. At nunc in alijs quibusdam angulis omnia tractantur & peraguntur, coram paucis quibusdam, pro arbitrio legatorum. Publicè autem, nihil nisi conclusa decretaq; sententia aut canones recitantur.

Sextò, olim ipsimet Rei & Actores suas causas egerunt, suas uel
senten

sententias defenderunt, pro uiribus arbitrioq; suo. At nunc, pro arbitrio legatorum Papæ deliguntur quidam personati histriones, qui personam Lutheranorum (ut isti nos uocant) sustineant, nostrasq; sententias & rationes malitiose ac fraudulenter, pro suo arbitrio, ac in extremum contemptum & perniciem ueritatis, qualitercunq; proponunt, seq; facillimè uinci patiuntur.

Septimò, olim solennes congressus synodi uocabantur Actiones: nunc tantum Sessiones. Non est autem de nomine, sed de re. Nam tunc in tota ea confessione agebatur de proposita causa rectè, plenè, perfectèq; cognoscenda, ac piè determinanda, erantq; laboriosissimæ consultationes ac sententiarum collationes. Nunc tantum conueniunt eò episcopi, ut ipsi in suo splendido satrapicòq; cultu, in loco ornatissimo, & cathedra suæ maiestatis, aliquot horas sedeant, & tandem unicam uoculam **PLACET**, dicant. Itaque uerè sunt ociosæ aut somnolentæ sessiones. mutorum canum aut scenicarum laruarum: & non laboriosæ actiones synodi, aut patrum, de grauissimis controuersijs piè agentium ac laborantium.

Postremò, ne in hac parte nimis diu immoremur, olim ipsimet episcopi aut iudices pronunciaturi de controuersia, omnia summa diligentia cognoscere, perscrutari ac perspicere cogebantur, ne quid de re ignota temerè statuerent. At nunc alij omnia tractant, cognoscunt aut supprimunt negotia: Episcopi uerò nihil aliud sunt quàm mutæ personæ in theatro: solū unū mutū, unumq; **PLACET** aut **AMEN** in publico confesso dicunt, de ijs rebus ac negocijs quæ maxima ex parte prorsus non intelligunt: prout eis eorum pædagogij, Papæ legati, & pauci monachi præscripserunt.

Atque hæc immutatio aut metamorphosis synodi prorsus res noua, & ueteribus inaudita incognitaq; est. Nam adhuc in Constantiensi & Basiliensi concilio, ante annos centū, omnia acta propositaq; sunt, ab ipsismet ueris actoribus: & omnia à synodi patribus aut episcopis, sunt coram cognita, discussa & examinata: ibiq; denique, post plenam examinationem ac discussionem negociorum, facta conscriptaq; sunt decreta, à Patribus, unanimi consensu, prout rei ueritas ac Ecclesiæ Dei utilitas postulare ipsi uisa

uisa est. Quæ nunc omnia sublata euerſaq; sunt, ut superius per partes copiosius ostendimus.

Ne autem fingere quid in hoc genere uideamur, satis probationis potes, Christiane Lector, non tantum ex eo habere, quod ista peruersissima synodi forma, ut & prius indicauimus, non solum uarijs ac publicis scriptis est narrata, nec ab aduersarijs refutata: sed etiam ex ipsa editione concilij Tridentini iam sapius recusa. Nam omnes synodi hæctenus hic editæ sunt, & olim etiam in primitiua Ecclesia sic publicari solitæ fuerunt, ut non tantum canones aut decreta, sed etiam ipsæ Actiones & Disputationes, & singulorum episcoporum dicta ac sententiæ, quid singuli in agenda & in inquirenda ueritate de unaquaque controuersia aut sententiâ publicè dixerint, censuerint ne, euulgarentur. Nunc contra, istius synodi canones sunt euulgati. Neque enim reuera habentur ulla ipsorum episcoporum acta, utpote qui nihil ibi agunt, quemadmodum etiam ut in talis rebus quicquam agant, idonei sunt: sed tantum quædam occultæ aut semipriuatæ monachorum & sophistarum quorundam rixæ & clamores occultè consignantur & asseruantur.

Quare si Patrum aut Episcoporum acta quis ab eis exigeret, & quæreret quid iste, quid ille, quid tertius, quid quartus, decimus aut centesimus, seu quid Episcopus huius aut illius loci pronunciarit, de hoc aut illa controuersia aut sententiâ, in synodi actionibus: responderatur tibi necessariò, Dixit unum **PLACET**: aut diceretur tibi, Omnia acta, dicta aut sententiæ Episcoporum synodi Tridentinæ, sunt centum aut 200 **PLACET**. En habes eorum acta.

Hinc igitur potes liquidò & ex ipsa experientia cognoscere, quàm prorsus alia sit ratio aut forma præsentis synodi, quàm omnium altarum à Christo usque ad nostra tempora.

Cum igitur uetus, sana ac Christiana forma synodi, aut ratio agendi, inquirendæq; ueritatis nunc sit penitus sublata, & in istam Antichristianam tyrannicamq; (uti aliunde probatum est) commutata: nullo profectò modo iste Tridentinus conuentus Christiana synodus iure dici aut haberi potest.

k Si quis

Si quis sanè omnino depingere, aut aliqua similitudine illustrare ueram formam istius conciliabuli uellet, non posset profectò commodius, quàm collatione cuiusdam noui generis ludicarum præstigiatarum, ubi unus uel duo præstigiatores in occulto sedent latitantes, qui motis quibusdam instrumentis, producunt in theatrum spectandas uarij generis imagunculas aut puppas, multa inter sese tanta specie agentes, ut imperitum uulgus, præsertim pueri, sæpe putent eos reuera uiuere, ac suo arbitrio prodire & agere quæ agunt: cum sint reuera tantum lignæ puppæ, alieno arbitrio & arte, nempe illorum abditorum impostorum, agitæ. Quo spectaculo homines quidem, præsertim imperiti, uariè afficiuntur, tanquam si res seria uereq; acta fuisset. Omne autem lucrum ac cōmodum cedit illis occultis artificibus, & totius illius lusus architectis. Nam ut cum scenicis lusibus conciliabuli istius acta ac negocia conferantur, nimis magnum quid fuerit: cum longè plus industriæ laborisq; ab illis scenicis personis in agenda comœdia, plus etiam utilitatis, honestatis ac fructus, quàm ab hæcæ laruis exigatur, expecteturq;.

Hinc uerò extam corrupta forma synodi expende Christiane Lector, etiam illud quod superius tractauimus: nempe, quàm prorsus non cōueniat illi cœtui generalis synodi nomen, ubi adeò Monarchicè, aut certè Oligarchicè per paucos omnia geruntur: & ubi plerique omnes episcopi tantum mutæ personæ sunt, paucissimisq; rebus aut negocijs agendis interfunt, imò ubi illi non nisi pro forma adhibentur, ut seruiliter & adulatoriè, contraque conscientiam de rebus ac sententijs prorsus ignotis, unico capitis nutu & unica uocula **PLACET**, iuxta alienum arbitrium pronuncient.

Experientia ipsa redarguitur synodus Tridentina.

HActenus ergo, Dei beneficio, abundè ostensum demonstratumq; est, nullam istarum proprietatum, quæ pro Ecclesiæ Dei concilio adesse deberent, præsentì Tridentino conuenticulo conuenire: non esse legitimum, non liberum, non in loco conuenienti, non Vniuersalem aut Oecumenicum, denique non etiam Christianum.

Vnde

Vnde porro potenter necessarioq; sequitur, non tantum non esse unà cum suis decretis magnificandū aut audiendū, sed etiam extremè detestandū ac execrandum: utpote quod in perniciem ueritatis, & contēptum ludibriūq; totius Ecclesię, atq; adeo etiā totius humani generis, ac ipsius uiuentis Dei, eiusq; dilecti filij, ab Antichristo Rom. sic comparetur, & toti mundo obrudatur. Verè enim est diabolicum fermētum, aut potius stercoꝝ Romani Pontificis: ut spiritus S. per Doctorem Martinum Lutherum P. M. illud anno 1545, in publica & nota figura Pontificis in sue equitantis depinxit, & prophético quodam more mysterioq; orbis terrarum prædixit: cum à plerisque sapientibus huius mundi, uel pro deliri senis nugis, uel pro acerbi aduersarij contumelijs typi illi acciperentur.

Ne autem solis rationibus ac testimonijs agamus, reiꝑ; indignitatem falsò (ut aliquibus fortè uideri potest) exaggeremus, cum ipsius synodi conditio essentia'ue fortè ac pro istorum opinione multò melior ac sanior sit, ipsam uiam experientiam (quæ pro certissimo teste aut rei indicio semper haberi solet) in medium hæcenus protulimus, & nunc quoque compendio profereamus: qua ex eius partibus, actionibus & progressu ostendemus, nihil in ea sani aut Christiani esse, quin nec Carnalibus quidem impijs'ue hominibus, aut denique Barbaris, Turcis aut Tartaris probari posse: eoꝑ; summa ac plusquam tyrannica iniuria & contumelia Ecclesias nostras à Romano Pharaone affici, quod tam fœdum conciliabulum nobis pro uera Christianaq; synodo, & pro legitimo totius Ecclesię in maximis controuersijs iudice obrudatur.

I.

Vt enim rem altius non repetamus, primum totius Imperij Decretum toties in solennibus Comitijs, aliquoties etiam præsentibus Pontificijs legatis, iteratum, renouatum, ac sanctè confirmatum, uti synodus alicubi in Germania, in aliqua ampla & commoda ciuitate conuocetur: est planè uiolenter, nulla uel qualicunq; specie iuris, uiolatum: & longè alibi, in

alienis regionibus, intra claustra angustiasq; Alpium, & in incommo-
 difsimo periculofissimocq; loco indictum & constitutum: ibi
 que pertinacissimè, contra omne ius ac fas, contraq; solidas ac
 firmas nostrarum Politiarum & Ecclesiarum rationes, querelas
 ac protestationes, toties tamq; legitimè & iuridicè repetitas: præ-
 fertim autem contra duas, Anni 1546. solenniter ab omnibus
 Protestantibus Statibus, prædicto conciliabulo oblatas, & im-
 pressas Latine & Germanicè, usq; in hodiernam diem urgetur &
 promouetur.

II.

Secundò aduersarij simul eodemq; tempore, nempe initio
 1545 anni, idq; ab eadem parte, tum synodum, tum & atrox bel-
 lum sine omni uel qualicunq; iudicio precedenti, expostulatione
 aut indictione inimicitiarum, susceperunt.

Simul enim eodemq; quasi momento Pontifex & mitratos Pa-
 tres Tridentum misit, ad damnandas factioso, partiali & impio
 iudicio nostras Ecclesias: & crudeles latrones duce suo nepote
 Octauiò, ex spurio Aloysio, omnium notissimo & impurissimo
 Sodomita, ad grassandum in nostras Ecclesias per Tridentum ab-
 legauit, quibus quid gratius in illo suo furore Martis contingere
 potuisset, quàm habere in Alpibus obuios 200 aut 300 Theolo-
 gos pastoresq; Lutheranos?

Quis uerò Christianus talem synodum probare ulla ex parte
 potest? Imò quis Turcus, Tartarus aut *Ανθεωπρόφαιος* talem actio-
 nem, aut tale conuenticulum pro qualicunq; iudicio agnoscere
 ac probare queat?

Tunc uerò uia ad conciliabulum illud, ne ipsis quidem Ponti-
 ficis Episcopis, Doctoribus ac literatis, ob frequentiam & uio-
 lentiam militum fuerunt satis tutæ, ut supra ex Germanicorum
 Episcoporum Epistola perspicuè ostendimus: nedum nobis.

Quare etiam nulli Episcopi, aut alij Papistici prælati Germaniæ,
 eò tunc uenerunt: sicut ipsemet Pontifex in quadam epi-
 stola ad eos sequenti anno scripta, & postea
 edita, affirmat.

Tertiò

III.

Tertiò, ut eo maiori nos crimine grauarent, & magis cruentum ciuileq; bellum excitarent, finxerunt se nobis ob alias causas quam ob Religionem, bellum inferre. Sed tamen tandem Pontifex pluribus scriptis cõfessus, testatusq; est, se aliosq; suos prælatos & patronos Religionis causa nobis bellum illud mouisse.

III.

Quartò, cum tunc non tantum nobis, sed & alijs omnibus Septentrionalibus, Orientalibus ac Occidentalibus (ut sunt Vngari, Poloni, Sueci, Dani, Germani, Angli, & Galli) omnem aditum ad concilium sanguinarijs militibus armisq; fermis per biennium, nempe toto anno 1546 & 47 præcluserit, & pleraq; decreta eo tempore condiderit: nihilominus eas quoq; sanctiones ac decreta, pro uniuersali, legitimo, libero Christianoq; concilio nunc uenditat.

At quomodo tunc tale Concilium, non dicimus reuera, sed sola aliqua umbra aut specie Christianum esse aut dici potuit, cum omnia eius armis & crupelissimo latrocinio uexarētur ac uastarentur?

Res quoq; certa est, quòd tum anno 1546, in eo conuentu, Vergerium & quosdã alios Episcopos audire aut inter patres ferre non uerunt: quibusdam uerò etiam periculum creauerunt. Quod etiam anno 1551 accidit, ubi propter unam paulò liberiorē uocem Episcopus Chiocensis oppidi, quod est prope Venetias, nomine Iacobus Nachiantes, adeò malè tractatus fuit à legatis, ut Romam usq; ad Papam deprecatum culpam proficisci coactus fuerit. Talis libertas ibi dicendæ sententiæ ac ueritatis ipsis pontificijs Episcopis conceditur. Quid igitur nostris doctoribus tandem concederetur?

V.

Quintò non multo pòst, Pontifex facta coniuratione aut conspiratione cum alijs Monarchis, summa fraude in grauissimū damnū Imperatoris, Germaniæ, & totius Imperij, subitò suum conciliabulum discidit, maximamq; illorum bicornium Patrū partem Bononiam in suam propriam ciuitatem trāsfugere fecit: remanentibus Tridenti solis ijs, qui partis ac factionis Imperatoriæ erant. Nec potuerunt postea diu ullis machinis illi transfugæ ad locum

concilij ab ipsomet Pontifice indictum reduci, donec planè suo arbitrio dilaberentur.

Quo facto Deus orbi terrarū monstrare uoluit, tū illud conciliabulū Antichristo addictissimū, & ad omne fas ac nefas, solumq; eius nutum promptum paratumq; esse. tum etiam, tam nefariā ibi conspirationem, tanquam omnem libertatem iuri, iusticiā ac ueritati Dei præclusam sublatamq; esse: ut nec ipsi quidem Imperatori, Germanicis episcopis & toti Imperio, ac alicui non minimæ parti illius ipsius mirratorum cœtus aut cōciliabuli, quæ Tridenti remanere uolebat, esset possibile suum ius (ut Cæsareus legatus abundè exposuit) obtinere: nedum ut nobis debilibus afflictisq; IESU CHRISTI ministris, nostrisq; Ecclesiolis tunc eorum armis miserabiliter diuexatis, laceratis & oppressis, ulla libertas aut facultas suum ius obtinendi potuisset.

Scripta ac Protestationes & Actiones ea de re tunc inter Episcopos Germaniæ, Imperatorem, Papam & conciliabulum commutata ac proposita, publicè impressa habentur: & tota etiam ea historia plenissimè à Sleidano descripta est.

Re ipsa ergo tunc Deus etiam ipsis Pontificijs Episcopis, Principibus & Monarchis, totiq; orbi terrarum monstrauit, adeò ut etiam suo ore nobiscum fateri cogerentur, publicisq; scriptis ac protestationibus coram toto mundo testatum facerent & proclamarent, nullam in illis Antichristi Romani conciliabulis libertatem, nullum fas ac ius esse, ac concedi cuiquam, uel summo ac potētissimo Monarchæ, aut etiam integris Regnis ac gētibus, maximæq; totius Christianitatis parti: sed omnia cōspirationibus, fraude, uiolentiā, ac foeda tyrannide Babylonix illius Semiramidis agi, administrariq;.

Homini Spirituali attenteq; bella Domini & mirabilia eius spectanti, ualde iucundum ac salutare spectaculum fuit, uidere & audire eosdē illos magnates, qui antea minis, uarijs technis, & deniq; etiam armis ac extrema uolentiā istud conciliabulum obtrudētes indefinenter clamauerant, & ingesserant esse liberam, esse legitimam, esse uniuersalem, ac deniq; Christianā synodum: postea conuersis rebus ac temporibus, tam solēnibus actionibus, publicisq; scriptio-

scriptionibus coram toto mundo testari ac protestari, illos patres esse Papæ factionibus ac iuramentis obstrictos, nullum ibi ius ac fas obtineri uel à se uel ab alijs posse, resq; ibi fraude & malis machinationibus Papæ seruorum agi ac inuolui.

At nunc (proh dolor & proh pudor) tale, tamq; tyrannicum conciliabulum, nihilominus illi iidem, qui antea id pro nefario (ut diximus) conciliabulo tam solēnibus actionibus publicisq; scripturionibus proclamauerant, denuò alijs eius partibus tanquam legitimum Christianissimumq; addunt, & pro uno concordi Christianoq; concilio ac Ecclesiæ Dei rectissimo incorruptoq; iudicio ab omnibus coli obseruariq; uolunt.

VI.

Sextò, in illo schismate conciliabuli Tridentini, pars quæ iussu Pontificis Bononiam concesserat, quantumuis tam multi ac potentes Monarchæ, Principes & Episcopi (ut dictum est) solenniter reclamarent, nihilominus quædam Decreta Actaue ibi consarcinauit ac publicauit, quæ etiam ipsa nunc reliquis admiscentur, & pro unius unici legitimeq; celebrati concilij decretis uenduntur: non habita ratione, quòd contra illud schisma & Bononiense conuenticulum Cæsar, totum Imperium & reliqui Patres, qui Tridenti remanserant, solenniter protestati fuerint. Quàm id iuste legitimeq; fiat, considerent omnes homines. Sed nimirum in opprimenda ueritate, Religione & Ecclesia, nulla iuris, legum aut iusticiæ ratio habetur, aut unquam habita spectataq; est.

VII.

Septimò, summam fuisse spurcitiem Patrum & fratrum Tridentini conciliabuli, anno 1546, & postea 51, & deniq; nunc 62, tota ea uicinia, imò & remota quoq; loca testantur, clamant & canunt. Notissimum enim est, etiam nō ita dudum duos Episcopos ob adulteria ibi interfectos esse: alterum quidem uenabulo cōfossum: alterum (ut fertur) mira industria mariti, posito in fenestra, qua ille Spiritus pater noctu ad eius uxorem irrepere solitus fuerat, laqueoq; ferae bestię instar captum, ac statim suspensus, ita ut maneam in platea de fenestra dependentem omnes spectarint. Nec mirum sanè est talia accidere, cum pleriq; illic agentes patres aut prælati,

prælati, sint Romani Curtisani, quorum pudicitia est superis, inferis & medijs notissima, & orbi terrarum decantatissima.

Qualis nam hæc sit pietas, qualis nam Spiritualitas & Spiritus, non est cuius difficile, uel rudissimo, ratiocinari. Illud quidem certò constat, quod pleriq; illic honestiores ac potentiores ciues, suas uxores, filias, ac etiã minores filios, aliò ablegauerint, ne ab illa sacrosancta synodo, suo sacro chrismate inungerentur & confirmarentur. Quid tu à tam castis patribus pietatis, sanctitatis, honestatisq; expectares?

VIII.

Octauò, constat ex historia Sleidani, & alia quadam itidem impressa, quàm nõ uoluerint Anno 1552 ullum tolerabilem saluum conductum (ut uocant) aut diploma publicæ fidei & securitatis dare illi Patres, quibusdam Theologis Germaniæ, eò profecturis: ac ne tale quidem, quale olim Basiliensis synodus, cum quidem pro hac re ipsemet Cæsar & totum Imperium instaret ac intercederet, ut eis rectè plenissimeq; caueretur. Et illi in publico decreto 11 Octobris anni 1551 testati sint, se summo desiderio aduentum Protestantium expetere & expectare.

Quid quæso illa recusatio plenissimi salui conductus aliud indicauit, testataq; est, quàm uel absterrere uoluisse illos mitratos patres, Germanicos nostrarum ue Ecclesiarum Theologos, ne uenirent: uel si uenirent, eos meticulosiores obnoxioresq; reddere, ut uel nunquam liberè loqui auderent: uel deniq; si omnino multi uenirent & aliqua occasio eos perdendi sese offerret, facilè illi in mala fide conscripto securitatis diplomate, aliquam interpretationem & excusationem suæ crudelitatis ac perfidiæ reperirent.

An non hoc quoq; euincit, ibi liberam synodum nequaquam fuisse, cum uitæ securitatisq; aduentum, nec ita quidem cauere illi purpurati Patres uoluerint, sicut priores synodi factitauerunt: cum quidem singulari studio hac de re, etiã ab ipsa Cæsarea Maiestate, eiusq; legatis actum laboratumq; fuisset, &

id iter ac grauiter à toto Imperio decretum constitutum solennitè esset.

Nonò

IX.

Nonò, in eisdem monumentis, præsertim in libello D. Vergerij, prolixè narratur: tum, quàm uarijs contumelijs sint Tridenti legati ac Theologi Vuirtebergici & Argentinenses affecti uexatiq; tum etiam, quàm nullam prorsus auditionem in publico ordinarioq; confessu impetrare potuerint, quantumuis pluribus mensibus, multumq; ibi institerint ac sollicitauerint, instâtibus etiam illustribus uiris Cæsareæ Maiest. oratoribus, cum quidem ore & scriptis suppliciter ac propter Deum orarent, se secundum tot promissiones Cæsaris, totius Imperij decreta, & deniq; largissima splèdidissimaq; illius ipsius synodi promissa audiri, quæ scripta sunt etiam eidem editæ narrationi inserta.

Cæsarei quoq; legati tandem rei indignitate permoti, prædictis Theologis responderunt, se protestari, quòd omnem diligentiam ac laborem adhibuerint, in impetranda eis auditione: uerùm frustra laborauerint, quòd nulla sua culpa acciderit.

Sic ergo tandem illi uarijs contumelijs affecti, & non auditi, contra tot Cæsarea & ipsorum Tridentinorum patrum promissa, coacti sunt abire. Quid igitur profuit aut illos tunc eò profectos fuisse, aut nūc quenquam eò proficisci, cum nec promissa ulla seruentur, nec ulla libera facultas agendi ac loquendi eis detur, imò cum nec semel quidem rectè audiantur?

Hinc tu Christiane lector cogita, tum quàm malè metuant suæ desperatissimæ causæ isti lucifugæ: tum etiam, quàm nullum æquum ius, nullamq; libertatem, aut agendi facultatem, nostris hominibus causæq; Religionis amplissimæ ac iustissimæ ibi illi concedere uelint.

Pergant igitur sanè isti immanissimè ueritatis hostes esse soli iudices, accusatores ac rei: exclusiq; omnibus nostris ecclesijs ac doctoribus, pro libitu in ista sua arce & factioso manipulo aduersariorum ueritatis discernere quæ uolunt. Antichristus enim certè, eiusq; blasphemæ abominationes, tali, & non alio processu dignæ sunt. Deus quoque uicissim suam synodum suo tempore celebrabit, & irridebit eos.

1 Non pos-

Non posset sine summa prolixitate tota ea narratio & uexatio Germanicorum Theologorum ac legatorū plenè ac ordine exponi. Quare leuiter solū tactam, prætermittendam prorsus censuimus. Tu uerò Christiane Lector, cum ipsemet uide, perlege ac expende. Miraberis profectò hominum illorum extremam malitiam multiplices astutissimasq; fraudes, & extremam impudentiam ac tyrannidem.

Decimò, rectè inquit Dominus ac Seruator: Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Omnes seductores, & impiæ synodi, omnium optimè ex sua falsa doctrina, aut (ut idem Dominus dicit) ex ore suo cognosci possunt.

Deberemus igitur & nos hoc loco prolixè ac solidè refutare omnia impia dogmata in tot sessionibus trium istorum fragmentorum aut laceramentorū istius impuri cōciliabuli promulgata: inde enim liquidissimè & potētissimè demonstraretur & euinceretur, istam catenam coitionemq; non Christianam, sed potius Pharisaicam, aut etiam Paganam, omni iure censendā nominādāmq; esse. Verū quoniam complures synceri doctores bonam operam hactenus in refutandis prædicti conuenticuli blasphemijs nauarunt, atq; adeò etiam proximè idē actum est in quorundā nostrū libello, titulo Norma & praxis, qui huic adiungi poterit: ideo in prædictis refutationibus, perinde ac si hic insertæ essent, acquiescemus.

Vnum illud tātum adiiciemus, memorabilem esse fraudem istorum seductorum in damnanda fiducia aut certitudine fidei, quam Catharinus recenset, cuius uerba in libro Disceptationum contra D. Soto hæc sunt: Sunt autem capitales articuli quinque, De certitudine gratiæ, De prædestinatione, De natura peccati originalis. De potentia liberi arbitrij in statu naturæ lapsæ, deniq; De desertione ac induratione Dei.

Primum cum in synodo de hac re sermo incidisset, exquiri à Theologis cœptum est simpliciter, An homo iustus & Deo dilectus possit quouis modo certus esse suæ sibi inhærentis gratiæ: nec de modo aut genere certitudinis exquirebatur. Et cum alij simpliciter inficiarētur, certitudinem: ex aduerso surrexerūt, qui tum Scripturam, tum sanctorum Patrum sententijs ualidè certitudinem
compro-

comprobarent. Quorū autoritati cum priores nequirēt obſistere, tunc orta est diſtinctio de certitudine: & cœpiſtis cōfiteri, eſſe qui dem nonnullam certitudinem, ſed non fidei certitudinem. Sed cum etiam fidei certitudo patrum teſtimonijs probaretur, dixiſtis non eſſe certitudinem Catholicæ fidei, aut tantam quanta eſt fidei catholicæ: cui aſſerto nullus repugnauit.

Secundò ſuppono, imò ex eo quod iam præſuppoſitum eſt, deduco contra hanc noſtram ſententiã, quæ non noſtra eſt, ſed ſanctorum Patrum, nihil pronunciaſſe ſynodum Tridentinam. Quod ergo in primo meo detexi libello, quem ad præſidentes ipſi concilio (quorum alter nunc, Deo gratia, eſt ſummus Pont. Iulius tertius) & ad ipſam ſacroſanctam ſynodum deſtinaui, eos alloquens his planè uerbis:

Addo quòd ſæpius hoc proteſtati eſtis ambo uos præſidentes, & ſpecialiter in hac controuerſia tum in conuentu patrū, tum uerò in congregatione Theologorū: & ambos audiuiſtis conteſtãtes, non uideri ſibi queſtionē hanc diſcuſſam ſatis ad deciſionem. Imò ipſamet ſacroſancta ſynodus bis declarauit huius rei definitionē tunc omittendã eſſe, & in aliud tempus ſeruandam: ſicut in Actis poterit apparere. Deniq; ipſemet titulus noui capituli hoc manifeſtat abundè, qui ſic habet: Contra inanem hæreticorum fiduciam.

Alia item argumenta ibi & in Expurgatione noſtra hanc circa rem attexui, quibus quàm latiſſimè comprobatum reliqui, hanc inter Catholicos diſceptatam controuerſiam, non ſolum non fuiſſe deciſam à ſancta ſynodo: uerùm etiam nec nunc, optimis rationibus, ut reuerendiſſimi legati admonuerunt, deciſi quidem potuiſſe, eo quòd queſtio per ſe tum implicita ac ſinuofa noſtris diſputatiõibus, nihilò magis reddita eſſet clarior, quin potius obſcurior. Nam tua inconstantia eò rem deduxiſti, ut uix nunc intelligam quis ſtatus ſit queſtionis, & utrum poſitioni noſtræ aduerſeris: ita obſcurè ac perplexè ſemper locutus eſ, modò aiens, modò negans, ut qui malam cauſam tuetur, qui uí argumentorum huc illuc fluctuans propellitur.

Omnino apparet hinc & ex tota pluriūm prolixorum ac editorum ſcriptorum concertatione, quam Dominicus de Soto &

Catharinus aliquot annis inter se habuerunt, quæq; & disputatio-
nibus conciliabuli exorta est, eos suam Scholasticam doctrinam
de natura, libero arbitrio, fide & gratia, nequaquam tueri posse.
Quòd si inter sese ibi adeò dissenserunt, quid nō accideret, si essent
liberæ uoces Episcoporum, sicq; nostris doctoribus publicè in sy-
nodo eorum errores ex uerbo Dei confutare liceret.

Spiritus conciliabuli Papæ præsidens.

IActant illi impudentissimè & impiētissimè, omnia sua decreta
sibi à Spiritu sancto inspirari. At contrà quis & quàm sanctus
Spiritus Papæ cōciliabula, ipsius legatos ac præsidentes, atq; adeò
& ipso smet Papas regat, satis eis Deus mirabilibus factis ac euenti-
bus ostendit, cum eis Spiritū eos regentē, tum olim perhorrēdum
bubonem in concilio Rom. Papæ. Ioannis 23, & nunc in hoc Tri-
denti per horrendum canem, & ueluti infernalem Cerberum de-
pinxit. In qua re ne quid fingere uidear, fide dignorum autorum
Nic. Clemangis & Sleidani historias ad uerbum adscribam. Sic e-
nim habet Clemangis in libro de Concilijs uniuersalibus:

Quid autem aliud quàm carnales sunt, qui conciliij negocia cla-
mose, passionaliter & iracundè, cū iurgio & amaritudine tractant?
secundum illud Apostolicum: cum sint inter uos zelus & contem-
tio, nonne carnali estis? Ex statu quippe & habitudine congrega-
torum magna ex parte pendere uidentur euentus atque diffini-
tio conciliorum, quoniam plerunque secundum merita poscen-
tium, Deus postulata concedit uel abnegat. Duo nanq; iam ante
pauca tempora super schismatis absolute facta concilia, & in
ambobus à uotis & spe excidimus, utinam in tertio istius uoti
compotes simus. In secundo autem illorum conciliorum au-
disse te arbitror, quid contigerit. Res nempe ita peruulgata
fuit, ut uix aliquem latere potuerit, quàm illo tempore ex ue-
ridico comperi autore, & qui me minimè fallere (ut puto) uo-
luisse, & quam paucis (si fortè non audisti) uolo referre. Con-
uocauerat ante quatuor fermè annos Romæ concilium Ecclesiæ,
maxima quorundam compulsus instantia, Balthasar ille perfidissi-
mus, nuper ex Petri sede (quā turpissimè fœdabat) eiectus, in quo
paucissimè

paucissimis concurrentibus extraneis, ex aliquibus qui affuerant Italicis ac curialibus, sessiones aliquot tenuit, in rebus superuacuis, nihilque ad utilitatem Ecclesie pertinentibus tempus terendo consumptas. Cumque ante primam Concilii congressionem, pro inuocatione sancti Spiritus solito fuisset de more Missa celebrata, ubi Concilium assedit, ipseque Balthasar in parata sibi cathedra sublimior presedit: ecce dirus ac feralis bubo, funeris aut alterius (ut ferunt) calamitatis semper nuncius, è latebris suis erumpens, cum sua illa horrida uoce continuo aduolat, super trabemque templi mediam, oculis in Balthasarem directo intuitu coniectis astitit. Cœperunt uniuersi mirari, quòd nocturna auis & lucifuga, diurna luce in turbe mediū aduenisset, malumque omen ex prodigio non immerito auspicabantur. En (inquiiebant suppressa uoce alter ad alterum) in specie bubonis spiritus adest. Cumque ceteri & se mutuo & Balthasarem spectantes, uix risum tenerent: Balthasar ipse, in quem solum ille fixa acie oculos intenderat, rubore suffusus, sudare, angustiari, atque intra semetipsum æstuarè cœpit. tandemque non inueniens, qua alia ratione posset suæ tantæ confusioni consulere, soluto Concilio surgens abscessit. Secuta est deinde altera sessio, in qua rursus more simili (licet, ut credo, minime uocatus) bubo adesse non omisit, uerso semper in Balthasarem contuitu. Quem ille rediisse conspiciens, maiori quam prius uerecundia merito conturbatus est: nec illius ultra ferre præualens conspectum, fustibus illum terrificis que clamoribus abigi præcepit. Sed ille nec uocum inquietudine, nec alijs tremefactus molestijs effugere uoluit, donec fustium crebris ictibus acerrime pulsatus, in conspectu omnium exanimis decidit. Hæc ex quodam fidei amico didici, qui illis diebus recto gradu Roma ueniebat: super quibus cum propter rei insuetudinem halitare cœpisssem, per me uehementissime adiuratus, uerissima se retulisse confirmauit. Addebat autem, omnes qui aderant, in magnum contemptum atque irrisionem Concilii ex hac re adductos, paulatimque toto dilapso Concilio nihil illic prorsus actum esse fructuosum.

Perspice igitur, quantæ uidentur posse occasiones deceptionis aut fallaciæ, aut frustrandi irritandique Concilii incidere, siue ex ca-

pitis indignitate, ut in illo forsitan Concilio, de quo modo loquebar: siue ex maioris partis aggregatorum indispositione, quæ ad gratiam spiritus S. percipiendam non est ritè parata, quæ non nisi puras gaudet mentes inuisere. Vnde sanctus Propheta rogando dicitur, Spiritum rectum innoua in uisceribus meis: qui scilicet rectè agere doceat, & falli non sinat, non immeritò præmisit, Cor mundum crea in me Deus: tanquam certissimè cognoscens, se non nisi corde mundato rectitudinè Spiritus, quæ illum in agentis, ne falleretur, dirigeret, posse consequi.

En habes diuinam ocularemq; patefactionem, qua Deus impias Antichristi eiusq; mancipiorum gloriations, aut potius blasphemias, quæuis sua impura commenta spiritui S. tribuentium redarguit: ostendens, tam esse similem Spiritum eos regentem spiritui S. quàm est feralis abominabilisq; BVBØ simplici, innoxio & amabili columbæ. Verùm in Tridentino conciliabulo Anno 1552, ipsum infernalè Cerberum summo eius Gubernatori Cardinali Crescentio, in suo musæo, locoq; meditationum, consiliorum & scripturum monstrauit: ut ipse alijq; certò scirent, cuiusnam Spiritus essent. Posteriolem hanc historiam hisce uerbis Sleidanus lib. 23 recenset:

Paucis deinde lapsis diebus, Cæsaris etiam oratores abeunt. Crescētius uerò Legatus, (summus Concilij præsidens) ualitudine detentus hærebat: is nocturno spectro perterrefactus, ut aiunt, & ægrotare, simulq; cœpit uitæ desperare, quantumuis etiam familiares atque medici eum consolarentur. Neq; falsum erat eius iudicium: nam inualecente morbo, Veronæ decessit. Atq; hic quidem est exitus Concilij, quod magnis animis instauratum, doctrinam Pontificiam omnino recuperare, ac breui constituere cogitabat. Aderant præter legatos Pontificis, & Cardinalem Tridentinum, Episcopi sexaginta duo, & in his Germani octo, Hispani uiginti quinque, Sardi duo, Siculi quatuor, Vngarus unus Agriensis, reliqui omnes Itali: Theologi uerò quadraginta duo, & in his undeuiginti Hispani, Germani, & Belgæ duodecim.

Qua ceperit occasione Crescentius Legatus ægrotare, constitueram silentio præterire, quòd suspicio erat in eius inuidiam esse confictum:

confictum: sed quoniam ipsius amici & familiares, qui decumbentem aliquando consolati sunt, ita referunt, addendum esse putauit. Martij die 25, scribendis literis ad Pontificem ualde fuerat occupatus, & laborem ad noctem usq; continuauit. Ibi surgens, ut sese reficeret, ecce uisus est illi canis quidam ater, magnitudine inusitata flāmantibus oculis, auribus ad terrā propè demissis ingredi, & ad ipsum rectā cōtendere, deinde sub mensam dilabi. Percussus & obstupefactus, ubi demum sese collegit, famulos inclamat, qui in anteriori erant cubiculo: iubet adferri lumen, & inuestigari canem. Cum autem nusquam appareret, ne in uicino quidem conclauī, grauem suscepit cogitationem, & in morbum incidit, ut ante dixi. Moribundus etiam subinde suis acclamasse fertur, ut canem qui lectum conscenderet, arcerent.

EX hisce haecenus tā prolixè disputatis liquidò indubitanterq̃ constat, Synodum Tridentinam nec legitimam, nec liberam, nec in loco conuenienti, nec denique Vniuersalem aut Oecumenicam esse: omnium autem minimè Christianam, aut à spiritu S. regi, eoq̃ etiā ab omnibus Christianis contemnendam, fugiendam, atque adeò abominandam ac detestandam esse. Fatemur autem interea libenter & ultrò, tantam esse huius causæ magnitudinem, tam multis etiā rationibus argumentisq̃ abundare, tantam denique ac tam multiplicem istius impij conciliabuli iniusticiam & præuaricationem, ut plurima sint à nobis compendij breuitatisq̃ studio omissa, uel alioqui etiā non animaduersa, quæ pius ac diligens auditor per sese obseruabit ac expendet.

De loco sanè, quàm incommodus sit Tridenti, & quàm omni iure ac ratione in Germania deligi debuisset, potuissent multo plures rationes afferri. Sed quia ipsimet aduersarij etiā in publicis scriptis idem nobiscum senserunt & asseruerunt: ideo eò breuius eam partem tractauimus. Videat uerò Christianæ Veritatis cupidus frater, uel unum Friderici Nauseæ Episcopi Viennensis, de ea materia Viennæ Anno 1545, editum opus, inueniet ibi plus satis causarum, cur omnino in Germania, & nusquam alibi synodus conscribenda, peragendaq̃ omnino fuisset. Censet enim ille, probatq̃, adductis plurimis firmissimisq̃ rationibus, non tantum in Germania synodum habendam esse, sed etiam certum eius locum præscribit, nempe, uel Coloniam, uel Ratisponam.

Quinetiam affirmat, omnes Monarchas in id iam consensisse, ut omnino in hac regione Conciliū celebretur. Cuius uerba amplioris fidei gratia adscribam, inter alia enim sic inquit:

Prorsus intelligo Monarchas ipsos non in hoc solum consensisse, ut Oecumenica synodus habeatur: uerum consensisse quoque, ut hæc ipsa synodus tam diu multumq̃, totq̃ dudum modis ab omnibus expectata, non alibi quàm in Germania tandem coeat: nec restare nisi de cōmodo quoquam Germaniæ loco sub iudice litem; & de eo quidem loco, tanquam de re, quo ad cōciliaria negotia,

negotia, magni profectò momentì præcipuè censerì, in futuris Ratisponæ Comitijis disputatum iri: cum'que ego, uelut exper-
 tior quispiam ciuitatum Germaniæ cognitor, iampridem à non
 uulgaris autoritatis hominibus (inter quos facillè præcipuum te
 posuerim) rogatus sim, ut edicam quæ Germaniæ ciuitatū ad ipsam
 mihi Oecumenicam synodum commodior uideatur, & aptior:
 committere non potui, nec debui quidem, quo minus & in hac
 re dubia meum adaperirem iudiciū. Hæc ille.

Porrò de illegitimo processu uel hæc duo sola expendantur.
 Primum, quòd adeò præcipitanter Pontifex in ista controuersia,
 nulla omnino iuris habita ratione, agat, ut non tantum olim, con-
 temptis omnibus nostrorum legitimis ac ordinarijs protestatio-
 nibus, prouocationibus & appellationibus ad synodum, statim
 nos nostrasq; Ecclesias, ac ueritatem Christi ipsam, quam confi-
 temur, damnauerit: sed etiam postea, quoties synodum conuo-
 cauit, aut saltem conuocare se simulauit. Quid tali iudice potest
 esse iniustius, qui statim in ipsa citatione, citatum condemnat?
 Quo iure igitur posthac ulla potestas Romano Pontifici in syno-
 do concedetur, cum ille nec propriæ quidem synodi aut iudicij,
 quam iamiam in procinctu habet, cognitionem ac condemnatio-
 nem præ ingenti odio ueritatis expectare queat: quin antea quam
 id conueniat, consideat & cognoscat, ipse protinus solus iudi-
 cet ac pronunciet, & omnia pro suo solius libitu libidineq; de-
 cernat?

Alterum in processu synodi considerandum est, quòd cum
 nullum sit in istis terrenis politijs tam paruum tribunal, aut de
 tam paruis rebus iudicet, quin iudices eius legitimè ac ordinariè
 grauissimisq; iuramentis sese obligare cogantur, se non tantum ex
 æquo utranq; partem audituros, & ueritatem omni studio inquisi-
 tituros ac executuros, sed etiam secundum certa præscriptaq; iura
 ac Leges diiudicaturos, omniaq; acturos executurosq; esse: At
 patres isti in synodo non tantum nullis talibus iuramentis initio
 suæ cognitionis obstringuntur, sed etiam prorsus contrarijs extre-
 mè obligantur ac inuoluuntur. Extremè enim impio & planè ser-
 uili iuramento, ut & supra indicauimus, obstricti & incatenati

m sunt

sunt Antichristo Romano, quod eum omnemq; eius dignitatem, potentiam & libitum libidinemq; tueri ac promouere uelint, citra omnem iuris, pietatis, publici boni, aut gloriae Dei exceptionem.

Hisce duobus & illud tertium adde, quod cum ipsimet Pontifices in tot actionibus, scriptionibus ac reformationibus confiteantur, & clamant se, suam sedem & Aulam seria seueraq; reformatione extremè indigere: Nusquam tamen clarè ac firmiter promittunt, se uelle synodo subijci, aut pati, ut ab ea in ulla parte reformentur, emendentur aut castigentur. Contrà uerò innumeras scriptiones haecenus ediderunt, quod ipsi sint supra synodum, possintq; pro arbitrio eius decreta uel comprobare, uel irrita facere. Sicut & Paulus III. contendit in publicis scriptis, suum esse iudicare de Tridentina synodo, rectè ne aut secus fecerit, quod Tridento Bononiam migrauerit.

Cum uerò, teste Hadriano Papa, ut supra audiuimus, ex ea sede & Aula, tanquam ex Capite, omnis morbus ac deformitas in Ecclesias promānet: quomodo possibile est, manente impuro fonte omnis mali morbiq; à capite in Ecclesiam fluentis, per istud Conciliabulum rectè riuum repurgari & mundari?

Verùm quid necesse est denuò in istam ingentem copiam enormitatum, defectuum, atque adeò ueritatum istius abominandae desolationis Conciliabuli immergi, quae nunc uerè in loco sancto cum suo Antichristo stat, uolens de Religione ac Ecclesia IESU CHRISTI sine Scriptura, imò & supra atq; adeò etiā contra ipsam Scripturam, cui sese uiuentis Dei filius subiecit, iudicare: ut clarè eius proprij scriptores editis scriptis profitentur, ut in Norma eius ostensum est?

Ostendimus uerò simul in praecedentibus satis dilucidè, tum nos nequaquam ueram, piam ac legitimam synodum, aut ullam omnino rectam cognitionem, disputationem aut lucem iudicij piorum ac Ecclesiae Dei defugere: tum etiam, qualis nam uera pia ac salutaris synodus esse deberet. Ad quam sicut maiores ac praecceptores nostri semper prouocarunt & appellarunt: ita nos quoq; nunc hoc scripto uerè, syncerè ac ex animo prouocamus. Cuius nostrae

nostræ Christianæ ac seriæ uoluntatis, iustissimæq; appellationis, Deum ipsum, unicum cordium cognitorem, eiusq; dilectam sponsam Ecclesiam, omnesq; uerè pios, testes facimus ac inuocamus.

Esset fortè etiam locus dicendi de Prouinciali synodo, alijsq; Ecclesiæ iudicijs & processibus, ac omnino & de tota ratione disceptandi ac inquirendæ dijudicandæq; ueritatis Religionis, per legitimam Scripturarum sacrarum scrutationem, quæ solæ teste spiritu S. possunt nos erudire ad salutem, & utiles sunt ad doctrinam, redargutionem, correctionem & institutionem: uerùm prolixitatis uitandæ gratia hæc omnia iam omitemus. Tractabitur autem fortè, Christo benedicente, hæc necessarijsima materia, ab aliquo nostrùm, proprio scripto, per occasionem. Cerrè laudari non potest, quòd aliqui quasi desperant de omni fructu colloquiorum ac disputationum cum aduersarijs: multoq; etiam minus, quòd non omni studio ac diligentia ab utraq; parte uera, solida ac salutaris disceptandi & disputandi de Religione ratio ac uia ex unico omnis sapientiæ fonte, nempe ex Verbo uiuentis Dei inquiritur ac demonstratur.

Regredientes ergo ad institutum nostrum, idq; iam concludentes, testamur ac protestamur nos, quorum nomina infra scripta sunt, pro nobis alijsq; nostris fratribus, coram Deo, eiusq; cœlesti & terrestri Ecclesia, coram Imperio, totoq; Mundo, prouocare ad legitimam Christianamq; synodum, siue ea uniuersalis, siue prouincialis, beneficio Dei nobis contingere queat: & ad omnes alias uerè pias, Deo probatas & ueritati Ecclesiæq; salutare disputationes, disceptationes & cognitiones præsentium controuersiarum, à quocunq; demum homine illæ uerè excogitari ac demonstrari quam aptissimè poterunt.

Testamur etiam, & protestamur, nos Tridentinū Conciliabulum nullo modo, aut pro uera synodo, aut ullo pio legitimoq; iudicio Religionis in Ecclesia agnoscere: sed pro turba spiritualium latronum, summa fraude ac scelere contra Ecclesiam ac ueram pietatem, unà cum suo Antichristo Romano grassantium, seseq; contra ac supra Deum in templo eius secundum diuinas sacrarum li-

terarum prophetias efferentium ac extollentium. Quod supra multis firmissimisque rationibus, atque adeo ipsa rei euidente ueritate & uerbo Dei probauimus.

Denique testamur & protestamur, quod siue istud impium conciliabulum in suo nefario conatu furoreque contra ueritatem ac Christum progrediatur, & tandem executionem per suos patronos ac satellites, uel gladiatorum uolentia, uel etiam alijs malis artibus & nefarijs conatibus urgere uolet: siue alioqui Antichristus cum suis, aut perpetua dudumque incepra persequendi ratione, uel per aliquod nouum Interim, aut alias aliquas pessimas artes consiliaque in nostras Ecclesias grassabitur: id omne genus machinarum Satanæ contra omne ius ac fas, diuinum & humanum, ab eis agitentarique: eoque pro inualido, uel potius scelerato ac nefario latrocinio grassationeque ab omnibus hominibus habendum, damnamum ac detestandum esse. Nos enim semper nos promptos ac paratos ad omne ius ac fas, ad omnem iustum rationabilemque processum, & tandem ad omnem legitimam ueteri Ecclesiæ usitatam, Religioni conuenientem, in sacris literis præscriptam, & denique à Deo comprobata rationem agendi de præsentibus controuersijs obtulimus, & etiamnum promptè ac spontè offerimus. Summum uerò nefas est, contra eum ui aut fraude grassari, qui sese legitimo iuri processuque sponte uolens & promptè offert.

Ostendimus supra, & alioqui notissimum est ex tot editis scriptis & actionibus, Lutherum, P. M. aliosque nostros doctores ac Ecclesias, atque adeo etiam politias & politicos gubernatores, sapius tales appellationes ad legitimam liberamque synodum, recusationes istorum fraudulentorum & uolentorum conciliabulorum Antichristi, & denique iustissimas protestationes contra omnia nefaria machinamenta ipsius, patronorumque eius opposuisse. Quorum scriptorum actionumque non pauca narrationes ac summae in Sleidani authenticam Historiam recensentur. Quin etiam nuperimè in frequentissimo conuentu tale quid à multis præstantibus solenniter actum, & publicè editum esse, nobis certò constat.

Verum quoniam finis, cum in alijs controuersijs ac litigantibus

bus personis, tum præsertim in Religione ac Ecclesia, uerum, plenum ac solidum ius, eiusq; executio non nisi à Deo ipso præstatur, inde tantum meritò expectatur: ideo quotquot Deum timemus, iam quoque conuertamus oculos ac cor nostrum ad patrem Domini nostri Iesu Christi, eiq; contra istum Babylonici Pharaonis furorem ardentè conqueramur, ei nostras appellationes, supplicationes, recusationes & protestationes proponamus & offeramus. Non negliget profectò ille preces suæ afflictissimæ Ecclesiæ tandem perpetuò: sed denique expurgiscetur ueluti fortis gigas à uino, maximo zelo accensus, & istū nefarium Antichristum eiusq; coniuratos ac mancipia, ueluti rabiosos quosdam uentos contra nauiculam pusilli cœtus grassantes ac furentes, potenter reprimet ac retundet.

Exurgant igitur omnes pij, & coniunctis uotis, ueluti instructo cuneo aut acie, audacter perumpant ad thronum gratiæ: ibiq; per & propter illum nostrum unicum æternumq; sacerdotem, plenarium auxilium liberationemq; contra istam horrendam desolationem Abominationis, uerè nunc in loco sancto stantem, & sese contra ac supra Deum omnemq; uerum eius cultum effertentem, ardentissimè petant ac flagitent: certò statuentes, quòd & uerax & omnipotens sit ille pater misericordiarum, qui per filium suum toties & tam sanctè pollicitus est, quòd quicquid ab ipso per & propter filium suum petierimus, id certò impetraturi simus.

Dominus Iesus, unicus Michael & propugnator noster, conterat satanam, eiusq; organa ac mancipia, præsertim uerò Antichristum Romanum sub pedibus Ecclesiæ suæ, omniumq; piòrum, ad gloriam nominis sui, & salutem miserorum hominum, quos iste Archiolytus nefariè & horribiliter seducit: Amen.

SVBSCRIPTIONES.

Simon Musæus sacræ sinceræq; Theologiæ doctor.
 Tilemannus Heshulius Sacræ Theologiæ Doctor.
 Georgius Cœlestinus Doctor.
 Ioannes Fridericus Cœlestinus Doctor.
 Nicolaus Gallus superintendens Ratisponensis.
 Vuolphangus Vualdnerus concionator Ratisponensis.
 Ioannes Vuigandus superintendens Vuismariensis.
 Matthæus Iudex M.
 Ioachimus Vuestphalus pastor Hamburg. M.
 Petrus Trimersheim M. & pastor Lubecensis.
 Georgius Reich M. & pastor Rostochiensis.
 Matthias Flavius Illyricus.
 Hieronymus Rausher concionator & M.
 Antonius Otho pastor Northufanus M.
 Andreas Poach pastor Erfordensis M.
 Bartholomeus Rosinus superintendens Vuinariensis M.
 Alexius Bresnicerus superintendens Aldeburgensis.
 Ioannes Kleinauu pastor & M.
 Martinus Vuolphius pastor Calensis.
 Vuigandus Grosher pastor.
 Ioachimus Madeburgius.
 Ioannes Fabricius concionator & M.
 Franciscus Burcardi M. & superintendens Vuilnensis.
 Benedictus Morgenstern M. & superintendens Tornensis.
 Dauid Schefer, pastor Saltzungenensis.
 Petrus Egerdes M. & superintendens Gothanus, exul Christi.
 Vuilhelmus Radensis concionator Madeburgensis.
 Georgius Neccerus pastor Lindauiensis.
 Ioannes Scheldling superintendens Harburgensis.
 Michael Schultheis pastor Creutzbergensis.
 Conradus Perca pastor Halberstadenensis.

Timotheus Neocorus pastor Dachuicensis.

Christophorus Reiter pastor in Austria.

Vuolphgangus Rupertus olim concionator Alberti marchionis.

**Et alij complures, suo aliorumq; fratrum &
Ecclesiarum CHRISTI nomine.**

SONORMA SIMVL ET PRAXIS
CONSTITVENDÆ RELIGIONIS AC EC-
CLESIAE, DIRIMENDARVMQVE CON-
TROVERSIARVM, IAM PONTIFICI
ET SYNODO RECEPTA AC
VISITATA:

*Vnde liquido animaduerti potest, quid boni inde
 sperari ac expectari debeat.*

NO. 1011A SIMMS ET BRAXIS

1870

1871

1872

1873

1874

5

NICOLAUS GALLVS.

Hofius Cardinalis, legatus Sanctissimi, & præfidentis Concilij
 Tridēini in suo libro de Expresso Verbo ait: Nos uerò Dei de cœ-
 lo sententiam potius expectabimus, ac tum istos pro sua, non pro
 Scripturarum sententiâ dsmicantes, tum **IPSA S** etiã **SCRIPTV-
 RAS**, quarum tot iam non diuerfas modò, uerùm & contrarias in-
 terpretationes adferri uidemus, **FACESERE** iubebimus: &
 quod nobis cœlestis ille Magister dignatus fuerit reuelare, tan-
 quam expressum Dei uerbum, ea, qua par est, reuerentiã recipie-
 mus. Et mox: Non oportet Legis aut Scripturæ esse peritum,
 sed à Deo doctum. **VANVS** est labor, qui Scripturæ im-
 penditur. Scriptura enim creatura est, & **E GENVM**
 quoddam **ELEMENTVM** (Macte
 uirtute, sicutur ad astra.)

EX XVI LIBRO SLEIDANI.

Alteram quoq; Lutherus tunc emisit ridiculam quidem, sed futuri prænunciam picturam. Sui pontifex insidet ornatus, ample & mammosa, quam calcaribus duriter fodit: dextræ digitis duobus pollicis proximis, de more protensis, benè precatur ijs qui fortè occurrunt: Sinistra tenet oletū recens atq; fumans. Ad eius nidorem porca suspicit, & rictu naribusq; prædam captat. Ille uerò per ludibrium, & acerbè bestiam increpans: Vt me sessorem (inquit) habeas, & calcaria mea perferas oportet, quātumuis id inuita facias. De Concilio mihi satis iam diu molestiam exhibes, quo me traducas & liberè criminari possis: en illud, quod tantopere petis Concilium. Per porcā designat Germaniam. Hæc illius ludicra pleriq; taxabant, ut parum ipso digna, neq; satis uerecunda: sed suas ipse rationes habebat, quamobrem ita faceret: & longius prospicere credebatur. & extant alioquin in illius libris passim uaticinia multa de rebus grauissimis, quorum nōnulla iam com-

probauit euentus, reliqua sunt adhuc in ma-

nu Dei posita. Fuit IDEA

Concilij.

101

CHRISTIANO LECTORI AR-
DENS STUDIUM VERITATIS, ET ODIUM

*perfectum Antichristi Romani, eiusq; abominatio-
num desolationis.*

ERE optimaq; cōscientia affirmare, atq; adeo etiam sanctè coram Deo iurare possemus, nos ipsos non putasse, ita prorsus horrendas & simul palpabiles blasphemias & abominaciones, in regno Antichristi grassari, quàm quotidie legentes eorum scripta, subindè magis ac magis deprehendimus. Nam, ut cætera iam omittamus, confideretur illud solummodo, quòd omnipotens ac uiuus Deus ex immensa misericordia certam doctrinã aut uerbum generi humano, ac præsertim Ecclesiæ suæ, scripto proposuit: mandauitq; seueriter, ut eam Scripturam neglectis omnibus reuelationibus & apparitionibus uel mortuorum, uel angelorum, scrutetur ac meditetur die ac nocte: quoniam in ea sint uita & salus ipsi reposita, possitq; ea in omnibus difficultatibus ac necessitatibus, siue in docendo ac instituendo, siue in redarguendo ac refutando adeo solidè absoluteq; hominibus succurrere, ut omnis pietatis studiosus in plenum perfectumq; hominem in Christo per eam erudiat. Et deniq; adiecit ad summam commendationem, tantã esse istius Scripturæ ac uerbi firmitatem, ut cælum & terra potius sint transitura ac interitura, quàm uel unicus eius apex aut iota.

Verùm contrã tantus est nunc, & aliquot sæculis antea fuit, furor Antichristi, eiusq; seductorum, ut hanc ipsam uiuentis Dei scripturam, autoritate ac cōmendatione ipsius cælitis humano generi propositam, propalam pedibus conculent, & se suaq; impia decreta aut dogmata supra Deum, eiusq; uerbum audientes, sequendos & adorandos collocent, & totum mundo tum maliciosa fraude, tum & sanguinaria uolentia obtudant. Quod sanè si unquam illi antea impiè & crasse fecerunt, tum præsertim hoc tempore cum in alijs suis actionibus & conatibus, tum præsertim in suo Tridentino Conciliabulo, cuius planè execrandã formulam aut normam, & simul praxin iudicij ac decernendi de præsentibus Religionis controuersijs, omnibus considerandam in hoc scripto proponemus. Quàm uerò id multipliciter, scdè, & penitus blasphemè faciant, postea ex ipsorum scriptis liquidò monstrabitur. Nunc (ut in Præfatione) pauca quedam tantum per antithesin monemus, ut rectius Lector de tota hac re iudicare possit.

I.

Clamant illi, Scripturam esse obscuram, & ambiguam, ex qua certa & perspicua sententia de controuersijs sumi nequeat: eoq; aliam quandam magis perspicuam institutionem querendam esse. Quod cum singulari contumelia ac horrenda blasphemia ab eis fit. Ea enim huius Diabolicæ calumniæ uis est, quasi Deus uel noluerit, uel etiam non potuerit clarè suam sententiam uoce aut scripto cloqui, miserisq; mortalibus ueram salutis uiam commonstrare. Quis eorum infimis seductoribus aut rudissimis asinis ferre posset, ut alterutrum horum sibi tribueretur? Nemo firmè inter omnes homines est, exceptis planè

mutis, qui non putetur posse utcumq; sui animi sensa, si non eleganter ac præclare, at saltem uel mediocriter declarare, ut ab alijs hominibus intelligi queat? At solus Deus, cœli terræq; creator, id uel non potuit, uel etiam malitiosè noluit præstare?

II.

Blasphemant illi nefariè, præsertim in Colloquio Vuormaciensi, Scripturam esse materiam litis. At Deus illam, teste Dauide, Paulo, & Petro, ut lucernam pedibus nostris, & regulam normamq; omnis litis ac iudicij proposuit, sequiq; seuerissimè sub comminatione æterni exitij mandauit.

III.

Vociferantur, non omnia necessaria esse in ea comprehensa. At Spiritus S. eam dicit posse quemuis plenè ad salutem instituere, in omni genere institutionis, atq; ad eò integrum perfectumq;, ac ad omne bonum opus aptum hominem in Christo formare. Hæc enim eius uerba sunt 2. Timoth. 3. At tu persistito in his quæ didicisti (scilicet in sacris literis) & quæ tibi concredita sunt, sciens à quo didiceris, & quòd à puero sacras LITERAS noueris, QUAE TE POSSUNT BRVDITVM reddere ad SALVTEM, per fidem quæ est in Christo Iesu. Omnis SCRIPTVRA diuinitus inspirata est VTILIS ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, & ad institutionem, quæ est in iusticia, ut INTEGER sit Dei homo & AD OMNE OPVS bonum apparatus.

III.

Clamant illi, Ecclesiam, id est Pontificem cum suis spiritualibus, esse supra Scripturam, & Papam posse ex plenitudine potestatis contra Apostolum & totum uetus Testamentum dispensare. At filius uiuentis Dei affirmat, se ipsum, licet sit creator cœli & terræ, ad eò esse Scripturæ, uoluntate ac ordinatione Patris, in sua functione subiectum, ut quæcumq; agat aut patiat, ea ideo patiat, ut tantum Scriptura impleatur: nec quicquam aliud loquatur aut faciat, quàm uti mandat à Patre acceperit. Iohan. 12.

V.

Fingunt illi, sibi ius ac fas esse, pro ratione temporum, hominum & aliarum circumstantiarum, mutare ordinationem sacramentorum, & Scripturam quoq; modo sic, modo aliter interpretari: sicut re ipsa modo damnant communionem sub utraq; specie, & coniugium sacerdotum, ut horrendas hæreses, ac propterea pios homines ferro & flamma persequuntur, modo contrà, ut res licitas ac à Deo ordinatas concedunt. At contrà omnipotens Deus affirmat, suum uerbum manere in æternum. idq; de isto ipso scripto uerbo in Nouo testamento sua uoce exponit, inquit: quòd cœlum & terra sint citius interitura, quàm unum iota aut apex de Lege, donec omnia fiant.

VI.

Blaterant illi, sensum Scripturæ non ex ipsa, sed ex Patribus esse petendum: seu illam ad doctrinam intellectumq; Patrum & Conciliorum esse inflectendam. At contrà Deus non uult quenquam audiri, aut etiam saluari tantum, nisi quatenus suam uocem affert, ad eamq; sese inflectit & attemperat.

Negant

Negant illi Christum quicquam iussisse de Religione Dei scribi. Si Nouum testamentum & sacrosancta Euangelia tantum humana autoritate ac leuitate scripta sunt, quid eis uanius? At contra Moses dicit, illum ipsum Deum, qui eos ex Aegypto eduxerit, quemque Paulus ipsummet Christum fuisse affirmat, non tantum iussisse scribi, & sapius describi Legis libros, sed etiam proprijs digitis Decalogum exarasse. Idē porro Dominus etiam uoce sua coram multipliciter in Nouo testamento Scripturam confirmauit, & ad eam omnes ablegauit. Quin & ascendens in cœlos disertē, Luc. 24. ex Scripturis ueram religionem propagari mandauit. Denique cum præcepit omnes doceri de Deo dicens, *Μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη*, an non tum uocalem, tum & scriptoriam institutionem complexus est? Si uerē tota Scriptura est *θεοπνευστος* diuinitus inspirata, quomodo potest absque uoluntate ac mandato Christi, qui est uerus & uiuens Deus, esse conscripta?

Num ergo Paulus, Euangelistæ & Apostoli sine uoluntate ac mandato sui unīci præceptoris, quem solum cœlitus audiri iussi sunt, Nouum testamentum humano arbitrio ac temeritate consarcinarūt? O nephas supra omne nephas, Ita ne Nouum testamentum filij Dei contemnere & proculcare licet, ut sine Dei mandato, humano arbitrio libitūque conscriptum esse publicē scribatur & asseratur?

VIII.

Omnipotens ac misericors ille Deus, ob hoc ipsum conscribi suam Religionem uoluit, illaque sacrosancta monumenta omnibus temporibus, contra omnes omnium Tyrannorum, ea abolere conātium, furores conseruauit: atque adeo etiā munda ab innumeris mendis, quibus omnes etiam recens conscripti libri sunt contaminatissimi, præseruauit: ut genus humanum, præsertimque dilecta Ecclesia certos ac infallibiles libros haberet, unde ueram ac synceram Religionem hauriret, & ne ulli homines aut Cacodæmones, siue summi Pontifices, siue sacerdotes, siue scribæ, eam ulla fallacia aut impostura suorum fermentorum, aut adulteratæ doctrinæ seducere possent.

At contra Antichristus, ipsiusque mancipia, & eorum pater Satan, ob hoc ipsum istud Dei uerbum extenuant, & cōtemptibile reddere sedulo conātur, ut eo spreto, homines illorum placita & inuenta, somniatque & errores audiant ac sequantur, possintque illi eis hac occasione quidlibet pro uera Religione colendum adoperandūque obtrudere.

IX.

Quis omnium Monarcharum, Regum aut Principum, uel etiam infimorum homuncionum, patiatur sua dicta aut edicta ab ullo suo seruulo, aut etiam alio homine negligi aut contemni, nedum inuerti ac peruerti? Quis etiam, si id fieri uideat, præsertim à propria familia, non irascatur ac clamet, seipsum, suam uel maiestatem aut dignitatem à talibus contemni & proculcari?

At isti Scripturam aut uerbum Dei tam indignis modis descādentes, proculcantes, ac pro libitu contra decernentes, contendunt, citra omnem aut pudorem hominum, aut metum uiuentis Dei, se isto modo uel maximē tum Dei gloriam ac Religionem, tum & hominum salutem promouere.

Obfer-

Obferuetur deniq; ordo & modus furoris illorum, quo Antichriftum Romanum fupra Deum collocent. Certum enim eft, in eo omnem Dei gloriam cultumq; hic inter homines confiftere, fi uerbum eius feruetur, ipfe in fuo uerbo audiatur, & fecundum id colatur. At ifti primũ hoc uerbum uiuẽtis Dei contemnant, ut obfcurum, ambiguum, mancum, & alijs innumeris defectibus laboras, ut poftea audiemus. Deinde dicũt Ecclefiam eſſe fupra Scripturam. Tertio contendunt, ipſorum Concilia, id eſt Papam cum ſuis cõiuratis mancipijs, repræſentare totam Ecclefiam, eorumq; ſermonem eſſe unicam & infallibilem uocem Eccleſiæ ac Spiritus ſancti. Quarto imperioſe pronũciant, Papam eſſe fupra Concilium, poſſetq; ex plenitudine poteſtatis uel rata, uel etiam irrita facere Concilij decreta. Quomodo poteſt porro altius Cacodæmon ſuũ iſtum Antichriftum exaltare? An non hoc eſt, quod Dániel & Paulus prædixerunt, Antichriftum ſeſe in templo Dei oſtentaturum, & fupra Deum ipſum exaltaturum?

Deniq; nulli intelligenti dubium eſt, Diabolum regere & corporaliter inhabitare ſuum Antichriftum, ac per os eius contra uiuẽtem Deum blaſphemare. Sic ergo demum perſpicue palpabiliterq; cernimus, ipſum ſummũ Cacodæmonem & inferorum principem, per ſuum Antichriftum, eiusq; decreta ac fictum nomen Concilij, ſeſe fupra Eccleſiam, uerbum Dei, & ipſum uerum ac uiuẽtem Deum, ſuumq; unicum creatorem ſacrilegẽ extollere ac efferre.

¶ Sed iam audiamus ipſos Antichriſti Pſeudoprophetas ac ſeductores, ne quid de eis temerẽ cõſingere uideamur: & ut tum Norma eorum præſentis Conciliabuli & formandæ Religionis, tum & perpetua praxis omnibus, ex eorum proprio ore innoſceat: omnesq; ſibi ab eorũ infernali fermento cauere queant, qui quidem ueritatis, iuſtitiæ ac uitæ cupidi ſunt.

Dominus IESVS CHRISTVS, unicus noſter Rex, ac perpetuus ſacerdos, caput ac frater, & deniq; noſter Dominus ac Deus, defendat nos, ac ueritatẽ ſuam, contra nepharium Antichriftum, eiusq; miniſtros ac ſatellites potenter, ad gloriam nominis ſui & miſerorum hominum ſalutem. Amen.

M. FL. ILLYR.

SONORMA CONCILII TRIDEN-
TINI, QUAM IN IUDICANDIS CON-
trouersijs sequuntur.

NICOLAI CVSANI, POST QVAM FACTVS EST
Cardinalis, sententia: de authoritate Ecclesie & Concilij, supra &
contra Scripturam.

Icunt aliqui præcepto Christi obediendum esse pri-
mo loco, deinde Ecclesiæ: & si aliud præceperit Ec-
clesia quam Christus, non Ecclesiæ, sed Christo obe-
diendum. Certè in hoc est omnium præsumptio-
num initium: quando particulares iudicant suum sen-

sum in diuinis præceptis uoluntati diuinæ conformiorem, quam
uniuersæ Ecclesiæ (*id est, Claude oculos, & dic: Non intelligo, quæ tu Chris-
ste mandas: ego Pontifices & sacerdotes audiam*) Iste uerò in Ecclesia rema-
net, qui (*Nota bene*) suum sensum præsumptuose non eleuat supra
dictamen maioris partis Sacerdotum, quibus uerbum creditum
est, & qui Christi legatione funguntur. In obediendo enim illi sen-
tentiæ, quam saniozem Ecclesiæ partem uidet affirmare, nihil peri-
culi incurrit Christianus.

Veritas enim Cathedræ adhæret: quare membra Cathedræ u-
nita, & Pontifici coniuncta, Ecclesiam efficiunt (*Nota regulam: Tem-
plum, templum Domini. & Non auferetur lex à Sacerdotibus, &c.*)

Dices fortasse: Ecclesia hodierna non ita ambulat in ritu Com-
munionis, sicut ante ista tempora, quando sanctissimi uiri utriusq;
speciei sacramentum necessarium esse, ut præcepti Christi & uer-
bo & opere astruebant. Potuit ne tunc Ecclesia errare? Certè non.
Quòd si non, quomodo id hodie uerum non est, quòd tunc om-
nium opinione affirmabatur? cum non sit alia Ecclesia ista, quam
illa? Certè hoc te non moueat, quòd diuersis temporibus alius
atq; alius ritus Sacrificiorum, & etiam Sacramentorum, stante ue-
ritate inuenitur. Scripturasq; (*Nota*) esse ad tempus adaptatas &
uariè intellectas, ita ut uno tempore secundum currentem uniuersa-
lem ritum exponerentur, mutato ritu iterum sententia mutare-

tur. (Nota: hoc est, Verbum Dei manet in aeternum) Christus enim, cui pater regnum coeleste, terrenumque tradidit, in utroque praesidens, miro ordine Angelorum hominumque mysteria pro temporum uarietate dispensat. Et quae singulis temporibus congruunt, uel occulta inspiratione, uel euidentiori illustratione suggerit.

Quare etiam si hodie alia fuerit interpretatio Ecclesiae eiusdem praeccepti Euangelici, quam aliquando: tamen hic sensus nunc in usu currens, ad regimen Ecclesiae inspiratus, uti temporis congruus, & salutis uia debet acceptari. sicuti de Baptismi forma Apostolorum tempore, ubi in Christi nomine: & alio sequenti, ubi in Trinitatis nomine: ac post hoc, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti uarietatem legimus, secundum temporis congruentiam, salutem praestitisse: ipsumque diuinum praecceptum, Nisi quis renatus fuerit, & Ite baptizate, interpretationem temporis congruentem absque errore recepisse uno tempore, currente usu ualidam: alio inualidam (Hoc est, Ita & non) Arguitur ex concordia tot interpretum, inspirationem diuinam credi debere: etiam si inueniretur aliquid originalibus (scilicet, mandatis ac institutis Dei) uel detractum, uel additum: & hoc eodem instigante Spiritu actum, quo originale dictatum. Hanc (Nota) sententiam, radicem uniuersalium Conciliorum, in omnibus penes concilijs reperimus canonizatum: quae ex unanimitate omnium, etiam paucis resistentibus, inspiratione diuina sententiam dictasse legitur (Obserua hanc regulam Conciliorum Romanorum) Fatuum est igitur argumentum, uelle uniuersalem ritum ecclesiae ex scripturis praedecessorum arguere.

Videmus etiam in Scripturarum intelligentia, uaria hominum ingenia uarios sensus explicare, uariamque authoritatis Scripturarum opinionem existere: possibileque fore, aut in authoritate earundem, aut in intellectu, inextricabilem dubietatem hominum mentes suspendere. Vbi erit solidum refugium peregrinantium? Certe in alio nullo, quam in militantis ecclesiae usu atque adprobatione: siue haec sit circa Scripturam & eius authoritatem atque intellectum, siue extra Scripturam in consuetudine accepta per ecclesiam. (Nota: Verbum Dei, quod est lucerna pedibus hominum, & lumen semis Ecclesiae uel hominum, debet sequi gressus eius, non precedere.)

In his enim
firmitas

firmitas est, ut solida petra, ac ueritatis columna: non ut per scripturarum auctoritatem ad Ecclesiam pergat, & eam, si cum Scriptura non concordat, iuxta priscorum aut suum intellectum in operis exercitio impune spernere possit, & Scripturæ inhære.

Hæc (Nota) est omnium sanè intelligentium sententia, qui Scripturarum auctoritatem, aut intellectum (ut Augustinus de euangelijs dicit) in ecclesiæ approbatione fundant, quæ unam accipit, & alteram abiicit: & non è conuerso, ecclesiæ fundamentum in scripturarum auctoritate locant.

Possibile non est, scripturam quanque, siue ipsa præceptum, siue consiliū contineat, in eos qui apud ecclesiam existunt, plus auctoritatis ligandi habere, aut soluendi fideles, quàm ipsa ecclesia uoluerit, aut uerbo aut opere expresserit. Si enim dictauerit præceptum, ut Dei præceptum in scriptis redactum, acceptandum per medium ecclesiæ, auctoritas manifesta reuerenter est amplectenda. Sin uerò Scripturam acceptat, & ipsam per communem usum etiam aliter quàm priores practicando intelligunt, ita cum tali intellectu auctoritatem habeat. Si ut consiliū dixerit Ecclesia, scripturam etiam in uerbis præceptiuis explicatam, uerbo uel praxi acceptandam, cum non habeat aliud auctoritatis, quàm uti per Ecclesiam dictatur, non sunt ad uerba, sed ad experimentalem sensum Ecclesiæ obligati. Quoniam Ecclesia est, quæ non habet maculam neque rugam erroris & falsitatis. est enim corpus Christi, qui est ueritas, & sic Spiritu ueritatis continuè uegetatur & regitur.

Dicit aliquis forsitan, quomodo Christi præcepta mutabuntur auctoritate Ecclesiæ, ut sint tunc obligatoria, quando Ecclesiæ placuerit? Dico, nulla esse Christi præcepta, quàm quæ per Ecclesiam pro talibus accepta sunt: ut præhabitu est. Si igitur constat Ecclesiam illa præcepta, ut talia, laudare: illi, ut Christi præceptis obediendum esse nemo ambigit. Si uerò circa præcepti intellectum & eius expositionem diuersitas concurrat, aut ex loco, aut tempore: hic intellectus laudatus intelligitur, quem maior uel sanior pars uerbo aut opere approbat: eo non obstante, quòd

aliquando alius intellectus in practica uiguerit. Et non est hæc mutatio tanquam à minori autoritate, quàm Christi præcipiētis dependens: quoniam Ecclesia, quæ est corpus Christi, & eius Spiritu uegetatur, nō aliud agit quàm Christus uult. Et ita mutatio ista interpretationis à Christi uoluntate, ita nunc uolentis & inspirantis dependet: sicut præceptum ipsum quondam iuxta illius temporis conuenientiam aliter practicum, & propterea hæc ligandi & soluendi potestas nō minor est in Ecclesia, quàm in Christo.

Quare uniuersa Catholica Ecclesia, & ad (Nota) Petri cathedram cōglobata, à Christo nunquam recedet, qui ueritas est, cum qua Christus semper se mansurum pollicitus est (Nota, quæ nam Ecclesia possit modo sic, modo aliter expressum uerbum Dei interpretari: nempe sanctissima Cathedra Petri, & osculantes beatissimos pedes eius.)

Et consequenter in Nouo testamento uisum fuit post aliquot tempora irrationabile fore, quòd in sacris ordinibus existētes contraherent, similiter & solenniter uouentes: quod si facerent, separandos esse: qui tamen antè, tanquam à Deo coniuncti, separari non potuissent.

Quare manifestum est, sicut non iudicabimus Deum eos coniungere, quos Ecclesia iuxta temporis qualitatem rationabiliter non iudicat coniungibiles, licet hoc idem alio tempore antè & prius rationabile iudicauerit, ut de prohibitione usq; ad septimū gradum, licet etiam circa ipsas personas & qualitatem ipsarum nihil sit innouatum: Sic & iudicamus Deum per præcepta aliquando data non aliud præcipere uelle, quàm quod Ecclesia iuxta temporis conditiones rationabile iudicauerit uerbo uel opere.

Fortè cogitatis, in his dictis meis hoc dubiū remanere, ex quo reprehensionis uestræ sumimus argumentum. Puta dicitis: De Ecclesiæ potestate nemo Catholicus ambigit: sed quòd illa ueritatis columna sit, quæ cathedra Petri ac Romanæ sedi adhæret, nondū probatum est sufficienter. Iam hoc (Nota, quis sit supra uerbum Dei) per scripturas ab illa Ecclesia approbatas, Augustinus in allegato loco & alibi, Hieronymus ad Damasc. 24. quæst. 1. Hæc est fides per Ambrosium, Athanasium, ac alios laudatos Doctores & Ecclesias, à principio hoc ex ore Christi prolatum, Tu es Petrus, & super

per hanc petram, uerum esse asseruit, docuit & prædicauit: & promissio Christi, quòd inferi aduersus ipsam nunquam præualescunt, (Nota) Ad eam Ecclesiam, quæ ad ipsam sedem tanquam primam unita est, pertineat, hæc tunc ueraciter tenuit, licet non omnes in ea sede successiue præsidentes in sanctitate prima persistierint. Non tamen hoc Cathedræ obsuit, neq; obest, ut idem Augustinus in præallegata Epistola scribit. Veritas enim Cathedræ per Christum alligata est, quando dixit, supra cathedram Moyli sederunt Scribæ & Pharisei, quæ dicunt facite: non personis, quia ait, Quæ faciunt, facere nolite: credendum est, hanc sedem sacratissimam, quo ad locum etiam inextremabilem. Et tamen, si caput Roma deficeret, ibi ueritas Ecclesiæ remanebit, ubi erit principatus & Petri sedes, modo prædicto. Et quia credita est potestas sacerdotio præposito populo, Sacramenta ad finem salutis, prout conuenientius iudicauerit, ministrare, &c. tunc patet præceptum communicandi necessarium esse conditionale, scilicet si animarum curam habenti uisum fuerit.

Quare si uniuersum sacerdotium, aut saltem maior pars cum cathedra Petri, quæ secundum sanctum Cyprianum errare non permittitur à Deo, uno tempore sic, alio aliter, propter ædificationem Ecclesiæ, aut baptizaret, aut Sacramenta ministraret, quia omnia hæc fiunt ad Dei reuerentiam, & animarum salutem, nõ potest ibi cadere deceptio, qualescunq; fuerint personæ (Nota: Religio & Scriptura est plumbea regula, hat eine wechsenen asen.)

Noluit Christus eos astringere, quin cõuenientibus uerbis iuxta locum & tempus in ædificationem Ecclesiæ uterentur. Ministerium enim eis creditum respiciebat ædificationem Ecclesiæ: & ad illum finem, salua ueritate fidei, sine qua nemo potest esse membrum Christi, & de corpore eius, quod est Ecclesia, omnia potuerunt Apostoli, & possunt successores. (Nota, nota benignissime). Ait enim Cyprianus: Manente concordie uinculo & perseverante Ecclesiæ catholice indiuiduo Sacramento, actum suum disponit unusquisq; Episcopus, rationem propositi sui domino redditurus.

Ex præmissis constat, quòd tota catholica Ecclesia non potest ad litteram Scripturarum obligari, licet semper ad Spiritum: quando

enim litera non seruit ædificationi & Spiritui, recipit id quod magis seruit Spiritui.

Non est igitur litera, quæ per tyrannum penitus deleri posset, de essentia Ecclesiæ: sed Spiritus est qui uiuificat. Quare nec mirū, si praxis Ecclesiæ uno tempore interpretatur Scripturam uno modo, & alio tempore alio modo. nam intellectus currit cum praxi. Intellectus enim (Scilicet Papæ, & eius mancipiorum) qui cum praxi concurrat, est Spiritus uiuificans. Ecclesia igitur sicut recipit Scripturam, ita & interpretatur. Sequuntur igitur Scripturæ Ecclesiam, quæ prior est, & propter quā Scriptura: & non è conuerso. Et qui ad hoc non respexerunt, impugnarunt Ecclesiam frustra, & se segregarunt ab Ecclesia. Et hæc pertinax segregatio, per quam quis sensum suum, quem habet de scripturis, præponit Ecclesiæ, hæresis Græcè dicitur.

Adhuc fortè diceret aliquis: Christus dixit, Hoc facite in meam commemorationem. Præcipit igitur, Sacramentalem communionem fieri in sui memoriam. Non negamus præceptum

Christi esse, ut hæc sic fiant in Ecclesia, uti ipse fecit, & sic fit per successores illorum, quibus præcepit, &c.

SENTENTIA IURIS CANONICI DE ABSOLUTA potestate Papæ.

DE plenitudine potestatis Papæ plurimi recentiores scriptores grandia declamant, præsertim ipsimet Pontifices in suo Canonico Iure, quòd ille solus debeat iudicare de omnibus, & contra nemo de illo: quòd habeat plenitudinem potestatis, quòd habeat omnia iura in scrinio suo pectoris sui, quòd sit supra Concilium & Ecclesiam: quòd nemo debeat dicere, cur hoc aut illud facis, quia sit ei pro ratione uoluntas: quòd habeat utrumq; gladium: quòd sit Dominus totius mundi, quòd sit Deus terrenus, quòd solus errare non possit: quòd si totus mundus sententiaret contra Papam, potius tamen sit Papa audiendus & sequendus. gl. 9. quest. 3. quòd possit etiam dispensare contra uetus Testamentum, imò contra Apostolum & Euangelistam 25. quest. 6. quoniam & ipsam legem ligare potest. Summa, quòd tanta sit Papæ potestas, ut si propalam innumeras animas sanguine Christi redemptas, in infernum traheret secum perpetuo cruciandas, nemo tamen ei contradicere, aut resistere debeat. Verba eius inter alia hæc sunt:

Cuncta per mundum nouit Ecclesia, quòd sacrosancta Romana Ecclesia fas de omnibus habeat iudicandi, neq; cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Et si Papa suæ & fraternæ salutis negligens deprehenditur, multum remissus in suis operibus, & insuper a bono taciturnus, quòd magis officit sibi & omnibus, nihilominus innumerabiles populos cateruatim secum ducit, primo mancipio gehennæ, cum ipso plagis multis in æternum uapulaturus. Huius culpas istic redarguere præsumit mortalium nullus: quia cunctos ipse iudicaturus, a nemine est iudicandus.

Tantam potestatem cum Pontifex Romanus sibi adscribat, ut propalam trahens Ecclesiam in infernum, non sit impediendus: & iam Tridentinum concilium planè in sua potestate per legatos, locum, & tot iuramenta, habeat: facile est ratiocinari, qualem normam ueritatis sit illis præscripturus, & qualem religionem orbi terrarum præformaturus.

DEr Latomus geht eben also mit der H. Schrifft vmb/wie die andern jezige Papisten:nemlich das er (do sie jme vnd allen menschen gegeben ist/das sie als ein klares ltecht in diesem jemerlichen finsternthal fürleuchten/vnd er jhr nachfolgen solte) sein metsterlich die ordnung gar vmbkeret/das sie jme vnd seinen mitpapisten nachfolgen solt/wo er sie nur hin bey der nasen oder bey den oren mit gewalt zyhret. Er thüt aber solches durch eine Schweneckfeldische behendigkeit/nemlich das die heylige Schrifft nur ein stummer todter büchstab sey. Sein aber vnd seiner mitpapisten verstand / weisheit vñ geist/sey der rechte Geistliche verstand der Schrifft / dem man allein folgen sol vnd müß. Nun folget sein Text/den ich nach der lenge erzelen wil.

¶ Wie sprichstu? Woltestu das Euangelium diser ding beschuldigen? Nicht ein meyt das Euangelium/sonder die so das Euangelium fürwenden/vnd nicht halten/dasselb rechter Euangelischer weise nicht führen:sich des friedens/brüderlicher liebe/vnd gütlicher neigung gegen allen menschen nicht erzeigen: sondern allein dahin arbeit/ wie sie ihre sache vertheydigen/durchdringen / vnd denn platz allein behalten mögen. Soll man dann die warheit nicht predigen? Ja sag ich/man soll die warheit nicht allein predigen/ sondern auch wo mützlich/in die leute giessen/dieselbe auch gege den feinden der rechten waren Euangelischen lehre mit höchstem ernst handhaben.

Yst diß dann nicht die warheit/das man das Euangelium/die Prophetisch vnd Apostolisch schrifft/rein/ausserhalb der Philosophey vnd Menschenakung/predigt? Dvult Gott das solches war were / das anders innerhalb vierzig jaren her nichts gelehrt/ geschriben noch gepredigt worden were/vnd noch/denn das reine Euangelium/ vnd die Prophetisch/Apostolisch Schrifft.

Sprichst/ Yst denn nicht dieselbige Schrifft/die von vnsern Prediganten in allem jhrem schreiben vnd lehren angezogen/eingefürt/vñ allegiert wirdt? Man liest doch vnd höret kein andere kundschafft von jhnen.

shnen. Dann ob sie wol etwa die alten Kirchenlehrer melden/so es doch ihre meinung nicht / das sie etwas durch dieselben probiern wöllen: sonder ziehens allein an / als ein neben kundtschafft / welcher doch für sich selbst nichts glaubet wird/sonder müß derselben glaub vnd Autoritet allein in die Schrifft/vnnd sonst nirgend anders / funditt sein. Dann die Schrifft allein/als dz wort Gottes/ ist der rechte vnd cinige grund/ auff welchen man bawen müß vnd soll.

Du redest gar schön vnd scheinlich von der sacht/ich wolt das ich dir jetzt nach notturst darauff antworten/vnd dise Schrifft solehs leiden möchte/ Doch solt du wissen / das ein grosser vndercheid ist/ also für die armen Christē/von dem geschribenen wort Gottes vff deinen geist/ das ist / auff deines tolles kopffes trewme / zwischen der Schrifft/ die man auff das Papier malet/vnd dem innerlichen wort Gottes/welchs der rechte warhafftige verstand des Būchstaben ist/ welcher nicht mit den augen gesehē/noch in die oren eingossen/sondern mit der vernunft durch den Geist Gottes begriffen/vnnd in das hertz eingefenckt wurde. Sonst müst ein jeder Jude/ Titrel vnd Kezer/welcher die Schrifft im Būchstaben liset/dieselbe auch als bald recht verstehen/vnd das innerlich wort des Herren ins hertz fassen. Solchs aber ist weit daruon/wie den kundtlich vnd offenbar ist/vnd kan nicht gesagt werden/ das/welcher den Būchstaben oder das bestimpt vnd gepredigt wort Gottes habe/derselbe auch zugleich den waren lebendigen verstand desselben begriffen habe.

Vnd volgt als bald auch darauß/das nicht allein was in der Prophetischen vnd Apostolische Schrifft begriffen/das rechte/ware wort Gottes sey / Sondern auch was jederzeyt den Kindern Gottes/vnd benorabed allgemeynen versamlung der kirchen/ welche die eine Braut vnd Gespons Christi ist/durch den Heyligen Geist in das hertz geben wird (nemlich was der Papsst sampt den seinen / nach der eingebung des Satans/auff dem schreien seines hertzens/da/wie sie fürgeben/ alles rechtes begriffen/verschlossen/sein/in die Kirche vñ Religion Gottes außspeiet) wie dann der Herr in seinem abscheid selbst geredt vnd versprochen hatte.

Rogabo patrem (sagt er) & alium consolatorem dabit uobis, ut maneat uobiscum in æternum, spiritum ueritatis, quem mundus

non potest accipere, quia non uidet eum, nec nouit eum: uos autē cognoscitis eum, quia apud uos manet, & in uobis erit. Item: Hæc locutus sum uobis, apud uos manens, paracletus autem ille, qui est spiritus sanctus, quem mittet pater nomine meo, ille docebit uos omnia, & suggeret uobis quæcunq; dixi uobis. Et sequenti capite: Ad hæc multa habeo uobis dicere, sed cum uenerit spiritus paracletus, &c. (Solches hat der Heylige Geist durch die einzebung vnd beschreibung der Heyligen Schrifft vnd erklerung derselben hufgericht: was er in dselben nicht verfasst hat/das lehret er auch nit.)

Was kan heller vnnnd klerer hie auß der Schrifft bezeuget werden? Dann das Gott sein wort nicht allein durch seine Propheten vnd Apostel in der Schrifft begriffen habe/sondern auch dasselb seiner kirchē jeder zeit mittheilen/vnd sie an denselben in ewigkeit nimmermehr verlassen wölle: Wie schrieben die Aposteln/so zu Jerusalem im Concilio versamlet waren/an ihre mitbrüder zu Antiochia/vnd an anderen orten: Visum est nobis & Spiritui S. &c.

Siehe/sie sagen/es hats der heylig Geist also/sampt inen / für güt angesehen (das hat der heilig Geist durch die Schrifft erkleret vnnnd geleret) Als wolten sie sagen/ Es sey ihr Decret vnd bescheidt nicht/sondern des heyligen Geistes/welcher sie soleher meinung erinnert habe. Solt dann solch erinnerung auch das rechte warhafftig wort Gottes nicht sein: So wol als wañ es durch einsprechung desselbigen geists Gottes/durch den Propheten Esaiam oder Jeremiam vor 3000. jahren geschrieben/vnd vns durch die kirchen Gottes bezeitiget vnd fürgelegt worden were: (Merck eben / also gewiß vnd warhafftig ist der geist des Papsts vnd seiner geschwornen leibeigenen knechte im Concilio/als der heilig Geist Elia, Jeremia, vñ anderer Propheten vñ Aposteln Glaubstu es nit/so bistu ein Lutherischer kesser/fluckz zu schwer zu.

Wz vnderscheidts ist dañ zwischen der schrifft/vnd dem eingesprouchnē wort Gottes: Keiner/sage ich/so vil die beständige vnnwandelbare warheit antrifft/dieweil die durch einen mund Gottes geht rñ gesprochen wirdt. Allein ist die Schrifft gewisser/in dem/das sie vns albereit vnd von alters her/vor gewiß vnnnd warhafftig durch die Kirche bezeuget/vorgelegt/befolen vnd besietigt ist/vnd derhalben auch nicht/dann bößlicher weise verfelscht/noch widersprochen werden sol noch mag. Das wort!

wort/ so (nemlich dem heiligen Bapst/eingesprochen wirdt/wiewol es gleichsampt ware/vnd durch denselben mund Gottes ausgehet vnd empfangen wirdt/so mag doch in viel wege durch die (das ist/durch die Lutherischen) so nicht glauben/oder vngheorsam sein/widerfochten/veracht/vnnd nicht angenommen werden:wie dann solches die erfahrung jeder zeit/auch bey dem anfang der Kirchen geben hatt/vnnd noch.

Solich denn/sprichstu/dem Bapst vnd seinem hauffen so vil glauben/als der Schrift:des wirstu mich nimmer überreden/vnnd solt ich zehen mal vor einen Kezer gehalten werden.

Du magst glauben was du wilt/ich will vnnd kan dich darzu nicht dringen. Diß soltu aber gewiß sein/das Gott sein Kirch (nemlich die Hohenpriester vnd Prelaten) welche er so thewer durch das blüt seines geliebten Sons erkauft hatt/nicht verlasse/nimmermehr verlassen wirdt/auch von anfang bis anher (wie auch in der Biblischen schrift allenthalben klar züersehen) nie verlassen hat. Wiewol man den Propheten/als den verkündern des willen Gottes/jeder zeit/nicht wie sich gebürtet/Ja zum offtermal gar keinen oder wenig glaubens: zügestellt/sie auch jedermals verfolget/vnd gar übel mit jnen vmbgangen ist.

(Wer hats gethan: Habens nicht gethan eben die Hohenpriester vnd Geistlichen/so im Ampt fassen:)

Das waren heilige leute (sprichstu) den solt man billich glaube haben. Was sein aber vnser Bapst/Bischoffe/Pfaffen vnd Mönch anders/dann Gleisner/Phariseer vnd Hohenpriester:

Wer ein jeder sey/will ich nicht urtheilen/damit ich selbst nicht geurtheilet werde/ (Du stummer hund/vnd blinder wechter oder leiter/wilt du nicht sehen den Beerwolff/oder Antichrist:) Ich wolt aber gerne sehen/das allenthalben recht zügienge: vnnd ein jeder sich hielt/wie er es gegen Gott vnd der Welt verantworten kündt. Das du aber meinst/den Sündigen oder auch Gottlosen (wir sagen/der verführet sehen Prelaten) sampt andern recht geordneten Dienern der kirchen/sey man nit schuldig zü glauben/noch zügehorsamen/Findest du vil einen andern bescheid bey dem Herrn im Euangelio/da er die seinen warnt/vnd jnen beflit/das sie den Schriftgelehrten vnd Phariseern gehorsam sein/nit in einē oder meh: stucken/sond' durch auß in alle wß sie

inen von Ampts wegen vorhielten vnd gebotten. Scribæ & Pharisei (sagt er) qui sederunt supra Cathedram Moisi, omnia quæ dicunt uobis, facite, &c. Omnia/sagt der Herz/vnd nimpt nichts auß (Alles was sie auß Moses stül oder lehr leretē/sonst sagt er/ Hütet euch für dem sawerteig der Phariseer) Aber was sie thün/setzt er darzu/dz solt jr nicht thün/dañ sie sagen wol/thüns aber selbs nicht. Vnd diß soltu verstehen/was die Prelaten gebieten (Christlicher lehre vnd dem wort Gottes gemess) nicht auß iren eigen köpfen / sond nach außweisung vñ erklerung der allgemeinen kirchen/ (der Bapst vnd die Prelaten sind bey euch die allgemeine kirche) Mit gleichen worten gebett Gott auch Deut. 17. durch den Mosen bey straff des Todes / daß das volck one widerrede dem obersten Priester zu der zeit vnd den Leuiten gehorsam sey/vñ alles was die erkennen/ den selben volck thün vñ nachsetzen sollen. Welcher gehorsam vil mehr in der kirchen des newē Testaments stat haben solte (nicht stracks alles/lieber versüerer/sonder auß dem geschriebnen büch des gesetzes/dauon sie nicht weder zur lincken noch zur rechten mit dem geringsten weichen sollen.) Sprichst/ Diß geschehen wir keines wegs/das wir dem Bapst vnd seinem hauffen in der Religion sachen züglauben vnd zügehorsamen schuldig sein. Dann Gott soll man mehr fürchten dann die menschen. So ist auch das wort Gottes hell vñnd klar an jm selb/ man bedarff keiner außlegung noch weisung darüber/darum wissen wir selbst/ was wir glauben/thünd vnd lassen sollen: bedürffen des Bapsts/seiner Mönch vnd Pfaffen niergend zu: dan sie/als Gottlose/den Geist Gottes nicht haben / auch den rechten verstand der Schrifft nicht erlangē mögen/dieweil sie mit menschē lehre vñgehñ/vnd vns das rein lauter Euangelium verderbt vnd verdunckelt haben.

Dise wort lassen sich wol reden (es seind auch die bittere warheit selbst/lieber versüerer) In sonderheit bey denen/die von euch also beredt sein/vnd noch teglich beredt werden. Aber war zümachen gehöret mehr darzu/vnd wirt sich in ewigkeit nimmer also/sonder vil mer das widerspil erfinden. Dann hat die allgemeine Christliche Catholische Kirche/in welcher fußstapffen die der alten Religion von anfang getreten sind/vñ beharlich darinne bleiben/den rechten verstand der Schrifft vnd also das ware lebendigewort Gottes nicht/ auch so vil hundert jar her

her nit gehabt (das sagen wir nicht/ Es ist die erste kirchen also eins mit ewrer Synagoga/wie das liecht mit der finsternus. So sind auch stets Christen gewesen/die ewren greuel gestrafft haben/wie ich solches nach der lenge in meine Catalogo bewisen habe) so ist hoch zū besorgē/man werde dasselb auch bey euch newen Euangellschē mit finden/ ja vil weniger/dañ bey so vil heilige/gelerte leitten/welche jinnerhalb 1000 vñ mehr jaren gelebt/ der alten Religion fest angehangen/ dieselbe auch durch ire lehre gebessert/erleucht/vñ also Gottseliglich bis auff vns her bracht/vnd mit allem ernst befolen/zū halten. Den Geist Gottes aber belangen/das wir Papisten den selben weniger haben solten/dañ jr Euangelischen. Solt jr wissen / Das der selb an kein person weder Prelatens/Kirchendieners/noch sunst gebunden ist. (Er ist freylich nicht gebunden an ewre dryfache kron/spishüte/Cardinels hüte/vñnd Bischoffe auß Sydon) wie der Heylig Cyprianus/vnd nach jm der heylige vnd hochgelerte Augustinus / sampt der ganzen Catholischen Kirchen/vor tausent jaren vñ noch/gelert vnd geschrieben haben/sonst wüßte keiner/ ob er einig Sacrament der kirchen ye recht empfangen het/oder empfangen wurde. Sondern Gott würetet eigener vñ Göttlicher krafft/durch den Diener/als durch ein Instrument seiner barmherzigkeit. Derhalben dann auch solche würetung durch einig vngeschicklichkeit des Dieners/so fern der selbig in vnd nach ordnung der kirchen rechtmäßig zum Ampt kommen vnd verordnet ist/keines wegs geschmälet noch verhindert werden mag. Gleiche gestalt hat es auch mit der Lehre in der ganzen Catholischen kirchē. Dis zeiget die schrift in vil wege/vñnd sonderlich bey dem verworffenen Könige Saul/bey dem bestelten Weissager Balaam/vñnd dem Gottlosen Priester Caipha: Welche/wiewol sie verkeretes gemüts waren/sind sie doch durch den Geist Gottes angewegt/vñnd das wort der Propheten in iren mund geleget worden/das sie dasselb haben müssen aufreden.

(Da recht/du Propheeteyest warlich ist auch/oder redest die warheit. Dann eben also wie dazumal der Hohepriester Caiphas sambe seinen gesellen seyn mit Christo vñnd seiner lehre vmb gieng: Also thut auch ewer Pappst/vnd ihr seine mituerfärer ist auch. Bey diesem deinem beschluß mag diß dein schreiben ist bleiben.)

IOAN. MARIE VERRATI.

EDitum est contra nostras Ecclesias, Anno Domini 1561. Ferraria, scriptum cuiusdam monachi nomine Iohannis Mariæ Verrati Carmelitæ, ad præsentem Pontificem, & de præsentî Synodo, in quo multa impia asserit, sed eò præcipuè, plenoq; cursu tendit, ut affirmet Pontificem & Concilium esse supra sacram Scripturam: posse Concilium, quodcunq; ei uideatur, non tantum sine scriptura, sed & supra scripturam, imò deniq; contra scripturâ discernere. Posse quoq; ea quæ prius uerè ac rectè decreuerit, iterum tollere, & contraria statuere: ut dubitare non possimus, qualè normam aut regulam Papistæ in ista Synodo sequantur. Amplioris autem certitudinis gratia aliquot eius dicta ad uerbū describam.

Humiliter confitemur, Ecclesiæ auctoritatem *SVpra* Euangelion esse. Si quidem Christus tradidit Ecclesiæ suæ potestatem: non definiendi, determinandi, circa res cōtentiosas, uel in fide, siue in actionibus, et quicquid Ecclesia decreuisset, Christus se confirmaturum promisit.

Et mox: Synodus generalis uniuersalem Ecclesiam representās in suis determinationibus & sanctionibus, errare non potest: & quæcunq; decreuerit, Christus se uelle approbare & confirmare promisit.

Item, spiritus sanctus non permittit errare Concilium: Determinatio igitur Ecclesiæ Euangelium appellatur, cui in omnibus est præstanda fides.

Ecclesiæ est authenticare & confirmare scripturas. Omnia quæ in Euangelijs reperiuntur, firmissima esse tenemus. Firmitatem autem non habent, nisi per Ecclesiæ determinationē. Omnia quæ Synodus generalis sanciuit & decreuit, ea habemus tãquam à spiritu sancto, & eloquia Christi.

Si generale Conciliū posset errare, omnes articuli fidei possent esse erronei & falsi.

Generale concilium non potest circa fidem errare: ideo in omnibus ei est præstanda fides.

Ideo Lutherani nullum alium iudicem uolunt præter uerbum Domini, id est sanctum Euangelium, non hominum traditiones:

ac si

ac si nihil unquam potuisset & posset determinari apud Orthodoxos patres, nisi id quod expresse habetur in Euangelio. Idecirco contra eos diriguntur uerba Christi, ac manifesta sacrarum literarum decreta, necnon & generalia concilia Apostolorum & sanctorum Patrum in primitiua Ecclesia celebrata. Audiant igitur ea que dixit Christus Apostolis suis: Multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modò. Cum autem uenerit Spiritus ille paracliticus, docebit uos omnem ueritatē. Et quæ sunt illa, quæ docuit Spiritus sanctus, nisi ea quæ statuerunt & decreuerunt prius patres in Synodis generalibus. Et primò de cessatione & abrogatione legalium, deq; carnali circumcisione abolenda, & tantum spirituali seruanda, & de multis alijs, de quibus NIHIL in euangelio reperitur, imò oppositum habemus, id quod Christus dicit: Non enim ueni soluere legem, sed adimplere. Nihilominus, ut legimus in Act. Apostolorum cap. 15. &c.

Sic igitur illud Apostolorum & discipulorum concilium uniuersalem Ecclesiam representabat, habuitq; potestatem statuendi, aliqua esse necessaria pro illo tempore, & etiam facultatem mutandi ea, multaq; alia statuit, quibus adhærere tenemur, eaq; negantes heretici censentur. Ergo (Nota bene) pari ratione quodlibet generale concilium in spiritu congregatum, uniuersalem ecclesiam representat, & est supremum tribunal, (Nota bene) eandemq; habet potestatem ad quodcunq; decernendum, statuendum, definiendum: quòd idem est Deus, idem Christus, idem Spiritus, eadem fides, eadem ecclesia, &c.

Sicut igitur tempore Apostolorum & sanctorum patrum ecclesia erat sancta & immaculata, quæ errare minimè poterat, extra quam nullus poterat saluari: ita & nunc, præcipuè quò ad essentialia fidei. Et sicut Petrus apostolus constitutus fuit à Christo (ut statim uidebimus) princeps Apostolorum & caput ecclesie militantis, ita & (Nota) quilibet summus Pontifex gerens uicè ipsius, eandem habet auctoritatem. Et quidem tunc temporis ecclesia uniuersalis, seu synodus generalis ipsam representans, habet auctoritatem & potestatem cognoscendi, statuendi, determinandi circa omnia, quæ ad fidem & Christianam religionem sunt pertinent.

pertinētia, etiam sine scripturarum autoritate, quę spiritu sancto regitur: ita & nunc. Rem autem tam claram ab ecclesia definitam expressamq; rursus ecclesia propria autoritate mutauit. **ECCLEPO** testas ecclesię magna est **SUPRA** scripturam.

Alia etiam eiusdem uerba sunt quàm plurima, quę possumus adducere exempla, sed hæc sufficiant. Igitur autoritas (Nota bene) ecclesię seu sanctę synodi præferenda est scripturis. Quomodo ergo dicunt: Nolumus alium iudicem in concilio, præter uerbum Dei, quorsum tendunt hæc uerba?

En habes Christiane lector, ex authentico & ipsi Papæ dedicato libro, qui de isto ipso Tridentino conciliabulo scriptus est, horrendas Papistarum blasphemias, quibus disertè asserunt suum conciliabulum, id est Papam cum suis mancipijs & adulatoribus supra diuinitus inspiratam Scripturam, id est supra uocem filij Dei, & supra celestis patris decreta posse statuere quodcunq; ei uideatur, sine Scriptura, supra Scripturam, & deniq; contra Scripturam. Idq; in eare aut controuersia, ubi expresse oppositum in sacris literis pronunciat: posse etiam ea quę priores Synodi rectè & Christianè decreuerunt, tollere, ac contrarium decernere, idq; tanta firmitate & autoritate, ut qui ei decreto non obediat, sit prorsus impius & blasphemus hæreticus.

EX ORA

EX ORATIONE LVDOVICI CANONICI LA-
 zeranensis ad Concilium Tridentinum, Dilingæ Anno 1563, impressa de
 Papæ, Traditionum, Consuetudinum & ueterum Patrum ac Eccle-
 siæ supra Scripturam autoritate.

PAriter eodemq; modo in restituenda Religione, sacrorum Co-
 dicum germana intelligētia, quæ hoc nostro seculo apud tot
 nationes & regna, apud tot etiã eruditissimos uiros tam impiè de-
 prauata est atq; corrupta, operæ precium ac summè necessariũ esse
 ducimus, ad illorum (id est Patrum, aut Scriptorum) decreta confuge-
 re, illorum sententias perscrutari, qui Christianam religionem tam
 sanctè coluerunt, qui tot seculis, à primordijs scilicet nascentis Ec-
 clesiæ usque ad hæc tempora perpetuò & incorruptè rempub. ser-
 uauerunt. Quibus enim alijs, ijs de rebus quæ ad Religionem atti-
 nent, magis fides est habenda, quàm primis & præcipuis Religio-
 nis cultoribus & conseruatoribus illis? qui non modò sacra, rit-
 us, mores, consuetudines & cerimōias, sed ipsa etiã Sacrarum
 literarũ oracula & monumenta, sed ipsa etiã sancta Christianæ
 eruditionis & sapientiæ uolumina nobis posteris prodiderunt?

Quamobrem ad sacrarum Scripturarum ueram intelligentiam
 ipso iure non aliq; constituēdi sunt iudices aut interpretes, quàm ij
 qui nobis eadem Scripta sacra tradiderunt: quiq; quo pacto, qua
 ue ratione intelligenda erant, clarissimis **EXEMPLIS** perpetuisq;
CONSUVTDINIBVS edocuerunt, interpretati sunt, expresse-
 runt & exposuerunt. Etenim quis nam alius maioris uel sapien-
 tiæ uel autoritatis iudex, illas lites & controuersias, quæ de uetu-
 stissimis Patrum scriptis, deq; sacris Euangeliorum uerbis, inter
 nos suboriatur, melius ac tutius dirimere & comprimere potest,
 quàm maiorum nostrorum uetustissima & uniuersalis consuetu-
 do? quàm communis & concors eorundem Patrum sententiæ
 quàm per totum Christianum orbem omnibus seculis iam inde à
 temporibus Apostolorum ad hæc usq; tempora perpetuò, & quasi
 per manus traditũ institutum, & apud omnes semper recepta &
 continuata obseruatio? Te pacatum reddat traditio (ait magnus
 Basilius) Dominus ira docuit, Apostoli prædicauerunt, patres
 q obserua-

obseruauerant, confirmauerunt Martyres. Sufficit dicere: Sic edoctus sum. (*sane, si uerbo Dei certo ac scripto sic edoctus es.*)

Et D. Athanasius de consimili re sermonem habens ad Epictetum Corinthiorum episcopum, perhibet: hoc solummodo respondere ad talia, & dicere sufficit, quod ista non sunt Catholicae Ecclesiae, neque ista patres nostri senserunt. & ante hos sanctissimus Lugdunensis episcopus Irenaeus, qui fuit secundo Christianae religionis saeculo, Anno scilicet à Christi natali die centesimo quinquagesimo: Si qua, inquit, disceptatio oriatur, oportet ad antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conuersati sunt, & ab eis de praesenti quaestione statuere, quod certum est (*Aliud est de alia recenti memoria dicere, aliud de hac tanta uetustate*). Quid enim si neque Apostoli scripturas reliquissent nobis? nonne oportebat ordinem traditionis sequi, quem tradiderunt illis, quibus committebant Ecclesias?

Ex quibus profecto uerbis satis perspicue constat, Patres, quomodo dissidia optimatum & sacrorum uirorum discordiae e medio tollendae sint, quo iudice Religionis controuersiae & dissensiones sint dirimendae atque sedandae, qua machina euertendae sint domesticorum hostium opes, quibus denique armis felicissime decertandum sit cum commentitiorum dogmatum & damnatae sectae Theologis: nimirum **NON DIVINIS** duntaxat **TESTIMONIIS**, non sacris **DUNTAXAT** scriptis, quippe quae ingeniosi & turbulenti homines facile quocumque placuerit detorquere possunt, quem admodum alias eiusdem modi perfidiores homines singulis aetatibus fecisse manifestum est: sed scriptis quidem sacris, sed diuinis quidem testimonijs, ita tamen **EXPOSITIS** atque explicatis, ut à tot sanctissimorum sapientissimorumque uirorum **INTELLIGENTIA**, ut à tantarum nationum communi sensu, ut à prauiudicatis toties patrum nostrorum **SENTENTIIS**, ut à perpetua maiorum nostrorum **CONSVETUDINE** nulla ex parte abhorreant, aut discrepent. Nisi cuiuslibet licere, unicuique datum esse dixerimus, maiorum instituta conuellere, spectatissimorum & probatissimorum hominum sententiae refragari, summa cum pertinacia suorum dogmatum impietatem tueri, Christianam disciplinam commutare atque dissoluere, uetustissimorum autorum eleuare testimonia, Conciliorum

essiorum auctoritatem repudiare, perpetuum totius Ecclesie consensus pro nihilo ducere, Pontificie potestati atque uniuersae Religioni bellum indicere, fundamenta Ecclesie labefactare & euertere: diuina denique & humana omnia, ad uotum, ad arbitrium, ad libidinem miscere, perturbare, confundere.

Nisi igitur hæc & his similia impia & execranda facinora cuiuspiam licere dixerimus, quis ita bardus, quis adeo stupidus est, ut non intelligat nullam ob rationem, nullaque ex causa fas esse transgredi illos terminos, quos posuerunt nobis Patres nostri: Præsertim cum etiam apud fictæ Religionis homines Ceremonias ueterum retinere, custodire paterna sacra, suorumque maiorum instituta tueri, semper sapientis fuerit. Ut omittam grauissimam & clarissimam illam D. Pauli sententiam, qua Thessalonicenses & reliquos Christianæ pietatis cultores comonuit, ut starent, & tenerent, non scripta, non uolumina, non codices, sed **TRADITIONES** (inquit) quas didicerant siue per sermonem, siue per Epistolam suam. *Quid sunt traditiones per Epistolam factæ, aliud quàm ipsæ Paulinæ Epistolæ? Sciebat enim diuinus ille Doctor, Ecclesiam Dei esse uiuum pectus Christi: scripturam autem quasi mortuum atramentum, & id propter longè potius credendum esse uiuo pectori, quàm mortuo atramento: hoc est, maiorem habendam esse fidem uiuenti Ecclesie, quàm per se uelut mortuis Codicibus. (O nouam sycophantiam, & impiam imposturam ac blasphemiam.)*

Sciebat quoque, Christum non membranulas, non macrocollas, non chartulas, non scriptiones, non literarum monumenta: sed exempla, sed præcepta, sed instituta, sed mandata, sed consulta discipulis suis dedisse & reliquisse: ut uel ob id apud posteros testatum relinqueret, quid ipse magister omnium hac de re non obscure sentiret: nempe quod potius consultis, mandatis, institutis, præceptis atque exemplis, quàm literarum monumentis, quàm scriptionibus, quàm chartulis, quàm macrocollis, quàm membranulis standum erat. (O blasphemum os, Deus te increpet.)

Sciebat item, traditiones & consuetudines religionis corrupti & adulterari haudquaquam posse, quia religiosè, sanctè & accuratè seruantur. Suntque quotidie in usu & in oculis omnium. Tabulas autem & ipsos quamuis diuinæ auctoritatis Codices, non

modo ob multas & uarias causas adulterari & corrumpi, sed etiam eorum uerba atq; sententias, per se licet integras & incorruptas, deprauari tamen aliquando, ac pro hominum ingenijs institutis in utranque partem deflecti & contorqueri posse.

O impurissimum os Romanistæ Curtifani: Ita ne tibi uerbum uiuentis Dei, quod manet in æternum, & cuius iora, aut etiam unicus apex cælo terraq; firmitus est, tuo blasphemio ori. est tantum mortuum atramentum, est mortua charta, mortuus codex, membranula macrocolon, &c. quod se in omnes partes ac sententias flecti torqueriq; sinat, patiaturq;? Quis Monarcha, Princeps, aut etiam minimus Magistratus patiatur, suum publicè affixum decretum uocari tam contumeliosè mortuam literam, mortuum atramentum, chartam & similia; & non potius contrà clamet, esse intimam sui pectoris uoluntatem, & quasi cor ipsum, aut se ipsum met: nec chartam illam, sed se ipsum, suamq; omnem dignitatem ac maiestatem in ea charta contemni?

STAPHYLI.

De STAPHYLO quid dicendum in hoc genere sit, ipse prope modum dubito. Nam licet plurimus sit in suis scriptis, in conculcandis & cõspureandis sacris literis: tamen id aliquanto astutius & artificiosius cæteris agit. Velat enim faciem Christo, & sic demum, tanquam nequeunt uideri, acerbas & impias alas impingit.

Sed tamen nequit satan in eo omnino. sese in Angelum lucis transformare, quin ipse alicubi crassè & conspicuè suam impuram linguam infernali igne flagrantem, contra Deum & eius uerbum exerat. Nam inter alia (neq; enim uacat omnia adscribere) omnes omnium nefandas blasphemias supergressus, dicit, ex sacris literis impudicitiam disci, eoz; eas nequaquam legendas.

Ne autem id fingere uideamur, uerba eius ex libro cui titulus est Nachdruck adscribemus. Sic enim dicit:

Isst derhalben nicht von nöten/das gleich von stundan ein Junges megdlein oder kneblein/so dero laster/von welchen hin vnnnd wider in der Bibel meldung geschicht/alters halben nach vnschuldig vnd vn erfaren sein/dergleichen exempel in der Bibel lesen sollen/vnd müssen/
die

diemal sich begeben möchte / das vnckfame lere durch das lesen solcher historien vnd thaten/verursacht wurden dergleichen dingen nachzudencken/ vnd sich nachmals beflissen/dasselbig vil mehr nachzuhân / denn zu vermeiden. Es thut aber Schmidly nach art aller vnzüchtigen Sectmeister vnd lehrern/so neben ihrer falschen lehr/auch vrsach geben vnzucht vnd härerey zutreiben : zu welchem gar dienstlich zusein pflegt wo man sich vnder sieht/vnderm schein des Christliche eifers zu der heiligen Schrifft/sür frauwen vnd jungfrauwen auff der Cansel öffentlich zupredigen von Loth/von Thamar vnd dergleichen historien: vnd eben die vrsach fürwendet / wie Schmidly hie thut als geschehe es darumb/damit sich die jungē töchterlein/oder megdlein zukünfftiger zeit/wann sie manbar worden / vor solchem laster wüßten zühüten / so si doch mit erzehlung vnd aufführung solcher geschichten/ die vnschuldige Jugend vil mehr zur bosheit vnd leichtfertigkeit vnderweisen vnd abrichten/den dauon abweisen.

O sceleratum Apostatam, & nefarium mancipium Babylonij scorti. Orbem terrarum, tum spiritali, tum & carnali impudicitia, ipsissimaq; sodomia uestro diabolico coelibatu compleuistis, ac totum Mundum contaminastis: & audetis culpam impudicitiae, Sacrosanctae Scripturae ac uerbo uiuentis Dei obijcere? Quid sunt uestra monasteria aliud, quam horrenda & perpetua prostibula? An non, ubi plurimi apud uos sacrifici agunt, ibi etiam propalam sunt innumera scorta? Potestis ne, aut audetis ne id negare? Consulite uel solam uestram sacrosanctam Romam, consulite Coloniam, & alia loca, ubi sunt multa monasteria, canonicatus, & id genus impurissima fex sacrificorum. Dominus IESVS fulmine, aut etiam infernali igne, istud impurissimum os reprimat, & obturet. Amen.

MARTINI PERESII HISPANI.

Fuit in aula Caroli V. summæ autoritatis episcopus Martinus Peresius Hispanus, is prolixum uolumen de traditionibus conscripsit, in quo fœdè, uel potius blasphemè Scripturae obscuritatem exagitat, præterquam quod uulgus Christianorum penitus ab eius
q 3 lectione

lectione arceat, cuius aliquot loca testimonij causa adscribam.
Is igitur hoc modo exagitat Scripturæ obscuritatem:

In Nouo testamento & Euangeliorum scripturis, etsi lux ipsa
Christus Deus noster tota lege ueteri adumbratus nobis loquat-
tur: non desunt tamen magna & profunda mysteria, quæ excutian-
tur, magnumq; faciant hominibus negotium pijs & eruditis, & de
quorum interpretatione non satis inter eos conuenit, ut de primo
Capite Euangelij Ioannis, ubi diuini uerbi qualitas explicatur: de
Christi generatione carnali, quam Matthæus contexit, qualiter
ad Christum pertineat, quomodo uel ab illa, quam Lucas recenser,
differat, eorumq; diuersitas conciliabitur de Mariæ uirginitate post
partum, de Magorum aduentu, de octo beatitudinibus, de Euan-
gelicis consilijs, de relinquendo pallio uiolentis hominibus, de al-
tera maxilla percutientibus præbenda, de non resistendo aduersa-
rijs, de iuramento, de diuortio, de correctione fraterna, de sermo-
ne facto ad Capernaitas, Ioan. 6. de gladijs emendis, de tollendo
sacculo & pera, de esu & potu in regno Dei promisso, de abscis-
sione scandali, de die qua Christus celebrauit Phase, de resurre-
ctione mortuorum, in passione & intelligentia τῶν παραβολῶν.
Paulinas uerò epistolas nemo non dicit in sensibus esse profun-
dissimas, nisi ille qui sensu careat, expersq; omnis difficultatis sit,
aut eas à limine duntaxat salutauerit: quippe quarum immensa
obscuritas non parū negotij hæreticis exhibuit principio nascen-
tis Ecclesiæ, usq; in præsens seculum. Quot sunt in eis tropi? quot
uoragines? quot concisiones? quot hyperbata? quanta uocabu-
lorum multiplicitas, & sententiarum libertas? Quàm est Paulus re-
conditus in epist. ad Rom. Quàm liber in epist. ad Galat. Quàm
redundans eruditione & pietate in Epist. ad Ephes. Quàm durus in
ea quæ est ad Hebræos? Quàm deniq; uariis & profundus in alijs?

Quare dictis & factis huius coguntur aduersarij fateri, magnam
& penè insuperabilem esse in Scripturis sanctis difficultatem.
Porro sibi uindicare claram Scripturarum noticiam, in quibus tot
uiri sanctissimi hæserunt & cespitarunt, & super quarum intelle-
ctu multi uiri ingenio clari, doctrina non uulgari præditi, tam gra-
ues & penè interminabiles suscitant quæstiones, nec has de lana

(ut

(ut aiunt) caprina, extremae dementiæ esse mihi uidentur.

Sibyllinos libros (Nota) prudentibus uiris ad id munus delectis Romani tantum committebant, uulgus ab eorum lectione inhibentes. Et quod nullam uelint differentiam fieri, imò omnes aptos indiscriminatim esse dicunt Erasmiæ & Lutherani isti, non ad audiendam modò, sed ad tractandam & legendam cœlestem philosophiam, cõmittendo illam passim immaturis adolescentulis, leuibus mulierculis, crassis senibus, stultis uetulis, Epicureiq; sensus hominibus, quæ uix fidei rudimenta tenent. An putant (obsecro) isti, Prophetarum oracula faciliora, aut indigniora esse, quàm Sibyllinarum folia? aut casu quodam Prophetas tot in uolucris suas sententias obuoluisse? Non certè: sed diuina hac procurante dispositione, ut nisi spiritalis homo & exercitatus, ad earum intelligentiam possit peruenire: & ne sacra & diuina doctrina ab indignis & carnalibus hominibus prophanaretur aut conculcetur.

Videor mihi tandem audire iam succensentem Erasmiæ quempiam, nostramq; imò sanctorum doctrinam, ueluti superciliosam improbantem: Bona (inquit) & sancta est diuina Scriptura, & ad salutem hominum data: atq; ut intelligeretur ab ijs, quorum refert, ipsam seruare promulgata: Quorsum ergo tu ad paucos dicis pertinere, quam Deus uoluit omnibus esse communem? Nunquid non lux est diuina Scriptura? Omnibus ergo patere deberet. Sed & Paulus conuersæ Ecclesiæ scribit suas epistolas, non Theologis aut Episcopis. Quid ergo tu à uulgo hominum subtrahis, quæ Apostoli uoluerunt omnibus esse obuiam?

Apage, bona uerba: non subtrahimus Scripturam à fidelibus, sed nolumus ut homines carnales & inextricati crudam eam potius deuorent, quàm comedant. Audiant Prælatos, Prophetas & Ecclesiæ doctores, ab illis discant quæ sibi necessaria sunt. Scriptura sacra lux est, fatemur: sed non omnibus comprehensa, sed paulatim ostendenda possessio est totius Ecclesiæ, non cuiuslibet priuati: in quo certè non parum hallucinatus est Erasmus, & quotquot eum in hac parte sequuti sunt.

Non omnia quæ in Scriptura continentur, conueniunt singulis personis.

personis. Nec differuntur, ad omnia membra Ecclesie, cum scri-
bebat Paulus epistolas suas direxisse; non tamen uoluit (Nota,
Paulus in suis epistolis enigmata proposuit) ut qui libet per se ipsas intelli-
geret omnia in illis contenta.

Harerent (Nota: hoc est, Scrutamini Decretales, & audi Papam præ Scri-
ptura) certè quotidie Christi fideles, si per solam Scripturam con-
tentiones huiusmodi deberent dirimi; nec ad aliud magisterium
recurrendum esset, siue in decernendis quæ ex Scriptura non colli-
gantur, siue in declarandis quæ ex Scriptura emergunt, dubijs: ac
subinde non esset prouisum sufficienter Ecclesie Dei à suo insti-
tutore Christo in rebus tam magni momenti, id quod nefas est de
tanta prouidentia sentire. Nam quod dicunt, Scripturam se ipsam
exponere, etsi uerum sit in multis locis: possunt tamen se offerre
contentiones, in quibus Scripturæ loci, quæ adduntur ab aduer-
sis partibus sint inæquali nostro, uel æqualiter obscuri: & locus
qui adducitur ad expositionem alterius, non semper adeò clarus,
ut ob oculos ponat dilucidam illius loci, de qua dubitatur, intel-
ligentiam. Possunt etiam esse loci singulares eiusmodi, ut similes
illis in Scripturis non inueniantur, quibus exponantur. (Obserua
ex sequentibus & præcedentibus quòd Scriptura sit mortua litera, sed intellectus
Romanistarum est à spiritu S.)

Principio (inquit) intellectus Scripturæ, quæ per traditionem
Ecclesia habet (ueluti probauimus) non potest à diuina autori-
tate Christi & spiritus S. non promanasse. Si enim scriptura ipsa
non nisi inspirante ipso spiritu S. (ut Petrus docet) tradita est, mul-
tò magis de eius intellectu, qui Spiritus & anima ipsius scripturæ
est, istud idem credendum uideretur.

Alioqui tradidisset Christus Scripturas sanctas sine earum sen-
su legitimo, quod nemo sani capitis debet asserere, Scripturam ue-
rò se ipsam non posse in omnibus exponere, sed egere alio spiri-
tuali lumine, abundè à nobis probatum est in superioribus. Non
enim, ut diximus, scriptura sacra ideo diuinam autoritatem habet,
quia atramentum est sic uel sic delineatum: sed quia diuinum sen-
sum atque doctrinam Dei in se continet, ipsamq; multoties usque
adeò reconditam, ut per diuinam traditionem, & Ecclesie sensum
declarari

declārari desideret. Nam quid obsecro sibi uult, quòd ultimo Lucae legimus de Christo redemptore nostro, qui solus clauem Dauid habet, ut librum septem sigillis clausum aperiat: cum post resurrectionē discipulis suis, per quos uolebat Scripturarum cibaria fide lib. administrare, sensum earundem aperuit & reserauit, nisi traditionem intelligentiæ eius, illis impertiri uelle, per quam citra offensionem haud difficulter posset intelligi ab eis, & sancta mater ecclesia per eos perfectè posset instrui. Hæc sunt (inquit seruator noster) uerba, quæ locutus sum uobis, cum adhuc essem uobiscum, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi & Prophetis & Psalmis de me. Et subdit: Tūc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas. Ex qua reseratione traditionem intelligentiæ in Ecclesia emanasse nemini dubium esse debet. (Nota, aperuit illis intellectum, id est, dedit librum traditionum, quem illi Romanae Papæ unā cum libris Sybillinis testamento reliquerunt.)

Hosius porrò Cardinalis, nunc Pontificius in synodo Tridentina legatus, & simul quoq; præsidens, multò etiam scædius sacras literas pedibus perculcat. Nam in suo libro contra Brentium, pro monacho Soto, passim multa impia de sacris literis superbe pronunciat, quorum aliqua breuiter quidem, sed tamen ad uerbum inscribemus. Inquit enim:

Scriptura est obscura, nō solum infidelibus, sed etiam fidelibus. fol. 198, maioris editionis.

Petrus Soto, simul & Hosius in eodem libro scribunt: Extra Scripturam credenda pleraq; sunt tradita Ecclesiæ, fol. 197. Scripturæ frustra contra hæreticos proferuntur, 89. fol.

Etiā impij Scripturas probè cognoscere possunt, fol. 240. (in quo manifestè sibi met contradicit.) Item, Scripturæ possunt etiam à non spiritualibus intelligi. fol. 241. Quod non tantum hisce ipsis uerbis profert, sed etiam prolixè ibidem probare pergit. Scripturæ sacrae non omnia continent, fol. 226.

Rectissimè fecit uenerabilis uir Petrus à Soto, q̄ uerbum siue sermonem, aut prædicationem à Scriptura distinxerit, quodq; plus in uerbo siue uiua uoce lucis esse dixerit, quàm in Scriptura, 210.

Sotus & Hosius fol. 230. Euangeliū uerbum est, sed nō scriptura Euangelica. Item, aliud uerbum Euangeliij, aliud scriptura est, 431. Saluat charitas etiam sine scripturæ scientia.

Fatemur hæc duo semper esse coniuncta, ueram Ecclesiam & sinceram uerbi prædicationem. At uerò sinceritas uerbi magis agnoscitur ex ueritate Ecclesiæ, quàm e contrà, fol. 360.

Sensus Scripturæ non à Scriptura, sed à Patribus est petendus, fol. 260.

Lex Euangelica magis est cordibus indita, Spiritu sancto interiorius docete: Docebit uos omnem ueritatem. Apostoli huic Spiritu sancti interiori instinctui innixi sunt. unde Paulus: Epistola estis Christi, ministrata & scripta non atramento, sed spiritu Dei uiui: non tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.

Quare iniuriam facit dignitati Euangelicæ & Apostolicæ, & aperte imponit quòd docet Apostolos scripto tradidisse cuncta, quæ uerbo docuerunt, & acceperunt à Christo, fol. 226.

Cæt erum quid sit illud quod uocamus uerbum Dei, diligentius nobis uenit expendendum. Nam si quis putat hoc tantum esse uerbum DEI, quod scriptum in ijs libris continetur, quos Canonicos uocamus, quod nostri temporis hæreticis non tantum putare, sed asseuerare uidentur: ab eorum opinione nostra longissimè dissidet ratio, nihil ut dici posse credamus, quòd magis sit à ueritate alienum, fol. 281.

Non potes dicere Brenti, nobis ullam esse nobiscum de Scripturis controuersiam. Recipimus omnes, tanquam DEI uerbum ueneramus & adoramus omnes. Qua de re itaq; agitur inter nos: Agitur de eo, quo sensu nobis recipiendæ sint, fol. 283.

Scriptum esse aiunt: Bibite ex hoc OMNES. Si hunc sensum esse uis, ut quibus hoc dictum est, non licere putes sacerdotibus aut conficere, aut offerre, aut oblatione facta Christi corpus & sanguinem sumere, nisi sub utraq; specie: DEI uerbum est, quod obujs (ut dicunt) uis reuerenter amplectuntur. Sic enim Christus instituit. Sic una sancta, catholica, Apostolica semper obseruauit Ecclesia: neque faciet unquam, ut istud Christi mutet institutum. Sin autem illud ex his uerbis colligere conaris, quòd eis tãquam Christi præcepto cuncti compellantur ad utriusque speciei communionem, quòd aliter saluo esse nemini liceat: tuum est hoc uerbum, o satana, qui per hanc uiam & opinionum & animorum in Ecclesia Dei

ſia Dei diſſidium excitare conaris. NON EST VERBUM DEI,
folio 77.

Sic quoque in libro de Expreſſo uerbo Dei, ad Regem Polonia ſcripto, & nuper Lo-
uanij edito, uarijs modis ac rationibus extreme extenuat ac prophanat Scripturam: illud
perpetuò uergens ac inculcans, ex Scripturis ſumi ac defendi omnes omnium hæreticorum
errores. Quare nullo modo eſſe permittendum aduerſarijs, ut contra eos ex Scriptura diſpu-
tent aut pugnent. In cuius rei teſtimonium unum locum ex plurimis proferam, in quo alte-
rius cuiuſdam ſententiam de hac re citans comprobat: quem textum ad uerbum nihil mecum
interferendo, ne quis erret, adſcribam.

Semper frequens in ore hæreticorum fuit: Quærite, & inuenie-
tis: Scrutamini ſcripturas. Ac hortatur fideles, ut ſinem tamen aliquem eſſe
quærendi uelint, ſimul fidem exercitationi Scripturarum præſert. Tandem hæc uerbis
utitur: De Scripturis agunt hæretici, de ſcripturis ſuadent. (Aliunde
ſcilicet ſuadere poſſent, de reb. fidei, niſi ex literis fidei.) Venimus igitur ad
propoſitum. Huc enim dirigebamus, & hoc præſtruebamus ad locu-
tionis præſationem, ut iam hic de eo congregiamur, de quo aduer-
ſarij prouocant. Scripturas obtendunt, & hac ſua audacia maximè
quosdam mouent: in ipſo uerò congreſſu firmos quidem fati-
gant, infirmos capiunt, medios cum ſcrupulo dimittunt. Mox do-
cet, Quid contra eos, quando ſcripturas obtendunt, faciendum ſit. Hunc igitur,
inquit, potiſſimum gradum obſtruimus non admittendi eos ad ul-
lam de Scripturis diſputationem. Si hæc ſunt illæ uires eorum, an hæc
eas habere poſſint, deſpici debet, cui competat poſſeſſio ſcriptu-
rarum, ne is admittatur ad eas, cui nullo modo competit?

Hæc omnia ipſius Hoſij, alium quendam citantis ac comprobantis, uerba, de remo-
uenda ex Religionis diſputatione ſancta Scriptura, non mea ſuerunt.

Idem porro in eodem libro contendit, non ſacras literas, ſed charitatem eſſe ue-
rum ac expreſſum uerbum Dei: quod hæc eius dicta teſtantur: Charitas, chari-
tas, charitas nuſquam in Scripturis non eſt obuia noſtris oculis, ex-
preſſiſſimum uerbum Dei eſt.

Et: Si una hæc charitas abſit, inania: ſi una hæc adſit, plena ſunt
omnia. Sola hæc eſt, quæ ad ſalutem ſufficit, & ad eam ſic eſt neceſſaria,
nihil ut ſit quod quiſquã ſperet, quod poſſet aſſequi abſq; charitate.
Hoc igitur uerbum conſumans & breuians, uerbum ſaluificans, uer-
bum charitatis & dilectionis tam expreſſum eſt & dilucidum, ut

illud etiã absque Scripturis disci scribat **Clemens** presbyter Alexandrinus, cum sit spirituale quoddam decretũ cordibus fidelium (quamlibet rudes ij sint) inscriptum. Itaque nemo potest esse tam hebes, qui uerbum hoc non intelligat, nec ab illius ignorantia quif quam excusatur. Hoc est illud uerbum Dei, de quo dicit Psaltes: **Lucerna** pedibus meis uerbum tuum, & lumen semitis meis. De quo loquitur idem: **Præceptum** tuum lucidum, illuminans oculos. Reuera illuminantur oculi cordis nostri charitate, sicut excæcantur econtrariò cupiditate. (*Nota, sic remouet ut uerbum Dei de medio, ut scilicet charitas sit norma diiudicandi hæreses & errores.*)

Item: Nã si minus doctè, clarè tamen & perspicuè demonstrasse uideor, quã tam ea res Ecclesiæ Dei perniciem afferat, quod imperitissimĩ quicq; de expresso Dei uerbo sibi iudiciũ usurpant. Simul & hoc ostendi, quod sit illud uerbum Dei, quod tam clarũ, tam perspicuũ, tam expressum est, ut etiã **ABSQUE** Scripturis disci possit, à quãlibet rudibus, neq; sit necesse credentibus in Christum de eo disputare: uerũ necesse sit, firmiter in cordibus illud retinere, nec ut unquam elabatur permittere.

Ibidem, Nos uerò Dei de cœlo sententiã potius expectabimus, ac tum istos pro sua, non pro Scripturarum sententiã dimicantes, tum ipsas etiã Scripturas (quarum tot iam non diuersas modò, uerũ & contrarias interpretationes adferri uidemus) facessere iubebimus, & quod nobis cœlestis ille magister dicere dignatus fuerit reuelare, tanquam expressum Dei uerbum, ea qua par est differentia recipiemus. (*Faceffe potus Tu mancipium Antichristi, cum tuis Stenfeldicis somnijs in infernũ, quã ut faceffat à nobis Scriptura.*) ac ipsum loquentem potius audiemus, sicut etiã Propheta dicit, Audiam quod loquatur in me Dominus, quã ut ad ista egena elementa nos conuertamus, & in illis quæ nunc in hunc, nunc in illum sensum inflecti uidemus (*O blasphemiam horribilem, contra Deum, & eius sacrosanctum uerbum.*)

Non oportet (*Nota porrò eiusdem blasphemias*) legis aut Scripturæ esse peritum, sed à Deo doctum. Vanus est labor, qui Scripturæ impenditur. Scriptura enim creatura est, & egenum quoddam elementum: non conuenit Christiano, nimium Creaturæ addictum esse. Deum

esse. Deum audire oportet, cuius uoces de cœlo expectande sunt, ut nos erudiant (*Conculcatur Euangelion filij Dei, quod scrutari & audire iussus es: & uola in cœlum, quæsiturus aliam doctrinam.*) Beatus uir, inquit Dauid, quem tu erudieris. Æquè nos docet hodie, atq; olim Patriarchas & Prophetas. Prohibuit Christus, ne plures Magistri fiant, quòd unus est Magister noster in cœlis.

Audiamus ergo cernui, quid diuina maiestas per ipsum Prophetam nobiscum loquatur, abiecto isto mortuo elemento Scripturæ. (*Dominus Iesus obstruat igne infernali ista blasphema ora Antichristi, & eius mancipiorum: & uindictet gloriam ab eorum tyrannide. Summa, si cupis normam Religionis, aut Credo Antichristi, eiusq; Spiritualium, habes eam in ipsius proprio aut Canonico Iure, hisce uerbis comprehensam.*

C R E D O P A P I S T A R V M.

Papa non puri hominis, sed ueri Dei uicem in terris gerit. Vnde dicitur habere cœleste arbitrium. C. de sum. tri. l. 1. in fin. Et ideo etiam naturam rerum immutat, substantialia unius rei applicandò alijs. Art. C. commu. de le. l. 3. Et de nullo potest aliquid facere de rei uxo. ac. l. una, in prin. de conse. di. 2. reuera. & sententiam, quæ nulla est, facit aliquam. 3. q. 6. hæc quippe. Quia in ijs quæ uult, ei est pro RATIONE uoluntas, Insti. de iure natu. §. sed quòd princ. Nec est qui ei dicat, Cur ita facis: de pœ. di. 3. §. ex persona alias est. c. quamuis. Ipse enim potest s V P R A Ius dispensare. 1. de concess. præben. proposuit. Idem de iniusticia potest facere IUS TICIAM, corrigendo Iura, & mutando. 1. de ap. ut debitus. & 1. de confang. & affi. non debet. Et omnino plenitudinem obtinet potestatis. 2. q. 4. decreto.

Quid, queso te Christiane frater, horribilius, magis blasphemum aut Diabolicum excogitari omnino potest, quàm quòd Antichristus hic sibi arrogat?

Hæc ex primarijs Papæ scriptoribus, de norma, regula aut *lylulio* Papæ, eiusq; Synodorum, & præsertim Tridentinæ, adscribere uolui. nec enim omnes omnium aduersariorum blasphemias congerere, ob nimiam difficultatem operæ, & libri prolixitatem, libuit. Scatet enim undique ista Apocalyptica inferni bestia talibus in uiuentem Deum, eiusq; sacrosanctum uerbum maledictis ac contumelijs. Quibus & illud uel maximè memorabile adijce: quòd cum principes quidam ac ciuitates Anno 1551. uellent Tridentum ad eam congregationem suos Theologos mittere, (etiam C. M. intercedente) non tantum saluum conductum, sed etiam formulam normæ iudicij, in Basiliensi Synodo compro-

batam sibi promitti, ac in disputando in Synodo seruari, nihil tale impetrare potuerunt. Est autem in Basiliensi concilio hæc norma aut regula decreta.

Lex diuina, praxis Christi, Apostolica & Ecclesiæ, unà cū Concilijs & doctoribus, fundantibus se ueraciter in eadem, pro uerissimo & indifferente iudice, in hac Basiliensi synodo admittantur.

In qua norma, omnia ad Scripturam referri audimus: sed patres conciliaq; tantum eatenus admitti: quatenus se in sacris literis VERACITER fundent.

At isti Tridentini Patres aut Fratres, reiecta illa, hanc sibi commodiorem confinxerunt, cuius hæc sunt uerba:

Et signanter, quòd causæ controuersæ secundum sacram scripturam & Apostolorum TRADITIONES, probata concilia & Catholica Ecclesiæ CONSENSVM & sanctorum PATRVM autoritates in prædicto concilio Tridentino tractentur.

Vbi uidemus, alios iudices esse substitutos præter scripturam, nempe traditiones, concilia, consensum & Patres: eosq; nequaquam ut in Basiliensi formula, ad Scripturam alligatos aut restrictos. Hic ergo cernis, qualem normam iudicij id Conciliabulum sibi proposuerit, nempe talem, ubi tum omnes eorum scriptores, tum consensus, id est, aliquot recentium seculorum consuetudo, tum deniq; somnia & commenta humanarum traditionum, quas isti sub Apostolorum nomine uendunt, tanquam certissima ueritatis ac pietatis Regula audienda sunt. At si queras, quo iure & qua autoritate sibi nouam istam iudicandæ ac formandæ Religionis ac Ecclesiæ formulam fabricarint, deserta ea quæ tam recens à synodo Basiliensi comprobata est, quid tandem respondebunt? nempe, Tace tu, Nos sumus Ecclesia: sic uolo, sic iubeo, &c.

Illud quoq; euidentissimum iudicium est normæ Pontificiæ Synodi, quòd uolunt Sacras literas eatenus tantum ad iudicium de presentibus controuersijs admitti, quatenus suam interpretatione à Patribus & Ecclesia accipiunt. Quo quidem modo illi propalant se ipsos supra Scripturam collocant. Nam ipsi soli uolunt esse ista mater Ecclesia, quæ istud ius interpretationis Scripturarum habeat: præterea tandem non secundum ipsarum textum aut uerbum, sed interpretis sententiam tanquam euidentiore & certiore decerni uolunt. Quare, dum textus inflectitur ad Glossas, prorsus irritus ac inutilis est. Sumit autem sibi ista mater Ecclesia tantam licentiam in interpretanda, aut torquenda potius Scriptura, ut de eodem loco aut dicto eius modò affirmatiuè, modò negatiuè pronunciare ausit: ut supra ex Casano & alijs prolixè audiuius.

Deniq; huc referatur, quòd nunc omnes aduersarij noua quidem & priscis temporibus in Ecclesia prorsus inaudita blasphemia, sed tamen uno ore clamant, Scripturam esse tantum materiam litis: qua una ac extrema blasphemia Scriptura prorsus ex omni iure & autoritate iudicij deturbatur.

Si enim

Si enim est materia, & non potius Norma litis, ut spiritus S. toties pronunciat (Luc. 16 & ultimo, Rom. 15. 3. 1 & 2 Pet. 1) profectò non potest ullo modo in dijudicanda controuersia, secundum eam fieri iudicium, aut pronuciari: sed aliud lumen ueritatis petendum, & istis dubijs controuersijsq; tenebris inferendum est.

VIVA PRAXIS SVpra OSTEN-
SÆ NORMÆ SYNODI, SEV REFV-
TATIO CRASSORVM ERRORVM
CONCILLII

NE autem quis cogitet, ista quidem quæ hæcenus ex primarijs illorum scriptoribus recitauimus, satis horrenda esse, sed tamen Patres concilij nequaquam tam scèdè errare, aut ad eò pro libidine sacras literas torquere & conculcare, ac de Religione controuersijsq; pro suo libitu decernere: proferemus eorum uiam & palpabilem praxin, ex ipsorum proprijs decretis, hisce iam fermè 20. annis in presenti conciliabulo constitutis: unde palpabiliter deprehendi poterit, eos istam normam in dijudicandis controuersijs & constituenda Religione sequi, & temerè audacterq; sine Scriptura, imò & contra expressam Scripturam, quiduis pro suo tyrannico libitu decernere.

In prima Sessione decernunt, omnes Episcopos ac Sacerdotes Tridenti existentes, crebrò Missarum sacrificia offerre debere. At contrà sacra Scriptura clarissimè ostendit, Sacrosanctum corporis & sanguinis Domini Sacramentum, non ad sacrificium Missæ à Christo esse Ecclesiæ ordinatum ac datum, sed tantum ad communionem. Testatur item, omne sacerdotium esse in Christum translatum, qui sit perpetuus Ecclesiæ sacerdos: & denique eum solum plene sacrificasse, perlitasse & Deum placasse. Hic ergo manifestè Synodus Tridentina contra sacras literas decernit pro suo libitu ac libidine, scq; supra hanc diuinitus traditam ueritatis normam collocat. Sed de Missæ abominatione prolixius in nona Sessione agemus.

In

In tertia sessione, primum decernunt, ut omnes tantum in eo sensu accipiant, citent ac intelligant sacras literas, in quo nos sancta mater Ecclesia (hoc est Papa, qui ipsorum testimonio errare non potest, cum suis coniuratis, qui soli proprie uolunt esse Ecclesia) intelligit. Qua ratione clare scriptura sacra sententiae ac uoluntati Papae, eiusque coniuratorum subiicitur: quando quidem uerus sensus finaleque iudicium non ex scripturae uerbis ac ex textu, sed ex Papae, eiusque horrendis diris obstrictorum Praelatorum ore ac intellectu petendum erit.

In eadem anathematizantur, qui dubitant de autoritate librorum Tobiae, Iudith, Sapientiae, Ecclesiast. Baruch, Machab. epistola Iacobi, & Iudae, &c. Quo factò anathematizant omnem primitiuam Ecclesiam, quae de istis scriptis dubitauit: imò & ipsum Christum & Apostolos, qui illa Veteris testamenti scripta nunquam sua citatione aut qualicumque nominatione confirmare uoluerunt: cum essent multa quae praclare citari inde pro regno Christi potuissent, si modò authentica fuissent.

In eadem sessione decernunt, uulgatam uersionem adeò authenticam esse debere in omnibus publicis ac priuatis lectionibus, disputationibus, praedicationibus & expositionibus, ut eam nemo rejicere usquam quocumque demum praetextu aut occasione audeat. Quo factò crasse ac palpabiliter sese supra Deum, eiusque uerbum, totamque primitiuam Ecclesiam collocant. Nam certum est, Deum suum uerbum primum Hebraea aut Graeca lingua generi humano, & praesertim suae Ecclesiae tradidisse: idque in suo uero sensu audiri, cognosci, credi, & ei obediri seuerissimè iussisse. Certum quoque ac palpabile est, uulgatam uersionem in innumeris locis foede ab Hebraeis Graecisque fontibus & genuino sensu uerbi uiuentis Dei aberrare. Ergo falsum ac corruptum uerbum Dei pro uero ac genuino, contra omnipotentis Dei mandatum Ecclesiae obrudunt.

Filius Dei seuerissimè praecipit, Scrutamini scripturas. Id uerè, plenè ac solidè fieri nequit, si non prima ac summa autoritas uerbo Dei, ut illud primum in suo primario originali que sermone ab eo profectum est, tribuatur: ac nisi ipsa natiui sermonis uis sedulo solerter

solenterq; expendatur. Tota quoque primitiua Ecclesia sensit primam ac summam autoritatem deberi ipsis originarijs linguis ac testibus.

Furor potius id quam error est. Quis enim mortalium dubitat, unumquodque scriptum, orationem ac sermonem optimè ac certissimè intelligi, & autoris mentem proprijsimè percipi in eo sermone, in quo primùm est propositum, uersionesq; semper aliq; quid incommodi afferre?

Quis dubitat, spiritum S. multo aptius & certius sua sensa uerbis à se delectis in sacris literis exprimere potuisse, quam ullus mortalium, sua humana industria, postea in conuertendis eius monumentis?

Quid dicerent Medici, si iuberentur tantum, secundum uersiones, præsertim infœlices, de suis dubijs ac controuersijs sentire ac pronunciare, neglectis fontibus Græcis? Quid Iurisprudentes, si quis uel summus Imperator eis aliquam Germanicam Iuris uersionem pro originali textu obtrudere conaretur? Quid iste ipse Antichristus Romanus uociferaretur, si quis eius adoratorib. uellet eius decreta & decretales aliqua uulgari lingua traductas, legēdas ac sequendas obijcere, neglectis primis textibus: ut sunt initio à Pontificibus dictati, euulgati, ac eius cultoribus pro authenticis obtrusit?

Quis monarcha, Rex, Princeps aut magistratus ferat suum aliq; quod edictum malè ab aliquo, ex natia lingua uerti, ac eius subditis obtrudi: ita ut etiam si ad manum habeant natium edictum, uideantq; manifestas uersionis corruptelas, tamen uersionem, non originale exemplum sequi cogantur?

Proinde hic manifestè ac palpabiliter uerbum Dei, uera Ecclesia ac ipsemet Deus cum omnibus sanctissimis Patriarchis, Prophetis, Christo & Apostolis, qui sacras literas uel conscripserunt, uel conseruarunt, uel usq; ad nos propagarunt, ab isto impio decreto damnatur, ac conculcantur. Si enim nefas est Christianos summam autoritatem Hebræis Græcisq; fontibus tribuere, eosq; ut certissimos ueritatis testes audire: profectò ipsemet filius Dei summum nefas admisit, qui nobis eis linguis suum uerbum tradidit,

s & genus

& genus humanum allocutus est. Sic isti inimici Dei ipsam normam uerbi Dei peruertunt, peruersamq; eius Ecclesie obtrudunt.

In primo decreto quartae Sessionis dicunt, in conuersis ita prorsus tolli id quod uim rationemq; peccati habet, atq; ita illos prorsus puros ac innoxios reddi, ut nihil penitus eos amplius ab introitu coeli remoretur. Cur ergo tales perpetuo ex mandato Christi remissionem peccatorum quaerere & mendicare coguntur? Hoc uero est, quod Ioannes dicit: Negantes se peccatum habere, Deum ipsum mendacii arguere. Quod isti patres liculenter faciunt.

Si nihil prorsus eos remoratur a regno coelorum, cur talibus isti homines purgatorium fabricant, ubi reliquae sordes eos a regno coelorum impediunt excoquantur & absumantur?

In eodem decreto decernunt, remanens malum in sanctis nequaquam esse uere peccatum. At contra Paulus Apostolus clare pronunciat, esse peccatum, esse concupiscentiam, esse malum pugnant & militans contra Deum & eius Legem, captiuans nouum hominem sub Legem peccati, & denique seruans Legi peccati. An posset aliquid clarius dici, aut tantum excogitari, ad asserendum, manentem corruptionem esse uere peccatum: quam quod hic spiritus S. tam grandibus & quasi atrocibus uerbis, per hoc selectissimum Christi organon, tam constanter ac perseueranter ingeminat? Quare hic isti facerrimi Patres manifestissima praxi, re aut facto ipso, se supra uerbum Dei, & ipsum Deum efferunt, ac spiritum S. mendacii arguunt. Ille enim & uno nomine & definitione, ingeminatisq; descriptionibus uere peccatum esse originalem corruptionem asserit. At isti omnia talia dicenti anathema decernunt. Cogita tu Christiane Lector, qualem nam Religionem ab eis expectare possis.

In altero decreto eiusdem Sessionis, sic de officio Episcoporum decernunt:

Quia uero Christianae Reipub. non minus necessaria est praedicatione Euangelij, quam lectio, & Hoc est praecipuum Episcoporum munus: statuit & decreuit eadem sancta Synodus, Omnes Episcopos, archiepiscopos, primates, & omnes alios Ecclesiarum Praelatos teneri per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, ad praedicandum

dicandum sanctum Iesu Christi Euangelium.

Iam tu pie Lector considera, quales nam sint isti Patres, Episcopi & Prælati, qualem uere reformationem, Religionem ac regimen Ecclesiæ ab eis expectare debeas, cum nec ante id decretum annis amplius 500. nec post ferme 17 annis, suum primarium maximeque necessarium munus prædicationis Euangelij tractauerint. Quomodo tandem isti alios salutariter reformabunt, qui semetipsos reformare nequeunt? O sal infatuatum, ad quid tandem es utile? aut quid tandem ex te aliud Christus, caput Ecclesiæ suæ, faciet, quam quod prædixit, & nunc etiam reipsa opereque tibi præstat?

In quinta Sessione dicunt, liberum arbitriū non esse extinctum, sed tantum attenuatum. At contra Deus in plurimis Scripturæ locis dicit, esse non tantum extinctum ac mortuum ad bonum, sed prorsus etiam factum hostile erga Deum. Cui ergo plus credendum est, Christo aut istis Areopagitis? Plus proculdubio illis, secundum ipsorum Regulam: quia Ecclesia sit supra uerbum Christi, aut sacram Scripturam.

Ibidem fatentur quidem numero septimo, remissionem peccatorum esse nostrā iustificationem: uerū non solam, sed unā cum sanctificatione ac renouatione. Contra autem spiritus S. Rom. 3. 4 & 5. clarissimè iustificationem in sola remissione peccatorum collocat. Aliquanto uerò post idē patres in eodem capite dicunt, unicam formalem, (hæc eorum uerba sunt) causam nostræ iusticiæ esse renouationem mētis nostræ. Quo planè excludunt remissionem peccatorum ex iusticia peccatoris. Ita tum cum uerbo Dei manifestissimè pugnant, tum & secum.

In eadem sessione numero sexto, dilectionē numerant inter præparantes causas ad iustificationē, longo tamen interuallo dilectionē iustificationi præponentes. Mox uerò in sequenti Capite, dilectionem in ipsa demū iustificatione, ut eius causam formalem infundi docent, sibi met seorsimè contradicentes, dum dilectionem iam procul iustificationi præponunt ut causam præparantem, iam in ea ipsa iustificatione ut eius causam formalem collocant.

In eodem decreto dicunt, alium magis, alium minus iustificari. Contra Scriptura affirmat, Christum plenè iustificare & seruare

omnes credentes, nempe uera ac perfecta remissione peccatorum. Afferit etiam imperfectam iusticiam in iudicio Dei non subsistere. Pugnant ergo cum uerbo Dei, pugnant & secum. Nam in præcedenti decreto grandibus uerbis asseuerant, conuersos prorsus ac perfectissimè mundari ac iustificari.

In eodem decreto iubent dubitare conuersos, an Deus illis iam sit placatus, aut non. At contra tota Scriptura inculcat, firmissimè credendum esse, & nequaquam dubitandum. Vnde illa tam grandia uerba de fiducia & liberrimo accessu ad Patrem & thronum gratiæ. Ad quam fidem nos Deus longè dulcissimis, & plusquam maternis promissionibus & mandatis, atq; adeo etiam iuramentis allicit, inuitat, & planè compellit.

Quomodo autem tales homines, o bone Deus, uel initium uel finem Dominicæ orationis dicere possunt? Quomodo enim is Deum appellabit suum Patrem, qui dubitat, an sit sibi uel proprius Pater, uel seuerus Iudex? Quomodo item in sua prece Amen dicet, qui dubitabit an sit exauditus (quod ea uox ualet) aut non? an à Deo remissionem peccatorum impetrauerit, aut non? Quomodo Spiritus sanctus in eorum pectoribus clamabit Abba pater? Quomodo etiam testimonium præbebit spiritui nostro, quòd filij Dei simus? Sic uno hoc decreto uniuersam pietatem euertunt: & simul Deum promittentem mendaciū arguunt: & Christum, tanquam ministrum, non abolitorem peccati, summa contumelia afficiunt.

Non defuerunt autem, qui huic blasphemo errori in Synodo repugnauerint: ut Catharinus in suo edito contra Sotum libro testatur. Sed maior ac deterior pars uicit meliorem.

In eodem decreto damnant, si quis dicat legem esse impossibilem. Si possibilis est, cur filius Dei cœlitus uenit, ut pro nobis eam impleret? Cur omnes, uel sanctissimi, perpetuò mendicare gratuitam iustificationem coguntur? cur non potest iustificari in conspectu Dei ullus uiuens? cur in Psalmis pij orant, ne Deus intret in iudicium cum eis, quia nemo in conspectu eius iustificari queat? Cur tantum iram operatur? Cur clarè Paulus pronunciat, Legem esse impossibilem? Rom. 8.

Cur

Cur deniq; ipsemet se in exemplum omnium piorum Roma. 7. proponens, tantopere queritur, Legem quidem esse spiritualem, se uero carnalem: & planè impossibile sibi esse, quantumuis renato, eius mandatis satisfacere? Tota Hierosolymitana synodus pronunciat, Acto. 15, Legem esse planè impossibilem, nec se nec maiores suos eam potuisse portare. Cur Paulus ad Galatas negat, Legem posse iustificare ac saluare quenquam?

Ibidem damnant, quòd docemus iustos, quoq; in omni suo bono opere simul aliquid peccare, ob operis summam imperfectiorem. At Isaias clarè contradicit: Omnes nostras sanctitates & iustitias esse euanidas, ut florem agris: imò immundas, ut pannū menstruatae. Cur item Paulus pronūciat omnia opera sua esse reiecta? menta, imò & dāna? An non tribuitur eis, in istis dictis, peccatum?

Deniq; ibidē pronūciāt, pios Verè suis bonis operibus uitam æternam mereri. Contrā Deus in Scriptura sancta pronūciat, solum Christum ea mereri: solum illum torcular calcasse. Non esse aliud nomen sub cœlo datum, per quod homines saluari queant, aut debeant. Ipsum solum esse illum unicum agnum Dei, peccata mundi tollentem: ipsum solum esse uitam & ostium ad patrem.

Testatur item Scriptura, quòd sicut uita æterna respectu Christi planè est meriti præmiū, ita nostri respectu sit merum ac purum Dei donum, Isa. 55, Eph. 2. Contradicunt ergo isti homines uenti Deo, in suo uerbo, apertissimè. Quin & sibimetipsis, nam paulò post clarè ostendunt, bona opera improprie dici nostra merita. Hæc enim sunt eorum uerba inter alia: Deitanta est erga homines bonitas, ut eorū uelit esse Merita, quæ sunt ipsius Dona.

Deniq; ne singula huius Sessiois propalām impia persequar, anathematizāt eos qui dicunt, Christum uenisse in hunc mundum ut esset redēptor, & non etiā legislator. At Ioannes contrā discretissimè legislationē soli Mose, & gratiam soli Christo adscribit, inquitens: Lex per Mosen data est, gratia autem & ueritas per Iesum Christum. Item: Lex usq; ad Ioannem: Non ueni ut iudicē mundum: iusticia patet sine Lege. Rom. 3, & innumera alia loca, omnem legem ac opera à iudicio Christi excludētia, idem ualidissimè confirmant.

Nihil necesse erat Christum novas leges hominibus imponere: Satis, & plus satis legū iam alio qui erat in mundo, quæ nos earum debitores & præuaricatores usq; in infernum suo oneroso fœnore deprimebant. Venit igitur, ut illis legibus pro nobis persolueret, imò ut maledictum legis pro nobis fieret, & Chirographum eius laceraret: tantum abest, ut nos nouis debitis oneraret.

In sexta Sessione decernunt, Septem esse Sacramenta. At ubi dabunt certum uerbum Dei, de Confirmatione, Matrimonio, Ordinatione, Pœnitentiâ, & extrema Vnctione? Quid in conferendis hisce ipsorum Sacramentis, ex mandato Dei pronūcietur? Vbi dabunt etiam elementum, diuinitus ordinatum confirmationi, coniugio, ordinationi aut pœnitentiæ? cum certum sit, sine diuinitus ordinato & mandato ac uerbo sacramenta non esse, nec esse posse.

Iubent etiam credere, ista sua septem Sacramenta esse ad salutem necessaria. At cōtrā ipsimet decernunt, coniugium ordinatis esse non tantum non necessarium ad salutem, sed etiam planè perniciosum. Sic nec ordinatio iudicatur ad salutem necessaria.

Denique anathematizant eos, qui negant Sacramenta esse ex opere operato efficacia, & conferre gratiam etiam non credētibus.

At contrā tota Scriptura contendit, omnia bona, præsertim spiritalia, & ad gratiam Christi pertinentia, per fidem accipi: contrā autem, in crudelitatem non solum nihil accipere, sed etiam extremè Deum offendere ac irritare, sibiq; æternum exitium attrahere.

In quinta Sessioe, sub isto impio IIII habita 16. Iulij, anni 1562 (quæ fortè in numero octaua est) manifestissimè cōtra expressum Dei uerbum de Sacramento corporis & sanguinis Domini decernunt. Quod clare ac crassè omnibus demonstrari potest. Hæc enim sunt ipsorum uerba ex impressa eorum charta descripta:

Laicos & clericos non conficientes, non adstringi iure diuino, ad communionem sub utraq; specie. Cap. 1. Itaq; sancta ipsa synodus à Spiritu sancto qui est Spiritus sapientiæ & intellectus, Spiritus consilij & pietatis, edocta atq; ipsius ecclesiæ iudiciū & consuetudinem secuta, declarat ac docet, **NULLO DIVINO PRÆCEPTO** Laicos & clericos non conficientes obligari ad Eucharistiæ Sacramentum, sub utraq; specie sumendum, neque ullo pacto
salua

(salua fide) dubitari posse, **QVIN ILLIS ALTERIVS SPECIEI COMMVNIO AD SALVTEM SVFFICIAT.** Nam & si Christus Dominus in ultima coena uenerabile hoc sacramentū, in panis & uini speciebus instituit, & Apostolis tradidit, non tamen illa institutio & traditio eò tendunt, ut omnes Christi fideles statuto Domini ad utranq; speciem accipiendam adstringantur, &c.

O prophana, aut blasphema potius ora. Audent citare auctoritatem ac testimonium Spiritus sancti contra institutionem filij Dei: Vnde autem uel sibi uel alijs probabūt, id ipsoꝝ decretum uenire à Spiritu sancto: At nos contra liquidò monstrare possumus, id proficisci à spiritu satanae, huius enim proprium est, euertere institutionem Christi: non Spiritus sancti. Quid spiritus sanctus hac de re sentiat, satis in sacris literis & à se inspiratis literis scripsit: **Bibite ex hoc omnes,** & id etiā de Laicis exposuit 1. Co. 11.

Dicunt se sequi Ecclesiā. O nefas. Vnde probabunt, uerā Christi Ecclesiam unquam communionem sub una tantum specie probasse: Num quicquid Constantiensis congregatio affirmavit aut negauit, id mox tota Ecclesia affirmavit aut decreuit. At contra innumera testimonia extant, quod inde à Christi passione usque ab hinc 200 annis tota Ecclesia, perpetuò integram & inuiolatam & Christi institutionem in hoc sacramento comprobauerit, & obseruauerit, quod in alio scriptos prolatis plurimis testimonijs probabimus.

Audent isti propalam & coram sole ac mundo hoc pronunciare, nullum diuinum mandatum esse de communionem sub utraque specie à Laicis sumenda.

O Deus uide horrendam tyrannidem Antichristi, eiusq; mancipiorum, An non tu clarè per filium tuum instituisti sacrosanctum Sacramentum corporis & sanguinis Christi, simul sub Pane & Vino: An non etiam iteratis uicibus per eūdem seuerissimè iussisti, sub utraque specie (ut uulgò loquuntur) ritum hunc obseruari, clarè etiam dicendo, **BIBITE EX HOC OMNES;** non rasi tantum inmissificando, sed planè omnes Christiani: ut ipsemet Christus exposuit, cum dixit, Qui pro uobis effunditur, ab omnibus uult sumi pro quibus est effusus, & Paulus ad omnes Corinthios scribens in
stitutio

stitutionem ac mandatū Christi, indicat omnibus Christianis commune esse. Nec semel hoc tantum à Christo mandatum est, sed etiam repetitis uicibus, teste Paulo, qui addit præcedenti mandato Secundū, inquit: **HOC FACITE**, quoties Biberitis, in mei commemorationem. Tertium: Quoties de hoc pane comederitis, & de hoc calice biberitis, mortem Domini annunciate Quartum: Qui Biberit de hoc calice indignè, reus erit sanguinis Christi. Quintum, Qui enim Bibit indignè, iudicium sibi met bibit.

En sexies audimus, seuerum Domini mandatū & institutionem de bibendo ex calice Domini, recitari ac iterari. Qua ergo cōscientia ac pietate, (sed mitto conscientiam) qui saltem fronte ac ueracundia audent negare, esse ullum diuinum mandatum de cōmunionem sub utraq; specie? Atque insuper hoc suum tam horrendum mendacium Spiritui sancto, & Ecclesiæ Christi coram toto mundo attribuere non uerentur.

Alteram isti dicunt speciem ad salutem Christianis sufficere. At Spiritus sanctus qui per Paulum loquutus est, qui proculdubio diuersus ab hoc Tridentini conciliabuli spiritus fuit, cōtrā affirmat, uel mediocrem abusum huius sacrosancti Sacramenti, esse prorsus perniciosum: ut quòd Corinthij non satis semet probabant, nec alios in communicando expectabant. Quid non minarum ac pœnarum illis Apostolus proposuisset, si cognouisset Corinthios audere ipsam filij Dei institutionem inuertere & mutilare, & toties iteratum mandatum, Bibite ex eo omnes, non tantū negligere, sed etiā expresso decreto ac seuero anathemate condēnare ac tollere?

Quare cōmunioni sub una specie uerè sufficit ad salutem, scilicet petendam, & æternum exitium accersendum. Cælum enim & terra transibit: unum uerò unicū uerbum, apex aut iota, de mandatis aut institutis filij Dei, aut sacris literis non transibit, quin omnia impleantur uel per obedientiam obseruantium, uel per condonationem ueniam perentium, uel denique per horrendas pœnas ea negligentium.

Negant institutionē Christi eò tendere, ut Christianos ad cōmunionem calicis obliget, O extremam & plusquam Epicuream audaciam.

Quorsum

Quorsum ergo tandem tendunt institutiones ac ordinationes filij Dei, nisi ut firmissimè à populo Christiano obseruentur? Dicite si quid habetis aut salutem comminisci potestis, quis alius sit institutionis Christi finis, quàm ut ab Ecclesia sanctè obseruetur? Verum finem tollitis, & alium nominare nequitis. Cur, inquam, uos alium finem aut consiliū non indicatis, & multo minus probatis? Quis unquam audiuit, aliò tendere ullius superioris mandata ac instituta subditis proposita quàm uti seruētur? O blasphemam impietatem, & cæcam furiosamq; audaciam.

Sed nondum is furor rabiesq; istis hominibus satis est, quòd expressum totiesq; iteratū Dei mandatum de bibendo sanguine filij Dei negant: Pergunt insuper plusquam gigantea audacia sibi ius rapere, supra ipsa filij Dei sacramenta & institutiones: easq; sibi licere inuertere contendunt. Hæc enim in eorum decreto sequuntur:

ECCLESIAE POTESTAS CIRCA DISPENSATIONEM Sacramenti Eucharistiae. Cap. 2.

PRæterea declarat synodus. hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salua illorum substantia, ea statueret uel mutaret, quæ suscipientium **UTILITATE**, seu ipsorum Sacramentorum **VENERATIONE**, pro **RERUM**, **TEMPORVM** & **LOCORVM** **VARIETATE** magis expedire iudicaret. Id autem Apostolus non obscure uisus est inuuisse, cum ait 1. Cor. 4. Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Atq; ipsum quidem hac potestate usum esse satis constat, cum in multis alijs, tum & in hoc ipso Sacramento, cū ordinatis nonnullis circa eius usum, Cætera (inquit 1. Cor. 11) cum uenero disponam.)

Contra uerò hæc sola potestas perpetuò Ecclesiæ in sacramentis uerbo ac ordinationibus Christi fuit. Audi filia, & inclina aurem tuam. Qui soluerit unum de mandatis hisce minimis, minimus uocabitur in regno cœlorum. Et, Beati qui audiunt uerbum Dei, & custodiunt. Et, Vos dico amicos meos, si feceritis quæcunq; ego præcipio uobis. Ipsemet uiuentis Dei filius testatur ac protestatur, se non habere ius mutandi uel minimū quid, in ijs quæ doceat, ac Ecclesiæ suæ tradat. (nedum ut illud Ecclesiæ traderit) inquit: Ego ex me ipso non sum loquutus, sed qui misit me pater, ipse mandatum mihi dedit, quid dicam & quid loquar: & scio, quod mandatum eius uita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor.

Audet Babylonica Thais, in suo uenenato Iure clamare, sibi quidem docendi & imperandi munus traditum esse, alijs uerò tantum obediendi necessitatem incumbere. At hac ipsa regula est in populo Dei immota & cœlitus sancita: ut solus Deus sit unicus Religionis magister aut præceptor, solus ille præscribat, ordinet ac doceat id quod ipsi uideatur: totum uerò genus humanum tantum audiat, credat & obediat, Hunc hunc audite. Et, Audi filia, & inclina aurem tuam. Solius Dei est, in Religione ordinare ac discernere: Ecclesiæ uerò, totiq; generi humano, sola discendi & obediendi necessitas restat.

Dicunt

Dicunt illi, Seruata sacramenti substantia. Præclare autē ista mutilatio seruat substantiam sacramenti, ut isti impostores in speciem factant, ut miserōs Christi puillos decipiāt. An enim nō sunt duæ primariæ partes substantiæ sacramentorum, nempe Elementum & Verbum? quorum utrunq; mutilant, ut nec ipsi quidē negant. Nam & calicem aut uinum ex hoc sacrosancto filij Dei testamento subtrahunt; & totum uerbum ad eam speciem pertinens auferunt, nempe, Et accepto poculo gratijs actis dedit illis dicens, Bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus Noui testamenti, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum. & quæ alia Paulus adiungit.

Sic porrò foedè arrepto uerbo & promissione filij Dei, de dādo sanguine, unde tandem certò constabit, dari cōmunicantibus sanguinem? Neq; enim frustra filius Dei de altera tantum parte elementi, seu de solo pane dixit, Hoc est corpus: & de solo uino, Hic est sanguis. Sacramenta Dei non ex Phylis concommitantijs, sed ex solo uerbo ac institutione Dei dependent, suamq; essentiam sortiuntur. Sublato uerò uerbo mandato & institutione Dei, sacramenta planè desinunt esse.

Sic ergo sacrilegè cum substātiales huius sacrosancti sacramenti partes, nempe tum elementum, tum & uerbum mutilent & truncent, quomodo & uerè docere possunt se seruare integram substantiam: Verū istam longè desperatissimam coniuratorū Antichristi audaciam nihil pudet, manifestè contra palpabilem ueritatem quiduis pronunciare, & blaterare. Væ illi, qui se tam crassa impostura decipi patiuntur.

Dicunt sibi licere ea corrigere ac statuere in hoc Sacramēto, quæ uel hominum salutē, uel huius sacramenti dignitati conueniant.

O sacrilegam audaciam, Num ergo Tridentina cohors melius nouit aut instituere potest, quid uel salutē hominum, uel dignitati sacramentorum conueniat: quàm ipsemet cœlestis magister, & unica uia, ueritas & uita, uel etiā eius cœlestis pater, cuius præscriptum filius, ut supra audiuimus, exactissimè secutus est?

Dicunt illi, pro uarietate temporum, hominū ac locorum, Num ergo Christiana Religio adeò incerta & incōstans est, ut pro tem-

pora, locis ac hominibus uariet. Hoc uerò Turcæ de suo Alcorano, & Iudæi de suo Thalmud dicere non aufint.

Sed audi, Christiane frater, bellas prædicationes, quibus hanc suam Babylonicam turrim, quiduis in Sacramentis & Religione mutandi confirmant, & constabiliunt *θεόμαχοι* isti Gigantes. Apostolus (inquiunt) uo cauit se dispensatorem mysteriorum Dei, 1 Cor. 4. Vbi putant illi uocem disputationis more Aulæ ac Cancellariæ Romanæ aut etiam Canonistarum, intelligendam esse: ut cum illi dicunt, Papa habet potestatem dispensandi contra Apostolum, Euangelistam, & totum uetus Testamentum, id est pro libitu statuendi & decernendi. De quibus ipse dispensationibus rectè sui proprii Canonistæ, pronunciant, quod sint potius dissipationes quam dispensationes.

Nihil tale unquam Paulus egit, dixit, aut somniauit: sed affirmat, se tantum esse ministrum & œconomum, & in œconomio id uel maxime requiri, ut sit fidelis, id est res heri sui non pro suo arbitrio, more illius infidelis serui familiæ præpositi, sed pro se uero ipsius domini præscripto distribuat. Id ille se tantum tradidisse Corinthiis affirmat ac protestatur, quod à Domino acceperit: id eoq; eius institutionem, quæ sola sit audienda, ad uerbum recitat. Toties item inculcat, doctrinam quam docet, non esse commentum: non etiam ab alijs hominibus accepisse, sed à Christo ipso. Quoties etiam in rebus non magnis destruitur expresso Dei mandato, id ipsum mox confitetur, ne quis timeret sua dicta aut dictata, ubi caret uerbo Dei, pro diuinis accipiat. Quare clarè negat, se mandare, sed tantum consilium dare: & addit, Se nulli necessitatem imponere, aut laqueum iniicere uelle.

An non est, Christiane Lector, præclara hæc Scripturæ tractatio, & firma probatio, quod sanctissimo Antichristo, eiusq; coniu-ratis bicornibus, dispensatio in Sacramentis uiuentis Dei libera sit, ut pro temporum, hominum ac locorum statu, id est pro suo habitu, hodie sic, cras aliter, ex plenitudine potestatis, & scrinio pectoris sui (ubi sunt omnes iniuriæ, iura uolebam dicere) liberè dispense? Nunc & alteram Scripturæ citationem, perinde Curtifanicè tractatam, audiamus.

Dicunt Paulum esse usum potestate statuendi ac dispensandi in Sacramentis

Sacramentis, prout ei uisum sit expedire. Itē aiunt, Ordinatis nonnullis: quasi Paulus ea quæ docet 1. Corin. 10 & 11. de Sacramēto; ordinauerit, & non potius tantum Christi ordinationē recitauerit.

Sed arguit in faciem eos mendacij apertissimus Pauli textus, eo ipso loco quem citant. Testatur enim disertè Apostolus, se idē ipsum accepisse à Domino, quod Corinthijs tradiderit: non adiecisse, non diminuisse, non etiam mutare quicquam. Quid ergo ille ibi Romanistarum more dispensauit, aut dissipauit?

Quod autem dicit, Cætera, cum ueniam ordinabo: intelligit non de ipsa institutione huius Sacramenti, quam illis iam plenè tradiderat, sed de externis ceremonijs, & accidentarijs circumstantijs, ut est tempus & modus conueniendi, sese inuicem in celebranda cœna expectandi, modestè ac parcè proposita sumendi, certo ac decoro modo sese in templis gerendi, ut mulier sit capite tectò, uir aperto, certa ratio concionandi, & quæ similia, per sese, quidem adïaphora sunt, nec prohibita, nec mandata, sed tamen ad decorum, ordinem & ædificationem facientia, ut postea dicer.

En hic cernis, pie Lector, quàm fideliter & sanctè Curisani Romani & mancipia Papæ soleant tractare sacras literas, aut uerbum uiuentis Dei, & inde Religionis controuersias dirimere. Eos igitur modò audias, si uis in uitam ingredi. Sequuntur eorum decreta.

CANONES DE COMMVNIONE SVB VTRAQVE
specie, & paruulorum.

CANON PRIMVS.

SI quis dixerit, Ex Dei præcepto, uel necessitate salutis, omnes & singulos Christi fideles utranq; speciem sanctissimi Eucharistiæ sacramenti sumere debere, Anathema sit.

CANON SECVNDVS.

SI quis dixerit sanctam Ecclesiam Catholicam, Non iustis causis & rationibus adductam fuisse, ut Laicos, atq; etiam Clericos Non conficientes, sub panis tantummodo specie communitæ caret, aut in eo errasse, Anathema sit. Hactenus illi.

Hoc anathemate totam Ecclesiam Christi usq; fermè ad nostra tempora sacrilegè anathematizant, quæ sensit ac docuit, esse Dei mandatum, ut sub utraq; specie hoc sacrosanctum Sacramentum sumatur. Quin & ipsum unigenitum uiuentis Dei filium blasphemio ore excommunicant. Nam ipse, sicut à Patre iussus fuit, discretissime dixit, Bibite ex hoc omnes: idq; non tantum semel dixit, sed & sapius repetijt, ut supra abundè ostendit. Si igitur confidentes hoc mandatum anathematizantur, multo certè magis instituens tam iniustum mandatum.

Quæ autem tandem sunt istæ causæ mutilanti sanctissimum fidei Dei testamentum, quas Ecclesiam habuisse fingitis? Cur non indicatis eas? Quæ uerò possunt excogitari, aut etiam tantum conungi causæ, cur creatura Creatoris sui mandatum peruertat?

Contrà autem (etsi hæc una causa, nēpe institutio & mandatum Dei sit ponderosior toto mundo) recitantur non tantum à ueteribus, sed à recentissimis (ut sunt, post Ambrosium, Lombardus, Thomas, & Glossa Decreti) & à plurimis alijs recentibus pontificiorum scriptis, (quorū testimonia aliquando fortè seorsim edentur) longè grauissimæ causæ, cur sub utraque specie sit hoc sacramentum sumendum: quorum dicta uide, Ambrosij quidem & Thomæ super 1. Cor. 11. Lombardi uerò lib. 4. dist. 11. & Glossæ dist. 2. de cons. ca. Comperimus.

Hic igitur & alij scriptores ostendunt grauissimas rationes, cur sub utraq; specie sit hoc Sacramentum institutum, & sumendum. At isti, cum quidem anathematizent eos qui non credunt, ac fateantur Ecclesiam habuisse grauissimas causas tollendi posteriorem speciem, tamen nullas proferre queunt.

Est uero obseruatu dignum, quam Pontificia Ecclesia ac Religio sibi pulchre constet. Isti Patres diris deuouent, si quis non credat eos habere grauissimas causas, cur tantum sub una specie sit communicandum. At eorum Ius ante 400. annos congestum, & usque in hodiernam diem ab illis pro sacrosancto habitum, contra pronunciat, communionem sub una specie, prægrande sacrilegium esse. Verba eius hæc sunt:

Gelasius Papa de consec. dist. 2. cap. comperimus. Comperimus autem, quod quidam, sumpta tantummodo corporis sacra portione, à Calice sacri cruoris abstinere. Qui proculdubio (quoniam nescio qua superstitione docentur astringi) aut integrum Sacramentum percipiant, aut ab integris arceantur. Quia diuilio unius eiusdemque mysterij, sine GRANDI sacrilegio non potest prouenire. Glossa ibidem: Nec superflue sumitur sub utraq; specie. Nam species panis ad carnem, & species uini ad animam refertur: cum unum sit Sacramentum Sanguinis, in quo est sedes animæ. Iamque sumitur sub utraque specie, ut significetur, quod utrumque Christus assumpserit, carnem & animam: & quod tam ad animam quam corporis tuitionem eius participatio ualeat. unde, si sub una tantum specie sumeretur, ad tuitionem alterius tantum ualere significaretur.

En uides prorsus contradictoria dogmata, uno eodemque tempore, in regno Papæ esse ac uigere: ut hinc quidem conciliabulum clamet, communionem sub una specie longè pientissimam ac catholicissimam esse, grauissimasque eius causas haberi, & contrarium dogma ut foedissimam hæresin damnet: inde Sacrosanctum ius Paparum clamet, Communionem sub una specie esse ingens sacrilegium, & grauissimas causas haberi et sub utraq; specie sit communicandum.

152
DE NONA SESSIONE TRIDENTINÆ
SYNODI.

SI quis omnino adhuc hactenus dubitauit, an Papa sit illa uere
Shorrenda, & à Daniele, Christo ac Paulo prædicta abomina-
tio, in loco sancto stans, nempe magnus ille Antichristus, sese in
templo Dei collocans, supra Deum ipsum efferens, omnibusq;
colendum & adorandū obtrudens: nunc certè ex eius nona Sessio-
ne dubitare desinet, si uel micam pietatis, aut saltem sani cere-
bri habet. Nam in hac Sessione, per suum illud Conciliabulum,
duo ingentia signa aut notas, ac ueluti diabolica cornua suæ Lu-
ciferianæ superbix exerit, dum & communionem sub utraq; spe-
cie, quam hactenus ut extremam impietatem, horrendis execratio-
nibus & anathematismis, ac insuper ferro ac igni persequutus est,
aliquibus se concedere uelle decernit: & in summam contume-
liam plenissimamq; abrogationē sacrificij & passionis Iesu Christi
suum Missaticum deum Maozim, denuò in templo Dei erigit.
De quibus nunc hic ordine breuiter dicam.

Communionem sub utraque (uti loquuntur) specie, à filio Dei
nomine æterni Patris, ac Creatoris totius mundi, in suo sacrosan-
cto Testamento, non tantum institutam, sed etiā seuerissimè man-
datam, ab omnibus patribus comprobata, & amplius quàm
per 1300 annos Ecclesiæ Dei usitata & sanctè frequentata,
ausus est iste immanissimus filij Dei hostis, ante 140 annos, ut
foedam hæresin, sine omni uerbo Dei, imò & expressissimè con-
trarius ac fas, diuinum simul & humanum, atq; adeò etiam contra
propriū ius aut decreta condemnare, & ab eo tempore crudelis-
simè Christi membra propterea persequi & excarnificare. Nunc
uerò contrà, eandem ut piam ac sanctam uult, quibus hominibus
sibi uidebitur, & etiam quibus sibi libebit conditionibus con-
cedere.

Si est per sese suaq; natura pia ac sancta, quo iure unquam antea
ausus est eam condemnare, prohibere, & tam innumera Christi
membra propterea tam immaniter iugulare? Si est per sese impia,
quo iure, qua'ue conscientia aut fronte, saltem audet nunc eādem
contra

contra propria decreta & conciliabula & amplius 200 annorum
praxin concedere?

An non est hæc tum ipsius rei immota ueritas, tum & omnium
gentium non planè Epicurearum ac furiosarum sententia & opi-
nio, quòd si quicquam omnino aliud Religio, certè per sese suaq;
natura sit ac esse debeat in omnibus suis partibus res uerè bona, sa-
lutaris ac sancta, & nullo modo ad placitum libidinemq; ullius, uel
unius, uel etiam omnium mortalium dirigenda ac inflectenda, aut
inde ullatenus dependens. Turcis profectò hodierna die infini-
tum eertior, sanctior, firmior, ac magis immota est ipsorum Reli-
gio, quàm nobis Christianis: si sic in nostris sacrosanctis Mysterijs
uidemus, ut Antichristus & eius impium conciliabulum iam facit.
Illi enim prorsus extremum nefas esse existimant, quicquam uel in
minimo de suo illo Mahometismo tollere, aut immutare.

O deploranda, imò & pudenda atq; adeò detestanda fors condi-
tioq; Christianorū, si eorū Religio ac salus, ad unius Epicurei, om-
nibusq; flagitijs & turpitudinibus propalàm notorieq; contami-
nati homuncionis arbitrium libidinemq; flexilis, uaga ac incerta
fluctuabit. Nihil hic opus est longa, solerti aut operosa refutatio-
ne. Incurrit enim hic furor potius quàm error, uel in ipsorum penè
brutorum sensum ac iudicium: adeò propalàm fœdus, palpabi-
lis ac execrabilis est.

Cæterùm hinc liquidò apparet, uerissimum esse quòd supra de
eorum norma iudicij, Synodi ac Religionis ex eorum proprijs
scriptis ostendimus: nempe, ipsis Deum eiusq; uerbum, aut sa-
cras literas ludibrio esse, eosq; pro suo libitu libidineq; de Reli-
gione ac doctrina uiuentis Dei modò affirmatiuè, modò nega-
tiuè statuere, ac ex suo commodo utilitateq; Leges Religionis fi-
gere ac refigere uelle, non aliter ac in politijs extremi perditissi-
miq; tyranni solent.

Hocfanè est, quòd toties Cusanus & alij coniurati satellites
istius horrendi idoli, propalàm in suis scriptis pronunciarunt: Ec-
clesiam aut concilium, id est Papam cum suis mancipijs, esse super
sacras literas: & licere eis de eadè re aut parte, Religionis dogma-
te, aut sententiâ uerbi Dei modò sic, modò aliter statuere, ipsoq;

u etiam

etiam usu aut praxi agere aut obseruare.

Verum nunc nos, relictis istis manifestis derisoribus & illu-
sionibus uiuentis Dei, eius uerbi, Religionis ac Ecclesie, atque adeo
omnium hominum & totius mundi, in sua abyssu Diabolicæ impie-
tatis: conuertamus nos ad pusillos Iesu Christi, eisq; monstremus
aliquot grauissimas causas, cur nullo modo possint citra extremam
Dei contumeliam, & suum æternum exitium, ista ratione ac con-
ditionibus, quas conciliabulum proponit, & Papa postea in suis
dispensationibus etiam plures & terriores proponet, uti.

Primum: Deus uult solus esse Deus, nec uult gloriam suam alteri
dare: uult solus esse magister ac formator Religionis: solus in ea
uult audiri, obediri ac coli, Ideo & ob hoc ipsum damnat omnes
cultus humanos, etiam si per sese impij non sint, quia uult non homi-
num mandatis, sed suis dogmatis, aut secundum sua præscripta coli.
Frustra (inquit clamans) me colunt mandatis hominum: &, Hunc,
hunc dilectum filium meum audite, qui nihil à se loquetur, docebit
aut instituet, sed tantum (sicut dixi) præcepi & præscripsi ei, sic loque-
tur. Quin potius clamabit aut protestabitur: Quod omnis planta-
tio, quam ego cœlestis pater non plantauero, euelletur, extirpabitur,
ac in æternum ignem unam cum suis cultoribus abijcietur.

Quare, etiam si esset piensissimum ac sanctissimum dogma, quod
iam ab istis proponitur: ob hoc tamen ipsum erit omnibus illud
sequentibus impium ac perniciosum: quia talis communio non
ut ex mandato uiuentis Dei, quod isti negant ullum adesse, sed
tantum ut ex dispensatione, gratia, ac fauore Papæ accipietur.

Secundò consideretur, quoniam is sit qui id concedendi ac dis-
pensandi uim sibi sumat: nempe Antichristus ipse, omnium qui
unquam fuerunt aut erunt, hæreticorum aut hostium Dei, eiusq;
dilectissimi filij caput, dux & antesignanus. Quare, quicumq; ab
eo talem comunione recipient, ille sese hoc ipso facto Antichri-
sto adiungat, eum adorabunt: & ideo necessario ac reuera Christo
seruatori hostes fient, & nefarium bellum indicent.

Tertiò, cum proponatur conditio, ut qui sic sub utraq; specie
communicare uolent, simul profiteantur ac testentur, illam alteram
diuersam & huic contrariam communionem tantum sub una spe-
cie,

cie, etiam piam, probam ac sanctam esse: necesse erit, tales cum Deo, tota rerum natura, & secum quoque pugnare.

Nam Deus uult non solum, ut tantum ipsum eiusque dogmata agnoscamus, recipiamus, & obseruemus: sed etiam ut omnes alios deos, diuersasque ab hac sua Religione ac doctrina sententias ac cultus, in omnibus eius partibus fugiamus, detestemur ac execremur. sicut luculenter per suum selectum organon clamat: Si quis aliud Euangelion docuerit, anathema sit. Vult, inquam, ille non tantum affirmatiuam, sed & negatiuam fidei nostrae sententiam habere, ut non tantum probemus ac exosculemur solum illa quae ipse affirmat, sed etiam detestemur ac damnemus omnia uel contraria uel quoquomodo diuersa. At isti uolunt, ut & affirmatiuam de utraque specie, & alteram de una, & denique utriusque speciei damnationem, non ita dudum per istos factam, approbemus.

Pugnabunt quoque, ut dixi, tales cum tota rerum natura. Nam in omnibus rebus ac scientijs tantum unum de uno uerum est: & certe contraria de eodem simul uera esse nequeunt. aut enim pia aut impia, noxia aut salutaris est communitio sub utraque specie. Et, si sub utraque pia est, altera certe est impia: ac contra. Si enim aliter res haberent, ut contradictoria simul uera esse ac existere possent, tolleretur omnis certitudo, atque adeo etiam ipsa rerum natura prorsus euerteretur.

Denique pugnabunt tales communicantes secum ipsi, cum talia profitebuntur. Impossibile enim est, unam mentem contrarias, aut etiam contradictorias sententias simul intelligenter concipere & pro ueris habere. At isti iubentur plures contradictorias sententias simul profiteri: ut sunt, Communio sub una specie recta, pia ac salutaris est: Communio sub duabus speciebus recta, pia, sancta ac salutaris est. Communio sub utraque specie pia, sancta ac salutaris est: Communio sub utraque specie iuste ac sancte salutariterque danata prohibitaque est, & sancte factum, quod innumeris Christiani ob eam exusti sunt, exuruntur ac exuruntur. Ecclesia habet grauissimas & iustissimas causas prohibendi & damnandi utranque speciem. Ecclesia habet iustissimas sanctissimasque causas concedendi communionem sub utraque specie. Hec & alia prorsus ac ex diametro

contradictoria, iubentur isti supplices Antichristi, qui sub utraque specie communicare uolent, profiteri, testari ac protestari coram Deo, tota Ecclesia, ac uniuerso mundo: quod prorsus est impossibile, à quoquam homine uerè & ex animo fieri. Quare aut in desperationem contrita piorum pectora necessariò adducent, aut etiam in Epicureisimum, ut scientes ac uolentes contra consciētiam ea profiteantur, quorum contraria in pectore suo certò statuent.

4 Quartò, qui sic communicare uolunt, iubentur se subijcere Antichristo Romano, eiusq; coniuuratis Prælati. Dedit igitur sese suosq; posteros in extremam tyrannidem, ut eorum conscientijs pro libitū imperent ac dominētur, eosq; ac eorum posteros in aeternū exitium trahant ac rapiant. Sicut antea tot sæculis fecerūt.

5 Quintò, necesse erit & id seuerissimè flagitatur, tales cōmunicatores sub ipsa Missæ abominatione ab impio sacifico talem communionem percipere. Quare sua illa participatione totū illud idololatricū sacrum necessariò comprobabunt, seq; metipso horribilium abominationum reos coram uiuente Deo efficiēt.

6 Sextò iubentur, & planè necesse est, tales omnia dogmata ac totam Religionem Papæ comprobare, & publicè profiteri. Quare semetipso ac omnes suos posteros in horrendā sentinam infernalium abominationum, de quibus toties & tam solidè hactenus ille, ipsis etiam assentiētibus propalā cōuictus est, immergere.

7 Septimò, tales necessariò coguntur ac cogentur ueram Iesu Christi Religionem in tot longè grauissimis articulis ac dogmatibus, quæ hactenus luculenter ex uerbo Dei probata sunt, coram Deo, sanctis Angelis, Ecclesia, ac toto mundo abnegare, damnare, & horribiliter anathematizare ac detestari. In quo uno est totum mare peccatorum, & extrema ac horribilissima blasphemia uiuentis Dei, qui istam Religionem ordinauit, ac seuerissimè toti humano generi commendauit.

8 Octauo, hac ratione tales damnabunt omnes rectè sentientes doctores & cœtus huius temporis, imò & totam uiuentis Dei Ecclesiam, inde à Christo, uel potius à condito mundo.

9 Nonò, facient se participes omnium ineffabilium peccatorum & abominationū Antichristi, eiq; addictorū, omnium blasphemiarum

mīarum, libidīnum & parricidiorum: attrahentq; super se omnem omnium piorum sanguinem ueritatis causa fūsum, inde ab Abel usq; ad ultimum martyrem, usq; in finem totius mundi.

20 Decimò, tales omnes semetipsos horribiliter condemnabunt, tanquam qui petulanter, sceleratè, impiè ac planè nefariè hæc tenus à Pontifice Romano defecerint, eum pro Antichristo proclamauerint, tot eius errores accusauerint, totq; eius Religioni cōtraria dogmata pro uerissimis ac sanctissimis asseruerint, totq; grauissimorum certaminum, turbarum ac scandalorum causam dederint. Suo ergo proprio ore semetipsos infames, & omnibus supplicijs dignissimos proclamabūt, ut posthac in omnem posteritatem pro talibus à toto mundo habeantur.

21 Vndecimò, cum sacrosancta Domini Cœna ad hoc ipsum sumatur, ut ibi fides nostra confirmetur, nos ueram Religionē profiteamur, mortem Domini pro nobis factā annūciemus & ipsum celebremus: Isti tales communicatores omnia hæc ex diametro contraria patrabunt. Cogentur enim confiteri, communionem sub una specie, & damnationē sub utraq; quam illi tum sument, iustissimā ac sanctissimā esse. Quæ potest maior perturbatio fidei ac conscientiæ esse, aut saltē excogitari, quā talibus contradictionibus semetipsum implicare & obruere, ut & suprā dixi: Verā porrò Religionem Christi ibi cogentur abnegare, damnare & blasphemare, contrā falsam amplecti & profiteri. Deniq; ibi ipsum iam orbi terrarum ingenti Dei beneficio manifestissimè patefactum Antichristum adorabunt, & simul unicum suum seruatorē Iesum Christum uiuentis Dei filium, infandum in modum blasphemabunt & deformatum. Taceo iam, quòd sese à uera Iesu Christi Ecclesia, quæ uocem eius audit, separabunt: & Antichristi synagoga, persequenti ueram & manifestam uocem sui unici seruatoris, coniungent. Taceo infinita scādala: taceo & ipsorum propriam ac perpetuam infamiam in hoc quoque mundo.

Paulus accusat suos Corinthios, ac clamat, eos indignè sumere, reos fieri corporis ac sanguinis, ac libimet exitium sumere: quia iusto largius sumebant, pauperes non expectabant & deliciabātur. At isti ò bone Deus, isti inquam millecuplo indignius sument, qui

tot & tam ineffabilia crimina, tam indigna, imò & detestanda ac execranda sumptione, sibi ad æternum & prorsus inuitabile exitium accipiēt. Satius ergò illis infinities esset, nequaquam communicare aut communicasse, imò & ipsum Christum eiusq; ueram Religionem non agnouisse, & deniq; (quod Christus de Iuda suo proditore exclamat) nec natos quidem unquam fuisse. Nam sacrosancta communio corporis ac sanguinis Domini nō ipsamet tota pietas est, sed tātum fœdus ac obligatio ad ueram pietatē. Quid ergo talibus apostatis, deficientibus denuò ab agnito Christo, ad agnitum anathematizatumq; Antichristum, aliud talis cōmunicatio erit, quàm fœdus ac obligatio ad extremam impietatem, ad omnes infandas blasphemias & abominatiōes istius Babylonicæ bestię?

Cæterum, ut ad pios & constantes redeamus, Discant hinc omnes Deum timētes, agnoscere primū manifestam, palpabilem & confutatam fœditatē errorum & furorum Antichristi, quòd ipsemet iam uidet, se non posse illos suos errores tueri: eoq; de quibusdam cuperet, si cum sua diabolica ambitione & inani gloria posset, cedere. At nos contrā tanto constātius in hoc & alijs istum conuictum & superatum Dei hostem urgeamus.

Agnoscamus etiā hinc istius summi hostis Dei uerè Luciferianam superbiam, quod illa ingentia bona, ut est etiā donatio corporis & sanguinis Christi, quæ ex eius immensa benignitate habemus, iste uellet facere sua beneficia, ut scilicet ipsi, nō filio Dei, propterea gratias ageremus. Agnoscamus eandem uerè diabolicam ambitionē: & in eo quòd iste conatur toti mundo persuadere, non satis esse quòd filius Dei & instituit & seuerissimè præcepit cōmunionem sub utraq; specie, nisi & ipse ex sua plenitudine potestatis, quàm sibi plusquam tyrannicè arrogat, de eadem re cum Ecclesia & membris Christi dispenset. Adeò nihil prorsus est Deus, eius filius ac ipsius Sacrosancta institutio & seuerissimum mādātū: nisi istud fœdissimum idolum, uerè supra Deum sese efferens, ex singulari gratia & sapientia, idē nobis miseris homuncionibus, suis execrandis Bullis concedat.

Denique hinc animaduertamus, istius Auentini Caci fraudes, quod astutē conatur miseram plebeculā ac pusillos Christi, specie
concef

concessionis quorundam minorum captum Religionis delinires atque ita eandem in suam horrendam speluncam infernalium abominationum & tyrannidis, unde eam Deus ingenti misericordia liberauit, denuò retrahere.

O caue tibi pusille grex Iesu Christi, tunc uel maxime, ab isto infernali Arctolyco, cum talibus ouium pellibus uestitus ac ornatus ad te decipiendum ac aeterno exitio lacerandum ac deuorandum accedit.

Dona hostium, uere non dona sunt, ut habet Prouerb. sed longe pestilentissima ac presentissima uenena. Moueat te uiuum & presentens Bohemicarum Ecclesiarum exemplum, quibus ante 100. annos ista, & alia non parua multo honorificentius ac gloriosius concessa sunt: quae postquam semel denuò iugum & frenum tyrannidis Antichristi super collum & in os acceperunt, iam prorsus sublata omni sancti Huls doctrina penitus deletae sunt.

Dicamus igitur isti atrocissimo hosti Dei, Apage sis Antichriste infernalis, cum tuis abominandis donis. Nos ex dono, ordinatione & seuro mandato filij uiuentis Dei, nostrique unici Seruatoris, communionem sub utraque specie, totamque ueram ac sinceram Religionem habemus, eamque te ac omnibus interorum portis inuitis retinebimus. A te uero perinde ut a satana ipso, nec boni quidem quicquam accipere cupimus. Non si tu aut ille tuus pater nos Dominicam orationem recitare iuberetis, uobis obediremus, quin potius tanto minus eam recitaremus. Deo, eiusque dilecto filio nos consecrauimus, & ut casta sponsa adduximus: illi, non tibi, nostram obedientiam & omnem prorsus obseruantiam praestare & probare ex animo cupimus: sicut etiam seuerissime illi soli, & nulli praeterea ei in Religione obedire ac obsequi iubemur.

Hactenus unum Antichristi cornu, aut certissimam notam omnibus ueritatis cupidis, ex proxima sessione demonstrauiamus. Nunc de altero dicamus.

Praedixit olim Spiritus sanctus per Danielem, istum uastatorem regni Christi praecipue culturum quoddam idolum, nomine Massim. Id & re & sono nominis Papistica missam exprimit. Ea igitur
ille

ille cum suis mācipijs, in prædicta Sessione summis uiribus instaurare & erigere conatur, cuius machinas & moles nunc breuiter examinabimus.

Primum dicunt, Christum obtulisse in Coena suum Corpus & Sanguinem Patri, sub specie Panis & Vini. Vnde id (ô bone Deus) habent, aut quo tandem uerbo Dei probant? imò etiam cuius tandem authentici patris aut ueteris scriptoris testimonio?

At uos istam horrendam falsationem Testamenti filij Dei, euidenti eius uerbo manifestè refutamus. Nam Spiritus sanctus per tres Euangelistas & D. Paulum diligenter institutionem Sacrosanctæ Coenæ narrans, & humano generi præscribens, negat ibi quicquam tale à Christo Domino ac Seruatore esse factum. Certè lineæ grandis atq; adeò extremo sacrilegio tanta res, ut quidem eam Antichristus esse & haberi uult, excludi non potuisset.

Verùm ita accuratè concinneq; illud sacrosanctum Testamentum narratur, itaq; singula uerba ac sensus inter sese inuicem colligatur & coagmentatur, ut etiam si fingere liceret aut liberet alicui, non posset reperire in illo sacrosancto Testamēto locum, ubi istud Antichristianum figmentum, oblati à Christo Panis ac Vini, uel saltem uerissimiliter intrudere posset.

Sed quoniam illis adeò probè constat, Christum in Coena ipsorum Missam celebrasse, dicāt (obsecramus) quibus uerbis eos per eorum sacrosanctam Missationem ac missationem, qua tandem forma & modo obtulerit? Cur etiam non retinent eius propria ac formalia uerba? Cur item ipsorum sacerrimus Canon, nullam prorsus mentionem istius panariæ & uinariæ oblationis, ut sui primarij fundamenti aut basis facit? Id profectò modis omnibus factum oportuit. At ipsorū proprij scriptores testantur, omnes partes Missæ, præsertim autem ipsum Canonem, annis amplis 500 post Christum, instar centenos cuiusdam consutas confarcinatasq; à diuersis homuncionibus esse.

Quare cum Antichristi mancipia non tantum careāt omni probatione istius uanissimi figmenti de oblato à Christo Pane & Uino, sed etiam euidentissimè à sacrosanctis Euangelijs mendacij redarguantur, clarè ostēdunt, se non ex norma uerbi Dei, sed ex suis menda-

mendacis pectoris abominanda libidine ac audacia de tantis con-
trouersijs religionis pronunciare.

2. Secundò dicūt, Christum constituisse Apostolos noui Testamēti sacerdotes. Quærimus hîc iterum, quomodo aut quo uerbi Dei testimonio hoc quoq; uanissimum commentum probent? Nempè nullo alio, quàm sua perfriçtissima fronte, & extrema audacia quidlibet asserendi.

At nos contrà proferimus euidentissimū uerbi Dei testimonium. Primū, quòd totum nouum Testamētum in tanta sui prolixitate & tot librorum uarietate nusquam Apostolos uocat Sacerdotes, aut ullos omnino alios doctores noui fœderis Sacerdotes nominat. Secundò quòd idem dicit, hunc Sacerdotem semel unoq; sacrificio perlitasse, nec amplius ulla repetitione huius sacrificij opus esse. Tertiò, quòd docet Epistola ad Hebræos, ita Sacerdotium à Leuitis ad Iesum Christum translatum esse, ut ille nullum planè habeat successorem, sed id Sacerdotium per sese in cœlo perpetuò pro omnibus accedētib; exerceat. Hæc tria ualidissima testimonia, innumeris sacrarum literarum dictis fulta, eis, ut planè irrefragibilia, contra eorum uanissima & audacissima figmenta in oculos & aures obtrudimus ac ingerimus.

3. Tertio loco affirmant, suam Missam institutam & mādātā esse in uerbis, Hoc facite in meam commemorationem. Vnde autem tandem hoc quoq; nugamentum, aut potius sacrilegam Sacrosancti Testamenti Christi falsationem probant? Quo, inquam, oraculo sacrarum literarum id confirmant?

Contrà uerò eos, pro nobis, tria sacrosancta Euangelia & Paulus disertissimè redarguunt: quæ ostendunt & afferunt illa uerba, Hoc facite in meam commemorationem, dicta esse de proximè antecedente mandato cōmunionis Corporis & Sanguinis. nam illi testantur, quòd statim ubi Dominus accepto datoq; pane & uino dixisset, Accipite & comedite, Hoc est corpus meum: mox adiecerit, Hoc facite in meam commemorationem, ut impossibile sit aliter illa uerba rectè intelligi, quàm de ipsa sumptione Corporis ac Sanguinis Domini, quæ ibi in re presentī, manibusq; erat, instituebatur, mandabatur & peragebatur.

Verum præter hoc sacrosanctorum Euangeliorum testimonium Spiritus sanctus per Paulum selectum Christi organon adhuc eui-
dentius istam horrendam corruptelam & sacrilegam falsationem
testamenti filij Dei redarguit. Inquit enim: Hoc facite, quoties bibe-
ritis in meam commemorationem: Quoties enim panem hunc
comederitis, & poculum biberitis, mortem Domini annunciate.

Clare ergo hic Paulus cum Corinthiis de sacra Coena sumenda
agens, iteratisq; uicib. illud, Hoc facite, de comedere ac bibere, seu
de esu ac potu Corporis ac Sanguinis Domini, qui à tota Ecclesia
siebat, exponit. Inquit enim: Hoc facite: Quoties Biberitis. Audi-
te Spiritum sanctum per os Pauli loquentem, ô misera Antichristi
mancipia. Non dicit, Quoties obtuleritis, aut quoties sacrificaueri-
tis, ut uos id uiuentis Dei uerbum uiolenter torquetis: sed Biberitis,
ostendens ac conuincens omnes sanæ mentis, illud Facere omni-
no ad totius Ecclesie edere ac bibere, & non ad rasi sacrifici gesti-
culatorios mimos, aut usquam prorsus aliò referendum esse.

Idem agit & in illis statim adiunctis, quibus quasi paraphrastice
uerba Domini exponit: Quoties enim panem hunc comederi-
tis, & poculum biberitis, mortem Domini annunciate. Quid quæso
randem clarius, euidentius, ac potentius dici, aut etiam solum ex-
cogitari potest, ad refutandam uestram nefariam corruptionem sa-
cro sancti Testamenti.

Hinc ergo euidentissimè cernis, Christiane frater, istos seducto-
res scientes uolentes, consultò ac data opera, non solùm sine uerbo,
sed etiam expresse contra manifestum ac palpabile uiuentis Dei
uerbum, suum idolum Maosim aut Missam erigere conari, cum qui-
dem negari non possint, se euidentissimè à Spiritu Dei, per sacras
litteras, coram toto mundo redargui ac confundi.

Dicunt illi, Christum obtulisse in sacra Coena Corpus ac Sangu-
inem suum patri, sub specie Panis & Vini: at manifestissimè, ut
ostensum est, à sacrosanctis Euangelistis redarguuntur. Dicunt,
eum Apostolos instituisse Noui testamenti Sacerdotes aut sacrifi-
cos: at id tota Scriptura pernegat. Dicunt Christum illis uerbis, Hoc
facite in meam cõmemorationem, suam missam instituisse ac man-
dasse; at contra tres Euangelistæ & D. Paulus eos uel palpabiliter
falsati

falsati testamenti Iesu Christi coram toto mundo reos peragunt. Subrutis igitur iam eorum præcipuis fundamentis, ruit & tota ista abominanda fabrica Babylonica: Maosim aut Missæ.

Illa quoque est manifesta, & non ferenda sacrarum literarum uiolatio ac laceratio, quod aiunt, Mensam 1. Cor. 10. altare significare, cum Paulus dicit, Non potestis simul participes esse mensæ Domini & mensæ demoniorum: cum nusquam id hoc uocabulum significet: & manifestissimum sit, eos tum sacram Cœnam sumentes, tum & in idolorum Templis idolothytis uescentes, ad mensas sedere aut accubare, & epulari solitos esse, ut clarè sanctus Paulus eiusdem Epistolæ 8. testatur cum inquit, Si quis te conspexerit in epulo simulachrorum accumbentem.

Ah, nihil satis dici potest de istorum sacrilega uanitate & audacia, quiduis temerè de sacris literis fingente & blaterante, ut modò suas abominationes quomodo ornent ac obtineant.

Negant isti Areopagita, quicquam obesse isti suo Maositico sacrificio indignitatem Sacerdotis. Ergo iam sublatū planè est illud uetus discrimen, quod Deus primum ad personam Abelis, postea ad eius sacrificium respexerit: & quod ait Epistola ad Hebræos, ideo Abelem gratius sacrificium Caino obtulisse, quia fide obtulerit. At eorum proprium ius, dist. 32. 16. q. 7. testatur, Papam Nicolaum & Alexandrum, ac plures synodos pronunciaffe, omnes eos qui à fornicario sacerdote Missam audierint, esse idololatrias & excommunicatos. Quis uerò Papistarum est, qui non subinde à talibus Missas audiat? Ergo ipsorum propriū ius pronunciat, omnes Papistas esse excommunicatos ac idololatrias, & simul istam eorum Pseudosynodum refutat.

Non libet nunc prolixius Missam refutare, omnesque eius impietates, quæ innumeræ planè sunt, recensere ac redarguere. Hoc enim tum à nobis tum & alijs doctoribus sæpius prolixissime factum est. Illud tantum iam obseruetur, quòd Canon, in quo caput Papisticae Missæ est, longè post Apostolos, annis amplius 500. à quodam ignobili scholastico (teste D. Gregorio Papa) compositus est.

Tanta etiã uarietas Missarum subinde in authenticis libris reperitur, ac ab ipsismet Pontificijs nõ ita dudum Colonia, Antuerpiã, Parisijs ac Venetijs editur ac edita est, ut uel ex hoc solo liquidissimè appareat, tum illum centonem merè humanum figmētum esse, ac temerè pro libitu arbitrioq; sacrificiorum modò auctum, modò diminutum, modò sic, modò aliter formatum & reformatũ fuisse. Quod & ipsorum diuus Gregorius magnus Papa abundè ostendit, cū suo Augustino Anglico, ut nouã formam Missæ Anglis tradendam suo arbitrio componat, circa 600 Domini annum sitadet.

Hinc etiam cerne, pie Lector, qualem Normam iudicij isti Tridentini Seductores, an in diiudicandis controuersijs & cõstituen-
da Religione ac Ecclesia adhibeant: nempe, primũm fœdissimè conculcant uerbum uiuentis Dei, id trahentes & rapientes quoscunq; eis libet, summa uiolentiã, audacia ac petulantia. Deinde audacissimè, imò & impudentissimè fingunt & adfirmant (idq; profanes, sub sacrosancto titulo ac nomine Ecclesiæ & Spiritus sancti) quicquid modò eis collibuit, eorum ue Perlicæ ac planè Epicureæ potentie, pompæ & cõmodis, utile conducensq; esse uidetur.

Hactenus, Christianè Lector, audisti uiuã Praxin, quomodo Tridentini censores, secundum suam Normam aut regulam, oppressæ & cõculcatæ Scripturæ aut uerbi Dei, ac deniq; ipsius unici Magistri filij Dei uiuentis, summa licentiã, planeq; pro arbitrio, aut etiam libidine sua, de grauissimis religionis controuersijs pronunciant, & insuper horrenda anathemata super totam Ecclesiam Dei decernant. Nunc tuum est, uidere ac statuere, an potius omnipotentem Deum, in suo uerbo audire uelis, an uerò ista coniurata Antichristi Romani mancipia. Vtrique mandant ac promittunt, utrique minantur: sed tamen, teste Iesu Christo (si modò quid

ei quoq; in Religione tribuendum est) magis timendus is

est qui potest corpus æterno gehennæ exitio perdere,
quàm qui solùm interficere.

VETVS AC PERPETVA NOR-

MA SIMVL ET PRAXIS, QVA ANTI-

*christus regnum, uerbum, Religionem, ac Ecclesiam**Christi pessundedit ac con-*
culcauit.

Vò autem eo minus dubitare possis, Antichristū eiusq̃ Spirituales, uerbum uiuentis Dei aut sacras literas opprimere ac conculcare: atq̃ ita sese supra Deum ipsum, sicut Paulus olim prædixit, efferre: proponam tibi & aliam ipsorum praxin circa uerbum Religionemq̃ omnipotentis Dei, quæ non paucis istis 17 aut 18 annis Tridentini conciliabuli, sed iam fermè mille annis durauit, foedissimèq̃ per Ecclesiam Dei grassata est. Eam igitur tu diligenter cognosce ac contemplator. inde enim profectò facillè perspicias, quàm horrendum in modum ista abominationis desolatio Deum, eiusq̃ uerbum suis contumelijs afficiat, eiusq̃ dilectissimi filij regnum (tanquam quidem uerè Calydonius aper de sylua) deualtet & prophanet, ac denique genus humanum seducat, & æterno exitiò perdat: contra autem suas impias blasphemias & tyrannidem prouehat, promoueat & amplificet.

Papistæ igitur longè foedissimè, & innumeris planè modis conculcant uerbum Religionemq̃ uiuentis Dei, aut Scripturam sacram, quorum aliquos in sequentibus indicijs recensebo: tamen si nonnullos ex eis etiam supra attigerim, nam omnes nemo enumerare ualeat, etiamsi linguas centum oraq̃ centum habeat, & insuper ferream uocem, ut Poetæ exclamare solent,

1 Aiunt enim esse ambiguam & obscuram, quam etiam summi doctores intelligere nequeant. Hinc liquidò sequitur, frustra eam legi, & in ea sudari: & alium doctorem ac doctrinam clarè loquentem audiendum esse.

2 Non omnia necessaria in ea comprehensa. Quare illa deficientia, aliunde, nempe ab ipsis & eorum conciliabulis petenda esse. Discamus ergo Dei & ueræ Religionis cognitionem ex

x 3 plenis

plenis institutionibus, relictis istis mutilis ac mancis sacrarum literarum fragmentis.

3 Ecclesiam & concilium supra Scripturam esse: quare ei etiam magis esse credendum, ut & supra audiimus. Quapropter plane sepositis Testamētis Domini, Ecclesiā Rom. audiuisse præstiterit.

4 Papam posse dispensare contra Apostolum & Euangelistam, & errare non posse, multum Canonistæ inculcant. Quare sequitur necessariò, solum illum summæ potestatis aut autoritatis, & prorsus infallibilis fidei, aut ueritatis doctorem esse audiendum, abiectis sacris Euangelijis,

5 Fac quod tibi bonum uidetur: id mox erit probum, pium & Deo acceptum. Hæc est usitatissima & probatissima regula, & ueluti primum principium & fons Pontificiæ religionis: sicut & omnium Ethnicorum ad idolatricarum religionum. Inde enim est apud eos tanta licentia & uarietas ethelotricarum, aut electio- rum operum, cultum, mediatorum & diuorum. Quæ ipsorum regula diligenter expendatur. Tollit enim funditus illud cœleste oraculum, HVNC AUDITE.

6 Ex Scriptura omnes hæreses oriri clamant: & Hæreticos maximè niti patrocinio scripturarum. Vnde necessariò sequitur, omni studio uitandum esse librum, qui tantis malis occasionem præbeat.

7 Scripturam esse materiam litis, aduersarij plenè buccis nunc blasphemant. Si materia & occasio litis est, non illa certè nos expediet ex dubijs, sed auget tantum lites. Ergo prorsus à norma & luce iudicij Ecclesiæ Religionisq; amoueat.

8 Spiritus sanctus reuelat, & reuelabit omnibus temporibus sanctissimis Prælati, quæ erunt necessaria: quia non recedet uerbum à Propheta, nec lex à Sacerdotibus. Audiamus ergo ipsos, & negligamus Scripturam: quandoquidem tam potenter Spiritu Dei reguntur.

9 Non omnia dogmata Religionis esse præscripta in Biblijs, sed innumera per manus tradita. Traditiones ergo audiendas esse. At illæ plerunque ex diametro cum scripto uerbo Dei pugnant.

Scriptu

10 Scriptura non debet esse norma iudicij propter causas supra auditas, Desinat ergo posthac uocari Canon.

11 Sola uetus uersio, neglectis Græcis & Hebræis fontibus, audiatur, legatur, citetur, & tanquã prorsus irrefragabilis obseruetur, suppressis omnibus alijs uersionibus: ut plurimæ aduersariorum constitutiones (præter concilium) seuerissimè præcipiunt. In qua una re quantum incommodi sit, supra breuiter ostendi.

12 Patres Concilia, Traditiones, & perpetua consuetudo sit interpret Scripturæ, & Norma omnis iudicij & concilij: ut statuunt Patres Tridentini.

13 Si uos (inquiunt illi) sic si intelligitis Scripturam, nos aliter, quis erit iudex? Necessariò nimirum Patres, concilia, perpetua consuetudo, & omnes Papistis recepti scriptores. Ne sit ergo post hac lucerna loci obscuri.

14 Prælati sedent super cathedram Moïsi, & habent ius condendi Canones sub pœna peccati mortalis: & quicquid illi modò præceperint, nos citra omnem dubitationem aut disquisitionem promptissimè credamus, & faciamus. Audiantur ergo illi, & Religionem ab eis fabricatã sequamur, quicquid dicat aut taceat Scriptura: quando quidem tantum ius ferendi leges in Religione illi sacrosancti Prælati, non in Moïsi cathedris sedentes habent.

15 Credatur, citra omnem dubitationem aut exceptionẽ, miraculis, apparitionibus & uisionibus. Hoc sentiunt natura omnes homines, quod satis indicat experientia, & ille diues cum patre Abrahamo colloquẽs. Hoc est unum ex immotis principijs Theologiae pontificiæ & gentilis, Quare neglecta Scriptura, Moïses & Prophetis, audiamus cum fratribus epulonis, quid illi, qui ex inferno à diuturne epulone missi uenerunt, dicant, aut nos de Deo, religione & uera salute doceant.

16 Non esse uertendam Scripturam in uulgares linguas, ne contaminetur & prophanetur uulgaribus linguis: eademq; de causa etiam in templis, omnia latinè peragenda esse.

17 Non permittendum Laicis, ut legant Sacras literas: sed audiant modò Pontifices & Sacerdotes super suas cathedras sedentes suo libitũ quod eis bonum uideatur docentes. Illis suas
animas

animas credant, cum eos uideant tam benè proprias curare ac
faginare.

18 Simplex carbonarij fides omnium optima est, ut scilicet
tu credas implicite id, quod credit mater Ecclesia: id est, Papa &
Spirituales eius, etiam si tu nescias quid illi credant: ac nec forte
ipsimet maiori ex parte sua, ut ullam omnino fidem religionem
ue (si modò eorum uitæ, ut certissimo iudicio credendum est) no-
rint aut credant.

19 Opus operatum tollit fidem, & omninò omnem scien-
tiam in Sacramētis, promissionibus & operibus, ac tota religione.
Dicunt uerò Papistæ, ualere Sacramenta & Missas etiam sine bo-
no motu uentis: nec esse necessariam ueram fidem in percipiente,
ad eorum efficaciam. Sic & suas preces ex sola battologia ualere
sentiunt. Sublata porrò inde fide, etiam promissio, cui fides inniti
debebat, mortua, aut certè muta est. Hoc principium Pseudotheo-
logiæ tum in Papatu, tum & in Ethnicismo ac Iudaismo, omne
studium scientiæ Dei aut uerbi eius extinxit.

20 Dubitandum esse contendunt, an Deus nos exaudierit,
peccata nobis remiserit, nos acceperit, sitq; nobis propitius aut
nō. Ergo frustra loquitur Deus in Scripturis, ad peccatores. At ille
ob hoc ipsum tam largè & tam benignè per Christum offert gra-
tuitam reconciliationem, ut ei credamus: imò etiam credere seue-
rissimè præcipit. Vbi uerò dubitatio pia utilisq; est, ibi scientia est
superflua, imò & noxia. Nam scientia & dubitatio sibi inuicem
contraria sunt, seq; mutuò destruunt.

21 Si ex operibus uenit salus, irrita est promissio seu Euan-
gelion: atq; ita omnis plenior cognitio est inutilis. Nam & sine ea
saluari poterimus, & conditio nostrorum operū faciet nobis pro-
missionem incertam: quippe cui nostra opera non satisfaciunt.

22 Iusticia fidei requirit studium & cognitionem uerbi Dei,
propria autem iusticia non perinde. Opponuntur enim iusticia
operum, & illa de qua dicit Esaias, quòd Meschias noticia sui iuste-
ficabit multos. Item de qua Christus inquit: Hæc est uita æterna,
ut te Deum agnoscant, & quem misisti Iesum Christum.

23 Experiētia ipsa testatur, Biblia extremè tacuisse & tacuisse
in Pa

in Papatu. Vix centesimus sacrificus, aut etiam millesimus Christianus scitit, esse aliquem librū diuinitūs Ecclesiæ datum, secundum quem omnes saluandi, uiuere aut credere debeāt. Hodierna etiam die uix uigesimus aut trigessimus sacrificus in Papatu, habet Biblia.

24 Licentia allegorizandi & typizandi summa fuit, & adhuc est, in Papatu. Quod reuera est non ipsas sacras literas, sed sui capitū somnia & mythologias, plausibilesq; cogitationes, poemata aut inuentiones docere. Quæ ratio docendi non sacrarum literarum cognitionem, sed tantum ociosas cogitationes requirit.

25 Extrema audacia temerè citandi Scripturas, nulla prorsus habita ratione contextus, aut ueri sensus loci Scripturæ, penitus regnauit in Papatu, & adhuc dominatur. Aliquando centum testimonia de una aliqua sententiā effuderunt, & adhuc effundūt Monachi, memoriæ ostentandæ gratia, quæ prorsus nihil ad rem fecerunt. Nec sanè etiam ipsi eruditiores scriptores, curam rectè uerè ac propriè citandi Scripturam habuerunt: ut etiam ex modernis Papistarum scriptis apparet.

26 Tot eorum scripta blasphema contra Scripturam subinde effunduntur, nec est qui eos coherceat. Vnde liquidò cerni potest, quàm impiè de ea sentiant.

27 Fingunt isti, Apostolos mutasse diuinitūs institutam formam baptisandi, præcepisse item de sanguine & suffocato: ergo & ipsis licere aliquid aliter, quàm Scriptura præscripsit, aut Deus mandauit, agere, ordinare aut mandare ut necessarium: & mox idem, si eis uideatur, tollere. Quis ergo in tanta licentia Scripturæ usus esse potest?

28 Indocti ordinantur, & iam annis amplius 600 ordinati sunt, nempe tantum ad Missationem & boatum: imò nec quicquam minus ab eis requiritur, quàm ut docere uerbum Dei possint. Episcopus eos ungens, radens & execrans, aut consecrans, dicit tantum: Do tibi potestatem offerendi pro uiuis, & pro mortuis. Quid ergo opus est illis Scriptura, aut ulla omnino eruditione? Satis eis est, si utcunq; legere ac demurmurare suam Missulam queant. Neesse uerò est, in tanta ruditate ministrorum Scripturam iacere.

29 Rarissimè conciones fiunt, & præsertim olim raræ factæ sunt apud Papistas: quin & hodierna die multæ sunt ac magnæ ciuitates in Italia, & alibi in Papatu, quibus toto anno nullæ audiuntur conciones, præterquam in Quadragesima. Quis ergo usus Scripturæ ibi, ubi de ea populus non docetur?

20 In scrinio pectoris Sanctissimi sunt omnia iura: Qui ea quitur, non exuritur. Contrà, multi eorum qui sacram Scripturam scrutantur & sequuntur, pessimè affliguntur. Abiectis ergo Biblijs, attendunt illi ijs tantum, quæ ex illo sacro scrinio profluunt, egeruntur ac descendunt.

31 Dilutio aut contaminatio Scripturæ per Philosophiã horribiliter plurimumq; fit in Papatu: ita ut Scriptura aut spiritus S. per os Aristotelis, uel potius ex corde animoq; Aristotelis, nõ suo sono, mente ac sensu cogatur loqui. Quæ prophanatio Scripturæ perniciosissima planè est, & Scripturam funditus euertit.

32 Tam uarij Ordines sunt in Papatu, quibus propriè perfectionis, Religionis aut Religiositatis ac spiritualitatis titulum laudemq; tribuunt: præter istum unicum ac Christianum, quem penè pro prophano habent, ac cum fastidio contemnunt. Illi uerò habent suas nouas regulas, ac ueluti propria Biblia, in quibus summa eorum Religionis, aut potius superstitionis est, in quibus student, quas sequuntur & adorant, neglecta Scriptura.

33 Tam multa pro Christiana religione apud Pontificios urgentur ac seruãtur, de quibus prorsus nihil in Scriptura habetur. Quis ergo usus Scripturæ? Siquidem aliunde Christiana religio petitur, & sine omni modo ac fine cumulatur.

34 Innumera planè omnis generis dispensationes quotidie Romæ cuduntur, & funduntur: impetrariq;, si modò æs adsit, possunt. ut de edendo butyro, caseo, lardo, & alijs omnis generis rebus, habentur integra examina aut chaos indulgentiarum in omnes casus, culpas aut defectus. Quid ergo necesse est ex Biblijs scrutari, quid Deus fieri uelit aut nolit, quomodo nobis opem ferre statuerit: uos ue eum colere, quærere aut inuocare, uel quomodo nos omnino saluari debeamus?

35 Ex manifestis præceptis fecerunt consilia. Quid hoc aliud est,

est, quàm Scripturam & omnem Dei auctoritatem abijcere? quando quidem ex seuerissimis uiuentis Dei mandatis ac dogmatibus tantum libera, nostræq; potestati subiecta consilia fiunt?

36 Tam innumeræ dispensationes & perpetuæ Bullæ Paparum per orbem terrarum, ut infernales quidam papiliones, muscæ aut uespæ circumuolitant, uenduntur & ostentantur, quibus conscientia ac Religio regitur: & iam hoc, iam illud, tum erga plures simul integrasq; ciuitates aut regiones, tum & erga singulos mandatur, prohibetur, docetur, exponitur, ligatur, coarctatur, grauatur, laxatur, conceditur aut indulgetur. Quare Scriptura nihil opus est, sufficient tales Bullæ ad salutem, & omnem pietatem.

37 Episcopi proximis annis sexcentis, aut eo amplius, non sunt concionati. Quid ergo opus fuit Scriptura? Eandem uerò neglectiorem concionum iam quoq; retinent, & retinebunt. Ante septemdecim annos decretum est grandibus uerbis in isto conciliabulo, ut concionentur. Quis autem illorum ab eo tempore cœpit docere populum? Sic & in posterum stertent. Quis ergo usus erit Bibliorum? Iam amplius mille anni sunt, ex quo S. Gregorius Magnus Papa quæstus est, plurimos quidem esse sacrificos qui canant in Templis, paucissimos uerò qui doceant.

38 Extrema licentia quiduis uouendi, uotorumq; exactio plerumq; irremissibilis regnat apud aduersarios. Quare habet unusquisque Biblia in sua libidine aut pruriginè, sibi uota religionesq; pro arbitrio eligendi & uouendi. Alius currit ad Occidentem quæsitum salutem, apud Compostelanos: alios ad Orientem, Hierosolymam.

39 Si nunc (inquunt aduersarij) Ecclesia sic intelligit Scripturam, & ordinat, credendum ei est: Si mox aliter, itidem, ut supra Cusanum Cardinalem audiuius pro Maiestate decernentem, & sapius repetentem. Quid uerò hoc tandem aliud est, quàm Scripturam semel, ac simul penitus abolere?

40 Christus (dicunt illi) non iussit scribere sacram Scripturam, aut uerbum Dei. Quare cum sine eius iussu, hominum arbitrio, Nouum testamentum conscriptum sit, quid de eo sentiendum sit, facile est statuere.

41 Ex Ecclesiæ ueritate, de doctrinæ sinceritate: non contrā, ex sinceritate doctrinæ, aut ex sacris literis, quæ nequaquam sunt certa nota Ecclesiæ, statuendum esse contendunt.

42 Videantur Conciones & Postillæ Monachorum & sacrorum, iam plurimis seculis habitæ. Reperietur in eis non Scripturæ tractatio, non etiā sanæ Philosophiæ, sed fermè meræ fabellæ & nugæ stulti eorum cerebri. Idem & posthac fiet, ubi res gnabit Papatus. Quis ergo usus sacrosancti Testamenti Christi?

43 Ius Canonicum sibi rapuit totū regimen conscientiarum, Ecclesiæ & Religionis. Quid ergo opus est Sacris codicibus?

44 Innumeri libelli in Papatu miseræ multitudini obtruduntur, in quibus nec mica quidem Scripturæ tractatur aut explicatur: ut sunt, Hortuli animæ, Rosaria, Vitæ & miracula Francisci, aut aliorum Sanctulorum: Missalia, Breviaria, Officia, Exequia, Benedictionaria, Agendæ, innumeræ Summæ, Specula, Exempla Sanctorum, Infinita sententiariorum uolumina, & similia. Quare necessariò Bibliæ obliuisci cogantur, in monasticarum nugarum copia.

45 Rectè differit in Colloquijs Erasmus, totā uitam Christianorum, præsertim in Papatu, in ceremonijs consistere. Quid igitur opus est Biblijs? Illæ Ethnicæ obseruationum uariarum ceremoniarum, totusq; talis Christianismus, possunt etiā sine omni cognitione Dei ac eius uerbi obseruari: ut olim apud Iudæos, Ethnicos, & postea apud Papistas & Turcos factitatum est.

46 Ministri Ecclesiæ in Papatu sunt planè obruti uarijs precationibus, boatibus, Missationibus, & alijs superstitionum ceremonijs. Quando ergo uacat eis studere, aut Sacras literas secundum præceptum Domini scrutari? Quare etiā si doctissimi initiarentur, tamen mox fierent indoctissimi.

47 Impurus cœlibatus non fert spiritum S. In quibus autem ille non habitat, ij nec curant, nec etiā intelligunt spiritum S. Nam ea profectò carnali homini non sapit: & quo Spiritu conscripta est, eodem uult legi.

48 Quot iam seculis iacent Theologicæ lectiones in Cathedralis templis & scholis Papistarum? In Italia clamosi & rixosi

rixosi Monachi, pro uerbo Dei ac Paulinis epistolis, Metaphysica Aristotelis profitentur. Sic itur ad alstra, Quorsum ergo sacrosancta Euangelia?

49 Dicunt Tridentini Patres in suo decreto de communione sub utraq; specie, licere eis mutare in Sacramentis, quæ uideantur pro ratione temporum, hominum, locorum, & aliarum circumstantiarum. Si Christiana religio uariat ratione circumstantiarum, actum est de Biblijs aut scripto iure, quod de uno tantum quadam immota forma Religionis, quæ de omnibus temporibus, locis ac hominibus sit communis, loquitur Res tota hoc modo ad arbitrium gubernatorum, qui sese ad circumstantias applicare poterunt, reducentur.

50 Deniq; quis est nunc omnium Pontificiorum scriptorum, qui quidem serio in tuendum Papatum incumbunt, qui illustrare conetur, aut sit conatus, ipsum textum Sacrarum literarum, uel uertendo, uel Hebraismos explicando, uel alia aliqua tali ratione? Id quidem aliqui elaborant, ut aliqua primaria sacra scripta uiolentis interpretationibus ad suas impietates pertrahant: sed in explicando ipso sacrarum literarum textu aut sermone, nemo plane occupatur. Unde siquid patet, quomodo sint erga uerba Dei affecti.

51 Quam contemnant sacras literas aduersariorum doctores, etiam ex eo patet, quod non tantum non sunt studiosi linguarum, quæ ad scrutationem sacrarum literarum extreme necessariae sunt: sed etiam Reuchlino, Erasmo, Budæo, Viui, & alijs instauratoribus linguarum atrocissimè sese opposuerunt.

52 Papæ & eius Pseudospiritualium contemptus Sacrarum literarum & syncerae Theologiae, etiam ex eo perspicue deprehenditur, quod non solum alios Christianos ob inscitiam sacrarum literarum laudarunt, dicuntque id esse Christianam simplicitatem: sed etiam illos ipsos Ecclesiae gubernatores ac lumina, Franciscum & alios: quem negant literatos Monachos pro suis fraterculis aut sectatoribus coram Christo extremo iudicio agiturum, ut est in ipsorum libro Deformitatum aut Conformitatum.

53 Quantopere in regno Antichristi Sacrarum literarum autoritas & eruditio aut institutio contemnatur, & olim contempta

fit, uel ex eo Christianus homo iudiciū faciat, q̄ nemo scriptorum Pontificiorum in expositione capitum Christianæ doctrinæ diligenter ipsas primarias uoces, quibus in earum materiarum fontibus, locis aut tractatibus Spiritus sanctus utitur ex linguarum & ipsius sacre Bibliæ consuetudine, uero usu ac ingenio explicat. Exemplo sit eorum Dominicus de Soto, qui Epistolam ad Romanos prolixè explicās, omni studio debuisset sermonem eius, ac præsertim primarias uoces (ut sunt Peccatum, Iusticia, Iustificatio, Gratia, Imputatio, & Imputatiua iusticia) explicare, ut nostri Scriptores faciunt: siquidē uoluisset in præsentibus controuersijs non suā sententiam in Paulum inuehere, sed Pauli: aut potius Spiritus sancti doctrinā illustratā toti Ecclesiæ, ut luceat corā hominibus, fideliter depromere ac ueluti in auro quodā cādē labro proponere. Verū ille nihil tale facit, sed tantū Sophistarū glossis Paulū obscurat.

Non ergo ille Pauli mentem detectis uocū inuolucris illustrat, sed potius nube erroris suarum uiolentarum glossarum faciem eius contegit, & ueluti inducta ei quadam larua, longè alium quàm est, uideri haberiq̄ facit.

54 Summa, id agitur à Satana & Antichristo, eiusq̄ impijs ministris, ut Christiani planè Ethnicorum, aut etiam pecudum instar, prorsus nihil uerè ac solidè sciant de Deo, aut eius doctrina & Religione: nec possint dicere, D. Papa aut Episcopè, cur hoc aut illud facis? sed credant illis, quicquid ipsi per suam auctoritatem in Ecclesiam euomere uolent, sintq̄ illis & ludibrio & quæstui, ut etiam antea in Papatu planè horribiliter factum est.

HActenus, Christiane frater, legisti tum normam Religionis ac controuersiarum, tum & uiuam praxin: eamq̄ tam ueterè & perpetuam, quàm etiam recētem: quibus Antichristus, eiusq̄ Tridentinum Conciliabulum, in formanda Religione & Ecclesia, diu mendisq̄ cōtrouersijs contra gloriam uiuentis Dei, & salutem humani generis grassantur. Vnde tum autorem istius aduersarij regni, nēpe infernalem illum Leonē, ueluti ex ungue (quod aiunt) agnoscere potes: tum etiam, quid tibi inde ueræ ac solidæ pietatis aut salutis expectandum sit.

Prædictus est iam olim à Prophetis, Christo & Apostolis, aduentus

uetus Antichristi. Nec quisquam uel ex nostris uel ex Papistis dubitat plurimum sua interesse, tantum Dei & eius Ecclesiae hostem recte agnoscere. At quis tandem unquam haereticus Seducitor uel surrexit, aut omnino exoriri potest, qui uel crassius uel sceleratius, uel etiam diutius, uel denique perniciosius uiuentis Dei decreta ac uerbum, Religionem ac Ecclesiam proculcare, perdere & peruertere possit: quam istam Babylonicam Meretricem, cum suis amantibus, mancipiis ac satellitibus facere, ac longissimo iam tempore fecisse, cum aliunde, tum etiam ex praecedentibus cognouisti.

Quare est quod in tanto furore istius aduersarii filij Dei, coelesti Patri summas gratias perpetuo indefinenterque agamus: qui istum principem tenebrarum, exutum forma ac specie angeli lucis, tam deformi ac horrendo aspectu & facie in publicum prodire uoluit: ut non aliter per ista execranda blasphemiarum nomina, quibus ista Apocalyptica Bestia plena est, omnibus semet agnoscendum fugiendumque exhibuerit, quam si corporea specie (ut pingi solet) confusus ex uariis figuris ater, uasto igniuomoque rictu, ignitis fulgurantibusque oculis, incuruis unguibus, & pregrandibus cornibus, sese pauidis hominibus subito uisendum obiecisset.

Quapropter inexcusabilis es, o omnis homo, qui in tanta luce Euangelij, gratiae ac beneficiorum Christi, & in tam horrenda ac palpabili tot abominationum desolatione, Antichristum non agnoscis: non illum unquam cum suis conciliabulis & nefariis conatibus defugis, execraris, detestaris & anathematizas.

Quam multis modis Concilium Tridentinum sit ab omni iure, pietate ac aequitate Ecclesiastici iudicij alienum: quam etiam non conueniat tot decretis ac promissis Caes. Maiest. & Comitiorum totius Imperij: monstratum quidem haecenus est a plurimis, & quidem etiam ab ipsis Illustris, Principibus ac statibus confessionis Augustanae, pluribus recusationibus ac protestationibus scriptis, oblatiis, ac utraque lingua editis, quarum aliquot summaria, argumenta etiam Sleidani Historiae passim inserta sunt: sed monstrabitur forte aliquando ope beneficioque filij Dei, Antichristum patefacientis, adhuc plenius & accuratius, quam meris fraudibus, malis dolis, uolentia, tyrannide ac iniurijs contra omnes regulas praescriptaque omnis iuris

iuris ac æquitatis, in perniciem Ecclesiæ ac ueritatis instructus armatusq; sit & grassetur.

Cæterum, sine id factum fuerit, siue non: hac profectò ipsa, quæ hæctenus de ista sacrilega Tridētina turba & nefario conatu exposuimus, satis & plus satis grauisissimarum causarum continent, quæ liquidissimè & quasi palpabiliter monstrant, istud blasphemum Cōciliabulum ex patre diabolo, esse ab eoq; regi ac gubernari, & in extremam cōtumeliã Dei, ueræ Religionis interitum, ac æternum infinitarum animarum exitium (tacemus enim huius uitæ ingentiã damna, iram Dei ac pœnas) comparatum, ordinatum ac directum esse.

Volunt illi sibi ius ac fas esse, req; ac opere ipso id sibi audacter usurpant, de eodem dogmate ac capite sentētia ue Religionis, modò sic, modò aliter, pro suo arbitratu statuere. Volunt non solum sine Scriptura, sed etiã supra & contra Scripturam, de longè grauisissimis rebus ac controuersijs Religionis decernere. Et denique blasphemant, per os sui legati ac præsentis Cardinalis Hosij, Caligæ aut Caligulæ, hisce uerbis, Sacram Scripturã esse Creaturam, esse egenum elementum. Vanum esse Laborem qui ei impendatur, Non oportere Christianum hominem Ei addictum esse: quin etiã tandem iubendam esse Facere, & audiendas Spirituales cordis nostri reuelationes: sicut & singulare organon Satanz Stëckfeldius, impuro ore uerbum uiuentis Dei allatrat, & lacerat.

Dominus Iesus, qui ad hoc ipsum cœlitus à suo ac nostro benignissimo Patre missus est, ut opera diaboli destruat, eiusq; caput sub pedibus nostris conterat: quiq; secundum Pauli prophetiam, suum istum summum hostem & Satanz primogenitum, Antichristũ Romanũ, spiritu oris sui conficiet, & præsentia sua abolabit: pergat eum porrò, ut præclarissimè cœpit, orbì terrarum patefacere, conficere ac destruere, & pusillũ gregem suum contra eum potenter defendere, ac gloriam nominis sui, & Ecclesiæ utilitatem, infinitarumq; animarum salutem. Amen.

M. FLACIUS ILLYRICVS.

FINIS.